

भययाचारः यवशास्त्रप्रारंभोऽभिमतदेवतायाः प्रसादात्तत्तन्ममस्कारेण ॥ ११ ॥ स्वातद्भक्तिविशेषं प्रवाप्तिमेतार्थमिद्विचोच्छति तदयं रा-
 त्र्यः श्रीवराहमिहिरानामादिजोः कालश्च वरप्रसादोज्योतिः शास्त्रसंग्रहः कृद्गणितस्कन्धादननरं हारास्केर्धचिकोपुंरशपविघ्नोपगोत्सार्थमगवत्
 गर्भमनीवाङ्कमिहिंशागुलविकर्ण्डितेनाह मृत्तिलेदति सरविभ्रगवानादित्यः न अस्मभ्यंवाचं गिरददातु प्रयच्छतु कोसो गविः अनेककिरण
 रणोयस्यसः अनेककिरणः प्रभूतरश्मिः सहस्वरश्मिरित्यर्थः त्रैलोक्यदीपः त्रयोलोकास्त्रैलोक्यं भूभुवःस्वरख्यतत्रदीपः प्रकाशमानत्वं ॥ १२ ॥
 मृत्तिलेपरिकल्पितः शशभूतः शशमणिर्विशेषविभ्रमतिधारयतीति शशभूच्चंद्रमास्तस्य मृत्तिलेन शरीरे त्वेन परिकल्पितः पर्यवस्थापितः यतो जल-
 मयश्चंद्रः प्रकाशयन्त्यः प्रोक्तः तस्मिंस्तरणिक्किरणप्रतिफलनादितरस्य ज्योत्स्नाप्रसरः विस्तरः यस्मान् तदुक्तं सलिलमये शशिनिरवेदधितयो मूर्छिता
 स्तमोनैशस्य क्षपयंति दर्पणोदरनिहितादवमदिरस्यांतरमिति तथाचवेदे सुधुम्याः सूर्यरश्मिभ्यश्चंद्रमादिति अथवा शशिशृङ्गत इति पाठः शशिशृंगो
 महादेवस्य मृत्तिलेपरिकल्पितः यतो सोमगवानष्टमृतिः क्षितिजलपवनं हुताशनाकाशयजमानसोमसूर्यारव्यादिति अष्टमृतिर्यस्तस्य माहेश्वरीसू-
 र्तिः सूर्येद्वत्यर्थः शशिशृंग इति साधुपाठः तथावत्सोऽपुनर्जन्मनां न पुनर्जन्मविद्यते ये चांते अपुनर्जन्मानः भुक्तास्तेषां वर्त्ममार्गः मोक्षद्वारमित्यर्थः य-
 नोद्दिविशोमार्गः देवयानाख्यः पितृयानाख्यश्च तत्रापितृयानमार्गद्वारभूतश्चंद्रमाः येन स्वर्गगमिनः स्वर्गगच्छन्ति मोक्षद्वारं सूर्यः यतः सूर्यमंडलं
 मिला मोक्षमार्गो गच्छति तथाचाह भगवान्वासाः स्वर्गद्वारं प्रजाद्वारं मोक्षद्वारं त्रिविष्टपमिति आत्मानं विदंतीत्यात्मविदेशो
 भिनस्तेषां स एवात्मा चिन्तंते जोत्सुपीयाणरूपेण दृढयांतरे स्थितः सूर्य आत्मा जगतस्तद्विष्टुषश्चेति जगतोजं गमस्य तस्य षः स्याव
 रस्य सूर्य एवात्मा केतुश्च यजतां यजमानानां स एव केतुयंज्ञः यदुक्तं अग्नेनाग्नास्ताहुतिः सम्यगादित्यमुपतिष्ठति आदित्याज्जायते हृष्टिर्वष्टेरन्न

ततः प्रजा इति भर्ताभिरज्योतिषां अमरादेवाः न्योतीषिद्यह्नदाद्यादीनि तेषां भर्ताभिरगुः प्रधान इत्यर्थः यतः सर्वदेवास्तस्यापस्थानं कुर्वन्ति ग्रहनक्षत्राणाञ्च तद्देशानां दयान्तमथाः यदुक्तम् तेजसां गोलकः सूर्याग्रहदोषयुग्मगोलकाः मन्मावेतोद्दिश्य यते सूर्यरश्मिप्रदीपिता इति एव गुणाधिका दमरज्योतिषां भूगुः लोकाणां प्रलयोद्भवस्थिति विस्तरितं लोकाः भूगोवा दयस्तेषां प्रलयैर्विनाशो उद्भवेत्सन्तो स्थितौ पालने प्रसुर्विष्णुः भगवतः अतीतवर्तमानभावि कालत्रयपरिच्छिदविह्वलभूतत्वान् च यशब्दोच्चारणं अनेकधा यः श्रुतौ वेदेयोऽनेकधा नेकप्रकारैः प्रक्यते तथा चोक्तम् इन्द्रमित्रं वरुणमग्निमाहु रथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् एवं स हि मा बहुधा वदत्यग्निं यमं मातं रिरिवानमाहु रित्यादि अश्विनास्यशास्त्रस्य पर

श्रीगणेशाय नमः भूतिं त्वेपरि कल्पितः शशभृतो वत्सा पुनर्जन्मानां भात्येत्यात्मविदां क्रतुश्च यजतां भर्ताभिरज्योतिषां लोकं नो प्रलयोद्भवस्थिति विस्तरितं यथा नेकधा यः श्रुतौ वाचनः स ददात्त्वं नेकं किरणस्त्रैलोक्यदीप्योरविः १ सूर्याग्निः पटुबुद्धिभिः पटुधिया हारा फलज्ञा मये यशब्दन्यायसमन्वितं सुबुद्धशः शास्त्रेषु दृष्टं च हि हारा तत्र महा र्णवमतरणं भग्नोद्यमानां महस्वल्पवृत्तविचित्रमर्थबहुलं शास्त्रपुत्रं पारमे २

प्रणीतत्वादानयेक्यं परिजिहीषुस्तथास्य शास्त्रं भ्योऽस्य गुणवत्त्वं प्रदर्शयन् शादूलविक्रीडितेनाह १ सूर्याग्निरिति होरायास्तत्र होरातंत्रं अथवा होरायुक्त्रं होरातंत्रं न देवमहा र्णवोद्भूतः शरत्वात् तत्रेति तार्यते येनार्थस्तत्रम् अहं होरातंत्रमहा र्णवमतरणं भग्नोद्यमानां शास्त्रपुत्रं पारमे होरातंत्रमेव महा र्णवोद्यमानां भग्नोत्साहानां शास्त्रपुत्रं पारमे करोमि शास्त्रमेव पूवः शास्त्रं क्लृवः तशास्त्रपुत्रं यथापुत्रस्ति तेषूणां रपा रगमनमाशु संसादयति तथेदमपि होरातंत्रं

ततः प्रजा इति भर्ताभिरज्योतिषां अमरादेवाः न्योतीषिद्यह्नदाद्यादीनि तेषां भर्ताभिरगुः प्रधान इत्यर्थः यतः सर्वदेवास्तस्यापस्थानं कुर्वन्ति ग्रहनक्षत्राणाञ्च तद्देशानां दयान्तमथाः यदुक्तम् तेजसां गोलकः सूर्याग्रहदोषयुग्मगोलकाः मन्मावेतोद्दिश्य यते सूर्यरश्मिप्रदीपिता इति एव गुणाधिका दमरज्योतिषां प्रगुः लोकाणां प्रलयोद्भवस्थिति विस्तरितं लोकाः भूलोकादयस्तेषां प्रलयविनाशो उद्भवे उत्पन्नो स्थितौ पालने प्रसुर्विष्णुः भगवतः अतीतवर्तमानभावि कालत्रयपरिच्छिदविह्वलभूतत्वान् च यशब्दोच्चारणं अनेकधा यः श्रुतौ वेदेयोऽनेकधा नेकप्रकारैः प्रक्यते तथा चोक्तम् इन्द्रमित्रं वरुणमग्निमाहु रथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् एवं स हि मा बहुधा वदत्यग्निं यमं मातरि रिवानमाहु रित्यादि अश्विनास्यशास्त्रस्य पर

श्रीगणेशाय नमः भूतिं त्वं परिकल्पितः शशभृतो वत्सा पुनर्जन्मानां त्वेन्यात्मविदां क्रतुश्च यजतां भर्ताभिरज्योतिषां लोकानां प्रलयोद्भवस्थिति विस्तरितं यथा नेकधा यः श्रुतौ वाचनैः सददत्त्वं नेक विरुणास्त्रै लोस्यदीपो रविः १ सूर्योऽग्निः पटु बुद्धिभिः पटु धिया हारा फलज्ञा मये यशब्दन्यायसमन्विते शुब्रदुःशाः शास्त्रेषु दृष्टेष्वपि होरातन्त्रमहाणं विमतरणं भग्नोद्यमानां महत्स्वल्पवृत्तविचित्रमर्थबहुलं शास्त्रपुत्रं पारमे २

प्रणीतं त्वादानयेक्यं परिजिहीषुस्तथास्य शास्त्रं भ्योऽस्य गुणवत्त्वं प्रदर्शयन् शादूलविक्रीडितेनाह १ सूर्याग्निरिति होरायास्तन्त्रहोरातन्त्रं अथवा होरायत्वं त्रहोरातन्त्रं न देवमहाणं वोढुं शक्यतात् तत्रेति तार्यते येनार्थस्तत्तन्त्रम् अहं होरातन्त्रमहाणं विमतरणं भग्नोद्यमानां यमानां शास्त्रपुत्रं पारमे होरातन्त्रमेव महाणं वोढुं शक्यतात् न तन्त्रेण यत्तरणविषये भग्नोद्यमानां भग्नोत्साहानां शास्त्रपुत्रं पारमे करोमि शास्त्रमेव पूवः शास्त्रं क्लृवः तशास्त्रपुत्रं यथापुत्रं स्तितीषूणां प रपा रगमनमाशु संसादयति तथेदमपि होरातन्त्रं

होरात्रयशब्दे लोच्यते तस्यैकलोकोविकल्पना एकं अन्यहोरावाच्छत इत्यर्थः कथमुच्यते पूर्वपरवर्णलोपात् अहोरात्रशब्दस्य पूर्ववर्णलोकोपर-
वर्णश्चकारस्तयोर्लोपिसदर्शनं कृत्वा होराशब्दोवशिष्यते किमर्थं पुनरहोरात्रशब्दोद्देशशब्दोक्त्याद्यते इति अत्रोच्यते मेषादयोद्देशलग्नशरायो-
होरात्रांतर्गताः लग्नस्य च फलवशात्सामं लग्नवशाच्छुभाशुभज्ञानम् अतर्होरात्राश्रयत्वात्तत्त्वहोराशब्दोक्त्याद्यते एतदेवाचार्यस्याप्यभि-
प्रेतम् यतः परमतमप्रतिषिद्धं स्वमतमिति तथाच साशान्त्याम् आद्यतवर्णलोपाद्दोरास्माकमवत्त्वहोरात्रात् तद्व्यतिषिद्धाः सर्वे ग्रहभगणाश्चि-
त्यनेयस्मान् किमस्याप्रयोजनमित्याह कर्माजितं पूर्वमेव सदादियत्तस्य न किंसमगिव्यनक्ति धृतं मंत्रमाजन्मनि यत्सदादिशुभमशुभमिन्द्रो-

होरेत्यहोरात्रविकल्पमेकवाञ्छेति पूर्वापरवर्णलोपात् कर्माजितं पूर्वमेव सदादियत्तस्य न किंसमगिव्यनक्ति ३

च कर्माजितं तस्य पक्षिपाकं सम्यक् व्यनक्ति प्रकरीकरोति तथाच लघुजातके बहुपचितमन्यजन्मनि शुभाशुभंतस्य कर्मणः प्राप्तिं व्यंजयति शास्त्रमे-
तन्मभिद्विव्याणि दीपद्वेति ननु शुभस्य शुभास्य वा नश्यमाविना किं व्यनक्ति उच्यते द्विभिभुशुभाशुभं दृढकर्माजितं तदृढकर्माजितं च त-
दृढकर्माजितस्य दशाफलपाकक्रमेण व्यनक्ति अस्य संदशाफलज्ञातायात्रादेः परिहारः कर्तव्यः शुभं सात्वायात्रादंरतिशयेन दानं अहदक-
र्मोपाजितस्याष्टकवर्गेण फलव्यक्तिः तच्चाशुभं ज्ञाताशोल्यादिष्विकस्य संशयेन तथाच यत्नेभ्यः यद्यदिधानं निरयं पापकालोद्देशयागप्रम-
प्रसूतो भाग्यनिर्णान्त्याभिषाब्दं विवर्षानुयोगेति दर्शनाभावात् तदव्यभिज्ञेति द्विविधनिरुक्तं स्थिराख्यं सात्याति कसंज्ञितं च ज्ञानक्रमा-
ज्जातकनिश्चितं च क्रमोपसर्गपि स्थिरमुच्यते तत् सामग्र्यहोरात्रार्थयत्नानि स्थानानि जन्मममवाप्तिमसिद्धिः तेष्वः फलं चारग्रहक्रमेण दद्यु

यंदोत्यातिकर्माक्षततत्त्वं भर्तृनास्थिरस्यशांत्यादिभिरुपशमः प्रदर्शितोभवति उक्तं च भगवताव्यासेन विहन्यादुच्यते देवपुरुषेणविपश्चिन्तित ३
 अधुनाव्यवहारार्थं कालारव्यस्यपुरुषस्यमेवादिराशिपूर्वकं शिरः प्रभृत्यंगविभागं शार्दूलविक्रीडितं नाह कालांगानीति कालन्यांगानिकालांगानि ता
 निचमेव प्रभृतिराशयो न वक्ष्यं चरणानवाभिर्भक्ष्यं चरणैर्नक्षत्रपादैः प्रमाणं येषां तं अस्मिप्रथमा अविर्भूतः प्रभृतिनवनवनक्षत्रपादाङ्कैकस्य प्रमाणम्
 मेव प्रभृतिराशयो न वक्ष्यं चरणैर्नक्षत्रपादैः प्रमाणं येषां तं अस्मिप्रथमा अविर्भूतः प्रभृतिनवनवनक्षत्रपादाङ्कैकस्य प्रमाणम्
 गिः अश्विनीभारणीभेवः कृत्तिकापादमेव च तत्पादचितयं ब्रह्महृषः सोम्यदलतथा सोम्याधमाद्रिमिथुनस्तर्हिदित्याश्चरणत्रयं तत्पादः पुष्यमाश्ले

कालांगानिवरांगमाननमुरोत्तक्रोडवासोभृनोचक्रियं जनुमूरुजालुसुगले जंघंततो द्विहृयम्
 मेवास्मिप्रथमानवक्ष्यं चरणान् अस्थिताराशयो राशिदोत्रगृहक्षमा निभवनं चैकाग्र्यसंप्रत्ययाः ४

वाराशिः कर्कटकः स्मृतः पितृभ्याग्यमथायं म्याः पादः सिंहः प्रकीर्तितः तत्पादचितयं कन्याहस्तश्चित्रार्धमेव च तथाचित्रादलं स्वाती विशाखा चर
 णत्रयम् तत्पादं मित्रं देवस्यं ज्येष्ठा हृश्चिक उच्यते मूलमाप्यं तथाधन्वी पादो विष्वक् चरस्य च तत्पादचितयं श्रवणं मकरं रासा वादलम् तद्वलं वारुणं कुम्भ
 स्तथाजं चरचरणत्रयं तत्पादमेकोमीनः स्यादहिर्बुध्न्यं चरेवती चक्रस्थिताः चक्रस्थिता राशयः अथवा चक्रस्थिताः अनेकसं-
 स्थानमेषां प्रदर्शितं भवति तत्रकालारव्यस्य वरांगं शिरोमेषः आननसुरवंतहृषः उरोवक्षोमिथुनः तद्वदयंकुलीरः क्रोडमुदरसिंहः वासोभृत्
 कटिः कन्या वस्तिर्नामिच्यं जनयोरंतरं तुला व्यजनयेन पुस्तव्यं ज्येष्ठं लिङ्गं तद्वद्विकः ऊरुसुगुलधन्वी जानुसुगुलमकरः जंघंकुम्भः अधिद

यंपादयुगलमीनरति तथाचबादरायणः शेषः शिरोशयवदनदृषभोविधातुर्वृद्धोभवेन्नुमिश्रुनल्लदयंकुलीरः सिंहस्तथोदरमथोयुवतिः कटिश्च वस्तिस्तु
 लाभदृथमेहनमष्टमंस्थात् धन्वीचास्योरुयुगलंमकरोजायुदयंभवति जघादितयंकुम्भः पादोभस्पर्दयंचेति अस्यप्रयोजनम् जन्मकालेयोराशिः प्रा
 पद्यहाक्रांतः सकलादव्यस्यपुरुषस्ययस्मिन्नंगस्थितस्तत्रांगे जातस्योपधातेष्वक्तव्यः यत्रसौम्यस्थितस्तत्रपुष्टिरिति तथाचसावल्याम् कालनिर
 स्थावयवाः पुरुषाणांकल्पयंत्यसवकाले सदसद्गृहसंयोगात्पुष्ट्याः सौपद्रवाश्चापिइतिराशिदोषमित्यादि एषांचप्रत्येकस्थराशिरितिसंज्ञा तस्यैवप-
 र्यायनामानिदोषत्रयं गृहम् अक्षोभम् राशिश्चक्षेत्रं च गृहं च अक्षं च भंचतानि राशिदोषत्रयं गृहं क्षोभां भवनं च गृहत्वाद्भवन्गृहणे सिद्धे यत्पुनमे
 वनग्रहणं कृतं तत्सर्वथा गृहपथायाणाग्रहणार्थं अक्षत्वादपि भग्रहणे सिद्धे यत्पुन भग्रहणं तेनैतद्दर्शयति यत्रयत्रहाराशास्त्रे भग्रहणं क्रदाग्रह
 णावातत्रतत्रराशेरवग्रहणस्यान्नतुनक्षत्रस्य एतेराश्यादयः शब्दा एकार्यसंमत्यथा एकार्थमिधायकादित्यर्थः ४ अधुनाराशीनांस्वरूपवि
 शानं वसेत निलकं नाह मत्स्येति मीनोराशिर्मत्स्यामत्स्यदयं मन्योन्यपुच्छाभिमुखं एतत्पुक्तोलम्बते उच्यते तस्यैवोभयोदयत्वात् वक्ष्यमि
 त् च लरुनं समेत्युभयतः पृथुरोमयुग्ममिति घटीकुम्भः स्केधासक्त रित्तघटधारीपुरुषः कुम्भः मिथुनो नृमिथुनराशिर्मिथुनं नृमिथुनं स्त्रीपु
 मान्सीतन्मिथुनं सगदसंवीणं पुमान्सगदः स्त्रीसंवीणा चापीनरोश्वजघनः धन्वीराशिश्चापिविद्यमानधन्वानरः अश्वजघनः अश्वस्तुर
 गोतस्यैव जघनं यस्य सोश्वजघनः चतुर्धादित्यर्थः मकरो मृगास्यः मकरोराशिर्मकरएव स च मृगास्यः मृगसुरवः गौलीत्यादि गुलाविद्य
 मानतुलः पुरुषः कन्याकुमारीपुवगानाकास्यासस्यदहना सस्थानिचदहनश्चनौसास्यदहनीताभ्यांसहवर्तते इति सासस्यदहना शोषाराश
 योर्मेषवृषकर्कटकमिंहवृश्चिकः स्वनामसहसाः स्वसंज्ञाविहिताहृतयः तद्यथा मेषो मेषः वृषो वृषभः कर्कटकः कुलीरो जलचरमाणी

सिंहः वेनरी वृश्चिको वृश्चिक एव कीर्तयति तयाचसत्यः छागो हृषभो घोषो दिग्भिर्युग्मं सप्तकुलैः सिंहः शंके कन्या नो संस्था दीप सप्तकरो
यस्तुलाधरो वृश्चिको अथ न्वीनरो हयात्पार्थः मकराधर्मगृहपूर्वकुंभीपुरषो संपोमीनः खन्धराश्चर्मैः सर्वदादशराशयः खन्धराः स्वपुत्रेषु स्थानेषु च
यथा हृष्टस्थाननिवासिनस्त्ययः तद्यथा मेषवृषावारण्यो दिवारात्रौ मिथुनोग्राम्यः कर्कटो बुधरः मिह आरण्यचारी कन्यादशानदशदिशाया
लापण्यवीथिस्थः वृश्चिकः श्वस्त्रचारी धन्वीग्राम्यः मकरः पूर्वभागे आरण्योन्या जलचरः कुंभोग्राम्यः मीनो जलचरदति तयाचयनेश्वरः आह
स्मृतो मेषसमानमूर्तिः कालस्त्यमृद्भागादितः पुराणैः सौज्यविकानोचरकर्कटराक्षिस्तं गनिधात्वाकररत्नमूर्तिः १ वृथाकृतस्त्रुमयितोर्दूतस्यः सर
अकंठायतनं विधानुः वनाद्रिसावुद्विगो कुलानां वृषीवलानामधवासमूर्तिः २ धोणागदामृन्मिथुने तृतीयः मजापने स्केधमुजो संदेशः मज्जा

मत्स्यो घटीनुमिथुने सगदं सवीणां चापीनरो भवजघनो मकरो भृगास्त्यः
तौली सारास्य दहनपूवगाचकन्या शेषाः स्नानाभरुहशाः खचराश्च सव ५

कोगायनशिल्पकस्त्रीर्कीडारतिर्युतविहारमूर्तिः ३ कर्कः कुलीराकृतिरंबुसंस्थावदः प्रदेशो विहनश्चिधानुः केदारार्पाष्टुलिनानि सभ्यदेवांगनारम्भ
विहारमूर्तिः ४ सिंहश्चैलैः त्वदयमंशं प्रजापतेः पंचसमादुराधाः तस्यादवीदुर्गगुहावनाद्रिव्याधावनीदुर्गवनमंदेशाः ५ पदपिकांगस्त्यकरणक
न्या नोस्थोजलेषु भित्तुवन्ति कलाथधीराजहरो विधानुः राशाङ्गुलास्त्रीरतिशिल्पमूर्तिः ६ वीथ्यातुलापण्यधरो मत्स्यः स्थितः सन्नाभीकटिचिस्ति
देशे शुक्रार्थवीथ्यापणपट्टनाध्वसाधो धिवासां न्तसस्यमूर्तिः ७ श्वस्त्रोष्टमो वृश्चिकविग्रहस्तु मोक्तः प्रभो मेद्रगुदमंदेशो गुहाबिलश्च विषारम्भ

शुभिर्वत्सीककीटाजगराहिभूमिः ८ धन्वीमनुष्योहयपश्चिमाधेःस्तमाहुःरुरुभुवनमणेतुः समस्थितव्यस्तसमस्तवाजीसुराद्वमृद्यसराश्चभूमिः
 ९ मृगादपूर्वोभकरोबुगाथोजालुमदेशतनुशनिधातुः नदीवनारण्यसरोच्चरुपश्वम्नाधिवासोदशमः प्रदिष्टः १० स्कर्धतुरिक्तः पुरुषस्यकुम्भोजंघे
 तमेकादशमाहुराद्याः उषाोदकाधारकुसस्यपक्षीरथीशोडिकाद्युतनिवासभूमिः ११ जलेतुमीनद्वयमत्स्यराशिः कालस्यपादौविहितौवरिबो
 सपुण्यदेवद्विजतीर्थभूमिर्नदीसमुद्राबुधराधिवामः १२ मयोजनतृतनटादिषुद्रव्यस्थानपरिज्ञाने उक्तं च राशिष्यः कालदिग्देशादिति अथ
 नाराशिनवमांशद्वादशाधियान्चोदकेनाह क्षितिजसितज्ञेति क्षितिजादयोद्ग्राहः गृहपाः अंशपाश्च गृहाणांराशीनांमेषादीनांपतयः स्वाभि

क्षितिजसितज्ञचंद्रविस्मैस्वसितावनिजाः सुरगुरुमंदसौरिगुरवश्चगृहांशकपाः

नोभवंति क्षितिजोंगारकः समेषस्थाधिपतिः सितः शुक्रः वृषभस्य शोबुधोभियुनस्य चंद्रः कर्कटकस्य रविरादित्यः सिंहस्य सौम्योबुधः कन्यायाः
 सितः शुक्रस्तुलायाः अवनिजोंगारकोवृश्चिकस्य सुरगुरुर्बृहस्पतिः धन्विनः मंदशानैश्चरोमकरस्य सौरिशानैश्चरोमंदइत्यमरः कुम्भस्यगुरुर्बृहस्पतिः मीनस्मेति
 मयोजने होरास्वाभिरुक्तवोक्षितयुतेत्यत्र एतएवमेषादिनवांशकाधिपतयः नकेवलंमेषस्यमौमाधिपतिः यावद्यस्मिन्वाशोमेषनवांशकोदयोभवति तस्या
 पिमौमाधिपतिः शेषाणामध्येवं तेचनवांशकाः कथंभवतीत्याह अजमृगतौलिचंद्रभवनादिनवांशविधिरिति अजोमेषः मृगोमकरः तौलीतुलाचंद्रभवनं कर्क-
 दः अजोमेषः मृगोमकरः तौलिस्तुलः चंद्रभवनं कर्कः आदिनवांशविधिरिति प्रत्येकमभिसंबध्यते तत्रैवसंबधोजायते अजादिमृगादिः तौल्यादिः चंद्र
 भवनादिनवांशविधिः सर्वराशीनांविधिरभवति तत्रादिनवांशविधिः मेषस्यनेनमेषवृषभियुनकर्कर्मंदकन्यातुलावृश्चिकधनुर्धराणांसंबधिनोनवांशाः मेष

स्यभवन्ति मृगादिहृषस्य तेनमकरकुंभमीनमेषहृषमिथुनकर्कटसिंहकन्यासंबंधिनो नवांशाः हृषस्यतुलादिभिःथुनस्य तेनतुलामकरधनमकर
कुंभमीनमेषमिथुनानांसंबंधिनो नवांशाः मिथुनस्यकर्कटादिः कर्कटस्य तेनकर्कटसिंहकन्यातुलाहृषिकधनमकरकुंभमीनानांसंबंधिनो नवांशाः
कर्कटस्य एवंसिंहस्यमेषवत् कन्यायाःहृषवत् तुलायाःमिथुनवत् हृषिकस्यकर्कटवत् पुनरपिधनुषः मेषवत् मकरस्यहृषवत् कुंभस्यमिश्र
नवत् भीनस्यकर्कटवत् तदुक्तंयंत्रांतरं मेषकैसारिधन्विनांमेषाद्यांशकाः स्मृताः हृषकन्यामृगाणांचमकराद्यानव स्मृताः १ तुलामिथुनकुंभा

अजमृगर्तौलिचंद्रमवननादिर्नवांशविधिसंवनसमांशकाधिपतयः स्वगृहाक्रमशः ६

नांतुलद्यानवकीर्तिताः कर्कटौलिद्वयाणांचकर्कटाद्यानवांशक्रः प्रयोजनम् स्तेनोभोक्तापंडिताद्यादत्तादि शवनसमांशकाधिपतयः स्वगृहाक्रमश
ति मवनसमांशकाभवनांशकाः मवनानिद्वादशातत्समांशकाद्वादशाशकादित्यर्थः तेचप्रत्येकस्यराशेः स्वगृहादावभ्यगणीयाः तद्यथा मेषस्य
मेषहृषमिथुनकर्कटसिंहकन्यातुलाहृषिकधन्विमकरकुंभमीनानांसंबंधिनोद्वादशाभागाभावंति तेषांभोमाद्याधिपतयः एवंहृषस्यहृषाद्यामेषांताः
मिथुनस्यमिथुनाद्याहृषांताः कन्यायाः कन्यायाः सिंहांताः तुलायास्तुलाद्याः कन्यांताः हृषिकस्यहृषिकाद्यास्तुलांताः धन्विनोपहृषाद्याः हृषिकानाः
मकरस्यमकराद्याधन्व्यंताः कुंभस्यकुंभाद्याः मकरांताः मीनस्यमीनाद्याः कुंभांताः प्रयोजनं तात्कालिकेदुसहितोदिरसांशकादित्यादि ६ ७

अधुना त्रिंशदशकस्थाधिपतीनांगणनयापरिज्ञानचतुष्विंशत्तयाह कुर्जेति कुजोभोमः रविजः सौरिः शनिः गुरुर्बृहस्पतिः शोबुधः शुक्रोभागवतः ए
वंकुजरविजगुरुस्तथाकाणां क्रमेण भागाः पवनसमीरणकोर्पिजूकलेयाः तद्यथा पवनाः वायवः पंचपंचएवभागाः कुजस्य ततर्द्धसमीरणाः पं-
चैवरविजस्य एवंदश ततर्द्धकोर्पिसंज्ञाअष्टोरुगोः कोर्प्यारव्यावृश्चिकः सचगणनयाष्टमः एवमष्टादश ततः परं चूकसंज्ञाः सप्तभागाः बुधस्य
चूकसंज्ञातुलायाः सचगणनयासप्तमः एवंपंचविंशतिः ततर्द्धलैयसंज्ञाः पंचशुक्रस्य लैयसंज्ञासिंहस्य सचगणनयापंचमः एवंत्रिंशत्
किंसाभान्येनेत्यत आह अयुजियुजीति अयुजिविषमरांशो कुजादयो ग्रहाः पवनादीनां भागानां यथाक्रमेणाधिपतयः तत्र मेघमिथुनसिंहतु
लायनुः कुभानां विषमरांशानामेष क्रमः युजिमेतु विपययस्थाः युजिसमरांशो पवनादिभागग्रहाश्च विपययस्थाः विलोमेन निष्ठेति तद्यथा

कुजरविजगुरुस्तथाकाणां क्रमेण भागाः पवनसमीरणकोर्पिजूकलेयाः
अयुजियुजितुमेविपययस्थाः शशिभवनालिङ्गवातमृदासंधिः ७

तत्रादौ पंचशुक्रस्य ततः परं सप्तबुधस्य एवं द्वादश ततः परं अष्टौ जीवस्य एवं विंशतिः ततः परं पंचशनिः एवं पंचविंशतिः ततः परं पंचभोम
स्य एवं विंशत् तत्र षष्ठकं दकत्वाष्टश्चिकमकरमीनाः सप्तग्रहाः एवं त्रिंशद्भागधिपतयः पंचनाराग्रहाः अत्रैकचिदाहुः यथाविपर्ययस्था
इत्यनेनानंतराणामेव पवनादिसंख्यानां भागानां विपर्येण भवितव्यं नव्यवहितानां कुजादानां तच्चायुक्तम् तस्मात्तु शब्दोत्रपठ्यते सचकु-
जादिसमुच्चयार्थः तथाच श्रुतकीर्तिः पंचाथपंचचाष्टौ सप्तपंचैव चो जभवनेषु धरणिषु तमंदसुरगुरुबुधशुक्राणां क्रमेणांशाः पंचै

वसमचाद्योपचपचाययुग्मभवेनेषु भागाभार्गवशशिशुतसुरज्यशनिभूधियुजाणां भित्ति पर्योजनं कर्त्तव्यं दृष्ट्वा गतिहिदास्ययाध्रीसमायाकृत्त्रि
त्रयुक्ता भूम्यात्मजर्द्वैकभशाशकैषु वक्राकिर्जवेदुजभार्गवाणां भित्त्यादि शशिभवनलिङ्गपातमुद्रासंधिः अतश्चन्द्रः प्रत्यक् भूमिसंबध्यते श
शिभवनांतमत्सतं संपातं चक्रक्षसंधिः शशिभवनकर्कटः अलिर्द्वैश्विकः द्वायेमीनः एतेषामंतं न वमनवाशकं यत्तनक्षत्रराशयोयुगपत्सर्ववसा
नंतदक्षसंधिः यस्मादाश्लेषांतैर्कर्कटकांतं ज्येष्ठांतं च वृश्चिकोत्तरं वत्संतं गीर्वाणं भित्ति एतदेव लोके गंडांतं भित्तिमिदं उक्तं अश्विनीपिच्य
मूलाद्यामेषमिह हयादयः विषमक्षान्निवर्तते ददहध्यायथोत्तरं भित्तिमयोजनं संधापणैः शशिनिचजडः स्यान्मन्त्रोभ्यहृष्ट इति ७ अधुना
व्यवहारार्थं मेघादीनां सहायार्थं पाह क्रियेति इत्यसंख्यकारनामानां संपादाराशयोक्त्याः तद्यथा क्रियोन्मनः तादुरिरहृषः त्रिगुर्भूमिभ्यु

क्रियतावुरिजितुमुदुलीरलयपाथोन गृहकैकोप्यारव्याः तौक्षिकः आकोकरोद्द्रोगश्चात्यभंचेत्यं ८ द्रक्षाणाहोरात्रव
भार्गसंज्ञास्त्रिशाशकं द्वादशभस्त्रिशाशकं

धन्वी आकोकरोमकरः तद्द्रोगः कुंभः अत्यसंमीन इति पर्योजनम् गोभिर्द्वैजितुमाहर्भोक्रियतुल्यार्दि ८ अधुनाग्रहस्य दक्षहोराद्रक्षाण
नचाशद्वादशाभागात्रिशाद्भागानां वर्गसंज्ञानां व्यवहारार्थं मिद्रवज्ययाह द्रक्षाणादयः षट्पदायाः स्वकायग्रहस्य वर्गसंज्ञानां तत्र द्रक्षाण
गोशाशित्रिभागः होराशयर्द नवभागां नवाशकः त्रिशाशकः त्रिशाद्भागः द्वादशाशो द्वादशाभागाः क्षेत्राशिः एतत्क्षेत्रिताश्च एषां संज्ञारव्या
येषां नेतथा यद्यस्य ग्रहस्य क्षेत्राशिः सतस्य वर्गः वर्गशब्देनात्र षड्वर्गः तैराव एव ग्रहस्यास्त्राय वर्गसंज्ञाः एवं षड्विकल्पोराशिः षट्स्वाकीये

शुभस्थितो वर्गस्थो भवति ननु ग्रहस्य षड्विंशकल्याणसंभवति यतश्चंद्रार्कयोश्चिंशशकाभावः सोमादीनां होराभावः तस्मात्संभवति तेन पंच-
 स्वास्तीयेषु स्थितो वर्गस्थः एतदप्युपलक्षणं अतो यथासंभवस्वादिविकल्पस्थोऽहो वर्गस्थ उच्यते तस्माद्गवान्गार्गिः क्षेत्रं होराश्चंद्रकाणो न
 वां शोदादशशकः त्रिंशशकश्च वर्गो यस्य संभवस्य स्वउदाहृतः आद्येष्वपि पदार्थेषु स्थितः स्वेषु स्ववर्गः परवर्गगतोऽप्येव ग्रहो भवति चान्यथा
 इति प्रयोजनम् एकमपि वक्रोपगतो न राणां शुभां शुभोऽपि चतुष्टयस्थः वर्गोऽपि तस्मादयगो विनाशं बहुप्रकारं कुरुते ध्वगानामित्यादि होरा-
 लुचयैः संज्ञार्थमाह होरेति लग्नं भवनस्य चाधीमिति होरादति लग्नमुच्यते प्रयोजनं होरास्वामिगुरुदावीक्षितयुतेति भवनस्य चराशेरुद्धो-
 रा प्रयोजनं मार्तण्डहोरायुजिसमभौ चंद्रभान्विश्चहरिति ९ अरुनाराशीनां रात्रिदिनसंज्ञात् पृष्ठोदयशीर्षादिमूलं च वसंततिलकं नाह

क्षेत्रं च पृष्ठस्य सतस्य वर्गो होरेति लग्नं भवनस्य चाह ९

गोजाश्विकार्कमिथुना गौशब्देन ह्यवउच्यते अजोमेघः अश्वोस्यास्तीत्यश्वीधन्वी कर्कौकुलीरः मिथुनः प्रसिद्धः एते गोजाश्विकार्कमिथुनाः
 समृगाः मृगेणामकरणसंहिताः षड्दशयोनिराख्याः रात्रिबलसंज्ञा पृष्ठोदयाविमिथुनाः एत एव राशिसंज्ञाविमिथुनाः मिथुनवर्जिताः पृष्ठो-
 दयसंज्ञाभवति पृष्ठेन उदयचातीत्यर्थः मिथुनः पुनः शीर्षोदयः शीर्षोदयादिति उक्तेऽप्यः शेषाः सिंहकन्यातुलावृश्चिककुंभाः शीर्षोदयाः शिर-
 सा उदयं यांति दिनबलाश्च भवति अत्र रात्रिदिनबलाख्यादिति संज्ञा मात्रं यतस्तेषामुत्तरोत्तरं बलवत्त्वमिति द्विपदादयोऽह्निनिश्चिन्नामे च सं-
 आदयेदिति एवमस्याचार्यस्य वचनविशेषः स्यात् तस्मात्संज्ञाभात्रं बलग्रहणं प्रयोजनं रात्रिद्युत्तरोत्तरेषु विलोमजन्म इत्यादि तथा पृष्ठोदयको

9

भावतुल्याजायेते प्रकृतयः प्रसूतानाम् प्रागादोशादिति क्रियोभेदः वृषः प्रसिद्धः नृदुग्मि युनः कुलीरः कर्कटः एते क्रियवृषनृयुक्कर्कटाः स्व-
त्रिकोणाभ्यां स्वपंचमनवमाभ्यां सद्विनाः प्रागादिषु पूर्वाधाम् चतसृषु दिशाः कर्कटः स्वाभिनः भवति तं न मे षसिंह धन्विनः पूर्वस्याम् वृषक-
न्यामकरा दक्षिणस्याम् मिथुनतुलाकुंभाः पश्चिमायाम् कर्कटवृश्चिकर्माना उत्तरस्यामिति प्रयोजनम् तूतनष्टादौ चोरादेर्द्वयस्य वादिग्भि-
न्नान् स्मृत्तिकागृहद्वारज्ञानं तथा च यातव्यदिमुखगनस्य स्मरवेन मिद्विष्यं यत्र मो भवति दिक् भूति लोमलम्बदति मान्तेडं होरिति
मान्तेडः सूर्यः इंदुश्चंद्रः अयुज्यो जराशौ यथाक्रमं मान्तेडं होरं भवतः प्रथमा हारा सूर्यस्य द्वितीया होरा चंद्रस्य होरा शब्देनात्राशयद्भुज्येने
समभे चंद्रभान्वोश्चेति समभे समराशौ चंद्रभान्वोः होरे भवतः प्रथमा होरा चंद्रस्य शशिनः द्वितीया भानोः सूर्यस्य प्रयोजनम् सूर्यहोरा

क्रूरः सौम्यः पुरुषवर्तिने ते च रागादिदेहाः प्रागादोशाः क्रियवृषनृयुक्कर्कटाः सत्रिकोणाः मान्तेडं होरयुजिसमभे चंद्रभा

न्याश्च होरं द्रक्षाणाः स्युः स्वभवनसु तत्र त्रिकोणाधियानाम् ११

यां जानास्ते जस्विनः चंद्रस्य होरायां सृदुस्वभावो भवति द्रक्षा-
णाः स्युरिति द्रक्षाणो राशि त्रिभागः स्वभवनसु तत्र त्रिकोणाधियानां वंधिनो द्रक्षाणा भवति प्रथमा द्रक्षाणाः स्वभवनाधिपतेः आत्मीय भवना
धिपतेः द्वितीयाः सुतभवनस्य पंचमस्थानाधिपतेः तृतीयाः त्रिकोणाधिपतेः नवमस्थानाधिपतेः तं न मे षस्य प्रथमं द्रक्षाणो भोमस्य द्विती
यो कस्य तृतीयो गुरोः वृषस्य प्रथमः शक्रः स्य द्वितीयो बुधस्य तृतीयः शनेः मिथुनस्य प्रथमो बुधस्य द्वितीयः शक्रः स्य तृतीयः शनेः
कर्कटस्य प्रथमश्चंद्रस्य द्वितीयो भोमस्य तृतीयो जीवस्य भिंहस्य प्रथमः सूर्यस्य द्वितीयो भोमस्य तृतीयो भोमस्य कल्याणाः प्रथमो बुधस्य

द्वितीयः शनेः तृतीयः शक्रस्य तुलायाः प्रथमः शक्रस्य द्वितीयः सौरस्य तृतीयो बृधस्य तृतीयो बृधस्य प्रथमो कौमस्य द्वितीयो जीवस्य तृतीयश्चन्द्र-
स्य धनिनः प्रथमो जीवस्य द्वितीयो कौमस्य तृतीयो रवेः मकरस्य प्रथमः शनेः द्वितीयः शक्रस्य तृतीयो बृधस्य कुम्भस्य प्रथमः सौरः द्विती-
यो बृधस्य तृतीयः शक्रस्य मीनस्य प्रथमो जीवस्य द्वितीयश्चन्द्रस्य तृतीयो कौमस्येति प्रयोजनम् द्विरुक्तमास्वाशाकमक्षिभागोरित्यादि
११ अधुना सतोरणहोराद्रेक्षाणपनीनालक्षणमिदं वक्ष्याह केचिदिति केचिद्यवनेश्वरादयः प्रथमा होराभपस्य लग्नाधिपतेर्वाञ्छि-
ति द्वितीयां लाभाधिपतेरेकादशास्थानाधिपस्य यथामेषस्य प्रथमहोरा कौमस्य द्वितीया सौरस्य एवं सर्वेषामपि योज्यम् द्रेक्षाणमंजाम

केचिन्नुहोराप्रथमाभपस्यवाञ्छन्ति लाभाधिपतेर्द्वितीयाम् द्रेक्षाणसंज्ञामपि वर्णयन्ति स्म हादशैकादशाराशिपानाम् १०

पीति स्वहादशैकादशाराशिपानामपि एकंद्रेक्षाणसंज्ञावाञ्छन्ति कथयन्ति प्रथमं स्वाधिपतेन राक्षीयस्वाभिः द्वितीयं हादशाधिपतेः तृतीय-
मेकादशाराशियधिपतेः यथा मेषस्य प्रथमो द्रेक्षाणो कौमस्य द्वितीयो जीवस्य तृतीयः सौरस्य एवमन्येषामपि ज्ञातव्यम् न यत्निरुद्ध-
नेश्वरः आद्याहोराभवनस्य पत्युरेकादशाक्षेत्रपतेर्द्वितीया स्वहादशैकादशाराशिपानां द्रेक्षाणसंज्ञाः क्रमशोत्रचोक्ताः एव यत्न-
नेश्वरमतेन सर्वग्रहाणां होराद्रेक्षाणाधिपत्यमस्ति एतदाचार्यस्य नाभिमेतेनम् मन्यादीनामपि तथाच सत्यः आजैषुरवहोराप्रथमायुग्मे
पुचोन्नराशंथाः इदं क्रमशो ज्ञेयाज्जमानि चेद्येस्वहोरास्थौ राशिस्तु द्रेक्षाणस्तत्पंचमनवम् १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ भवनपतयः स्युः तेषामधिपतयः स्युः स्वेद-
म्प्राणग्रहावलिनइति १२

अथग्रहाणामुच्चनीचविभागपृथिनाग्रहाह अजादयेति अजादयोराशयोयथाक्रमेणदिवाकरादीनाग्रहाणांतुंगाःउच्चसंज्ञाःतद्यथा अजोमेषः
आदित्यस्योच्चः हृषभोदृषःसचंद्रस्य भृगोमकरःसभौमकरःअंगनाकन्याबुधस्य कुल्लारःकर्कटःजीवस्य झषोमीनःशक्रस्य वणिक्तुलाधारःसौरस्य
एतएवराशयोदशादिषुभागेषुसूर्यादीनापरमोच्चसंज्ञाप्रवन्ति तत्र आदित्यस्यमेषोदशमेषागेपरमोच्चः चंद्रस्यवृषःशिविसंख्येतृतीयेभागे भौमस्य
मकरोमनुयुक्तसंख्येःष्टाविंशोभागेपरमउच्चः मनवश्चतुर्दशतेषांयुगं द्विगुणामनवदत्यर्थः बुधस्यकन्यायास्तिथिसंख्येपंचदशोभागे जीवस्यकर्कट
इंद्रियसंख्ये पंचमेषागेशक्रस्य मीनःत्रिनवकसंख्येसप्तविंशो सौरस्यतुलोविंशो ननुसर्वेएवराशिरुच्चसंज्ञाः सचत्रिंशदशकः तत्रदशादीनांतद
तर्भूतानांसिद्धेवोच्चसंज्ञा तत्किंदशाद्युपादानम् सत्यम् किंतुपरमोच्चत्वज्ञानार्थेदशादीनाग्रहणम् अथवासर्वेएवराशिउच्चसंज्ञाः तेनोक्तराशिद

अजवृषभभृगांगनाकुल्लाराझषवणिजौचदिवाकरादितुंगाः दशशिविसमनुयुक्तर्थापिंद्रयांशोस्त्रिनवकविंशतिभिश्चनेस्तनीचाः१३

शाद्यंशसंख्याःकथिताग्रहाःपरमोच्चस्याइत्युच्यते परमोच्चज्ञानेनस्वोच्चव्यतिरिक्तप्रयोजनगमि नथाचक्रमगवान्गणिः स्वोच्चगौरविशीतांशुजन
येनानराधिपम् उच्चस्थौधीनिंरव्यातस्त्रिकोगागतावपि तथाचयवनेश्वरः स्वोच्चेषुसर्वान्परिगृह्यमाणानिपुस्तसर्वेषुवृत्ताधिकेषु लभेशसंपू
र्णवपुष्मतींदौत्रैलोक्यराज्याधिपतिःप्रसूतः अयंहशाःएवंविधाःसूर्यादयःपरमोच्चस्थितादृष्ट्याः अत्रवृत्तभंगभयान्बुधप्राप्त्ययानादशादयो
आचार्येणनोक्ताः पूरणप्रत्ययांतत्वमेधायवनेश्वरवाक्यातज्ञायते तथाचयवनेश्वरः सूर्यस्यमाणदशमेवृतीयेचंद्रस्यजीवत्यतुपंचमेशो सौरस्यविं
शोत्वधिसप्तकेतुविधाद्गोःपंचदशेबुधस्य भौमस्यविंशोःपयुतंपरगेच्चविंशल्लवेसूर्यसूतस्यनीचाइति ते आदित्यादयःग्रहाः अस्तनीचाः

अस्तेनीचयेषांते अस्मःसप्तमः प्रकृतिलात् स्तोच्चात्सप्तमः प्रत्येकस्यनीचसंज्ञा नद्यथा आदित्यस्यस्तोच्चात्तन्मस्तुलासनीचसंज्ञः एवंच द्रस्य सप्तमोदृष्टिकः षोडस्यसप्तमःकंकटः बुधस्यमीनः गुरोर्मकरः शक्रस्यकन्या सौरस्यमेषदति अन्नापिदशादिषुभागेषु परमनीचस्यादृष्ट्याः तथाचयवनेश्वरः स्तोच्चात्तुयाभिव्रभृशानिनाचंशिल्लवायञ्चसप्तमानसंख्या अथदृशा एवंविधायदयः परमनीचस्याभवति परमनीचस्यानामनिष्टफलंभवतीतिगणिणाप्रदर्शितम् तथाचगार्भिः अर्धोदोंबरंमूर्खंपरपिंडोपजीविनम् कुरुतामनिनीचस्योपुरुषंशशिभारक रादिति १३ अधुनाग्रहाणांवर्गोन्तिममूलात्रिकोणपरिज्ञानं वसंततिलकेनाह वर्गोन्तिमेति चरग्रहादिषुचरस्थिरद्विस्वभावेषु राशिषु यथासंख्यं पूर्वमध्यपर्यंततः आदिमध्यावसानतः पूर्वमध्यपर्यंतगावापातः येनवभागास्तेवर्गोन्तिमसंज्ञाभवति वर्गशिकसमूहेषु उच्यते प्रथानाव

वर्गोन्तिमाश्चरगृहादिषु पूर्वमध्यपर्यंततः शक्रफलानवभागसंज्ञाः सिंहोदृषः प्रथमषष्ठहयांगंतोलिकुंभास्त्रिकोणभ

वनानिभवति सूर्यात् १४

गोन्तिमाः नद्यथा चरेषुमेषकर्कतुलामकरेषु प्रथमोनवांशोवर्गोन्तिमारव्योभवति स्थिरेषुदृषसिंहदृष्टिकर्क भेषुमध्यमः पंचमोनवांशोकोवर्गोन्तिमः द्विः स्वभादिषुमिश्रुनकृत्याध्विर्मनिषुपर्यंततः नवमोनवांशोवर्गोन्तिमः एतदुक्तंभवति प्रत्येकस्मिन् राशौस्वनवभांशोवर्गोन्तिमारव्यदति शुभफलानिनवभागसंज्ञादति नैचवर्गोन्तिमारव्याः नवभागसंज्ञाः जन्मनिशक्रमफलदाः शक्रमफलददति वस्थानिच शक्रंवर्गोन्तिमेजन्मदति तथाचसत्यः चरमवनेखाद्यशाः स्थिरेषुमध्याद्विस्मृतिषुतथात्याः वर्गोन्तिमाः प्रदिष्टास्तेष्विहजानाः कुलैसुरव्याः वर्गोन्तिमारव्यमिति तथाचयवनेश्वरः स्वेस्वेगृहेषुस्वगृहांशकायेवर्गोन्तिमास्तेयवनेनिरुक्त्यदति प्रयोजनम् स्वतुगवक्रोपग

तैल्लिसंगुणं हिरुत्तमैस्त्रिंशकमत्रिभागेति सिंहोवृषद्व्यादिसिंहादयोराशयः यथापाठक्रमेण सूयादीनां ग्रहाणां त्रिकोणभवना निमूलत्रिकोण
 सवनानि भवन्ति तद्यथा सिंहः सूर्यस्यादित्यस्य मूलत्रिकोणसंज्ञा वृषश्चंद्रस्य प्रथमोर्ध्वो गारकस्य षष्ठः कन्या बुधस्य हयगोत्रन्वी बृहस्पतेः तौ-
 ली तुला शक्रस्य कुंभो मीनस्येति प्रयोजनम् उच्चस्वत्रिकोणोर्ध्वोर्ध्वपतिवंशजानं रद्रादित्यादि १५ अधुना लग्नादीनां द्वादशानां स्थाना-
 नां नन्वाद्या द्वादशसंज्ञास्तृतीयषष्ठदशमैकादशानां चोपचयसंज्ञा वसंततिलकेनाह होरादय इति होरादयोलग्न्यादयः तेषां यथाक्रमेण तन्वादीनि
 नामानि भवन्तीत्यर्थः तत्र लग्नस्य तुनुरित्यारब्ध्या द्वितीयस्य कुटुंबं तृतीयस्य सहोत्थः संहोत्थोऽध्वाना चतुर्थस्य बंधुः बंधुशब्दो ज्ञानिवाची पंचमस्य
 पुत्रारब्धः अरिः शत्रुस्तदारब्धः षष्ठः पत्न्या रब्धः सप्तमः भरणारब्धोऽष्टमः शम्भारब्धो नवमः आस्पदारब्धो दशमः आया रब्ध एकादशः रिः प्रकारब्धोद्वा-

होरादयस्तनुकुटुंबसहोत्थबंधुपुत्रारिपतिभरणा निशभास्मदथाः रिः फारब्धमित्युपचयान्मपरिकर्मलाभदुश्चिक्व्यसंज्ञितगृहाणि न
 नित्यमैके १५

दशाः इति शब्दः प्रकारोर्ध्वोत्तकः तेन होरादीनां तन्वादिरपरीयाः अपि संज्ञाभूता इत्यवगंतव्यम् उपचयान्यारिकर्मलाभदुश्चिक्व्य
 संज्ञितगृहाणीति अरिः षष्ठं कर्मदशमम् लाभ एकादशं दुश्चिक्व्यसंज्ञं तृतीयं एतामि गृहाणि स्थानानि उपचयसंज्ञानीति न नित्यमैके इति एकैके
 चिन्मनित्यमुपचयानीति वर्णयन्ति कथयन्ति नैषामयमभिप्रायः यदि पापयहेण स्वस्वामि शत्रुणा वा दृष्टायुक्ता भवन्ति तदानीं उपचयास्ते तत्र च गर्गोर्दिवा
 क्यम् अथोपचयसंज्ञास्यान्विलाभरिपु कर्मणाम् न चैवंति दृष्टास्ते पापस्वस्वामि शत्रुभिः एतदाचार्यवराहमिहिरस्य नाभिप्रेतं यतोऽसौ सर्वदेवोपचया
 रब्धेस्तेर्ध्ववहरति सत्यादयोप्येवम् तथाच सत्यः दशमैकादशषष्ठतृतीयसंज्ञानि जन्मलग्नाभ्यां उपचयभवना निमित्त्युः शेषाण्युक्ताण्यपचयारब्धानि

नो हिनरराशयः चतुर्थैकं रोगीनो मकरादूर्ध्वपश्चिमम् विशेषाबलिनो नित्यमेते हिजलराशयः सप्तमे दृष्टिकः कोटो बलवान्परिकीर्तितः धन्यं
 सादृज्योसिंहाबलिनः खेचतुष्पदाः अत्रादृशब्देन मकरपूर्वाद्दक्षिणगृह्यत इति १७ अधुना परिशिष्टस्थानानां संज्ञांतराणि वसंततिलके
 नाह केंद्रादिनि सर्वस्मात्केंद्राद्वृत्तीयस्थानं पणफरस तेन द्वितीयपंचमाष्टमैकादशस्थानानां पणफरसंज्ञा परतश्च सर्वमापोक्लिमम् सर्व
 स्मात्पणफरात्परं सर्वस्थानमापोक्लिममेतेन तृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थानानां आपोक्लिमेति संज्ञा हिबुकं मंबुसुरवंचवेशम वेशमशब्दो गृहपर्यायः
 वेशमेति चतुर्थस्य प्राक् संज्ञाभिहिता तस्यैव हिबुकं संज्ञा अबुसंज्ञा स्वरवसंज्ञा च यामित्रमस्तम्भवनं अस्तम्भवनं सप्तमस्थानम् यत्तः सर्वएव

केंद्रात्परं पणफरं परतस्तु सर्वमापोक्लिमं हिबुकं मंबुसुरवंचवेशम यामित्रमस्तम्भवनं स्फुतं भंत्रिकोणं मेघूरणं द
 शममत्रचक्रमेविधात् १८ होरास्वामिगुरुशरीक्षितयुतानान्ये श्रवीर्योत्कटाकेंद्रस्था द्विपदादयो न्हिनिशिचप्राप्ते
 च संध्यादये

सप्त मेघूरणं दशमं दशमस्थानं मेघूरणसंज्ञं च अत्रास्मिन् स्थाने कर्मैत्यपरा संज्ञाम् विंघात् जानीयात् १८ अथ होरादोनां बलव्यवहाराद्यै
 प्रमाणं च शार्दूलविक्रीडितेनाह होरेति होरालम्न स्वाभिना तत्पतिना वीक्षिता दृष्टावा वीर्योत्कटा बलवती भवति तेनैव युता संयुता बलवती भवति
 तथा गुरुणा जीवेन वीक्षिता युता च बलवती भवति सेन बुधेन वीक्षिता युता वीर्योत्कटा बलवती भवति यदि नान्ये रलुक्तेः युक्ता दृष्टावा नान्ये
 भवेति नान्ये ग्रहेः स्वाभिगुरुशरीक्षितैः शेषैर्येदियुता दृष्टान भवति तदा वीर्योत्कटा अथवा यद्युक्ता नुक्तेर्भिर्भेयुता दृष्टा भवति तदामध्यबला अर्थी

देवस्वामिगुरुसर्वजिता अन्यैर्युक्ता दृष्टा बलहीना भवति तथाच बादरायणः जीवस्वनाथशशिजेर्युक्ता दृष्टा बलवती भवति तौरा शेषैर्बलहीना स्यादेवं मिमैस्तुमध्यबला बलहीना यदि सर्वैर्न वीक्षितानेव युक्ता वा केन्द्रे इति वीर्योत्कटा इत्यनुवर्तते अत्रादिशब्दोलुप्तो द्रष्टव्यः केन्द्रस्थाः सर्वे एव राशयो बलिनो भवति पणफरस्यामध्यबलाः आपोऽङ्गमस्याहीनबलाः अत्र केचित्तु केन्द्रपणफरापोऽङ्गमाना द्विपदचतुष्पदकीटानां यथाक्रमं बलबलव्याचक्षते तदयुक्तम् यस्माद्बादरायणः केन्द्रस्थानि बलाः स्युर्मध्यबलाः पणफराश्रिताः स्याः आपोऽङ्गमस्याः सर्वे हीनबलराशयः कथिता इति द्विपदादयो हि निश्चित्वापि संचसंध्यादयै इति वीर्योत्कटा इत्यनुवर्तते द्विपदादयो द्विपदचतुष्पदकीटाः यथाक्रममन्दिनिशि प्राप्ते च संध्याद्वये वीर्योत्कटा भवति अन्दिने द्विपदा बलिनः निशिरात्रोचतुष्पदाः संध्याद्वये कीटाः अत्र न केवलं वृश्चिकः कीटः यावरायाः कीटग्रहणे न श्रेयाः अत्र च शी

पूर्वार्द्धे विषयादयः कृतगुणमानं प्रतीपंचत दृश्चिक्च्यं स हजं तपश्च न वमं न्याद्यं त्रिकोणंच तत् १९

देवकीर्तिः विद्युनतुलाकुंभकन्यादि बाबला धन्विनश्च पूर्वार्द्धे अजवृषसिंहारात्रौ मृगहययोः पूर्वपश्चाद्देहं वृश्चिकमीनकुलीरामकरां त्वांर्द्धं च संध्यायाभिप्रति पूर्वार्द्धे विषयादयः कृतगुणा इति विषयाणि इंद्रियाणि तानि पंच तदादयः पंचषट्सप्ताष्टनवदशायावत् एते सर्वकृतगुणाश्चतुर्गुणिताः पूर्वार्द्धमानं कस्य प्रकृतत्वान्दचक्रस्य पूर्वार्द्धे प्रथमराशिषट् इत्यर्थः मेघादीनां षण्णामानं प्रमाणं चक्रपूर्वार्द्धे मेघादीनां राशीनां षण्णामानं प्रमाणं न देवयतीपवत् प्रतीपविषयवर्जितुल्यदिषु षट्सु न प्रमाणम् तद्यथा विषयादयः ५।६।७।८।९।१० एते चतुर्गुणा जाताः २०।२४।२८।३२।३६।४० एते क्रमेण षण्णामेघादीनामानं व्यत्यायाच्चतुलादीनामानमिति तथाच सत्यः चतुरो न रो न राः स्युर्विंशति प्रागा भवन्ति -

मेघादीषु भवद्देवेषु क्रमात्मानमिह द्देवेषु भवद्देवेषु भवानाद्योपस्थाच्चोक्तमाददे मागाव्यवहाराच्च क्षेत्रे भागे नैकेन काले दशाष्टाश्वपट्टकाभ्रवन्ति य-
 स्माद्याः कलाक्षेत्रे च लिप्ताः सात्त्वत्ये प्राणा इति यस्मान्दृष्टव्यस्य सेनोक्तम् लंकासपथि भगं प्राणेन कल्याणमंडलं प्रभवतीति एवमेते भागा दशाशुणिता-
 ष्वपट्टकाभ्रवन्ति तत्रैकज्जातम् काले यावद्दृष्टिस्तः पृथ्वाधिकेन शतत्रयेण शुणिताः प्राणाभ्रवन्ति क्षेत्रे च तावत् एव लिप्ता स्मात्साध्याभागा यपट्ट-
 त्वा षट्भागाः क्षेत्रे भवन्ति एवं मेघादीनां प्रमाणभागा दशाशुणिताश्च पट्टकाभ्रवन्ति तेन च षट्कशतद्वयं मेघमीनयोः प्रमाणं एवं च त्वां रिंशदधिकं शत-
 द्वयं षट्कुंभवोः शतद्वयमशीत्यधिकं भिक्षुनमकरयोः शतत्रयं विशत्यधिकं कर्कटधनुषोः शतत्रयं पृथ्व्यधिकं सिंहश्चिकयोः शतचतुष्टयं क-
 न्यातुलयोः एन एव षट्पादश विभक्ता प्रमाणत्वेन परिकल्पिताः यतः क्षेत्रे दशाभिश्च षट्पट्टकाभ्रवन्ति ननु चरदलवशात्प्रति दशमन्यरूपेषु राक्ष-
 दयेषु गणितस्त्वधिकं सिद्धेषु किमर्थमेकं रूपं तदद्वयममाणं दशितमाचर्येण अत्रोच्यते नष्टचित्तादिष्वध्वपरिज्ञानायपु रुरुषाणां भवयवानां वि-
 न्ने ह्रस्वदीर्घत्वज्ञानयोरुपलुज्यते तथा च यवनम्बरः आघात राशेरुदयममाणं होहोसुहोतीति यतः प्रदिष्टो क्रमोक्तमाभ्यामपि पंचमस्याच्चक्र-
 दशैर्विध्युदयममाणम् एव प्रमाणा निगृहाणितुं ह्यहं स्तानि मध्यानि तथा यतानि चक्रगर्भदेः सदृशीकृतानि मार्गप्रमाणा निविकल्पयन्ति अंग-
 भागकल्पना वक्ष्यति अदि बिलम्न विभक्तमगात्र इति यत्र यस्मिन्नेगे दीर्घराशि र्भवति दीर्घाधिपो बागृहस्वदंगमतीव दीर्घमिवति एवं मध्यमयो-
 र्मध्यमं ह्रस्वयोर्द्वयमिति तथा च सागवत्याम् ह्रस्वास्मिन्निगोजघातमिदं न धनुः कर्कसुगसुरास्सुसमाः वृश्चिककन्यामृगपतिविषज्योदो-
 र्घाः सभारव्यानाः एभिर्लब्धादिर्गतेः शीर्षमपृथुतीनि सर्कजंतूनाम् सदृशानि च जायन्ते गगनचरैश्चैव तुल्यानि तथा च सत्यः दीर्घाधिपतिर्दीर्घ-
 गृहे स्थितोऽवयवदीर्घस्तद्वति एवमादिष्वर्थे चैते विंक्तवनाकार्या लज्जोदयनिरूपणा गणितस्त्वधिकं सिद्धं तैरेव कार्येति दुश्चिक्यं सहजमिति

सहजस्य तृतीयस्थानस्य दुश्चिन्त्यसंज्ञा तपस्वनवममिति नवमस्य चतुःसंज्ञा आद्यत्रिकोणं चतुर्त्तरे वनकमंस्थानं आद्यत्रिकोणं विशाब्दो
द्योयस्य त्रिकोणस्थानं आद्यत्रिकोणमित्यर्थः त्रिकोणं चतुर्त्तरे वनवममिति १९ अधुना राशिष्वर्णाचं दाक्यात्तया ह रक्तमिति प्रथममवनमेव नदराष्ट्रमे
वर्षः कृष्णरक्त इत्यर्थः सिंहो धूमपांशुदोषः शक्रः कन्याचिन्ना नानावर्णा इत्यर्थः तुला कृष्णः वृश्चिकः इनक स दृशः मकरवर्णः कर्कटः पाटलो पुष्पवर्णः
र्णः मकरः कर्पूरः श्वेतरक्तः शक्रकपिलव्यामिश्रवर्णः कुंभो बभ्रुः नकुलवर्ण स दृशः मीनः सवर्णो मत्स्यवर्ण इति प्रयोजनम् वियोनिवर्णविक्षानम् ल

रक्तः श्वेतः शक्रकतलुनिभः पाटलो धूमपांशुदोषः कृष्णः इनक स दृशः पिंगलः कर्पूरश्च बभ्रुः
स्वच्छः प्रथममवननाद्येषु वर्णाः पूर्वत्वं स्वाभ्याशा रव्यदिनकरस्युत्पन्ना हि तौ यंच वेशिः २०
स्मां शक्रादिनिवस्यति पूर्वत्वं स्वाभ्याशा रव्यमिति स्वाभिनः आशा स्वाभ्याशा आशादिकतत्र पूर्वत्वं पूर्वस्य भावः पूर्वत्वं सर्वस्य राशोः स्वाभ्याशा
यां पूर्वतन्निमित्तं तेत्यर्थः यथा मेघहाश्चिक्यो भौमोधिपतिः तस्य दक्षिणाशादिकं तत्र तो पूर्वसंज्ञौ कर्कटस्य चंद्रोधिपतिस्त्वस्य बायवीदिकं वायव्यं पूर्वत्वं सिंहस्यादित्योधि
प्रभिसंज्ञस्य पूर्वदिकं तस्य पूर्वस्या पूर्वत्वम् धनिमीनयोर्जोधिपतिः तस्यैशानोदिकं नच तो पूर्वसंज्ञौ मकरकुंभयोः सौरोधिपतिस्तस्य पश्चि
मदिकं नच तो पूर्वसंज्ञौ एवं राशिस्वाभिनो यादिकं तस्य तत्र पूर्वोत्तमः प्रयोजनम् हननं सादिषु तदिगमनं चोरादेः अन्यच्च यात्राया

सुप्रयुज्यते तथाच सारावल्याम् भवनाधिपदिग्रामपूवइहयवनेः प्रबंधतः कथितः तत्सुवगोविनिहन्यादविरेणमद्गपतिः शङ्कमिति दिन
 करसुताद्वाहिनीयंचवेशिः दिनकरः सूर्यः तेनयुतोयोराशिसम्पाहितीयोवेशिसंज्ञः प्रयोजनम् यात्रायंवस्यति वेशिविलनोपगतोयिषो
 इति तथाच वेशिस्थानेचसद्इत्यादि अत्रसंज्ञाध्यायेयांसंज्ञाउक्तास्ताः द्विप्रकाराः तत्रकान्तिसंज्ञाभात्रप्रयोजना क्वाचिन्निरुशनिप्रयोजनान
 नेमाः संज्ञाभात्रप्रयोजनाः यथालग्नस्यहोरा तृतीयस्यदुश्चिक्वम् चतुर्थस्यहिबुङ् पंचमस्यत्रिकोणम् सप्तमस्यद्वयम् नवमस्यत्रिकोणसंज्ञा
 दशमस्यमेषूरणम् हादशास्मरिः फम् चतुर्थष्टिमयोश्चतुरस्वसंज्ञा लग्नचतुर्थसप्तमदशमानां कटकेंद्रसंज्ञा चतुष्टयसंज्ञाच तथाहितीय
 पंचमाष्टमेकादशस्थानानांपणफरसंज्ञाः तृतीयषष्ठनवमहादशानामापोक्तिमसंज्ञाः एताः संज्ञाभात्रप्रयोजनाः इमाश्चपुल्लनिर्देशप्रयोजनाः
 तत्रलग्नस्यतनुः संज्ञाकल्पसंज्ञाच तेनलग्नाच्छरीरवृद्धान्वेषणमारोग्यान्वेषणं च कार्यम् हितीयस्यकुटुंबसंज्ञास्वसंज्ञाच तेन तस्मात्सातिथ
 नान्वेषणं कार्यम् तृतीयस्यसहजसंज्ञा विक्रमसंज्ञाच तेन तस्माद्गातृणांपुरुषार्थस्यचान्वेषणं कार्यम् चतुर्थस्यबुधसंज्ञावैशसंज्ञासुरसंज्ञा
 च तेन तस्माद्बुधसुरगृहाणांचान्वेषणं कार्यम् पंचमस्यबुधिसंज्ञापुत्रसंज्ञाच तेन तस्मादुद्दिपुत्रयोरन्वेषणं कार्यम् षष्ठस्यारिसंज्ञाक्षतसं
 ज्ञाच अरिशब्दः शत्रुवाचीस्तशब्दोद्विषावाची तेन तस्मादरातिव्रणान्वेषणं कार्यम् सप्तमस्यदारचित्तोत्थयामित्रसंज्ञाचदारशब्दोभायिवा
 चोचित्तोत्थशब्दः कामवाची यामित्रशब्दोविवाहवाची तेन तस्माद्द्वार्याकामविवाहान्वेषणं कार्यम् अष्टमस्यसरणं रंध्रसंज्ञाच भरणं भृत्यः रंध्र
 शब्दः पापपर्यायः तेन तस्मान्नारणपाणान्वेषणं कार्यम् नवमस्यशरभरुतपः संज्ञाच शरभशब्देनात्रधर्मोज्ञेयः गुरवोमातृपितृपूर्वकाः तपोव्र
 तम् तेन तस्माद्दर्भमातृपितृपूर्वकाणां गुरूणांतपसश्चान्वेषणं कार्यम् दशमस्यस्पदकर्मसंज्ञाच आस्पदशब्दः स्थानवाची कर्मस्पद

सहजस्य तृतीयस्थानस्य हृदयस्य संज्ञा तपस्वनवममिति नवमस्य चतुर्थः संज्ञा त्र्यधा त्रिकोणं चतुर्त्तत् तदेवनवमस्थानं त्र्यधा त्रिकोणं त्रिशब्दा
द्योयस्य त्रिकोणस्य तत् त्र्यधा त्रिकोणमित्यर्थः त्रिकोणं चतदेवनवममिति १९ अधुना राशिवर्णान्विंदाक्रान्तया ह रक्त इति प्रथमप्रवर्णनं मेघः तदा द्यौषमे
षादिषु राशिषु यथाक्रमेण वर्णनं मेघः तत्र मेघो रक्तो लोहितवर्णः दृषः श्वेतः शक्रः मिथुनः शक्रक तलुनिभः हरित इत्यर्थः कर्कटः पाटलो गुण्यवर्णः
ईषत्कृष्ण रक्त इत्यर्थः सिंहो धूम्रपांडुरोषत् शक्रः कन्या चित्रा नानावर्णा इत्यर्थः तुला कृष्णः वृश्चिकः कनकमहेशः मूषवर्णवर्णः धनोपिङ्गलः पीतव
र्णः मकरः कर्पूरः श्वेत रक्तः शक्रक तलुनिभः पाटलो धूम्रपांडुश्चित्रः कृष्णः कनकमहेशः पिङ्गलः कर्पूरश्च वस्तुः
स्वच्छः प्रथमप्रवर्णनाद्येषु वर्णाः पूर्वत्वस्वाभ्याशाख्यदिनकरस्युतान्द्रादितोयं च वैशिः २०

रक्तः श्वेतः शक्रक तलुनिभः पाटलो धूम्रपांडुश्चित्रः कृष्णः कनकमहेशः पिङ्गलः कर्पूरश्च वस्तुः
स्वच्छः प्रथमप्रवर्णनाद्येषु वर्णाः पूर्वत्वस्वाभ्याशाख्यदिनकरस्युतान्द्रादितोयं च वैशिः २०

ग्नोऽंशकादिति वस्यति पूर्वत्वस्वाभ्याशाख्यमिति स्वाभिनः क्षाशा स्वाभ्याशा आशादिकतत्र पूर्वत्वं पूर्वस्य भावः पूर्वत्वं सर्वस्य राशोः स्वाभ्याशा
यां पूर्वत्वं निम्नतेत्यर्थः यथा मेघवृश्चिकयोर्मौमोधिपतिः तस्य दक्षिणाशादिक् तत्र तो पूर्वसंज्ञो दृषतुल्योः शक्रोधिपतिः तस्याग्नेयदिक्
तत्र तो पूर्वसंज्ञो मिथुनकन्ययोर्बुधोधिपतिस्तस्योत्तरदिक् तत्र तो पूर्वसंज्ञो कर्कटस्य चंद्रोधिपतिस्वस्मबायवोदिकवायव्यां पूर्वत्वं सिंहस्यादित्योधि
पतिस्तस्य पूर्वादिक् तस्य पूर्वस्यां पूर्वत्वम् धनिमीनयोर्जावोधिपतिः तस्यैशानीदिक् तत्र तो पूर्वसंज्ञो मकरकुंभयोः सौरोधिपतिस्तस्य पश्चि
मादिक् तत्र तो पूर्वसंज्ञो एव राशिस्वाभिनो यादिक् तस्य तत्र पूर्वोक्षेयः प्रयोजनम् तदनष्टादिषु तद्दिग्गमनं चोरादेः अन्यच्च यात्राया

सुपयज्यन्ते तथाच सारावत्याम् भवनाधिपदिग्रामपूवदहयवर्णेः प्रबंधतः कथितः तत्पूवगोविनिहन्यादचिरेणमहीपतिः शङ्खमिति दिन
 करयुताद्दाहिनीयंचवेशिः दिनकरः सूर्यः तेनयुतो योराशिस्तस्याहिनीयोवोशिसंज्ञः प्रयोजनम् यात्रायं वस्यति वैशिर्विलग्नोपगतोयियासी
 इति तथाच वैशिस्थानेचसदहइत्यादि अत्रसंज्ञाध्यायेयासंज्ञाउक्तास्ताः द्विप्रकाराः तत्रकान्तिसंज्ञामात्रप्रयोजनात् कानिनिर्देशनिप्रयोजनाना
 त्रेमाः संज्ञामात्रप्रयोजनाः यथालग्नस्यहोरा तृतीयस्यदुश्चिक्वम् चतुर्थस्यहिबुरु पंचमस्यत्रिकोणम् सप्तमस्यद्यूनम् नवमस्यत्रिकोणसंज्ञा
 दशमस्यमैपूरणम् हादशस्यरिः फम् चतुर्थाष्टमयोश्चतुरस्त्रसंज्ञा लग्नचतुर्थसप्तमदशमाना कटकैदसंज्ञाः नदुष्टयसंज्ञाच तथाहितीय
 पंचभाष्टमैकादशस्थानानांपणफरसंज्ञाः तृतीयषष्ठनवमहादशानः भाषोद्विमसंज्ञाः एताः संज्ञामात्रप्रयोजनाः इमाश्च फलनिर्देशप्रयोजनाः
 तत्रलग्नस्यतनुः संज्ञाकल्पसंज्ञाच तेनलग्नच्छरीरवृद्ध्यन्वेषणभारोग्यान्वेषणंच कार्यम् हितीयस्यकुटुंबसंज्ञास्वसंज्ञाच तेन तस्मात्लोतिथि
 नान्वेषणं कार्यम् तृतीयस्यसहजसंज्ञा विक्रमसंज्ञाच तेन तस्माद्धातृणांपुरुषार्थस्यचान्वेषणं कार्यम् चतुर्थस्यबंधुसंज्ञावैशमसंज्ञासुखसंज्ञा
 च तेन तस्माद्बुधस्मरगृहाणांचान्वेषणं कार्यम् पंचमस्यबुधिमंज्ञापुत्रसंज्ञाच तेन तस्मादुद्दिपुत्रयोरन्वेषणं कार्यम् षष्ठस्यारिसंज्ञाक्षनसं
 ज्ञाच अरिशब्दः शत्रुवाची सतशब्दोव्रणवाची तेन तस्मादरातिव्रणान्वेषणं कार्यम् सप्तमस्यदारवित्तोत्थयामित्रसंज्ञाच दारशब्दोभार्यावा
 ची वित्तोत्थशब्दः कामवाची यामित्रशब्दोविवाहवाची तेन तस्माद्दार्थिकमविवाहान्वेषणं कार्यम् अष्टमस्यभरणरंध्रसंज्ञाच भरणं मृत्युः रंध्र
 शब्दः पापपर्यायः तेन तस्मान्भरणपापान्वेषणं कार्यम् नवमस्यशत्रुभक्तपः संज्ञाच शत्रुशब्देनान्वेषणं कार्यम् गुरवोमातृपितृपूर्वकाः तपोब्र
 तम् तेन तस्माद्दर्भमातृपितृपूर्वकाणां गुरूणां तपसश्चान्वेषणं कार्यम् दशमस्यस्पदकर्मसंज्ञाच आस्पदशब्दः स्थानवाची कर्मस्पर्द

संज्ञेऽप्रसिद्धे तेन तस्याभियाभावात्पणंकार्यम् एकादशस्य भवाय संज्ञाप्रवशाद्बोचविद्यागुणसंपत्त्यापि वाची आयगाद्यर्थवाची तेन तस्यान्तयो
 रन्वेषणं कार्यं यद्येति दादशस्याख्यानेन तस्याद्यान्वेषणं कार्यम् तृतीयषष्ठदशमिंकादशस्थानानां उपचयसंज्ञा उपचयकरत्वात् इदं च तेषां उप
 चयकरत्वं यदि तत्र स्याः पापा अपि शब्दफलप्रदास्येति तथा हि षष्ठस्थानं विनासोभ्याः सर्वत्र भावविवृद्धिकराः षष्ठस्थाः पापाः पुनः अरिहर्निन
 नकुर्वन्ति क्षतहानि च पापास्तूपचयस्थाः भावविवृद्धिकुर्वन्ति अपि षष्ठसुपचयस्थानं माप्य तच्चित्सदुष्टभावावयोररिस्तयोरपि हानि कुर्वन्ति यतस्तेषां सुष
 चयकरादत्यन्वर्थसंज्ञा उपचयस्थास्तु पापाः भावहानि कुर्वन्ति अपि अष्टमद्वादशस्थानं चित्समिष्टभावावस्थानिष्त्वात् स्थानस्योपचयात् कलाद्द्विंश्याप
 यन्ति तथाच धीदेवकार्तिः सोभ्याः षष्ठे पापास्तन्वर्थकरवारिधर्मधीद्युने कुर्यान् भावविवर्ति शोषगताश्च तद्द्विभिति एनादिशोषवचनम् विनास
 र्वत्रोपतिष्ठतेति २० इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकटीकायां राशिभेदः प्रथमोऽध्यायः १ अथानोयह्योनिप्रभेदाध्यायोव्यारब्धयते
 तत्र चराचरं जगद्ग्रहमयमेव प्राकालारव्यस्य पुरुषस्य कलांगानोत्येवं मेधादिवाराशिनक्षत्रमयोंगविभागः प्रदर्शितः तत्प्रदर्शनेन च ग्रहमय एवामोप्र
 दर्शितो भवति यतीराशिस्वामिनोग्रहाएव अश्विनातस्यात्मादीन् भावान् ग्रहमयानेव जगत्सालकांस्तथारज्जादीन् ग्रहमयानेव च शार्दूलविक्रान्तिनाह
 कालात्मा दिनक्रदिनि कालस्यात्मा कालात्मा दिनक्रत्सूर्यः अश्वेव हिनगुश्चन्द्रो मनः शुहिनेन हिमेन सदृशाः शीतलाः गावोरश्मयो यस्य स तु हिन्स्यः मत्त
 कुजोऽग्नेयः सत्वस्य लक्षणम् अधिकारकरं सत्वस्य सनाश्वुदयाग्नेः सत्वशब्दोत्रशौर्यपरायः यन्त्रासिंहादीनामस्ति तथाच एकाकिनवनवाभिनिग
 जलस्थानीति शास्त्रज्ञे सत्वे स्थिते भृगपत्नोरजोतिगिरः परिणमन्ति उल्लसुतरस्वभावेनेत्यर्थः शौतुधो वचोभिरः जीवो बृहस्पतिः ज्ञानं च
 सुखं च ज्ञानसुरे सिंतः शुक्लो मदनः कामः दिनस्वेयो दिनेशः सूर्यः तस्यात्पुत्रः पुत्रः शनैश्चरोदुःखम् अत्र कालग्रहणकालस्य सर्वगतत्वप्रदर्श

नार्थं अत्रनकेवलं कालपुरुषस्यमेषाद्याशयः शिरःप्रभृत्यंगविभागैर्नस्थितायावदादित्यादयश्चात्माविभागेन सर्वस्यजगतः स्थिताः प्रयोजनम्
पाडितेग्रहे देहवतोपि तदंगभावात्मगुणगण्डनवक्तव्यम् पुष्टिपुष्टिरिति नकेवलयावज्जन्मनिबलवद्भिर्देहेतएवभावा आत्मादयः श
भाभवन्ति दुर्बलेर्दुर्बलाः किंतुसौरस्यविपरीतम् तथाचसारावल्याम् आत्मादयोगगनैर्बलिभिर्बलवन्तराः दुर्बलेर्दुर्बलाज्ञेयाविप
रीतंशानेः स्मृतमिति राजानावित्यादि रविरादित्यः शीतगुश्चद्रः एतौराजानोनृणौ क्षितिर्भूमिरस्याः स्मृतः पुत्रोगारकः सनेतासेनापतिः
कुमारोबुधः कुमारोयुवराजः राजपुत्रइतिकेचित् स्मरिर्बहस्पतिः दानवपूजितः शक्रः एतौराजानोनृमंनिणौ महस्वाशः सूर्यस्तस्माज्जा

कात्प्रत्यादिनरुन्मनस्तुहिनयुः सत्कुजोज्ञोवचोज्ञोवोज्ञानसुरवेसितश्चमदनोदुः संदिनेशात्मजः राजा
नोरविशीतगूक्षितिस्तोनेताकुमारोबुधः सूरिर्दानवपूजितश्चसचिवोप्रेथः सहस्वाशजः १ हेलिः सु
र्यः श्वद्रमाः शीतराशिर्मेहंभोविज्ञोबोधनश्चैदुपुत्रः आरोवक्रः क्रूरदृक्चावनेयः कोणोमदः सूर्यपुत्रो

सितश्च २ तः शनैश्चरः सप्रेष्योदासः ननुजगत्तालनकरणेशनेश्चरः प्रेथः किमवोच्यते प्रेष्योपिस्वकर्मणापालकएव प्रयो
जनं जन्मनिप्रश्नकालेबाबलानुपन्वयस्थोग्रहोभवति तदुक्तोराजादिकृत्स्तस्यकार्यसाधकोभवति अन्यथाहानिकरः १ अधुनाव्यवहारार्थं सूर्य
चंद्रांगारकशनेश्चराणां सज्ञाः शालिन्याह हेलिरिति सूर्यआदित्योहेलिसंज्ञः चंद्रमाः शीतराशिर्मेहंभोविज्ञोबोधनः सूर्यपुत्रः सौरः -
बुधः सहंभोवित्ज्ञोबोधनः एतास्तस्यसज्ञाः अवनिर्धूस्तस्यापत्यं सचावनेयोभोमः स आरः वक्रः क्रूरदृक् एताः भोमस्यसंज्ञाः सूर्यपुत्रः सौरः -
कोणः मदः अभितः एताः शनैश्चरसज्ञाः २

अधुना गुरुशक्त राहु के नृनां संज्ञा व संनतिल के नाह जीवइति जीवो बृहस्पतिः स एवांगियाः सूर्यरुरुः सूर्या देवाः तेषां गुरुः वचसां पतिः इज्यः पूज्यः देवाना एताः बृहस्पतैः संज्ञाः शक्तो भार्गवः स एव भृगुः भृगुः सतः सितः आस्फुजित् चशब्दः समुच्चयार्थः एताः शुक्रस्य संज्ञाः राहुः स्वर्भानुः स एव तमः अगुः न विद्यंते गावो रथमणो यस्य सः अरश्मिरित्यर्थः असरो दैत्यः एताः

असुरोदेत्यः एनान्
अन्यपर्यायं लोकादन्यथास्त्रात् उपलभ्य वदेत् ब्रह्म
शिरबीति केतुः केतोः शिरबीति संज्ञा शिरवाविद्यते यस्य सा शिरवी अन्यपर्यायं लोकादन्यथास्त्रात् उपलभ्य वदेत् ब्रह्म
संज्ञाः शिरबीति केतुः केतोः शिरबीति संज्ञा शिरवाविद्यते यस्य सा शिरवी अन्यपर्यायं लोकादन्यथास्त्रात् उपलभ्य वदेत् ब्रह्म
यथारविर्नाम्ना शब्दादि वाक्ये भ्रास्वन्ती ह्यणरश्मिर्मानुर्विवस्वानित्यादिकाः सूर्यस्य शशाङ्कः तु हि न गुर्मृगाङ्कः शशी निशाङ्करो न क्षा

जीवौ गिराः सुरगुरुर्वचसांपनीज्योशक्तो भृगुर्भृगुस्मृतः सित आसुजिच्च राहुस्तमोगुरस्तरश्च शिखा
निकेतुः पर्यायमन्यसुपलभ्यवदेच्च लोकात् ३ रक्तः श्यामो भास्करोगौरक्तगौरश्च वक्रः दूर्वाश्या
मो जोगुरुर्गौरगात्रः श्यामः शक्तो भास्करिः कृष्णदेहः ४ उपनिविद्यायाश्चरण्या वक्रः मोक्षोक्तिः

स्य सौम्योदौहिण्यश्चाद्रिर्मुगांरूतनयइंदुजइत्याद्याबुधस्य सूरिः सरेंद्रपूज्योवाक्मतिर्देवपुरोहितइंद्रमन्त्रीत्याद्यागुरोः भार्गवः उशानोदेल्यज्यः अ
मुरगुरुः दैत्यः त्विगित्याद्याशक्रस्य यमः रक्जिः पातंगिः छायासुतः इत्याद्याः सौरस्य सैंहिकेयः स्वर्भानुः दानवः अभुनचारः बबधुतुदइत्याद्याः
राहोरिति ३ अधुनाग्रहवर्णान्शालित्याह रक्तश्यामइति रक्तश्चासौश्यामः पाटलपुष्पवर्णइत्यर्थः एवंविधोभास्करः आदित्यः इंदुश्च
द्वौगौरः श्वेतवर्णप्रायः वक्त्रेणारकोनायुञ्जीनातिदीर्घः रक्तगौरः पद्मपत्राभः शीबुधः सद्गर्भश्यामः शाङ्गलमृणालवर्णः गुरुर्बृहस्पतिः

सर्गोरगात्रोगोरशरीरः शक्रश्यामवर्णो नानिर्गो नानि कृष्णः प्रास्करिः सौरः सकृष्णदेहो सितशरीरः वर्णप्रयोजनम् सर्वत्र हेतुयो
बलवान् न हर्णस्तत्कालजातो भवति प्रश्नकाले चोरादेरपि ४ अधुना ग्रहाणां वर्णस्वाम्यग्रहदेवताश्च दिक् स्वाम्यसौम्यपापलवच शार्दूल
विक्रीडितेनाह वर्णो इति तान्नादयो वर्णाः सूर्योदयो ग्रहनाथाः स्वामिनो येषां ते तान्मवर्णस्यादित्योनाथः स्वामी सितस्य
श्वेतस्य चंद्रः अतिरक्तस्यातिलोहितस्य भौमः हरितस्य शक्रवर्णस्य बुधः विशेषेण आसमंतात्पीतस्य हरिद्रा सदृशस्य नीवः चित्रस्य
नानावर्णस्य शक्रः असितस्य कृष्णवर्णस्य सौरः प्रयोजनम् हतनष्टादिद्रव्यवर्णज्ञानम् जन्मनिप्रश्नकाले चोक्तद्रव्यात्मः अन्यथाहा

वर्णास्त्वास्मसितातिरक्तहरितव्यापीतचित्रासितावन्धं ष्वग्निजकेशवेंद्रशचिकाः सूर्योदिनाथाः क्रमात्
प्रागाद्यादविशक्तलोहिततमः सौरैरदुर्वित्सूरयः क्षीणैर्द्वर्कमहीसु नार्कतनयाः पापाबुधैस्तेर्युतः ५

निः ग्रहपूजायां न दूर्णकुसुमपूजा तथा च याज्ञवल्क्यः वर्णैर्मंडलकेषु चेति वन्दीत्यादि सूर्योदिनाथा इत्यनुवर्तते सूर्योदीनाथाः सूर्योदिना
थाः आदित्यस्य वह्निर्गनिर्नाथः स्वामी चंद्रमसौ बुजलम् भौमस्याग्निजः कुमारः स्वामिर्कार्तिकेय इत्यर्थः बुधस्य केशवो विष्णुः गुरोर्दिन्द्रेशान
क्रतुः शक्रस्य शचीन्द्राणी सौरस्य क्रतुः प्रजापतिः ब्रह्मा इत्यर्थः प्रयोजनम् ग्रहपूजायां ग्रहोक्तदेवताः पूज्याः तथा च यवनेश्वरः देवा
ग्रहाणां जलवह्निर्विष्णुप्रजापतिस्कंदमहेंद्रदेवी चंद्रार्कचंद्रार्कजभौमजीवशक्राश्च यक्षैर्गुजेतशश्वत् तथा चौरनामानयने बल
वद्ग्रहोक्तदेवताभार्यायनाम् तथा च याज्ञवल्क्यः ग्रहदेवतासंपूज्य तद्दिशं यायात् तथा च सायवल्याम् ताम्नासितारक्तहरितपीतविविचित्रा-

सिनाइनादीनाम् पावकजलग्रहकेशशक्रशचीवेधसः पतयः पूर्वादिग्रहदेवास्तन्मन्त्रैः समभिपूज्यतामाशाम् धनकनकगजवाहनादीन्
प्राप्नोति नृपो रितः शीघ्रम् प्रागाद्या इति प्रागाद्याः पूर्वप्रथमादिशस्तासां पूर्वोदीनां व्यादयोनाथाः तत्र पूर्वस्यादिशिविरादित्योधि
पतिः पूर्वदक्षिणस्यां शक्रः दक्षिणस्यां लोहितो गारकः दक्षिणपश्चिमायां तमोराहुः पश्चिमायां सौरः शनैश्चरः पश्चिमोत्तरस्यां भिदु-
श्चंद्रः उत्तरस्यां वितुबुधः उत्तरपूर्वस्यां सूर्यः केंद्रस्यैर्ग्रहैः सूतिकागृहद्वारज्ञानम् तत्तत्तद्वादिषु चोरादेर्गमन-
च क्षीणो हर्कंति स्त्रीणां श्वासा विंदुश्च क्षीणो हर्कंति स्त्रीणां हृष्णाष्टम्यद्वावत् क्षीणश्चंद्रः परतः पूर्णः आयुर्दायिविधौ कृष्णप-
क्षत्रयोदश्यां तावत्प्रभृति यावदमावास्यां ते सूर्यमंडलात् नोद्गतस्तावत् क्षीण इति यस्माद्यवनेश्चरः चंद्रस्य पापत्वं न कदाचिदपीच्छति

बुधसूर्यशशि शुक्रौ युवती नराश्च शेषाः

तद्वाच्यम् मासे तु शुक्रप्रतिपत्सवृत्तेः पूर्वशशीमध्यबलोदशाहे श्रेष्ठो द्वितीयेत्यबलस्त्वतीये सौम्येस्तु हृष्टो बलवान् स देव नयाच कु-
रय होर्कः कुजसूर्यजौ नृपापौ शक्राः शक्रशशांकजीवाः सौम्यश्च सौम्यो व्यभिभित्तो न्येवर्गस्तु तुल्यप्रकृति त्वमेतीति तस्मादेतावत् क्षी-
ण इति अर्क आदित्यः मही सतो गारकः अर्कतनयः सौरः एते सदेवपणाः बुधस्तैर्युतस्तेषामेकमेकतमेन युक्तः पाप एव सौम्याः शेषाः शु-
क्रपक्षाष्टम्यद्वात् कृष्णपक्षाष्टम्यद्वावचंद्रः सौम्यो बुधः पापवीक्षित युतः पाप एव जीवशक्रौ स देव सौम्या विनि प्रयोजनम् पापसौ-
म्यग्रहबलाज्जातः पापात्यकः सौम्यस्वभावश्च भवति ५ अधुना ग्रहाणां प्रकृतिविभागं महाभूताधिपत्यं चोत्केनाह बुधसूर्य इति

बुधश्चादिः सूर्यसप्तः शनिः एतौ नपुंसकारव्येन नपुंसकनाम्नौ शशीचन्दः शक्रो भ्रातृवः एतौ दोषु वनि संजौ शेषारविज्जीवभौमानराः पुरुष संज्ञाः पुरुषनामानः प्रयोजनं जन्मनि चिन्तायां दूतनश्चादिषु बलवन्तः स्वस्वरूपमेव कुर्वन्ति तेषामुपत्तये तदव्ययानामुपतापः शिशिविशूयपथो यस्मिन् ह्यथान्नामिनि शिरस्यादीनां पंचानां महाभूतानां पंचग्रहाभूमिमुनादयः क्रमेण वशिनिः तद्यथा शिशिनो यं भूमिर्भ्रमो गारको वशी भौमो मयः स्वामीत्यर्थः एवं भूमिर्बुधः रवस्य आशस्य जीवः पयसो भ्रमः शक्रः भरता वायोश्च नैश्चरः गण्डाहणमन्त्रहन्तूरणार्थेन त्वादित्यचंद्रयोः कस्मान्नोक्तमित्यत्रोच्यते तयोः पूर्वमेवोक्तं वन्द्यश्चिन्तनावेव प्रसिद्धौ प्रयोजनम् स्वदशायां महाभूतसुता आयात्येव वक्ष्यति च आयातहाभूतद्वयतत्त्वमवर्त्तन्ति ६ अधुना ग्रहाणां व्याख्यानं

शिरिविभूतवपयोमरुद्गणानां विशिनोभूमिस्तनादयः क्रमेण धविप्रादिनः शक्रशुक्रकुजाकौ शशिबुध
श्रेत्यभिर्नोत्यजानाम् चंद्रार्कजीवाद्भिर्वैकुंजाकार्यथाक्रममत्वरजस्तमामि ७ ॥ श्री ॥ ७५ ॥

णादिवर्णाधिपत्यशुणविभागंचोपज्जातिक्रयाह विप्रादिनो ब्राह्मणादेर्वर्णचतुष्टयस्य स्वाभिनीयहाधिपतयः शक्रोऽभारगवः गुरुर्बृहस्पतिरैतौ दौब्राह्मणा नामधिपनौ कुजोऽभौमः अर्क आदित्य एतौ दोक्षत्रियाणां शशीचंद्रो वैश्यानां शूद्राणां बुधः अभितः शनैश्चरः अंत्यजानां वरुणप्रतिभो मभवानां चाक्षलभागाधिनिशाचरादीनां पर्योजनम् हतनष्टादिषु ग्रहबलबीरादीनां ग्रहीकर्तवर्णमभावः एषासु पथातेतद्वर्णोपपत्तयः नश्चाचमत्यः शुक्रशक्रो रगिरनौ चंद्रः सौम्यः शनैश्चरश्चीति विमत्सत्रियविदशूद्रसंक्राणाममुत्तराः अजयेजयेत्यनुष्टुप्तीति वितनाशनेलाभेतेभ्यस्तेभ्यश्च कुर्बुशुणांश्च दोषांश्च पक्षांस्तान् चंद्रां कर्त्तुं वा इत्यादि चंद्रः शशी अर्क आदित्यः जीवो बृहस्पतिः एते सत्त्वमंजाः जीबुधः भितः शक्रः एतौ दीरजः स

ज्ञो कुजोङ्गारकः आर्किः सौरः एतौ होतमः संज्ञौ एते यथाक्रमं सत्त्वादिगुणाधिपतयो ग्रहाः प्रयोजनं सत्त्वरजस्तमोवाविंशो यस्य भास्वरस्माद्विगिति
स्वजीमके अन्वे पुनः ग्रहबलाद्वर्णयन्ति तथाच आदेवकीर्तिः बलवद्भिस्तद्गुणो भवेत् न जानन्ति अत्राचार्यस्य यवने श्वरेण सह मतम्रदः तेन प्रोभः सा
लिक उक्तः तथाच ते दाक्यं सत्त्वाधिका भास्वरप्रोभजीवाभृगवत्पको रजसिद्धः शशीच शनैश्चरत्तामसिको युधस्तु संयोगतां व्याल्लभने विशेषान् आ
चार्यस्य सत्यवचनमभिमतं तथाच सत्यः नाम भिक्षौकुजसौरी राजसिको भार्गवः शशिकूतश्च जीवशशिभास्कराः सत्त्विकाग्रहवत् प्रहृतयो
नृणां एव यत्र यत्राचार्यस्य यवने श्वरेण सह मतम्रदस्तत्र सत्यमतमपि अथ पूर्वमतमभिहितं सत्त्वं कुजचंद्रार्कजीवाः पुनः किमित्युक्तं उच्यते ३

मधुपिंगलदृक् चतुरस्वतनुः पितृमहतिः सविता ल्यक्त्वं तनुवृत्तननुर्बहुवानकफः प्राज्ञश्च शशीमृदुवाकूशप्रमदक ८

हरुणवचनः सत्तशब्दस्तत्र शीरीषरीयः कार्योकार्यमवृत्तानां संहता नाम ग्यस्ति येन एकाकिनो पितृववांसिनः तथाच एकाकिनपनवासित्यरा
जलस्मरणयनीतिशास्त्रज्ञे सत्त्वोत्थिते मृगपतौ राज्ञेति गिरः परिणमंति अथ गुणस्वरूपं यः सत्त्विकस्तस्य दयास्थिरत्वं सत्याजं विद्वात्पणदं वभक्तिः
रजोधिकः काव्यकलाशतस्त्रीसंस्कृतिः पुरुषोतिष्ठारः नयोधिको वंचयिना परेशं भूरेखीलसः अथ परोतिनिददति ७ अथ चंद्रार्कयोः स्वरूपं त्रोट
केनाह मधुपिंगलदृग्भिनि मधुवतपिंगलादृष्टिर्यस्य सः ईषत्कातराक्षः चतुरस्वतनुः प्रसारितमुजद्वयप्रमाणसमोच्छ्रायः पितृमहतिः पितृधिकः
अत्यक्चो विरलकेभाः एवंविधः सविता आदित्वः तनुवृत्ततलुरित्यादि तन्वीचासौष्ठवाचनतनुवृत्तानां दृशीननु र्यस्य सतनुवृत्ततनुः कशक्नुलागदत्यर्थः
अथ बहुवानकफः प्रहृतमयारुनक्षेत्रा प्राज्ञो मेधावी मृदुवाकूकोमलभाषी शमदृक् दर्शनीयाक्षः एवंविधः शशीचंद्रः ८ श्रीगजाननममन

अथ ध्यंगारकबुधयोः स्वरूपं स्वागतयाह कूरादिति कूरादुष्ठाह कृदाह्यस्य मङ्कुरदृगोङ्गारकः सचतस्रणाधूर्तिः नित्यं यौवनोपेताकारविग्रहः उदारोदात्ता पौनिकः पित्तबहुलः सत्त्वपलोतीवास्थिरचितः कृशमध्यमनूदारः एवंविधोङ्गारकः मौमः श्लिष्टवाक्दल्यादि श्लिष्टवाक्कृगहदभाषी सततहास्यरुचिः नित्यं परिहासशीलः पित्तमारुतकफमृकृतिर्दोषत्रयोल्बण स्फावः एवंविधो ज्ञोबुधः ९ अथजीवशक्रयोः स्वरूपं वंशच्छदभिकेनाह बृहन्मृगिति बृहन्मृगः स्थूलशरीरः सूर्यजाः केशाः ईक्ष्णौ नयनेचकपिलापिंगलेचयस्यकपिलकेश कातराक्षइत्यर्थः श्रेष्ठमनियोगानुग प्रज्ञः कफात्मकः कफाधिकशरीरः श्लेष्मात्मा एवंविधो बृहस्पतिः मृगुरित्यादि सूरवीनित्यं सखासक्तः कानवपुर्दशीनीयशरीरः स्रलोचनः शोभनाक्षः कफाभिला

कूरादृक्कुरुणाधूर्तिरुदारः पौनिकः सत्त्वपलः कृशमध्यः श्लिष्टवाक्कृततहास्यरुचिर्ज्ञः पित्तमारुतकफपृकृतिश्च ९ बृहन्मृगः पिंगलमूर्धजेक्ष्णो बृहस्पतिः श्रेष्ठमनितः कफात्मकः मृगुः सूरवीकानवपुः स्रलोचनः कफाभिलात्माभिनवक्रमूर्धजः १०

त्मा श्रेष्ठमारुतमृकृतिः अभितवक्रमूर्धजः अभिताः कृष्णावक्राः कुटिलाः सूर्यजाः केशाः यस्य कृष्णाकुटिलकेशादित्यर्थः एवंविधो मृगुः शक्रः १० अधुनाशनेश्चरस्वरूपं स्नाय्वादिभारत्वं ग्रहाश्चयं वसंतीतलकेनाह मंदोलमइति अलमः क्रियास्वपदुः कपिलदृक् कानराक्षः कृशो दुर्बलु दीर्यम उच्चतरगात्रयस्य गात्राणिवासः दुर्बलोच्चदेहः स्थूलद्विजो बृहदंतः परुषरोमकचः कृक्षतनूरुहकेशाः अनिलात्मा वानप्रकृतिः एवंविधो महः शनेश्चरः स्नाय्वस्थीत्यादि मंदार्दानाग्रहाणां स्नाय्वादिभारत्वं स्नाय्वस्थिनीयमिद्वार्थेदेहवनाशनेश्चरादित्यौ स्नायुर्मंदः शनैश्चरः शिरासारः अस्थिअर्कः आदित्यः अस्थिसारः अस्त्युधिरनच्चंद्रमाः तक्चर्ममदुधः अथवाब्धधामनरीर्यै शक्रंरेतः तच्छुक्रः वसामेदस्तस्तरेज्योगुरुः मज्ज

अस्थितर्गतोपातुविशेषः समीपः ग्रहाणां स्वरूपज्ञानमयोजनम् तद्वनवांशपुस्त्यतनुः स्यादित्यत्रोपयुज्यते अन्यकालयोग्रहोवलवान्नत्यवितस्वरूप-
परस्त्कालजातोभवति तद्वालुसारश्च हतनष्टादिमध्यकाले व्येवंविधयातुरूपस्योरादयः व्याधिप्रत्येयत्वं यच्च लयेन वांशकोवर्तेनेतत्त्वामिनो बल-
वशादभिहितदोषप्रवापीडा ११ अयुनाग्रहाणां स्थानवस्त्वद्व्यतत्रप्रभुत्वं शार्दूलविक्रीर्णितेनाह देवाभिनि भर्कात्प्रभृतिनदीनां ग्रहाणां क्रमात्
देवादीनि स्थानानि नत्रदेवस्थानमादित्यस्य अंशुस्थानं चंद्रमसः अग्निस्थानं भीमस्य विहारभूषिः कीलस्थानं बुधस्य कोशोभाडारागारं तत्स्थानं
बृहस्पतेः शायनस्थानं शक्रस्य सित्युत्तरः अवकरगशिस्तत्स्थानं शनैश्चरस्य एतेषां स्थानानां एते स्वाभिनिः प्रयाजनं बलवतिगृहं ग्रहोक्तस्थाने

मंदोलसः कृपितुदृक्कुशदीर्यगात्रः स्थूलद्विजः परुषरोमकचोनिवात्पा स्नाय्वस्थ्यस्तृक्खगथशक्रवसाः समज्जामंदार्कचंद्रबु-
धशुक्रमरुज्यभौमाः ११ देवास्त्वभिनिहारकोशशायनसित्युत्तरेषाः क्रमादस्त्वस्थूलमभुक्रमग्नि कर्तुं मध्यं दृढं स्फाटिनम्
ताम्यस्थान्मणिहंमयुक्तिरजतान्यकोच्चमुक्तायसींद्रैकपणैः शिशिरादयः शशरुचजग्वादिषुद्यत्स्रवा १२ श्रीसावस

प्रसवज्ञानं तदनष्टादेय्योरादेः तदेवस्थानं द्व्यस्थच वस्त्वभित्यादि भर्कादिति सर्वत्राबुद्धिः तत्स्थूलं लुक्कतमादित्यस्य वस्त्रं अशुक्लं नवं चंद्रस्य अधि-
नाहन एकदेशादर्थभौमस्य केनाबुनाहर्तं ह्निर्बुधस्य मध्यं नातिन वनातिजीर्णो ह्निर्हस्पतेः हृदं कावातरस्त्वभिशुक्रस्य स्फाटितं जीर्णं शनैश्चरस्य प्रबो-
जनं सृगिका वस्त्वज्ञानम् तदनष्टादिचिंतायां चोरादेर्बुधश्चार्दूलवशादस्त्वज्ञानं तावत्स्वादित्यादि नाव्यस्वादित्यस्य चंद्रस्य मणयः भीमस्य हेमत्स्रवर्ण-
बुधस्य युक्तिः शुज्यतर्जनिशुक्तिः शनिकां स्यादि रजतं रोव्यं ह्निर्हस्पतेः सुक्ताशक्रस्य अयः कृष्णलोहं सीसग्रपुणोच्च शनैश्चरस्य तथा चानेनैव स्वरूप

ज्ञानकेउक्तं अर्कीदिताम्यमणिहेमंशुक्तिरज्जानिर्भोक्तिकलोहं वक्तव्यं बलवद्भिः स्वस्थानेहेमजीवेणि तथाचबादराक्षणाः अर्कस्थानासंभणयोहिभाशोर्भौम-
 स्थहेमैंदुमनस्यशुक्तिः जीवस्यगोप्यस्वगृहेस्थितस्यतस्यैवहेमोशानसश्चसुक्ता नोस्पाशरुदेहप्रभवस्यसोसंक्रणायसंचप्रवदंति तन्नामप्रयोजनं स्थितिका
 गृहेबलवद्देहद्रव्यकर्तृहेतुनष्टादिचिंतायांचतद्रव्यनाश्यादियरिज्ञानं तच्चुप्रदशायांनस्मिन्नुपचयस्थेतदाभिः उक्तविपरीतेहानिः द्रेक्षाणैरित्यादि अत्रश
 कारादिभिर्गुणैर्वर्णैः संज्ञाद्यैः शर्नेश्चरमभ्रतीनांशुर्वनां कृतातुरोथास्मिन्देशः कृतः शर्नेश्चरशक्तुरुधिरचंद्रबुधगुरुधृद्यस्तुल्यगगनेषु शिशिरदयः च
 उर्नवोज्ञेयाः तत्रशक्तारोपलक्षितः शर्नेश्चरः तस्मिन्नुदयेन्यग्रस्थोशिशिरभ्रतुर्विज्ञेयः शक्तारोपलक्षितः शक्तः तस्मिन्नुदयेवसंतः रुकारोपलक्षितो
 धिरोभौमस्तस्मिन्नुदयेयीधः चकारोपलक्षितश्चंद्रस्तस्मिन्नुदयेवर्षाज्ञेयः ज्योतिस्तस्मिन्नुदयेशरत्नं गुवरोपलक्षितो गुरुस्तस्मिन्नुदयेहेमनः आदि
 त्येष्युदयेयीधः तथाचबादरायणः यीधामथमवदंति कुजाकीर्तिं द्रेक्षाणैरित्यस्यवाइत्यनेनव्यवहितेनसंबंधः द्रेक्षाणैर्वेदियादिः शर्नेश्चरादिसंब
 धिभिः शिशिरादयोज्ञेयाः एतदुक्तंभवति लयेग्रहासंभवे शर्नेश्चरे द्रेक्षाणेलगनेशिशिरः एवंशक्तद्रेक्षाणैवसंतः भौमद्रेक्षाणैरीधः रविद्रेक्षाणैरी
 धः एवंचंद्रद्रेक्षाणैर्वर्षाः बुधद्रेक्षाणैशरत्नं जीवद्रेक्षाणैहेमतः अन्तर्मुख्योग्रहोदयेनर्तुर्निर्देशः कर्तव्यः नदभावेद्रेक्षाणैर्नोतिज्ञातव्यम् बहोनासुदयो
 पिद्रेक्षाणैर्नैव केचिदहोनासुदयेवलवद्देहोतिव्याचक्षते तथाचमणिस्थाः द्रव्यावेर्लग्नोपगतेर्बलवान्तद्देहर्तुर्निर्देशादिति तत्रैतज्ज्ञानम् लुप्तेयो
 ग्रहस्थितस्तदुक्तः त्रुर्वीच्यः बहुषुलग्रगतेषु योबलवान् ग्रहाभावेद्रेक्षाणपनेर्नर्तुर्निर्देशः प्रयोजनंनष्टजानकेर्नर्तुर्निर्देशः इतिहतनष्टादिचिंताकंचे
 नि अत्रार्चोपग्रहाणांशारवाधिपत्यनोक्तम् उक्तंस्वल्वजानके अगर्थवैभामयज्जुषामधिपागुरुभौममिताः ऋग्वेदाधिपतिगुरुः अथर्ववेदाधि
 पतिः सौम्योसुधः सामवेदाधिपतिर्भौमः यजुर्वेदाधिपतिः शक्तः प्रयोजनं बलवतिशारवाधिपेब्राह्मणादिस्तच्छारवापाठकोभवति ब्राह्मणेचोरेज्ञानेशा

रवाविज्ञानम् अनिरूपस्थानस्य ग्रहेतन्मन्त्रैः शान्तिरिति ११ अथ ग्रहाणां हस्तिस्थानानि निसर्गहस्तिफलाग्निचन्द्रग्रहवर्णनाह त्रिदशैतन्मन्त्रैः स्थानानि स्मरन् ग्रहाः स्थितानि स्मरन् ग्रहाः
 दोषि स्थानानि चरणामिद्विदितः पादद्वयोः वलोकयन्ति ग्रहो यस्मिन्नाशो स्थितः तस्माद्यन्तरीयदशमराशौ कोते चरणपादेन चतुर्थे पागादस्याः वलोकयन्ति ए
 वत्रिकोणस्थीनवपंचमस्थानगतार्थदृष्ट्या चतुर्स्तेऽष्टमचतुर्थे अष्टमचतुर्थे स्थानस्योपादहीनदृष्ट्या सप्तमं गुरुं परिपूर्णदृष्ट्या चरणामिद्विदित इत्यत्राभि
 शब्दो बोधायो नयति चरणदृष्ट्या पादद्वयेत्यर्थः यावत्पाददृष्ट्या पञ्चमिना कस्तुं प्रवच्छेति तस्याचस्तत्त्वज्ञानकं दशमस्थानीयं नवमपंचमं चतुर्थं कलत्रं च
 पश्यन्ति पाददृष्ट्या फलानि चैव प्रवच्छेदन्ति अथोदेवग्रहोत्तुं स्थानानि न पश्यन्तीति तथा चैव सागवल्याम् सप्तमं पश्यन्ति सदीयहाश्चरणद्विदितः सर्वे त्रिदशविचरो

त्रिदशविचरोणचतुरस्वसप्तमव्यवहारोक्तयैति चरणामिद्विदितः रविजामरेज्य
 रुधिराः परे च ये क्रमशो भवन्ति किल वीक्षणो धिवाः १३ श्रीसीतारामचंदा

पाचतुरस्वसप्तमगतान्फलं क्रमेणैव पूर्णपश्यन्ति रविजस्तनीयदशमे विचोणाय फलीवः चतुरस्वभूमिस्ततः सितार्कः कुयहियकराः कलत्रं च तथा च यवने श्वरः द्वौ
 पश्चिमोपष्टमश्च द्वितीयं संस्थानराशः परित्ठत्यराशिं शेषान्महः पश्यन्ति सर्वे कालमिदं बुधैर्वा विहितादगिरा यापि च भ्रमे हस्तिफलं सप्तमं स्वपादहीनं चतुरस्वयो
 विचोणयोर्हस्तिफलार्थमाह दुश्चिक्व्यसंज्ञोदशमे च पादम् रविजामरेज्यरुधिरादीनि किलेत्यारामस्तूतने चरणामिद्विदित इत्यनुवर्तने एते रविजामरेज्यस्वर-
 पादहीनफलमदः अपरे कंच द्रुधस्तुक्रान्ते वीक्षणो समग्रफलमदः सौरः सप्तरीने पादफलमदः अमरेज्यो हस्तिरार्थे फलमदः रुधिरांशारकः स-
 १८

क्षणे अपरेषु आहुः स्थानफलमेतत् तेन त्रिदशादिस्थानगतान् ग्रहशोभयति रविजादयो दर्शनेन चिक्कलमदाप्रवन्ति तद्यथा वृत्तीयदशमस्थानग्रहानुराशो-
 न्वाशनेऽथरः पश्यन्त्येभ्यो ग्रहं प्रयोधिवः फलमदोप्रवन्ति परिपूर्णपश्यतीत्यर्थः एवं च कोणस्थानजीवः चतुरस्रगन्धर्भः सप्तमस्थानसूरे च द्वादशशक्राः
 एतच्च बृहन्गणोधाचार्योणासते तथाच भगवान्मार्गिः दुश्चिक्कस्वगतान् सौरिक्ककोणस्थानं हहस्मतिः चतुर्थोष्टपगान्धर्भः शेषाः सप्तमस्थानान्
 प्रवर्तिवोक्षणीनित्यसुक्काधिकफलग्रहादति १३ अथुनाग्रहाणां कालनिर्देशं च वैतालिवेनाह अयमइति भास्करादादित्यात्यभृत्ययनादिकालनिर्देशः
 तत्रायननिर्देशो भास्करात्सूरीयः क्षणोऽसुहूर्तस्मनिर्देशश्चंद्रात् वामरौदिवसस्मनिर्देशो भोमात् ऋतुभोमादथात्मकस्मनिर्देशो बुधान् मासनिर्देशो -
 जीवात् मासादपक्षस्मनिर्देशः शक्रात् समयः संवत्सरस्मनिर्देशः सौरात् प्रयोजनम् मध्यलमेयस्य ग्रहस्य नवांशकोहयः सः ग्रहस्तस्यान्ववांशका

अयमक्षणावासरर्तवो मासोद्धंच समाश्च भास्करात् कटुकलवणनिकृतिभिश्चिनामधुरास्त्योच्च कषाय इत्यपि १४ द्यावत्तरं च नवां
 शकंप्रवर्तितावत्संख्योऽयनादिको ग्रहोपलक्षितः कालश्च भाशस्य फलपंक्तौ वाच्यः अन्ये ते वं व्याचक्षते लमेयावत्संख्योनवांशक उदितस्तावत्संख्यो-
 यनादिकालोऽपतिवशाह्क्तव्यः तथाच मणित्यः लमेयांशकपतितुल्यः कालोलमोदितोऽंशसमस्तुल्यः वक्तव्योऽपि विजये गभोयाने च कार्यसंयोगवत्
 व्यः कटुकलवणेन्यादि भास्करादादित्यात् कटुकादिरमानर्देशः मन्नादित्यात्सूर्यात् कटुकस्य रसस्य निर्देशः कटुकं परीक्षादि चंद्रात् लवणस्य प्रो-
 मानिक्तस्य तिक्तलिंबादिबुधाम्बिजस्य षड्रसस्य जीवाच्चधुरस्य भिष्टस्य शक्रादास्तस्य सौरात्कषायस्य मयोजनम् भायनकाले यो बलवान् तदु-
 क्त रसस्य दोहदोगभिर्णयाप्रवति तथाच नवांशकान्वात् मासतृतीयेऽक्षीणं दोहदकोजायते वश्यम् मासाधिपस्य प्रावेत्यपयोगादिभिश्चित्यम् भोज-

नाचयेचप्रभेयहोदयेतन्नवाशेवा नहुक्तंरसाग्निप्रोचनज्ञानमिति १४ अमुनाभिषाभिचाविधिंशादूलविक्रीडितेनाह जीवदति स्वर्गदीनां ग्रहाणां क्रमान्वीना-
दयः स्रुतदः तत्रादित्यस्य सूर्यस्य जीवो हस्तिः स्रुतभिन्नं जीवबुधो गुरुसोम्योचंद्रस्य शक्रबुधो भौमस्य विगतोक्तः सूर्यो यज्ञो ग्रहेभ्यो वेस्यर्वादि-
नाः सर्वे एव बुधस्य विकुजाविगता गारकाः सर्वे एव बृहस्पतेः वीहर्को विगतोचंद्राको यमस्ते सर्वे एव शुक्रस्य विकुजो दिनाः कुजो भौमो चंद्रश्चंद्रः इनः सूर्यः
एते विकुजो दिनाः सर्वे एव सोमस्य शनैश्चरस्य एवं चोपाविन्यतं न बहूना अत्र चनेषां शतं भिन्नव्यवहार एवेष्टो नोदासीन व्यवहारस्तस्माभिन्नेभ्यो न्येत्यभिन्ना-
णीति केचिद्यवनेष्वरादयः तथाच रवेर्गुरुभिर्मित्रमतोन्यथा न्येगुरोस्तु भौमं परित्यज्य सर्वे चोद्गरेन कर्माभ्युत्थं न दनस्य व्यर्कदवोयैः स्रुतदः यविष्टाः १ भौमस्य
शक्रो शाश्वजश्च मित्रमिदोर्बुधं देवगुरुं च विद्यात् सोमस्य मित्राण्यकुजं दुसूर्योः शेषान् परिशृन्वद्भिन्नं त्वचनदत्त्वं २ सत्योक्त इति सत्योक्तं दोराशास्त्रे स्तत्रि

जीवो जीवबुधोऽसितं दुननयो व्यर्को विभौमाः क्रमाद्दोहर्कविकुजो दिनाश्च स्रुतदः केषांचिदेवं मतं सत्योक्तं स्रुतदस्त्रिकोण
भवनात् स्वात्वात्यधीयर्मपाः स्वोच्चायुः स्रुतवपाः स्वलक्षणाविधेर्नान्यो विरोधादिति १५

त्यधीयर्मपाः स्वोच्चायुः स्रुतवपाश्च ते यहाः स्रुतदो भवति तत्र त्रिकोणं मूलत्रिकोणं तस्मात्स्वपोदिनाय राश्याधिपः तस्मादेवां त्यपोद्वादशास्थानाधिपः धीस्त्रयपः
पंचमस्याधिपः धर्मपो नवमाधिपः स्वोच्चायुः दृष्टव्यस्वाभी आयुषोष्टमस्थानस्याधिपः स्रुतवपाश्च सूर्यस्थानाधिपतिः ग्रहो भिन्नं भवति स्वलक्षणाविधे-
र्विरोधादन्यैः अधिपस्यान्नाधिपतिभिर्बहैः सह नयं मित्रा मित्रविभागः कल्पनीयः विरोधाद स्रुतद्वंस्वचतस्रं स्वलक्षणं स्वलक्षणो विधिः तेन-
विरोक्तस्तस्मात् एतदुक्तं भवति यः स्वविधिः मित्रलक्षणा रभागः प्रदर्शितः अतो न्यस्थानाधिपस्येयहास्ते ग्रहस्य स्रुतदो न भवति तस्मात् सत्यः स्रुतद-

भिन्नकोण भङ्गः कृतस्य सतमे व्ययेयथ न भवने स्वजनेनियनेयमे स्तोत्रे च भवति नोशेषः स्वजनसंज्ञं चतुर्थस्थानं ततो दिराश्रयधिपो भिन्नसंज्ञः एकराश्रयधिपो
 मध्यमः भवत्तु राश्रय धिपः शतः वदयति च द्व्येकानुक्त भूपानसमस्तस्य गिरिपुंस्संचित्यने भगिंकाणिः एतदश्रयधिपो मध्यस्थ इति यदुक्तं नथाच च
 द्वाकावेकराश्रयधिपो वापि भिन्नसंज्ञो भवतः नयोर्हिराशिद्वयस्याधिपत्याभावात् राशिद्वयस्य योधिपतिग्रहः सा एव यमुच्चराश्रयधिपलात्त्रिभूपल
 याभ्योति नथापि द्विभूपल एव ज्ञातव्यः तस्य स्वसाशिव्यतिरेकान् एतन्वदनुद्धित्यादनाथे स्पष्टतस्थारव्यामते तद्यथादित्यस्य भिन्नद्विस्त्रिकोणः त
 स्मादादशस्थानस्य कर्कदस्य च द्वाभा अधिपतिः सा एकराश्रयधियोपि सन् द्वितोयस्य राश्रयधियपत्यस्य भावाद्वादित्यस्य भिन्नम् भिद्वाचतुर्थो ह्यश्रिकः
 नवमो मेघः तयोर्भौमेधियतिः आदित्यस्य स्तोत्रमेघः तस्याधिपो भौमः मेघस्य भिन्नवमत्वादादित्यस्य स्तोत्रत्वादेक राशित्वे मेघस्यैकत्वादुश्रिक
 स्वद्वितीयत्वाद्भौमः द्विराश्रयधिपो जातः तेनादित्यस्य भिन्नं सिंहत्वं च माष्टमौधनिमीनो तयोरधिपतिर्जीविः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतितादादित्यस्य
 भिन्नं गुरुः सिंहो द्वितीयैकादशो कन्या भयुर्नोतयोर्बुधः स्वामी तत्राद्वितीयस्थानस्योक्तत्वादेकादशत्वाद्युक्तत्वात् पठिते कृराश्रयधिपलादुधोरवेयं अश्रः
 सिंहो तस्य सप्तमस्थाने मकरकुर्भौनेत्तेन योराधिपत्यादादित्यस्य वैद्यरः शत्रुः सिंहो द्वापान्तनीयेव पतते नयोस्तुक्तयोः स्थानयोः राश्रयधिपत्वात्तुक्त
 आदित्यस्य शत्रुः एव रवेः अथचन्द्रस्य नथाचन्द्रस्य त्रिष्वेकगणस्य भिन्नोक्तत्वात् तयोर्बुधः सूर्यः सा एकराश्रयधिपो पितृदिनी च स्वनाशे र
 धिपत्यस्याभावात् चन्द्रस्य भिन्नं वृषाद्वितीयो भयुनः पंचमः कन्या तयोर्बुधः अधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपलात् चन्द्रस्य भिन्नं वृषात्तस्य तद्दशो वृ
 श्चिकमेधोनयोर्भौमः स्वामी तत्रादशस्थोक्तत्वात् सप्तमस्यानुक्तत्वात् पठिते कृराश्रयधिपलाद्भौमश्चन्द्रस्य भिन्नम् अश्रः दशो धनिर्भौमेतयोः
 शुकः स्वामी तत्रैकादशस्थानस्यानुक्तत्वात् अष्टमस्योक्तत्वात् त्रिते कृराश्रयधिपत्वाज्जीवश्चन्द्रस्य भिन्नम् अश्रः चन्द्रस्य वृषाचक्रः वृषात्तुक्तत्वात् योः अश्रमे

धिपिनिस्तत्र वृषस्योच्चलेनोक्तत्वात् षष्ठस्यानुक्तत्वात्तद्विधेनेकराश्याधिपत्वाच्च द्विस्यशःत्रयोमध्यमः ह्यवान्ववमदशभोमद्वत्तुभोतयोः स्वासी सुभिः तन्मन्त्रपदस्योक्तत्वाद्दशमस्यानुक्तत्वात्तद्विधेनेकराश्याधिपत्वात्तोरः चंद्रस्यमध्यमः एवं चंद्रस्य अथभोमस्य तदथा भोमस्यमेपस्त्रिकोणं भोमस्यवृत्तस्थानस्यकर्कटस्कोधिषड्यं दः सा एकशरयधिपोपिस्मिन्हीनोयराशेरधिपत्वाभावाद्दोमस्यमित्रं मेषान्ववमद्वादशोधिनिर्वमोनीनयोर्जीवोधिपतिः सचोक्तस्थानदयस्याधिपत्वाद्दोमस्यमित्रं मेषाचतोरयषष्ठोमिशुनकृत्येनशोरपठितान् तयोर्धुधस्याधिपत्वाद्दोमस्यधुधः शत्रुः मेषाहिनीयमसभोहृषतुलेनयोः शक्रः स्वासी तत्राहिनीयस्योक्तत्वात्तसमस्वानुक्तत्वात्तद्विनेकराश्याधिपत्वाच्चतुभोमस्यमध्यमः मेषादशमेकदशोमकरकुभोतयोः सौरोधिपतिः भोमस्यमकरउच्चः तस्योक्तत्वाद्दशस्यानुक्तत्वात्तद्विनेकराश्याधिपत्वात्तोरभोमस्यमध्यमः एवंभोमस्य अथतुपस्य कन्याभूलत्रिकोणतस्माद्वादशस्थानस्यसिंहस्यधिपतिः सूर्यः साएकराश्याधिपोपिस्मिन्हीनोयराशेरधिपत्वाभावान्तुपस्यमित्रं सूर्यः कन्यायाः द्वितोवनबमेव खहृषोतयोः शक्रोधिपतिः सचोक्तस्थानदयस्याधिपत्वाद्दशस्यानुक्तत्वात्तद्विनेकराश्याधिपत्वाच्चतुभोमस्यमध्यमः कन्यायाः द्वितोवनबमेव याष्टमोहृषिक्रमेपीनयोर्भोमोधिपतिः तत्राष्टमस्योक्तत्वात्तसमस्यानुक्तत्वात्तद्विनेकराश्याधिपत्वाच्चतुभोमस्यमध्यमः कन्यायाश्चतुर्थससप्तोधिनिर्वमोनीनयोर्जीवोधिपतिस्त्वचतुर्थस्योक्तत्वात्तसमस्यानुक्तत्वात्तद्विनेकराश्याधिपत्वाच्चतुभोमस्यमध्यमः कन्यायाः पंचमषष्ठोमकरकुभोतयोः सौरोधिपतिस्त्वचतुर्थस्योक्तत्वात्तसमस्यानुक्तत्वात्तद्विनेकराश्याधिपत्वाच्चतुभोमस्यमध्यमः एवंतुधस्य अथगुरोः जीवस्यधनीत्रिकोणतस्मादष्टमस्थानस्यकर्कटस्याधिपतिश्चंद्रः साएकराश्याधिपोपिस्मिन्हीनोयराशेरधिपत्वाभावान्तुपस्यमित्रं धनुषः पंचमद्वादशोमेषहृषिकोतयोः भोमोधिपतिः सचोक्तस्थानदयस्याधिपतिवत्ताच्चोक्तस्यमित्रं धनुषोवनवमस्यसिंहस्यधिपतिः सूर्यः साएकराश्याधिपोपिस्मिन्हीनोयराशेरधिपत्वाभावान्तुपस्यमित्रं धनुषः पंचमद्वादश-

दशौषेष्टवृद्धिकोतयोर्भौमोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपत्याज्जीवस्यभिन्नं धनुषोद्दितीयत्तनीयैकरकुंभोतयोः सौरौधिपतिः तत्रादिनेत्यस्योक्तत्वाच्चनोक्त
 स्थानुक्तत्वात्पठितैकराश्याधिपत्वात्सौरौजीवस्यमध्यस्थः धनुषः समदशमे मिथुनकन्येतयोर्द्वयोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वाद्गुरुबुधः शत्रुः धनुषः
 षष्ठेकादशस्थानेषु पतुलेनयोः शक्रोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वाच्छुक्रगुरोः शत्रुः एवञ्जीवस्य अथशक्रस्य शक्रस्यतुलस्त्रिकोणानस्यमान्व
 मद्वादशस्थानेषु मिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्वात्सुक्रस्यभिन्नं तुलायाः चतुर्थपंचमौपकरकुंभोतयोरधिपतिः सौरः सचो
 क्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाच्छुक्रस्यसौरः भिन्नं तुलादितीयसममौवृद्धिकमेषोतयोर्भौमोधिपतिः तत्रादितीयस्योक्तत्वात्समस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्या
 धिपत्वाद्भौमः शक्रस्यमध्यस्थः तुलावृत्तीयषष्ठौयन्विमीनोतयोर्जीवोधिपतिः तत्रमीनः शक्रस्योच्चस्योक्तत्वादुनुषोनुक्तत्वात्पठितैकराश्याधिपत्वाज्जी
 वः शक्रस्यमध्यस्थः तुलादशमः कर्कटस्तस्यानुक्तत्वाच्छुक्रस्यचंद्रः शत्रुः तुलादेकादशः सिंहस्तस्याधिपः सूर्यः एकराश्याधिपोपि सन्दितीयराशौ
 राधिपत्याभावात् स्तस्यस्थानस्यानुक्तत्वाच्छुक्रस्यार्कः शत्रुः एवशक्रस्य अथसौरस्य सौरस्यकुंभस्त्रिकोणं तस्यात्पंचमाष्टमौमिशुनकन्येतयो
 र्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपत्वात्सौरस्यबुधोभिन्नं सौस्स्योच्चसुलाकुंभाच्चतुर्थनवमौषतुलोतयोरधिपतिः शक्रः सचोक्तस्थानद्वयस्य
 यिपत्वात्सौरस्यशक्रोभिन्नं कुंभाद्दितीयैकादशौमीनयन्विमीनयोर्जीवोधिपतिः तत्रादितीयस्योक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्याधिप
 त्वाच्चस्यजीवोमध्यस्थः कुंभात्षष्ठः कर्कटस्तस्याधिपतिश्चंद्रस्तस्यानुक्तत्वात्सौरस्यचंद्रः शत्रुः कुंभात्सममः सिंहस्तस्याधिपतिः सूर्यस्तस्याधिप
 त्वात्सौरस्वसूर्यः शत्रुः कुंभात्तृतीयदशमौमेष्टवृद्धिकोतयोर्भौमोधिपतिस्तत्रोषसुक्तत्वाद्भौमः सौरस्यशत्रुशिति १५ अद्युवासत्योक्तैकस्वेकानुक्त
 भागान्नयद्वयस्यसुलभ्यस्थशत्रुनशार्दूलविक्रीडितद्वेनाह शत्रुमंदभिनाविबि रवेरादित्यस्यमंदः सौरः सितः शक्रः एतौद्वेशाश्चिरं शक्ति

जोबुधः समोमध्यस्थः नशत्रुर्नमित्रमुदासीनइत्यर्थः शेषग्रहाब्जंद्वांगारकगुरवोभिन्नाणि तीक्ष्णांशरित्यादिशीतगोचंद्रमसः तीक्ष्णंशः सूर्यः हि
मरश्चिभज्जोबुधः एतौदोसूतदोभिन्ने शेषाः सर्वएवमौमजीवशक्रसौराः समामध्यस्थाउदासीनाः जीवेदूष्णाकरादिति कुजस्थमौमस्यज्जीवोबुधस्य
निः देदुश्चंद्रः उष्णाकरः सूर्यः एतेसूतदोभिन्नाणि जोबुधः अरिः शत्रुः मिनाकीवाक्रसौरौसमोमध्यस्थाविति मित्रसूर्यमिनाविति सूर्योररिः
भिनः शक्रः एतौदोबुधस्यभिन्नेसूतदोहिमगुश्चंद्रमाः शत्रुररिः अपरेन्येमौमगुरुसौराः समामध्यस्थादिति १६ सूरेरित्यादि सूरेर्बुधस्यनेः सौम्यो
बुधः भिनः शक्रः एतावरीशत्रु रविभक्तः सौरौमध्यस्थः अपरेअन्येरविचंद्रमौमाः अन्यथाभिन्नाणित्यर्थः सौम्यार्कित्यादि शक्रस्वसौम्यार्कबुधसौरो

शत्रुमंदमिनौसमश्चशशिजोभिन्नाणिशेषारवेस्तीक्ष्णांशरहिमरश्मिजश्चसूतदोशेषाः सभाः शीतगोः जीवेदूष्णाकरः कु-
जस्यसूतदोजोरिः मिनाकीसमोभिन्नेसूर्यमितोबुधस्यहिमरः शत्रुः समश्चापरे १६ सूरेः सौम्यमिनावरीरविभक्तौमध्योप-
रेत्वन्यथासौम्यार्किसूतदोसमोकुजगुरुश्चक्रस्यशेषावरी शक्रजोसूतदोसमः सगरुरुः सौरस्यत्वात्येयोरयोयोक्ताः स्व-
त्रिकोणभादिषुपुनस्तमीमयाकोनिताः १७

सूतदोभिन्ने कुजोमौमः गुरुज्जीविः एतौदोसमौमध्यस्थौ शेषावदित्यचंद्रावरीशत्रु शक्रज्जा-
वित्यादि सौरस्यशनेः शक्रजोमितबुधोसूतदोभिन्ने सगरुरुज्जीविः समोमध्यस्थः अन्येअपरे रविशशिभौमाः अरयः शत्रवः योयोक्तादित्यादि
येमयास्वत्रिकोणभादिषुपूर्वेत्रिकोणभवना स्वांत्यथोधर्मपादित्यादिग्रंथेनोक्तास्ताएवैहमविभज्यपुनर्मयः प्रवर्तिताः उदाहरणत्वेनप्रदर्शिताद-
ति १७ एवंनेसार्गिकंभिन्नामित्रमध्यस्थविभागमुक्ताधुनातात्कालिकंभिन्नाभिन्नाभिन्नाह अन्योन्येति अन्योन्यस्यपर

स्परमेतेषु स्थानेषु ग्रहस्य ग्रहाव्यवस्थितास्तत्काले जन्मनि यन्त्रायां विवाहे जन्मे वा तत्समये स्मृत्तदोभिर्त्राणि भवन्ति धनस्थानं द्वितीयं व्ययस्थानं द्वादश-
मायस्थानं एकादशं स हजस्थानं तृतीयं व्यापारस्थानं चर्मास्यं दशमं बुधस्थानं चतुर्थं एतेषु स्थानेषु यो ग्रहः स्थितः स यस्मात् ग्रहाद्भवति स्थितस्मात्स्मृत्तन्मित्र-
भवति स च न स्यापि भवति यत्तुक्तमन्योन्यस्येति स्वंतु गभ्रवने प्येवेति एकैः अन्येषु गचार्याः ग्रहस्य यस्योच्चे यो ग्रहः स्थितः स तस्य स्योच्चे स्थितो भवति
छेति ते च यवने श्वरादयः तथा च तद्वाक्यं मूलत्रिकोणाद्गनयमंबुषु त्रयव्यवस्थानगता ग्रहं द्वाः तात्कालिकास्ते स्मृत्तदो भवन्ति स्वेच्चे च यो यस्य विहृष्टवोर्य-
इति एतदव्याचारे स्वनाभिमेतं यस्मात्तन्नेनैव स्वल्पजातकं उक्तं तत्काले च दशा यवबुधसहजस्वात्वेषु भिन्नस्थिता इति अरयस्त्वन्यथेति अन्यथा अन्येन

अन्योन्यस्य ग्रहसहजव्यापारंबुधस्थितास्तत्काले स्मृत्तदः स्वंतु गभ्रवने प्येवेत्यस्त्वन्यथा छयेका
नुक्तमपान् स्मृत्तमपरिपूर्वमचित्यनेनैसर्गिकान् स्मृत्तकालेषु न स्तु गानयि स्मृत्तन्मित्रादिभिः कल्पयेत् १८

प्रकारेण ग्रहस्य ग्रहाव्यवस्थितास्तत्काले ऽरयः शत्रवो भवन्ति अन्योन्यमिति तद्यथा एक राशिगतः पंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमस्कनस्थश्च तत्काले श-
त्रुर्ग्रहस्य ग्रहो भवति द्ये कालुक्तमपानिनि पूर्वमेव दर्शितं द्वितीयमपानेकमपाननुक्तमपान्त्रिमत्रमध्यस्थशत्रून् नैसर्गिकान् शत्रून् मंदमित्तावित्पादिना
ग्रथेनाक्तास्तान्संचित्य रिक्तायज्ञात्वा तत्काले जन्मादौ नानेवायि स्मृत्तन्मित्रादिभिरुपलक्षितान् कल्पयेत् तत्र ग्रहादौ भिन्नत्रस्थाना भित्तुने सार्धैकस्मृत्त-
त्स्थितो धिभिन्नं भवति मध्यम्यो भित्तुं शत्रुर्मध्यम्य इति धनादि वर्जिते च न्येषु स्थितो नैसर्गिकस्मृत्तन्मध्यम्यो भवति मध्यम्यः शत्रुः शत्रुरयि शत्रुर्भित्तु-
अमुना ग्रहाणां चतुर्विधं बलम् स्थानदिक् चेषा कालबलारब्धम् १८

तत्रावत्स्थानदिग्बलंदोयदेनाह स्तोत्रस्तुतिरिति स्वग्रहणं मत्वेकमभिसंबध्यते तत्र स्तोत्रे स्थितो ग्रहो बलवान् भवति तत्कालिकस्य स्तुतदोयि तस्य दोये-
स्थितो बलवानेव स्वत्रिकोणे आत्मीये मूलचित्राणे स्थितः स्वग्रहे स्वराशावुपगतः आसौ बलवानेव एतेषामन्यतमेव स्थितो ग्रहः स्थानब-
लमुक्तो भवति अत्रार्कस्य भिहः स्वत्रिकोणं तदेव ग्रहं क्षेत्रम् चंद्रस्य ग्रह उच्चः स एव त्रिकोणं भौमस्य मेषः त्रिकोणं तदेव स्वक्षेत्रं बुधस्य कन्या उच्चः मेषयू-
तत्रिकोणं स्वक्षेत्रं गुरोः धन्वी त्रिकोणं तदेव स्वक्षेत्रं शक्रस्य तुला त्रिकोणं तदेव स्वक्षेत्रं एतेषामाचार्येण विशेषोक्तः
अस्माभिरन्यहोराशास्त्रादानोप्युपदिष्टं तथा च भारवत्याम् विंशतिरंशाः सिंह त्रिकोणं मेष परस्व भवनमर्कस्य उच्चं भागत्रितवंष्टमं भिहः
स्या त्रिकोणं मेषं रंशाः द्वादश भागा मेष त्रिकोणं मेष परस्व भवनं भौमस्य उच्चं फलं कन्यायां बुधस्य त्रिकोणं शक्रः सदा चित्यं परतस्त्रिकोणजाते पंचभिः रंशैः

स्तोत्रस्तुतिरिति स्वग्रहणं मत्वेकमभिसंबध्यते तत्र स्तोत्रे स्थितो ग्रहो बलवान् भवति तत्कालिकस्य स्तुतदोयि तस्य दोये-
स्थितो बलवानेव स्वत्रिकोणे आत्मीये मूलचित्राणे स्थितः स्वग्रहे स्वराशावुपगतः आसौ बलवानेव एतेषामन्यतमेव स्थितो ग्रहः स्थानब-
लमुक्तो भवति अत्रार्कस्य भिहः स्वत्रिकोणं तदेव ग्रहं क्षेत्रम् चंद्रस्य ग्रह उच्चः स एव त्रिकोणं भौमस्य मेषः त्रिकोणं तदेव स्वक्षेत्रं बुधस्य कन्या उच्चः मेषयू-
तत्रिकोणं स्वक्षेत्रं गुरोः धन्वी त्रिकोणं तदेव स्वक्षेत्रं शक्रस्य तुला त्रिकोणं तदेव स्वक्षेत्रं एतेषामाचार्येण विशेषोक्तः
अस्माभिरन्यहोराशास्त्रादानोप्युपदिष्टं तथा च भारवत्याम् विंशतिरंशाः सिंह त्रिकोणं मेष परस्व भवनमर्कस्य उच्चं भागत्रितवंष्टमं भिहः
स्या त्रिकोणं मेषं रंशाः द्वादश भागा मेष त्रिकोणं मेष परस्व भवनं भौमस्य उच्चं फलं कन्यायां बुधस्य त्रिकोणं शक्रः सदा चित्यं परतस्त्रिकोणजाते पंचभिः रंशैः

स्वराशिजं परतः दशभिः रंशैर्जीवस्वत्रिकोणं फलं स्वभं परं चापे शक्रस्य तुलितं यथोशां त्रिकोणं मेष परं ग्रहे स्वराशिश्च कुंभो त्रिकोणं निजमेषैः किञ्च
स्य रवेर्यथा भिहः एतदार्थं चतुष्टयम् दिक्षु रंशां गिरसा विख्यादि प्राच्या वास्तव नक्षत्रादिष्टा क्रयाद्गुहादयो बलिनो भवति तत्र पूर्वस्यां बुधो गि-
रसो ज्ञेयौ बलिनौ भवतः तदुग्रस्थानं रंशैः दक्षिणां स्यात् रंशैः पूर्वोत्तरं स्यात् रंशैः पश्चिमां स्यात् रंशैः शनिः सप्तमस्य द-
त्यर्थः उत्तरस्यां सितशीतकरो शक्रश्च दोचतुर्थं स्यात् वित्यर्थः यो ग्रहो यत्र बली स तस्मात्सप्तमस्थानस्थो विबलो भवति मध्ये नु प्राव कच्छा पितृ-
सर्वत्रेयं परिभाषा ग्रहाणां मुच्चने च त्रिकोणं रंशानां दिग्बलं मेषां गेपि तथा च चवने श्वरः गुर्वद्वौ पूर्वविलग्रं स्थीनं मेषस्थलस्थीन-

दिवाकरारौ सौरोथवाशः कनिशाकरोतुतुलेस्थितावन्यबलौ भवेनामिति अन्यबलेग्रहाणां भवेत्तुपातत इत्येवमुक्तं एवमुक्तः एतद्ग्राह्यादिग्वलपुन्यने १९ अ
नुनाचेष्टाबलदोषक्रेनाह उदगयनेति मकरादि राशिषट्कुमुत्तरमयनं कर्कटादि राशिषट्कुदक्षिणमयनमिति उदगयने उत्तरायणे राशिषट्कुमयनं मयनं
बलिनी भवतः परीक्षाः भौमबुधयुरुभितसौराः वक्रगाविपरीतगतयो बलिनी भवन्ति तथाच समागमगाश्चंद्रेणार्साहता बालिन एव चेदपसयोगीन्द्राणां
समागमशब्दवाच्यः रविणासहाऽस्तमयोभौमादीनां परस्परं युद्धं उक्तं तार्थ्यं विष्णुचंद्रेण दिवसकरेष्वास्तमयः समागमः शीतरश्मिसंहितानां कुसुतादी
नां सुधुं निगद्यते न्योन्ययुक्तानामिति विपुलकरादिति विपुलाः करायणौ विपुलकराः विस्तीर्णश्मयो बलिनी भवन्ति शीत्यकेंद्रं द्वितीयवती यपदस्येभ्य

उदगयनेरविशानमयूरवीवकसमागमाः परिशीषाः विपुलकायुधिचोन्नमसंस्थाश्चेष्टित
वीर्ययुताः परिकल्प्याः ३०

हस्यविपुलकरतं मायः संप्रवर्ति वक्रासन्नत्वात् युषिसंघायेचोत्तरसंस्थाबलिनएव कुसुमलोदीनालु
द्विभित्युक्तं तत्रयः उत्तरदिग्भागसंस्थितोजयीमचबलवान् उत्तरसंस्थितमनोपलक्षणार्थं यस्मैजयीसाएव बलवान् तत्रैतज्जयलक्षणं दक्षिणादिदक्षः पु
रुषोवैपथुरमायसानिहृततनुः अधिकरूढो विकृतो निःश्रोत्रो विषयीतलक्षणसंपन्नोजयगतो निर्दिष्टः विपुलः स्निग्धो सुनिम्नान्
दक्षिणादिदक्षस्थोपि जयमुक्तदनि एतच्छुक्रस्य मायः संप्रवर्ति यस्मात्पुलिशात्कार्यः सर्वजविजउदक्ष्स्वादक्षिणादिदक्षस्थोजयीपक्षकदनि एतच्छेष्टाबलम्
एषामन्यतममनुशुक्रश्चैष्टाबलसंयुक्तो प्रवर्ति ३० २४

अधुनाग्रहाणां कालबलं नैसर्गिकबलं च भालिन्याह निशीति शशिकुजसौराग्र्यं भौमग्रनयः निशिरात्रोर्ध्वं वतो बलिनः शोभयः सर्वदा सर्वस्मिन्काले नि-
 शिदिने च बली अन्ये परे राविगुरुभिना अङ्गिदिने बलिनः क्रूराः पापाः प्रागुक्ताः बहुलपक्षे ह्युष्णपक्षे बलिनः सौम्याः शत्रुहाः सितगताः शक्रपक्षे बलिनः
 ह्यणवस्ये च द्रव्याधिपक्रूरो बलवीन भवति यस्माद्यवने न्यरः मासे तु शक्रे प्रतिपत्यवनेः पूर्वशशीमध्यबली दशाहे श्रेष्ठो द्वितीयेऽत्यबलस्तृतीये सौम्येस्तु
 दृष्टो बलवान् नैर्देवोति सितगताः शक्रपक्षे स्थिताः सौम्याः बलिनः ह्ययनेति मभाणयस्य ह्यवनं तसु वर्षस्वर्षे आत्मीयवर्षे यो यद्दोयवर्षे धिपतिः स
 तत्र बलवान् स्वदिवसे आत्मीयवासरे स्वहोरायां कालहोरायाम् तथा स्वमासे यस्मिन्मासे योऽधिपतिः स तत्र बली ह्ययनदिवसहोरायामनायै धिपतय-
 स्ते यैः कालबलोपैतेरुपलक्षणांच ते कालबलीपेनादत्यर्थः केचि ह्ययनदिवसहोरायामस्यैरिति पठेति अन्ये स्वदिवससमहोरायामस्यैरिति पठेति

निशिशशिकुजसौराः सर्वदा ज्ञोद्विचान्ये बहुलसितगताः स्युः क्रूरसौम्याः क्रमेण ह्ययनदिवसहोरायामस्यैः कालवीर्यं शक्रबु-
 गुशत्रसमाद्या हृदि तोवीर्यवतः २१ एवः सापराधः पाठः एतेषु कालेषु सर्वे एव बलिनो भवन्ति एतत्तु ग्रहाणां कालवीर्यं एवामन्यवयेन संस्तु

क्तः कालबलसंपन्नो भवति शक्रबुगुशत्रुशशाद्यादिति शारयोवर्णाः ये पांशकार आद्यस्ते प्रावाः शक्ररायः शनैश्चरः सर्वेभ्यो बलहीनः रुद्राश्वोरु-
 धिरः भौमः शनैश्चरादलवान् बुकाराद्यो बुधः सभौशादलवान् शुक्रराद्यो गुरुः सतुधादली शक्ररायः शक्रः मजीवादली चक्रसाद्यश्चन्द्रः स
 शक्रादली मकराद्यः मविता सर्वं द्यदलीति एतद्द्रव्यादलीति एतद्द्रव्यादलीति एतद्द्रव्यादलीति एतद्द्रव्यादलीति एतद्द्रव्यादलीति एतद्द्रव्यादलीति एतद्द्रव्यादलीति
 बलिनः नैसर्गिकबलमेतदलसाम्ये स्यादधिकचित्तेति केन यद्द्रव्यादलीति केन यद्द्रव्यादलीति केन यद्द्रव्यादलीति केन यद्द्रव्यादलीति केन यद्द्रव्यादलीति केन यद्द्रव्यादलीति

प्रपञ्चः प्रपञ्चस्य ब्रह्मणा बलस्य तच्चास्माभिः शिष्याहितहेतवेऽन्यास्माभिरस्ति स्व्यते तच्चाचसा रावत्यां लब्धबलेन समेतः परीक्षितमिदं ब्रह्म
 स्वधिकोणबलः गुणां समाचिंत्यं बलवति तं वा स्वर्सबलेन च सहितः प्रमुदितस्य च धान्यसंपदाकांतं भिन्नप्रबलसमुत्तोजनया विधीतमेति नेऽपुनरे
 तेजस्विनमिति सस्विनं सस्विनं च लब्धयधनं सनवांशकबलमुत्तकरोति युक्तं न सिद्धं च सूर्यस्य ज्ञातके लं बलवाभिप्रसत्तग्रहोत्पन्न
 कांशकेषीष्टितः शक्रभैरव्यापि चंद्रसितौ रूपाक्षेत्रे पुरुषसेनोपगाः शेषादिति तत्र सप्तप्रहस्य फलमावत् शक्रसदृशन बलमस्ति वाऽपुनरं कुर्वेत्संश्रित
 स्व्यातं सप्तप्रगंधानमपरिवलं सरूपदेहं च सौम्यं च पुरुषी भवनबलेन च करोति ज्ञानं शिष्यं बलाकुशात् पुरुषस्य सज्जानिते कलं प्रपञ्चकमिदं
 आशा बलसमवेतो न यतिस्वरि शानं प्रपञ्चः पुरुषं नीत्वा वस्त्रविभूषणवाहनसौख्यान्वितं कुरुते कुपिद्राज्यं कुपितूजां कचिद्रूपं कचिदाशः दद्या-
 ति विहगश्चिन्नं च एवोर्यस्य न्वितः वक्रिणस्तु महां वीर्योः शक्रभाराज्यमदामहाः प्रपाव्यसनदाः पुमाकुर्वन्ति न वयादगं स्वस्य शरीरसमागमस-
 त्वमाह वज्रयबलेन विदधाति शक्रभमतुलं विहगोद्वाराज्यं च विनिर्जितारातिं रात्रिदिक् बलपूर्णं भूराजलाभेन शौर्यं परिहृत्वा मचि वयां निवेत्त
 स्संपूर्णैर्योनरः प्रकटः दिगुणं दिगुणं दक्षुर्वैषाधिपमासादितवसहोरेकाः कुपुर्वद्वामौ स्व्यं स्वदशास्त्रधनं च कीर्तिनं पञ्चव्यादिपुत्रशक्रास्त्रा-
 हस्मि सपददयुः स्त्रीकनकसुभित्तामकीर्तिं च शशांकयवलवरा सकलबलभारभरित्ताभिर्बलद्वारजाल आकृताः सततं सज्जं गृह्णन्ति दिगु-
 चमनोरथानीतं आचरसौ स्वयं प्रशोच युताः सरूपाः तेजस्विनः कृतविद्यो दिग्जदेव प्रकटाः सहस्रभास्यज्जनभूषणं समिधाधि सौम्यमहेव
 लुख्यतेऽपुरुषाभवंति लुब्धाः कुकर्मणि राना निजकर्मभिश्चः प्रपान्विताः सकलहृत्पद्ममोभि प्रभृताः कृताश्च वसप्रतामलिकः हज्ज्याऽप्रमयैरेकलु
 तेऽपि वानाः कुरूपाः पुराशिपुयहं देधी सः संक्रामकां सिषो बलिनः निस्तेहाः स्रजलोराः कृराभूरवो ज्यजावते शुबतिमवनेषु सधुदवः स आभ-

भीरवः पुरुषाः जलकुसुमवस्थानिरुक्तः सौम्याः कलहैः ससंयुक्ता इति एतत्सर्वसंगमं इति प्रष्टोत्यलविरचितायां बहज्जातकविब्रह्मो यहा योनिषे-
दाधार्योदितोचः २ अथावो वियो निजन्माया यो व्याख्यायते कः पुनः स वियो निजन्मो त्युच्यते विविध वियो निजन्मनाति यैः कृपयिस्त्वा बरादी
नासुत्पत्तिर्विचो निजन्मो त्युच्यते तत्र मष्टः सकाशाज्जातक कालं प्रत्यका लं का विज्ञाय वियो निजन्मनि अयं ज्ञानं भवति तत्र वसंततिल केनाह कृ
रग्रहैः सुबलिभि रिति चंद्रोपगदि रसभागे समानरूपमिति चंद्रमा उपगतो व्यबस्थितो यस्मिन् दि रसभागे द्वादश भागे तत्संयोन रूपं तत्सहस्र
रूपं सत्त्वमाणि नं वियो निजन्मानं वदेत् सच दि रसभागे या दि वियो निमं ज्ञो भवति सच द्वाक्रानो द्वादश भागो या दि वियो निमं ज्ञस्त्वे देवं वदेन्नान्य केनि

कूरग्रहैः सुबलिभि रिवलैश्च सौम्यैः कूरवे च तुष्टय गते तु द्वे क्षणा द्वा
चंद्रोपगदि रसभागा समानरूपं सत्त्व वदेद्यदि भवेत्स वियो निमं ज्ञा १

तत्र मे षडा दश भागव्यवस्थिते चंद्रया मिमे षा स्वस्या वियो निजन्मा द्वा वयं अजादेः एवं तु षडा दश भागव्यवस्थिते तु षा स्वस्थमाहि मा देव
रुर्क द्वादश भागव्यवस्थिते कुलीनदेः सिंह द्वादश भागव्यवस्थिते सिंहो पिष्टगाल प्रबान्माजी रादि सत्त्वनां जन्म वच्चि कृत्ता दश भागव्यवस्थिते
सर्पदीपादेः धनुर्धर द्वादश भागो द्वितीया र्ये व्यवस्थितेऽश्न गदे भजन च मकर द्वादश भागो पूर्वो र्ये व्यबस्थिते मृगज च अपरे मष्ट फादे र्जलजन माफिन
तद्वति मीने मीनस्यैव नियता ववैव वियो निजन्मनि अयं नेत्याह कूरग्रहै रित्यादि कूरग्रहै रित्या गार कशा ने अरे बुधे न च तदे कतये च पुनरे न छाणे
कलं द्रव्यमा एतैः सुबलिभि रिति बलसंयुक्तैः सौम्यैः शक्र मग्रहैः कूरै रफरिषि से विबलै र्चिरादितैः क्षीये शने अरे तु धेया च तु स्य गते कं दल्लो हलो र्मे

योनिजन्मस्यैवः तदवेदायादा चंद्रमसिप्रदर्शितवियोनिजन्मद्वाराशभागव्यवस्थिते क्रूरैर्बल्युक्तैः सौम्यैः विबलैर्दीनबलैर्येनतत्रावस्थितेनमुद्योगेनै
 स्वरैषावालयेदृष्टीवयोनिजन्मज्ञानेद्विगोयोयोगः धर्यादेवहिपदहादशभागव्यवस्थितेचंद्रमसिपूर्वोक्तयोगाभावादिपदजन्मतथाचभाराबल्यस्य कू
 रैः सखलसमेतेर्विबलैः सौम्यैर्वियोनिभागगते चंद्रज्ञानिकेद्रतदीक्षितेचौर्येवयोनिः स्यात् सेषशशीतदेशोच्छागादिमसवभादुराचारीः गौ
 महिष्मणास् गौशेनररूपाष्वात्तरीयेशे तच्चतुर्थेभागकूर्मोदीनांभवेदुदकजाना व्याघ्रादीनांपरतः परतोत्तयेनराणांच वणिगशेनर रूपाष्टमिवत्तमा
 र्गेनद्याप्रजंगाद्याः स्वरतुरगाद्यानवमेधूमशिरिनास्यात्तथादशमेक्षेत्राश्चतत्रविधथावस्सास्तृणजातयश्चित्राः एकादशेचपुरुषाज्जलजानांविधश्च

पापाबलिनः स्वभागगाः पारव्येविबलाच्चशोभनाः लघंचवियोनिंसंज्ञकंहस्वात्रापिवियोनिमादिशेत् २ क्रियः
 शिरोवभ्रगलेहवोन्यपादासकदृष्टसुरोथपाश्वे कुक्षिस्तृपानाध्यथमेद्रुसुक्षेसिक्कुपुच्छमित्याहचतुषदांगे ३

त्ये श्वभाचीरभूषकादीनांसंख्याज्ञानं श्वभ्रमीनांप्रमेयावंतोद्गादशांशकालये तावतिवदेत्याज्ञः पुंस्त्रीसंज्ञान्यपत्यानि १ अथवियोनिजन्मसंज्ञा
 तरैवेनालयेनाह पापादिति चंद्रोपगदिरसभागसमानरूपमित्यनुवर्तते पापाः क्रूराग्रहाः यागुक्ताबलिनः सबद्धाः नकेवलथावत्स्वभागगाः स्वबद्धा
 वास्थाः भागग्रहणेनेहनवांशकरवज्ञातव्यः शोभनाः सौम्यग्रहाः यागुक्ताः पारव्यपरनवांशकेविबलावीर्यरहितव्यवस्थिताः लघंतात्पलिकं
 चबादिवयोनिंसंज्ञकंप्रवति तदात्राप्यस्मिन्पियोगेचंद्रोपगदिरसभागसमानरूपंसत्त्वजातमितिवदेत् २ अथवियोनावपिचतुषदसांभाधान्ये
 नोपयोनिगित्वात्तदंवाविभागंराशयात्मकमुपजातिकाह क्रियदिति क्रियोमेपश्चतुषदानां शिरस्तदुपलक्षितमिति लर्थः दृषोक्कगलेक्तं सुरवंगसंक्र-

वत्तं ह्यः अन्वेषिभ्युनादयोयथाक्रमपादादिभिश्चुनः पादांसंकाशपूर्वपादावसौस्त्रयोष्टकैर्कटः उरोवक्षः सिंहः अथशब्दभातं तर्पेष्टकैर् पादवदु-
यं न्या कुक्षिहं तुला अपानं गुदोष्ठश्चिक्कः अंघ्रीपश्चिमपादोपन्थी अथशब्दोपादपूणे मंडलिंगसुकोहणोभकरः स्मिजोकुंभः पुच्छंलांगुल
मीनइतिशब्दः मन्त्रांकेचिच्चतुष्यदांगे राशिभिर्भागमाहुः आहोतिमुवंत्याचार्योदितिवाक्याध्याहारः चतुषदग्रहणमुपलक्ष्यणार्थे प्रसिद्धानामन्वे
वं तेषांपूर्वपादस्त्वेनेपक्षपत्नीशेषमागन्वं मयोजनं राशयुपलक्षितेर्गवर्णोपधातादेर्विज्ञानमिति ३ अथवियोनिवर्णज्ञानवैश्वदेव्याह लभ्या
शब्दमिति लभ्येनेग्रहणयोगोयस्तत्रस्थवस्थितस्तस्ययोगवर्णः आशुक्तः वर्णोस्त्वाम्भिमिति रक्तहरिताइत्याद्याः तद्वर्णवियोनोसत्वजानेवदेव

लभ्यांशका इहयोगेक्षणादावर्णोन्वदेहल्लयुक्ताद्वियोनौ हस्यासमानान्मवदेत्त्वसंरथ्ययारेखावदेत्स्मरसंस्थेच्चष्टु-
त्तननशदौवा ईक्षणाहेति अथलयेनकुक्षिह्रलोभवति तदावेनग्रहेणलुग्रमीदयनेहृश्यतेतस्ययोगवर्णोन्वदेत् अथलयेनकेनचिद्यजं हृषंभवति
तत्सलमाशकात् लयेयद्राशिनक्षत्राकादयोभवन्ति द्राशिवर्णरक्तः इवेतइत्यादिकवावदेत् हस्यासमानमिति अथबहुभिर्ग्रहेर्लभ्यंशुतं हृषं
भवतिवदाबहुनेववर्णोन्वदेत् तच्चापयोगीर्ववाचसबलस्तद्वर्णबाहुल्यं यदुक्तं बल्युक्तावदिति अथस्वस्वामिनायुतहृषस्वराशोः संवर्धनं
कोदंशोत्तमवर्णोभवति तद्वत्तद्वर्णमिववदेत् यत्रयोगीहोवियोनोयस्मिन्नेगेव्यवस्थितस्वत्रात्मीयवर्णोकोति एतत्कुतोत्तुब्धं सप्तमस्थानवर्तेः
अर्धेर्लभ्यं इहवर्णं एवेवियोनोरेखावदेत् तथाचसारावल्कासु अपादिभिरुदमस्थेरेशोर्वैग्रहयुतेच्यहृष्टौ स्वगुहांशकसंवेगदिष्टादुर्जन-
प्रवर्धकैरेववर्णोभवति १ सप्तमस्थानवर्णोऽयुः एवेरेखावत्तद्वर्णोऽयुः २ कलदीप्ताग्रापचरः कलविक्रकीर्तिवो-

नोनाम् पीतकरोन्मिजीवः शशीसितंभारगोविचिंच ३ रक्तोदिनकररुधिरौरबिजः ह्रस्वाबुधः शबलं स्वेराशौ परभागेपरराशौस्वेनकंशकैमिहन् ४
 पश्यन्ग्रहोविलयंस्ववर्णवर्णानदाकुरुते ४ अद्युनापक्षिणीजन्मज्ञानंवंशस्थेनाह रवगेति रवगेदृक्षाः पक्षिद्रेकाणस्तत्रपक्षिद्रेकाणो
 भिक्षुनिदीवः सिंहः प्रथमः तुलाहिमीयः कुंभः प्रथमः एषामन्यतमद्रेकाणोउदयतिशनेश्वरेदोक्षणयोगसभवाः यथाक्राविहगाः पक्षिणाः स्य
 त्मबुजाः सप्तवति पक्षिद्रेक्षाणेशनेश्वरेणसुनेदृष्टेवास्थलजपक्षिणाजन्यवक्तव्य एवमिदुनसुनेदृष्टेवाजलजानापक्षिणाजन्यदति एकोक्ते
 गः अत्रलमेप्रथमतःशक्रभागेद्योयहः स्थितः प्रथमद्रेकाणस्थः वतः परमन्यस्मिन्दशकेद्वितीयद्रेकाणस्थः वतः परन्यस्मिन्दशकितृतीयद्रेका

रवगेदृक्षाणोबलसंसुतेनवाग्रहेणसुतेचरिंशशकोदये बुधां

शक्रवाविहगाः स्थलाबुजाः शानेश्वरदोक्षणयोगसभवाः ५ णस्थइति एवंचयोभागालिसाश्चविशतिक
 त्वाश्चैकनवांशक्रममाणंपरिकल्पं ग्रहस्थितिरन्वेयासर्वराशिषियंपरिभाषा बलसंसुतेनवाग्रहेणसुतेचरिंशशकोदयेयस्यनस्यलक्ष्मण
 रनवाशकोदयेबलसंसुतेनवाग्रहेणसंसुतेतथैवितेशनेश्वरसुनेदृष्टेस्थलजानापक्षिणाजन्यचंद्रसुतदृष्टजलजानापक्षिणाजन्यज्ञाने द्विती
 योबोगः बुधशक्रैवेति बुधनवांशकेभिक्षुनकत्वयोरन्यतमेनात्कालिकस्थत्वमुत्प्रेतितेनस्मिंश्चबलवद्रुहसंसुतेशनेश्वरसुतदृष्टेस्थलजा
 नाजन्य चंद्रसुतदृष्टजलजानाभिति तृतीयोयोगः एतेशनेश्वरस्येदोवासयोगेक्षणनकासभवतीति नक्षत्रसारावल्याम् विहगोदिवह
 क्कार्पेयद्रेणबलिनसुतेयचरभांशो बौधायोशोवाविहगाः स्थलाबुजाः शनिशशीक्षणायोगान् ५ ७

अधुना हसजन्मज्ञानं वसंततिलकेनाह हरीति होरा लभ्यं दुःखं दः स्त्री रत्नीवः रवि रादित्यः एतौ रवौ बले र्वीर्य राहितैः प्रकामकृत्वां वृक्षां ज्ञानं च रवौ विदनि वक्तव्यम् तत्रायं विशेषः तोयस्थल इति न चतं रुप्रबो हसजन्माके तोये जले स्थले निजले चेति तत्त्वमेतस्मादकृत्वा शास्त्रेन वा शास्त्रे विहितं तत्र परराशं शक्रोदये तोयमयी पजान् वक्षान् नृपजान् तोयशाशयः कर्कटमकरपञ्चादमीनाः एतै रनूपज हसजन्मो निज्ञानं इतरमाशयशक्रोदये स्थल हसजन्मज्ञानं तत्रापि संख्येय लयाद्वा हरीति उदितांशैः स्थलचारी जलचारी वा भवति तदधिपतिर्यावत्संख्यराशौ लया इव स्थितस्तथा वंत एव संख्यास्तरबो हक्षाः स्थलजा जलजा वा वक्तव्याः अत्रायं शक्रपतिवशादस्य माणा सुदोया विधिना दित्रिगुणत्ववाच्यं स्वतुंगवक्रोपमं

होरेंद्रसूरिरविभिर्बिंबलैरुत्तरूणांनोयस्थलेतरुप्रबोशकृतःप्रभेदः
स्नावनएवतरवःस्थलनोयजानाः ६

[illegible]

लुपिफलान्नष्टस्त्वजनयतः तत्र हृदस्यतिः सफलान्नष्टस्त्वजनयतः बुधो विफलान् वेङ्गलोके पुष्यमेवोपयुज्यते न फलानि नान्नजनयति शक्रः
 पुष्यवृक्षान् मातुल्यादीन् जनयति इंद्रश्चंद्रः मूयः पुनः स्निग्धान् सविक्लूणान् धवदवदारुमभ्रतीन् जनयति भूमिपुत्रांगारकः कटुकविटप
 न् भस्मान्नकम्भूतीन् जनयति अत्रोपमयजनि तृत्तनिर्देशाच्चंद्रभौमयोर्विकल्पनादेशः ७ अथ भूत रुशभाश्वमज्ञानसंख्याचवशास्थेन
 ह शक्रभौशाभ्रर्क्षवि माएवस्यलजलांशपतिग्रहः शक्रमस्तत्कालमश्वभर्क्षपापग्रहशौभ्यवस्थितो भवति तदारुचिरनरुशोभनं हृत्सुकु
 भूमिजमशोभनं भूमिजानं वदेत् अन्यथा विपर्यये विपरीतं वृत्सं करोति अश्वप्रतिशक्रमस्तत्कालं शक्रमग्रहशशिस्थो भवति तदा भ्रमशोभनं

अंतःसारान् जनयति रिपुर्भोगान् स्तर्षस्तुलुः क्षीरोपेनानुलुहिनकिरणः कंदकपट्यांश्च भौमः वागीशसौमफलविफलासुष
 वृक्षाश्च शक्रः स्निग्धानिहः कटुकविटपान् भूमिपुत्रश्च मूयः ७ शक्रभौशाभ्रर्क्षरुचिरकृष्णभिजकरोति वृत्सं विपरीत-
 मन्यथा परांशार्कयावति विच्युतस्वकाद्रवति तुल्यास्तारवस्तथाभिधाः ८ नंदसंशोभनं भूमिजानं वदेत् अश्वोदेव शक्रम

दे शक्रमस्त्रस्येवाभ्रं वृत्सं शोभनं भूमिजानं वदेत् अश्वमभ्रं वदेत् अश्वमभ्रं वदेत् अश्वमभ्रं वदेत् अश्वमभ्रं वदेत् अश्वमभ्रं वदेत् अश्वमभ्रं वदेत्
 मन्वथलजलाशपविग्रहः सकादालीयां शक्राद्विच्युतश्च ततो यावत्संख्ये परमवांशार्कव्यवस्थितः स्वमंशमिति क्रम्यथावत्संख्ये परमवांशार्क
 वानेन गगुल्यास्तत्संख्ये परमवांशार्कव्यवस्थितः स्वमंशमिति क्रम्यथावत्संख्ये परमवांशार्कव्यवस्थितः स्वमंशमिति क्रम्यथावत्संख्ये परमवांशार्क
 करणादि कल्पेनादेशादिति तथाच सारावल्याम् स्वाशात्परांशार्कमिषुयावत्संख्या भवति तावन्तः स्थलजा वृत्तजानां वः आसंख्ये काव्य

दीदति - इति श्री भट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जागविष्णुचौविद्योक्तिजन्माध्यायस्तृतीयः ३ अथातो निषेकाध्यायो व्याख्यायते तत्रादावर्षीसं
विषयप्रधानमित्यतः ऋतुनिरूपणामृतावपि स्त्रीपुरुषसंयोगान्नं वंशस्थेनाह कुर्जे हहेतुमिति कुजो भौमः इंदुश्चंद्रः तौ हेतुकारणमिभिनं
ब्रह्मरक्षसः तत्कुर्जे हहेतुमिति मासं मासं प्रतीतिमिति मासं स्त्रीणां प्रतिमासं ग्रहणं न प्रथमोद्भूत रजो निवृत्तिं द
शैत्यं गर्भग्रहणक्षममार्तं वं प्रदर्शयति ऋतौ भवमार्तं वं कथामित्याह गते तु पीडक्षं मनुष्यादीधिताविति अनुष्णादीधितौ शीतमयूरे
चंद्रपीडक्षं गर्तं प्रकृतत्वात् स्त्रीणामनुपचयरहस्यिने आर्तवकारणमवति अर्थो देवयदि चंद्रः कुजसं दृष्टो भवति एतदुक्तमवति स्थित्यो

इति श्री भट्टोत्पलविष्णु बृहज्जागविष्णुचौविद्योक्तृतीयः ३ कुर्जे हहेतुमिति मासमार्तं वंगने तु पीडक्षं मनुष्यादी
धितौ अतीत्यथास्थे शक्रमपुग्रहक्षितनरणसंयोगसुपीतिकाभिज्ञौ १

कुणहरणे तदा गर्भग्रहणक्षममार्तं वहेत्तु भवति अन्यत्र बालवृद्धांतरं व्याप्यः अत्र च बादरायणः स्त्रीणां गतोनुपचयक्षं मनुष्यादी
संहरयते यदि धसातवयेन वासा गर्भग्रहार्तं वसुशतितदानं व्याहृद्वातु रात्यवयसां पितृवैतदिष्टं १ तथा च सारावल्याय अलुक्कच
राशिसंस्थे कुसुदाकरबंधवैरुधिरहृष्टे मतिमासं सुवनीनां भवती हरजोऽनुवत्येके इंदुर्जलं कुजोऽधिष्ठातृमयं त्वगिरे बपितं स्थाव
एवं रजोऽस्ति भित्ते पितृवैरुजः प्रवर्तते स्त्रीषु एवं यद्गुहा विरजो गर्भस्थानि पिबेत्तु उपचयतं स्त्री विफलमिति मासं दर्शयितुं
सुवगाग्रग्रहणयोग्यान् भानवमदप्रयस्त्रीपुरुषसंयोगसंभक्तसंभोगो मदर्शयति अतीत्यथास्थे शक्रमपुग्रहक्षितनरणसंयोगसुपीतिकाभिज्ञौ १

विपर्ययस्यैवंदशसि तत्रोक्तविपर्ययः पुरुषजन्यगशेषरूपचयस्यैवंदश्यादिभवातिनिमित्तम् शब्देनसौम्येनपुन्यहेणगुरुणेस्सितेदृशेकाभिनी
स्मीनरेणपुरुषेषामहसंयोगंमैथुनमुपैतिगच्छतीतिवक्तव्यम् नस्वत्रातोन्वयास्थ इतिस्त्रियाउपचयस्यः कस्मान्नव्याख्यायते असुक्तमेतत्
प्राश्नान्यात्पुरुषस्यैव यस्माद्वादरायणः पुरुषोपचयगृहस्थोद्धरुणाचिदहश्यतेहिममयूस्वः स्त्रीपुरुषसंयोगतत्त्वदेदत्यथानेवमिति सा-
रावलीकारणसामान्येनोक्तं नद्यथा उपचयभवनेशाशामृतदृशेगुरुणामत्तद्विरथासौपुंसां करोतिपोगंविशेषतः शक्रमंदष्टः कृत्स्नि
नृकालेवंविचारः उच्यते चतुर्थोदनेस्नानायां तथाभाणित्यः केतुविरमेस्नानायायुपचयस्यः शशीभवति बलिनागुरुणाहर्षप्रज्जमह-
संगमश्चवदा राजपुरुषेणरविणाविदेनश्रीमेनवासिनेवंदं सौम्येनचपलमतिनाभ्रगुणाकानेरूपवना मृत्येनसूर्यपुत्रेणाथातिस्त्रीसंगम-

यथास्तृणाशिर्भिर्गुणं समेतितथैववाच्यो भिन्नप्रयोगः असद्वहलोक्तिर

सप्तैः स्वपृथ्व्यत्काष्ठनिवेशयापदंशुवतिः १ अथमैशुनप्रकारज्ञानपिंदवज्रयाह यथास्तराशिरिति आधानलमात्ममलमादा योस्त्वा
शिः समभास्तलयस्तत्संज्ञकोयोजयस्तन्मिश्रुनं स्त्रीपुमासीयथायेनप्रकारेणसंयोगोक्तं तथातेनैकप्रकारेणनस्यनस्मपयिशु
नप्रयोगः संयोगोवाच्योक्तव्यः तस्मिन्नेवास्तेसप्तमेस्थानेअसद्ब्रह्मलोकितसंश्रुतेप्रापयहेहृष्टयुक्तेवासरोषः सत्तुलहोभिशुनप्रयोगोवा-
च्यः इष्टैः सौख्यैर्गुणैरष्टैः सवितासहासः सीत्क्रादिसंश्रुकोभिशुनप्रयोगोवाच्यः अर्थादेवनकैश्चिदुष्टमदृष्टेनसरोषेनाभिसवितासहासइति

कर्जो कुजसौरकोर्कजः सौरिः यदि प्रवतः तदा पुंगलस्य मृत्युस्य गदग्रदौ रोगप्रदो प्रवतः एवदुक्तं भवति आधानकाले यत्र कर्जो भवति तदा
 स्वमासे स्थाने च दांगारको भवति सौरो वानदा पुसो रोमपक्षो भवति स्वमासे एव विंशोः च द्रात्स समाप्तिः सौरो व्याप्रवति तदा यो भवः स्थितो ये
 गप्रदो भवति स्वमासे एव व्ययस्वगौ मृत्युकरा विनि तावे वकुलसौरो व्ययस्वगौ द्वादशदिनी बभौ न सो दिव करेदोः सकाशाद्दुमयत्रपाश्च
 स्थितयोस्तदा पुंगलयोपिनोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्युको भवतः एतदुक्तं भवति सूर्यादेको द्वादशदिनी यो दिनीयेत दानयोर्मध्ये यावत् सप्तमस्य
 स्वमासे मृत्युको न रस्य भवति चेद्वादप्येवं व्यवस्थिते चेद्वादको द्वादशदिनी यो दिनीयेत दानयोर्मध्ये यावत् सप्तमस्य मृत्युको न रस्य भवति

दिवा करेदोः स्मरगौ कुजार्कजौ गदग्रदौ पुंगलयोपिनी स्वदा व्ययस्वगौ मृत्युको युनोतथा तदेकदृष्ट्या मरणाय व्रत्ति
 तौ ४ दिवा कर्कशक्रोपि न्स्मात् सजितो शनैश्चरेदू निशितदिपर्ययात् पितृव्यमातृषस्तर्माजितौ च तावथोजसुरमदस्य
 तोतयोः शक्रमा ५ वति युनोतथोति तदिनि कुजसौरयोः पराभर्षाः नयोः कुजसौरयोर्पद्याद्यदेकनादित्यो युनः सहिनो भवत्यन्तेन

दृश्यते तदानरस्य मरणाय कल्पितो निश्चितः एवं च द्रव्याय यो केन तुको भवत्यपरेण इष्टः तदारिचको मरणाय कल्पितः द्वयोर्मध्ये यो बलवान्
 स्वमासे इति ४ अथ निषिक्तस्य पितृमातृपितृव्यमातृस्त्वृणा शक्राशः मज्जा न च शस्येनाह दिवार्कशक्राविनि दिवादिने निषिक्तस्य जायते
 स्ववाज्जोनोर्यथा क्रमपितृमातृसंजितानावर्कशक्रौ भवतः पितृसंज्ञकोर्को मातृसंज्ञकः शक्रः एवमेव निशिसात्रो निषिक्तस्त्वन्तस्ववाशने कुरे
 दू सौरचदो शनैश्चरेदू पितृसंज्ञकः चेदो मातृसंज्ञकः तदिपर्ययादिति तदिपर्ययादिति तदिपर्ययादिति तदिपर्ययादिति तदिपर्ययादिति तदिपर्ययादिति

देत् बुध इति योगांतरमाह उदयराशिसहितेचयमेत्यादि यमेशनैश्चरेउदयराशिसहिते लग्नस्येतस्मिंश्च विगलिते नोदुपतिना चक्षुस्त्वभिना
क्षीणचंद्रेणभूसुतेनांगारकेणचंद्रहृद्वलोकिते स्त्रीगर्भिणीमरणमेति ६ अथयोगांतरवैतालीयेनाह लग्नसुदयराशिरिंदुश्चंद्रएतौलग्नं दू-
पापद्वयमध्यमस्थितौ लग्नस्ये चंद्रमसियद्येकः पापग्रहोद्वादशस्थोभवति द्वितीयस्थापरः तदालग्नं दूपापतुल्यकालपापद्वयमध्यगावुच्य-
ते अथालग्नं दूविप्रकृष्टांशकान्वितो भवतस्तत्रैवेकः पापस्तावदप्राप्यस्थितोऽपरस्तावदतिक्रम्यस्थितस्तथापिलग्नं दूपापद्वयमध्यगा-
वुच्येते अथवाद्वादशस्थाने एकः पापोऽपगोद्वितीयेतृतीयेचंद्रश्चतुर्थेचपापोभवति तदापि लग्नं दूपापद्वयमध्यगावुच्येते एवंलग्नं दूपा-

पापद्वयमध्यमस्थितौलग्नं दूनचसौम्यवीक्षितौ युगपत्पृथगेववावेदन्नारीगर्भसुताविपद्यते ७

क्रूरैः शशिनश्चतुर्थे लग्नाद्वा निधनाश्रिते कुज बध्वं त्यगयोः कुजाकयोः क्षीणैर्दानिधनायपूर्ववत् ८

दियुगपत्पापद्वयमध्यगतौनचसौम्यवीक्षितौसुभग्रहावलोकितौनभवतस्तदानारीक्ष्णगर्भसुताविपद्यते भ्रियते पृथगेवैव अथवापृथक्ल-
ग्नं दूपापवतस्तयोर्मध्यादेकतमोपापद्वयमध्यगोभवति सौम्यगृहहृष्टश्चनभवति तदानारीगर्भसुताविपद्यते भ्रियतेइति पृथगेवेति
अथवा लग्नातृतीयेचंद्रोद्वितीयचतुर्थद्वादशस्थाः पापाः तथापिलग्नं दूपापमध्यगोभवतः अथवालग्नादेकदेशेचंद्रोद्वितीयतृतीयद्वा-
दशगाः पापास्तथापिलग्नं दूपापद्वयमध्यगोभवतः युगपद्ग्रहणंपादपूर्णार्थं विस्पष्टार्थेवा तदर्थस्यपृथगेवसामर्थ्यालब्धत्वादत्रयोगकर्तृणां
हाणांमध्याद्योबलीतन्यासिगर्भिणीमरणंभवतीति सर्वत्रपरिभाषा ७ अथान्ययोगांतराणि वैतालीयेनाह क्रूरैरिति शशिनश्चंद्रास्तू-

रेः पापग्रहैः चतुर्थस्थानस्थो निर्धनाश्रितः, एतमस्थानस्थे कुजे भोमे एको योगः अथ बालगनाच्चतुर्थेः पापे रघुमे भोमे चैवं द्वितीययोगः बंभंलग्नोः कुजाकं योरिति लग्नादंशुगते चतुर्थस्थे भोमे त्यगते द्वादशस्थानस्थोः के सूर्ये चतुर्थस्थे भोमे परीक्षीणे चंद्रे तृतीययोगः एषा माश्वानकमतेकतमस्य संभवे मरणाय पूर्ववन्नारीगर्भयुता विपद्यत इति अधुना मातुः शस्त्रनिमित्तं मरणयोगं गर्भस्त्वावधानलम्बवशाद्देतालीयेनाह उदयास्त इति निषेककाले कुजाकं यो भोमि सूर्ययो र्यथा संख्यमुदयास्तमयोर्लग्नसप्तमस्थयोर्लग्ने भोमे सप्तमस्थोः के गर्भयुतायाः स्त्रियाः स्त्रियः शस्त्रकृतं शस्त्रहेतुकं मरणं निधनं वदेत् ब्रूयात् तथा तेनैव प्रकारेणेति नारीगर्भयुता विपद्यत इत्यर्थः मासाधिपताविति गर्भमासेषु मा

उदयास्तगयोः कुजाकं यो निर्धनं शस्त्रकृतं वदेत् तथा मासाधिपतौ निषीडिते तत्कालं स्ववर्णं समादिशेत् ९ शशाकलम्नोपगतैः शुभग्रहेस्त्रिकोणजायाः शशुरवासादस्थितैः तृतीयलाभद्वर्गनेश्च पापकैः सुरवीतुगभोरविणा निराक्षितः १० साधिपान्त्वस्थिति कललयनेत्यादिना तत्र निषेककाले यो ग्रहो भोमादिर

न्येन ग्रहेणाशुहे विजितो भवति पराजितो भवति यतः कुसुतादीनां शुद्धमित्युक्तं केतुना वा भिधूमित उल्कलचावाभिहतः सोपि निषीडितग्रह इत्युच्यते सूर्याचंद्रमसौ च्छुरकुक्षौ ह्येवाराहुणाग्रहोपीडितो इत्युच्यते तस्यापि निषीडितस्य ग्रहस्य यो भवति मासोपस्मिन्मासे मासाधिपत्यंतस्य भवति तत्कालं तस्मिन्काले गर्भस्य स्ववर्णं च्युतिं समादिशेत् वदेत् ९ अधुना गर्भपुष्टिज्ञानं वंशस्थेनाह शशांकैति यत्र वंशो शाश्वतकृत्यद्रः स्थितस्तत्रैव शुभग्रहे व्यं वस्थिते बुधगुरुभित्तैरित्यर्थः अथ बालग्नस्थोः शुभग्रहैः लग्ने च वस्थितैः अथ शकैश्चिच्छशांकोपगतैः केचिच्छन्नोपगतैः

एवंशांकोपगतैः शुभग्रहैरुदयोपगतैर्वा अथवात्रिकोणजायार्थसुरवास्यदस्थितैः त्रिकोणनवपंचमेजायास्थानं सप्तमं अर्थस्थानं द्वितीयं सुरवस्थानं चतुर्थं आस्यदस्थानं दशमं एतेषु त्रिकोणजायार्थसुरवास्यदेषु यथासंभवं चंद्राछुत्नादाद्योर्वीसमवास्थितैस्तथा पापकैः क्रूरग्रहैश्चंद्राछुत्नादाद्युत्तीयलाभसंगतैः तृतीयैकादशस्थानस्यैस्तेषां संपदयोर्वीस्थितैरेविणासूर्वेण यद्विनिर्गक्षितोदष्टः शशीलग्नवाभवति यस्मादेवयोगः सच दृश्यते तदागर्भस्थः सुरवीरुषिमान्भवति केचिदुरुणानिर्गक्षित इति पठति तदयुक्तं यस्मात्सारावल्यायुक्तं होरेंदुयुक्तं सौम्यैस्त्रिकोणजायार्थसुरवांबरस्थैर्वा पापैस्त्रिकांशगतैः सुरवीचगर्भो निर्गक्षितो रविणा १० अथनिषिक्तस्य निषेककालाज्जातस्य जन्यकालादु

ओजुर्होर्पुरुषांशकेषु बलिभिलग्नार्कगुर्विंदुभिः पुञ्जन्मप्रवदेत्समांशकगतैर्गुर्मेषु तैर्योषितः
गुर्वर्कविषमेन रशाशिसितो वक्रश्च युग्मे स्त्रियद्वयगस्थायुधवीक्षणाच्च यमलोकुर्वति पक्षस्वके ११

मयोरपि प्रश्नकालादापुंस्त्रीविभागज्ञानं शादूलं विक्रिडितेनाह ओजुर्होर्ति ओजुर्होर्पुरुषांशकेष्विति लग्नसुदयलग्नं अर्कः आदित्यः गुरुर्ज्येष्ठः इन्द्रः एतेर्लग्नार्कगुर्विंदुभिरोजुर्होर्होर्पुरुषांशकेष्विति विषमराशिव्यवस्थितैर्न केवलं यावद्विषमराशिव्यवस्थितैर्विषमनवांशगतैर्बलिभिश्च पुंस्त्रिजन्मप्रवदेत् न तत्र विषमनवांशग्रहणं नास्ति कथं व्याख्यातं विषमनवांशकगौरिति उच्यते पुरुषांशकेष्विति वचनात्पुरुषराशीनामंशकेष्वित्यर्थः यावद्विषमराशयस्त एव पुरुषराशयः समांशकगतैर्गुर्मेष्विति तैरेवलग्नार्कगुर्विंदुभिर्गुर्मेषु समराशिषु व्यवस्थितैर्न केवलं यावत्समांशकगतैर्गुर्मेराशि

नवांशकस्यैर्बलिभिश्चयोषितः स्त्रियोजन्यवदेत् अथैषांयथाभिहितानालम्ब्य हाणामुभयविकल्पकानां बाहुल्यात्सुस्त्रीनिर्देशः साम्ये बव्याधि-
 कृतात् सुर्वकारिविति गुरुजीविः अर्कआदित्यः एतादृशावपि विषमराशौ गतो यत्र तत्र नवांशकस्योनरमनुष्यं कुरुतः बलग्रहणमप्यत्र
 लुवर्तते शशीचंद्रः सितः शुक्रः वक्रो गारकः एते यदि स बलाः युग्मसमराशौ गता यत्र तत्र नवांशकस्था स्त्रियं जनयंति हांगस्था इति एत-
 एव ग्रहा हांगस्था यत्र तत्र राशौ दिशरीर नवांशकस्थाः बुधवीक्षणश्च बुधदृष्ट्या यमलौ हौ स्वपक्षे कुर्वंति स्वपक्षे आत्मीयपक्षे आत्मीयपक्षे
 रुष नवांशके स्त्री नवांशके चेत्यर्थः एतदुक्तं भवति चत्वारो हि स्वभावाभिधुन कन्याधन्विमीनाः तत्र मिथुनधन्विनो पुरुषांशकौ क-
 न्यामीनो रूअंशकौ तेन यथासंभवमिधुनधन्वशगता वा दित्यजीवो यदि बुधेन यत्र तत्रावस्थितेन दृश्यते तदा यमलौ हौ पुरुषौ वाच्यौ एवं
 यथासंभवमिधुनधन्वांशकगताः शशिशुक्रभौमाः यत्र तत्रावस्थितेन बुधेन दृश्यते तदा यमले हौ कन्ये वाच्ये अथ हावेव वर्गो यथा दर्शित-
 स्थो बुधः पश्यति तदैकः पुरुषो द्वितीयात्वन्या नन्वत्रांशकग्रहणं नास्ति तत्कथं व्याख्यातं दिशरीरांशके स्थित इति अनेनैव स्वल्पजा-
 तके उक्तं बलिनो विषमैः के गुरुनरं स्त्रियं समग्रहे कुजे दुसिताः यमलौ दिशरीरांशौ ध्विंदुज दृष्ट्या स्वपक्षसमाविति अन्यथा पुन-
 रुक्ता स्यात् ओजर्से पुरुषांशके धित्यनेनैव गतार्थत्वात् बलग्रहणमत्रा नुवर्तनीयमिति ११ अथ पुंजन्ययोगांतरसुपेन्द्रवज्रयाह विहा-
 यलन्मिति उक्तयोगाभावावस्थावसरेनान्यथा आधानलज्जं पृच्छा कालिकलज्जं वा लग्नं विहाय तस्कासौरः शनैश्चरो लज्जादिषमर्क्षमतस्त-
 तीयपक्षमसमनवर्मेकादशस्थानानामन्यतमस्यः पुन्रजन्मकरः पुरुषजन्यकरो भवति प्रोक्तग्रहाणां कथितयोगक-
 णां ग्रहाणां वीर्यबलमवलोक्य विचार्य प्रसूतो प्रसवकाले पुरुषो न रोगनात्मीयावक्या एतदुक्तं भवति यत्र पुरुषजन्यसंभवस्तत्र पुरुषो वा—

च्यः एवंस्त्रीयोगसंप्रवेस्त्रीवाच्या यत्रपुरुषजन्मयोगसंप्रवः स्त्रीयोगजन्मसंप्रवश्चदृश्यतेनदायोगीबलवत्प्रहाभिनिर्भितस्तदशात्सुस्त्री
जन्मवक्तव्यं १२ अथक्काबजन्मयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह अन्योन्यमिति शशीचंद्रः रविगदित्सः एतौशशिरवीयथाकसंयुग्मोज्ज्वल
गतौसमविषमराशिस्थावन्योन्यंपरस्परयादपश्यतः समराशिस्थश्चंद्रोविषमराशिगतमर्कपश्यत्यर्कः शशिनंपश्यतिनदाक्काबजन्मयोग
एकःयद्यार्किसौम्यावापि धार्कः सौरः सौम्योबुधः एनावार्किसौम्योयथाक्रमंयुग्मोज्ज्वलगतौ अन्योन्ययादपश्यतस्तदादिनीचोयोगः व
क्रोवासमगममिति वक्रांगारकोविषमर्सगः समगसमराशिस्थोदशेसहसूर्यपश्यतिस्वर्यश्चांगारकंपश्यतिनदात्तनीचोयोगः असममेचंदोद

विहायलमंविषमर्ससंस्थः सौरोपिपुत्रजन्मकरोविलयात् प्रोक्तग्रहाणामवलोक्यवीर्यंवाच्यः प्रस्तौतेपु -
रुषांगनावा १२ अन्योन्ययादपश्यतः शशिरवीयद्यार्किसौम्यावापिवक्रोवासमगदिनेशमसमेचंदोदयोचितस्थ
तौ युग्मोज्ज्वलगतवर्णदुशशिशोभूभ्यात्मजेनेक्षितौपुंभागेमितलमशीतिंकरणाः स्युःक्लाबयोगः स्मृताः १३

शीचेदिन चंद्रः शशीदयोत्तग्रमेतावसमेविषमराशावस्थितौभूभ्यात्मजेनांगारकेणसमराशिगेनेक्षितैः दृष्टौनदाचतुर्थयोगः युग्मोज्ज्वल
तावपीति इंद्रुश्चंद्रः शशिशोबुधोएनोयथासंख्यंयुग्मोज्ज्वलगतौसमविषमराशिगोभूभिजेनमौमेनयत्रनत्रावस्थितेनवोक्षितोदृष्टौतदाप
त्रमोयोगः पुंभागदतिमितः शक्रः लग्नेदयलमशीतिंकरणाश्चंद्रः एतेमितलम शीतिंकरणाः यत्रनत्रराशौपुंभागेविषमनवाशक्य
वस्थितामवाति नदाक्काबजन्मयोगः षष्ठः तथाचवादरायणः अन्योन्यंरविशशिनौविषमाविषमर्सगौनिरास्येते इंद्रुजरविपुत्रौवानथैव

सुगमेन्द्रकृतः कर्मोविषयेसूर्यः समगम्यैवंपरस्परलोकात् विषमर्सेल्येदं समगम्यशिशुः कुजोवत्प्रकृत्यति स्तुधचंद्रो कुजहृष्टो
नर्थैवात्मी भोजनवाशकमस्थालयेदुमिनास्तथैवोक्ताइति एतेयोगाः पूर्वयोगानामभ्रमेववक्तव्याः तेषांचोगानामेतेषांच
सत्त्वं १३ अक्षुनादिभिर्गर्भसंप्रयोगात्सादृश्यात्किञ्चिदनेनाह सुगमेचंद्रमिनाविनि चंद्रमितोशशिशुःकोयुग्मेसमगम्यशो
मेषमकारणज्ञारजीवोदयाः सोबुधः आरोग्यारकः जीवोहहस्मतिः उदयोत्तमं एतेसर्वैएवौजभवनेविषमराशौस्तुर्भवे
रुः दारिकादारकस्य लयेदं उदयचंद्रो समगो सुगमराशिव्यवस्थितो नृनिरीक्षितो नरग्रहेण येन केनचित् हृष्टो भवतस्तः

सुगमेचंद्रमितो नृयौजभवनेस्तुज्ञारजीवोदया लयेदं नृनिरीक्षितो च समगो सुगमे सुगम्यमपि
सुस्तीमिथुने ग्रहादयगतान्द्व्यगाशाकान्यथयति स्वाशोक्षेत्रितयज्ञगाशाकवशाद्दुग्मत्वमिथ्यैः सम ॥ ४

संस्थेवाच्यम् सुगमे सुवाग्माणिनः नएवपूर्वोक्ताज्ञारजीवोदयाः सर्वएवसुगमे सुसमताशिशुस्थिताः प्राणिनोवल्लिनीमवंति तथापिभिसुनंकुर्युः
ग्रहोदयगतानित्यादि ग्रहाः सर्वएवद्व्यगाशाकेशुदितस्वभावनांशकेशुगताः प्राक्ताः उदयोत्तमचंद्रागाशाकेशुगतः तान्ग्रहादयगतान्द्व्य-
गांशकान् स्वाशोस्वनवाशाकस्येकोबुधेपश्यतिसानिदुमिनिर्वचकस्य तथायंविशेषः जगांशकवशाद्दुग्मलुदिति शोक्षयोगनोच्यवस्थितो
यस्मिन्वांशकेस्थितः नदशासुग्म सुधोयस्मिन्वांशकस्यवस्थितः सयस्त्रिगांशकस्तास्त्रिगांशगर्भसुगमवक्तव्य एकस्वदिपरीतः एकस्तु
कंप्रवति भिसुन्मांशकस्योबुधोयदाग्रहोदयगतान्द्व्यगाशाकान्यथयति तदागर्भेदारकदयदारिकचैकावक्तव्या अथोकन्यनवांशकस्यो

बुधोद्वेगांशाकव्यवस्थितान् ग्रहोदयात्पश्यति तदागर्भेदारिकाद्वयं एकंचदारकं वक्तव्यं अभिज्ञैः समिति नैर्गहोदयबुधेराभिस्थितौ ह
 स्विभाबसमानलिगस्थितौ स्त्रियसममेकलिगवक्तव्यम् एतदुक्तमवति मिथुननवांशाकव्यवस्थितो बुधो मिथुनधन्यशाकव्यवस्थितान् ग्रहो
 दयान्यपश्यति तदागर्भेदारकभित्तयवक्तव्यं अथकन्यांशाकव्यवस्थितो बुधः कन्यामीनांशाकव्यवस्थितान् ग्रहोदयात्पश्यति तदागर्भेदारिकाभित्त
 यवक्तव्यमिति तथाचभारावल्याम् समराशौषाशिभित्तयोर्वेषमे गुरुवक्तव्ये लघुयोगेस्मिन् गर्भयतन्तून्वभिद्युनस्तुविज्ञेयम्
 लघ्येदूवासमगोत्रं ग्रहद्वौचमिथुनजन्मकरो उदयलघुज्ञवक्रगुरवो बलिनः समराशिगास्तथैवोक्ताः द्विशरीरांशाकलुक्तान् ग्रहान्
 विलम्बचपश्यती दुस्मते कन्याशोदकन्येपुरुषश्चानिषिच्यते गर्भे मिथुनांशे कन्येकादौ पुरुषौ चित्तयमेव स्यात् मिथुनयनराशिग

धनुर्धरस्यात्यगते विलम्बे ग्रहैस्तदंशोपगतेर्बलिष्ठैः जेनाकिंणावार्थसुतेन हष्टे संति मभूता अपिकोशा संस्थाः १५

नान् ग्रहान्विलम्बचपश्यती दुस्मतेः मिथुनांशास्थश्च यदा पुरुषभित्तयंतदागर्भे कन्यामीनांशाकस्था न्विह गानुदयं युवति आगताः पश्यति शी
 तलुमनषः कन्यात्तयंतदागर्भे १४ अशुनाश्चधिकर्गमिसंभवयोगज्ञानमुपजातिकयाह धन्विरिति धन्विलघुयधनुर्धरांशे बोदयं लघुसुपग
 ते धनुर्धरस्य धनुषोत्पगगते विलम्बे धन्यं शाके चोपगते ग्रहैः सर्वैरेव तदंशोपगतेर्चित्रतत्राशौ धन्विनवांशाकस्थेर्नैके वृत्तया वदलिष्ठैर्विबद्धि
 त्स्मिन् च लघु जेनाकिंणाच हष्टे जेन बुधेन आकिंणाशे नैश्चरेण च वार्थसुतेन बलवता हष्टे वलोकि ते मभूता बहवः कोशा संस्था जरा लुके स्ति न
 विग्रहागर्भे संति भवंतीति पंचमसदशयावत् पूर्वमुक्तभासाधिपती निधीडिते तत्कालं च वर्णसमादिशो दिति १५ तदधुना गर्भस्य मासा-

बुधोद्वेगांशकव्यवस्थितान् ग्रहोदयान् प्रयति नदागर्भेदारिकाद्वेगकंचदारकं वक्तव्यं अभिप्रेतः समभिनि तैर्यहोदयबुधैरभिप्रेत्यस्थितोर्ह
 स्विभावसमानलिगस्थितैश्चित्रयसमर्पकलिगवक्तव्यम् एतदुक्तमवति मिथुननवाशकव्यवस्थितोबुधोमिथुनधन्यशकव्यवस्थितान् ग्रहो
 दयान् प्रयति नदागर्भेदारकचित्रयं वक्तव्यं अथकन्याशकव्यवस्थितोबुधकन्यामीनांशकव्यवस्थितावग्रहोदयान् प्रयति नदागर्भेदारिकचित्र
 यवाच्यमिति तथाचभारवल्याम् समशशीशशिशितयोर्विषये गुरुवक्रसौम्यलयेषु योगेस्मिन् गर्भगतं नूनामिथुनं सुविज्ञेयम्
 लभ्येदुवासमगौं सुग्रहद्वैतौचमिथुनजन्मकरी उदयलग्रजवक्रगुरुवर्बलिनः समशशिशिशिगास्मथैवोक्ताः द्विशरीरांशकयुक्तान् ग्रहान्
 विलग्नं च पश्यती दुस्मतेकन्याशोदकन्येगुरुष्वनिषिच्यते गर्भे मिथुनांशकन्यैकादौ गुरुष्वोत्रितयमेव स्यात् मिथुनधनराशिग

धनुर्धरस्यात्यगते विलग्नये ग्रहैस्तदंशोपगतैर्बलिष्ठैः जेनाकिणावार्थयुतेन ह्येसंनिप्रभूता अपिकोशसंस्थाः १५

नानग्रहाभिलग्नं च पश्यती दुस्मतेः मिथुनांशस्थश्च यदा गुरुष्वभितयं तदागर्भे कन्यामीनांशकस्यान्विहगालुदयं युवति भागगताः पश्यति शी
 तयुवनयः कन्यातुतयं तदागर्भे १६ अधुनाच्यधिकगर्भसंभवयोगज्ञानमुपजानिक्थाह धनुर्धरि धन्विलयेषु बुधैरांशके वोदयं लग्रसुपग
 ते धनुर्धरस्य धनुषोत्पगगते विलग्नये धन्यशके चोपगते ग्रहैः सर्वैरेव तदंशोपगतैर्धनतत्राशौ धन्विनवांशकस्थेनैकैवलयावदलिष्ठैर्वैद्यैर्विद्वि
 र्स्मिन् च लये जेनाकिणा च ह्ये जेन बुधेन आकिणा शनैश्चरेण च वीर्ययुतेन बलवता ह्ये वलोक्तिनेन प्रभूता बहवः काशसंस्था जराबुधैश्चि
 तविग्रहागर्भसंनिभवंतीति पंचमसदशयावत् पूर्वमुक्तं मासाधिपनो निपीडितेन तत्काले अवर्णनं समादिशोदिनि १५ तदधुनागर्भस्य मासा-

धिपावचोदकेनाह कललदति सिताद्याग्रहागर्भस्वग्रथमासात्प्रति कललादीनि भवंति वर्तयंति तद्यथा गर्भस्य ग्रथमे
शक्रशोधिते चने संमिच्छी भूते तत्र गर्भस्य तस्मिन्मासे भितः शक्रोधिपतिः द्वितीये घनताकागिन्यं भवति तत्र तस्य कुजो गारको भो माधिपा
तृतीये कुरोत्यनिर्हन्ता वववजन्म तत्र जीवो हृहस्मिन्निधिपतिः चतुर्थी स्थि संभवः तत्र सूर्यो रगि रधिपतिः पंचमे चर्य संभवत्तत्तदधिपतिः षष्ठे गजसंभवो
सप्तमे च नत्रार्किः सौम्ये धिपतिः सप्तमे चेतनना संभवो भवति चेतनना स्वभावः तत्र बुधो धिपतिः बुधमासात्परतो मे न्ये शो वा मासास्ते गर्भस्य र्थानो देग ग्रस व क-
यास्ते कुचोदयपनि चंद्रसूर्यनाथाः स्वाभिनः क्रमशो गदिताः उक्ताः तत्राष्टमे मासि गर्भस्योजं तु रशनं करोति मात्रा मुक्तं पीतरमादिः तस्या

कललघनां कुरास्थि चर्मो गजचेतनताः सितकुजजीवसूर्यचंद्रार्किबुधाः परतः उद
यपचयसूर्यचंद्रनाथाः क्रमशो गदिताः भवंति शक्रमाश्रमचमासाधिपतेः सदृश १६

चाभिलघनलिनं संक्रमेते तत्र ग्रीधानलमाधिपतिर्यो ग्रहः स मासाधिपतिः नवमे गर्भस्य स्यो देगो भवति तत्र चंद्रोधिपतिर्भवति दशमे गर्भस्य
ग्रमवो मसूतिर्भवति तत्र सूर्यो रगि रधिपतिः तथा च स्वल्पजातं के कललयनावयवास्थित्वयो मसूति समुद्रवाः क्रमशः मासेषु शक्रकुज
जीवसूर्यचंद्रार्किः सौम्यानाम् अशानो देग ग्रसवाः परतो लघने शचंद्रसूर्योणाभिनि अत्र ग्रथमादितीय मासाधिपत्यो र्थवने श्वरेण सह यन मे-
दः तथा च तदाप्यय कुजास्फुजिज्जीवरवी दुमौरशां कलमंडु रवाकराणाम् मासाधिपत्यग्रमवो न चै पांजयो पथो ते र्घह वदंति आ
यासे कललं द्वितीये पोशास्तृतीये पि भवंति शारवाः १ अस्थीन्यथस्नायुशिराश्चतुर्थे यज्जातु चर्मोणा पि पंचमेतु पष्ठे त्वस्यो म न रवौ पट्टज्

चेतः स्थिताः सप्तमभासचेष्टाः तृष्णाशानात्वादनमष्टमेस्यात्पूर्वापरार्थानवमेरिति च स्त्रोतोभिरुद्घाटितपूर्णदेहो गम्योर्कमासेदशमेभ्यश्चने अ-
चार्यस्य बहुमतमासानामभिमतमिति भवति शक्राशक्रमंच मासाधिपतेः सदृशं गर्भस्य स्यात्सासाधिपतिसदृशशक्रमशक्रमं फलं भवति
एतदुक्तं भवति आधानकाले यो ग्रहो निषिद्धो भवति तन्मासि गर्भस्य पतनं कलुषं दृश्यते विवर्णे पीडनं निर्मलं शक्रजालं संपन्नं बलवति पुरि-
रिति तथा च सूक्ष्मज्जातके क्लृप्तेः पीडापतनं निषिद्धिर्निर्मलेः पुरि रिति अथ चान्यैः शास्त्रकारैर्विशेष उक्तः तत्किंचित्यदृश्यते तथा च सा-
गवत्याम् तत्र शक्राशक्रमभिधेयः कर्मभिरधिवासिता विषयवृत्तिः गर्भावासे निपतति संयोगे शक्रशोणितयोः मिथुनस्य मनोभावाद्यादृक्

त्रिकोणगेजो विबलैस्तथापरैर्मुखं वाग्निहस्तादिगुणस्तदा भवेत् अ-
वाग्नीदावशक्रमैर्मसधिगेः शक्रमोक्षितं चेतुः कुरुतो गिरं चिरात् १७

प्रबलस्य संभवति श्रेष्ठ्यादिभिश्च दोषैस्तुल्यगुणो निषिक्तस्य यादृक् पश्यति सोऽस्य स्तुल्यबलगुणं सतं समापत्ते पितृजननी साहचर्यं वेः श-
शां क्रस्य बलयोगात् सकोपमेतत् १६ अथायिकांगमूकचित्रतुल्यगिरां संभवयोगान्वंशस्थेनाह त्रिकोणगेति श्रेष्ठ्ये त्रिकोणगे लभान्
वमस्थे पंचमस्योपातस्याहुदादपरैरन्यैर्मेवैर्यहैर्यत्र न चावस्थितैर्विबलेर्विचरितैर्मुखं वाग्निहस्तादिगुणो गर्भस्योवाच्यः दिशि रश्चतुषां चतु-
र्भुज इत्यर्थः त्रिकोणगेऽदत्यत्र केचिन्मूलत्रिकोणगे बुधकन्यागत इत्याहुः तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्नाभिः बलहीनैर्ग्रहेः सर्वे नवपंचमगे बुधे
दिगुणां दिशि शिरोहस्तो भवत्येकोदरस्तथा १ अवागिति गविष्टवैस्थिते दंदोचंदेः शक्रमैः पापैर्मसधिगेः कर्कटवृश्चिकमीनानामेत्यनयांश

कस्त्वैर्यथासंप्रवृत्तदध्यात्मिको गमस्योवाच्यः शरमेक्षित इति चेच्छब्दो यद्यर्थे एवं विधेयोगे यदि शरमेक्षितः सोऽप्यग्रहदृष्ट्यं दोषमिति न दाजा
तस्य चिराद्बहुना फलेन गिरंशचक्रुस्ते अर्थादेव पापवीक्षिते वाग्धीन इति एवं योगो भिन्नग्रहवीक्षिते यदा सोऽस्या बलवत्सदा चिरं वा फलेन
तस्य वागप्रवृत्तिर्यदा पापाच्छलितस्तदनेवेति अवचभगवानागमिः कुलारातिस्त्रातस्थैः पापैश्च देवेषोपगे सूक्तः पापेक्षितैः सोऽमेक्षितैरेषा
तस्यनेति भिन्नग्रहैर्ग्रहेर्हीने सुप्रबालश्च वाक्किरादिति १७ अधुना सदन्कुञ्जजडजन्ययोगाच्चंदाक्रान्तयाह सोऽमेक्षिते रविजः शनैश्चन्द्र
रुचिरौ कारकः यत्र बभूव यो शोने अत्रांगारको सोऽमेक्षितो शोभेति युनांशके कन्यांशके वा भवतः अथ बाहुयर्थे भिन्नकुञ्जयोरन्यत्रमे

सोऽमेक्षितो शोभेति विजयधिरैवेत्सदंतोत्रजातः कुञ्जः स्वर्क्षे शशिनि तलुगे मंदमाहेयदृष्टे पंगु-
मीनेयमशशिकुंजैर्वीक्षिते लयसंस्थे संधौ पापशशिनचजडः स्यान्नचेत्सोऽमेक्षितः १८७

राशौ स्थितो भवतः चेच्छब्दो यद्यर्थे यद्येवं तदा तस्मिन् योगे सदंतोदंतसहितो गमस्योवाच्यः केचित्तोऽमेक्षितो भिन्नयुनांशके कन्यांशके
अंशशके चैवोच्छ्रंति क्रुद्धाशयोर्गुणपद्रहणात् अंशशब्देन केवलं नैवामिदं स्यात्तदस्य ग्रहणं भगिरन्वत इति एवं विधेयोगो गमस्यः सद्
तो भवति जातो वा कुञ्जः स्वर्क्ष इति शशिनचंद्रे स्वर्क्षे आत्मीयराशौ कर्कटास्थिते वा भूते च तलुगे तथा भूते मंदमाहेयदृष्टे यदेनमने
रेवमाहेयं कारकं न च दृष्टे वलीकते चंद्रे गमस्यो कुञ्जोवाच्यः पशुमीन इति मीने लयसंस्थे यमशशिकुंजैः दृष्टे पंगु गमस्यो भवति यमः
शनैश्चरः शशिशब्दः कुञ्जः प्रीमः एतेर्वीक्षिते दृष्टे पंगुः पादविकलो गमस्योवाच्यः संधौ पापे इति पापेष्मादित्य कुञ्जसौराष्ट्रमन्त्रवयेत्यादि

नित्यचंद्रे संयौकूर्कंदष्टि कुमीनांत्यनचांशगते रथासंभवंगर्भस्थोजंतुर्जडः श्रोत्रोद्ग्रहो नोवाच्यः नचेत्सौम्यहृष्टमि एनेयोगकुलोरोग्रहायुवारक्षि
तानचेद्यदिसौम्यैः शाभग्रहेर्हृद्यानभवति तदेतद्योगचतुष्टयपूर्णवक्तव्यं सौम्यैर्बलिभिर्निशीस्सितायोवानभवति मध्यबलेर्होनबलेर्वाहृष्टास्वदा
असमग्रफलाभवति इति १८ अधुना वामनहीनांगौ दोधकेनाह सौरशाशांक इति मकरांत्यविलम्बे मकरस्यांत्यनवांशके विलम्बस्थे नवमनका
शाकोदयमानः सचमकरस्य भवति इत्यर्थः तस्मिंश्च सौरशाशांकदिवाकरहृष्टे सौरः शनैश्चरः शाशांकश्चन्द्रः दिवाकरः सूर्यः एते रवतोक्तिर्नैवा
मनकोगर्भस्थोवाच्यः धीनवमोदयगौरिति अत्रकेचिदेवंव्याचक्षते यदालमोदतीये देकाणोदयो भवति तदा तस्य पंचमराशि संबंधितत्वाद्दीदे

सौरशाशांकदिवाकरहृष्टे वामनकोमकरांत्यविलम्बे धी
नवमोदयगौश्च हृक्काणेः पापयुते रमुजाग्रिशिरः स्यात् १९

काणा इत्यारथ्या तस्मिन् दितीये देकाणे पापयुते उदयमनुग्रासे नवमे तस्मिन् सौरशाशांकदिवाकरहृष्टे गर्भस्थोऽमुजो म्रजहीनोवाच्यः ए
वं यदालमोदतीयस्य देकाणस्य उदयो भवति तदा तस्य नवमराशि संबंधित्वान्नवमोदिकाणा इत्यास्या तस्मिन् दुये पापयुते सौरशाशांकदिवाक
रहृष्टेऽनघिः प्रादहीनो गर्भस्थोवाच्यः एकप्रथमदेकाणस्य लम्बसंबंधितत्वाद्दुदयदेकाणा इत्यारथ्या तस्मिन् दुयगते पापयुते सौरशाशांकदिवा
करहृष्टेऽशिराः शिरहीनो गर्भस्थोवाच्यः एतेषु योगेषु सौरशाशांकदिवाकराणां दर्शनयोगात्पापयुक्त इति केवलेनांगारकेण युक्ते योगो भवति
अत्राख्यन्येनानवमोदयगौर्देकाणेः पापयुतेः केवलमेवा मुजाग्रिशिरसासंभवं व्याचक्षते सौरशाशांकदिवाकरहृष्ट इत्यस्या लुप्तमिति चेन्न अ

न्येविभुजादिसंभवेयथासंख्यत्वाद्देक्षाणमप्येषातिदेक्षाणंतनुद्भवविकल्पमाहुः विभुजोवानंघ्रिर्विविशिरावेति अन्येएवंव्याचक्षते य
द्यालमेयदामयमद्देक्षाणोदयोभवति तदापंचमराशोमथमद्देक्षाणोवभोपिप्रथमएवतन्मद्देक्षाणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाभुजहीनो
गर्भस्थोवाच्यः अथलभेदहीनयद्देक्षाणोदयोभवति तदापंचमनवमयोरपित्तोयएवएतद्देक्षाणत्रयंयदापापयुतंभवति तदाप्रदहीनोग-
र्भस्थोवाच्यः अथलभेदहीनयद्देक्षाणोदयोभवति तदापंचमनवमयोरपित्तोयएवएतद्देक्षाणत्रयंयदिपापयुतंभवति तदाशिरोविहीनोग-
र्भस्थोवाच्यः अत्राप्यन्येयथासंख्यत्वात्क्षेत्राकारेपि योगेभुजांघ्रिशिराहीनानांविकल्पेनगर्भस्थस्यसंभवमाहुः वयंपुनर्वीज्रयः निषेद-
कालेयः पंचमराशोयोद्देक्षाणः सयद्यंगारकेणयुक्तः सौरशशांकादिवाकरहृष्टश्चभवति तदाविभ्रजोभवति एवंनवमेस्थानेद्देक्षाणोनवमद्दे

रविशशिशुतेसिंहेलभेकुजाकिंनिरास्ति तेनयनरहितः सौम्यासौम्यैः सषुहुदलोचनः

क्षाणः नथानिषेककालेनवमराशोयोद्देक्षाणः सयद्यंगारकेणयुक्तः सौरशशांकादिवाकरहृष्टश्चभवति तदाअनंघ्रिर्भवति तथानिषेककाले
ग्रस्थोद्देक्षाणः सयद्यंगारकेणयुक्तः सौरशशांकादिवाकरहृष्टश्चभवति तदाअशिरागर्भस्थोवाच्यः एषैवव्याख्यासाध्या यस्माद्भगवा
वर्गाभिः लभद्देक्षाणगोभोमः सौरस्त्रैर्यद्वीक्षितः कुर्यादशिरसंतद्वत्पंचमेबाहुवर्जितं १ विपंदनवमस्थानेयदिसौम्येनवीक्षितदवि
तथानुनारावल्कलम् भोमयुनोद्देक्षाणस्त्रिकोणलभेभुसहृष्टविभुजांघ्रिमस्तकः स्याच्छनिरविचंदैवेद्वर्ग १९ अथविकलजगज्ज
नार्थहरण्यमाह रविशशिशुते सिंहेलभेराविशिशुते अर्कचंद्राभ्यासयुतेतथाभूतेकुजाकिंनिरास्ति तेभोमसौराभ्याहरेनयव

रहितो भवति नेत्ररहितो योगमस्थो वाच्यः अर्थो देवके वले सिंहलयेऽर्केण युक्ते सौरेरगारकेण दृष्टे दक्षिणाक्षिकाणाः एवं सिंहलये वेजले
 न च द्रेण युक्ते सौरेरगारकेण दृष्टे वा माक्षिकाणाः सौम्या सौम्यैः स बुद्धुदलोचन इति तस्मिन्नेव सिंहलयेऽर्के च द्वाभ्यां युक्ते सौम्या सौम्यैः शक्र
 पापग्रहे दृष्टे गमस्थः स बुद्धुदलोचनः पुष्पिताक्षो वाच्यः अत्राज्यं कृतमयुक्ते प्राग्वत्पुष्पिताक्षित्वं वाच्यं व्ययगृहगत इति निषेकः काष्ठ
 लमाज्जन्यलमा दायस्थ च द्रमा व्ययगृहगतो दादशस्थो भवति तस्य वामचक्षुर्हिनस्ति वामाक्षिकाणाः सप्रवतीत्यर्थः एवं रवि रादित्यो
 लमा दादशोऽपरदक्षिणं च क्षुर्हिनस्ति अश्रुप्रगदिता योगादिति य एते योगाः प्रागभिहितानि त्रिकोणगोक्ते इत्यादिना यथेन शक्रमास्तु प्रफ

व्ययगृहगतञ्चंद्रो वामोऽर्हिनस्त्यपरं रविर्नश्रुप्रगदिता योगायाप्या भवति श्रुमेक्षिताः २०

लदास्तेषां सर्वेषामेव योगानां यदा योगकर्तारो ग्रहाः श्रुप्रग्रहेः सौम्यग्रहेः दृष्टा भवन्ति तदा ते योगायाप्या भवन्ति पूर्णयथोक्तं फलं न यच्छं
 ति किंतु किंचित्प्रयच्छन्तीत्यर्थः २० अथ मन्त्राधानकाले योगवशात्प्रत्यसवकालज्ञानं वसंततिलकेनाह तत्कालमिदुमहितेति तत्प्रा
 लभिदुः तत्काले मन्त्रकाले आधानकाले वा यस्मिन् राशौ चंद्रमा वर्तते तत्र च यस्मिन् द्वादशप्रागे व्यवस्थितः स तत्कालमिदुमहितोद्दि
 रमांशकः केचित्तु तत्कालिके दुमहितोद्दि रसांशक इति पठन्ति तत्कालिके हुना यावत्सूरव्या द्वादशप्रागसाहितः न तु ल्यस्तावत्सरव्यामे
 षा दोषणनया योगांशिस्तत्र स्थे च द्रमसि पुरतोऽयतो दशमे मासि गमस्तत्र मसो वाच्य इति केचित् तथा च सारावल्याम् यस्मिन् वद्वाद

सौरस्य भ्रांशो मृदु भ्रांशो निषेक काले यस्य तत्त्वतः स्योदये मृदु भ्रांशो शने च्यर राशिन वांशके घृगांशके वृं भांशके वोदय इति तत्रा भ्राने तस्यादे
वल भ्रान्मे देयै च्यरे तत्त्वतः सप्तमस्य धुन गते एव विधे यो गेयादि निषेको आधानं भवति तदा द्युतस्य गमस्या द्युतयेण वषट्पेयास्तृति कायाः
प्रसवो वक्तव्यः शशिनोनि एष एव विधिर्य त्याशशिन चंद्रं भवति तदा दशोब्दे द्वादशे वर्षे स्तुतिः मसवंतुर्यात् एतदुक्तं भवति यस्यास्तुत्वा
ग्रस्योदये यदा कर्कटांशको रयो भवति तस्मात्तु यात्समस्य द्वादशे भवति तदा द्युतस्य गमस्या द्वादशोब्दे प्रसवो वाच्यः निगदिता ये हि इहा
स्मिन्नाधाना आये आधान कालयोगवशात् यथा हीनाधिकं आदीनां गर्भसंभवति तया प्रसूति काले पिता हृग्यो यवशात्तथा मिथाना मेव ज-

उदयति मृदु भ्रांशो सप्तमस्ये च मंदे यदि भ्रवति निषेकः स्तुतिरब्दत्रयेण शशिनितुवि
धिरषद्वादशोब्दे मकुर्यान्निगदितां भिहंचित्यस्तुति काले पितुन्मया ३२ इति निषेकाध्यायः स-

न्यवक्तव्यम् पितृमातृपितृव्यमातुलमातृस्वसृणापीपिशुभाशुभं जन्म कालवशात्तदुत्तरं भविष्यत्त्वं युज्येति यत्र संभवति तत्र वक्तव्यं
यथा गर्भस्यादि गर्भस्य काल निर्देशादि च एव आधान कालात् मसव कालाच्च ये वोदशः हतः तया प्रसूति कालादपि वक्तव्यं उक्तं ज-
न्मनाधाने प्रसूति काले वेति इति श्री भद्रोत्तल विरचिता यावत् हज्जत वेति वृत्तौ निषेकाध्यायः अतुर्थः अथातो जन्म विधिर्नामाध्यायो-
व्याख्यायते तत्रादावेव पितुः सन्निधाव सन्निधौ वा जन्त इत्यनुष्ठुभाह पितुर्जो वरुनि इंदो चंद्रं मसवलमपश्यति सति पितुः पत्नी-
स्तस्य जन्म कस्यासन्निधौ जावः तत्र पितु रसन्निधाने स्वदेश परदेशस्थि विज्ञानमाह विदेशस्थस्येति दिवा हरे सुर्वे चर मे च राशि स्थि

नेमध्याद्देमध्याद्देशस्यस्थानाद्देपतिते एकादशादादशस्थेनवमाष्टमस्थानस्योपितुर्विदेशस्थस्य अन्यदेशगतस्य ज्ञानः चंद्रमाभिः प्रस-
 वलममपश्यत्येवयोगो नान्यथेति चंद्रमसवलममपश्यति अर्के स्थिरराशिस्थे मध्याद्दे स्वदेशस्थस्य पितुः परोक्षे ज्ञानः अर्धिद्वि-
 वयोगो हि स्वभावमयोर्के मध्याद्दे स्वदेशपरदेशयोर्मधोपस्थितस्य परोक्षे ज्ञातः मार्गमध्ये इत्यर्थः अथोदेव चंद्रमसवलममपश्य-
 त्वर्के चरराशिस्थो स्थिरराशिस्थो वा हि स्वभावराशिस्थे वा मध्याद्दे पितुः स्वदेशस्थस्यैव परोक्षे ज्ञानं यथो ज्ञात इति वक्तव्यम् तत्र-
 च साराणि चित्याम् होरा मनीस्वभावे पितरि न गेहस्थिते राशिनि ज्ञातः मेष्टुरणा तद्वर्गे वा चरगे भावो विदेशगते १ अथान्यानापि योगानलुङ्ग-

पितुर्जातः परोक्षस्य लघुमिंदावपश्यति विदेशस्थस्य चरमे मध्याद्दे दिवाकरे १ उद-
 यस्थे पितुर्वा मदे कुजे वास्तसमागते स्थिते वातः क्षपानाथे राशाकसूतशक्रभयोः २

भाह उदयस्थ इति मंदेतो रदयस्थे लघुगते पितुः परोक्षस्य ज्ञातः वाशब्दः प्रकाराय अथ बाकुजे भौमे जन्मलगादस्ते मसमं स्थानं समा-
 गते याते पितुः परोक्षस्य ज्ञान इति स्थिते वात इति क्षपानाथे चंद्रशशाकसूतशक्रभयोर्मध्यास्थे राशाकसूतशक्रभयोः अथ योर्मध्यास्थ-
 ते चंद्रं चंद्रादे को दाहस्ये नो ज्ञाते अथैवैकस्मिन्नाशौ मध्यभागे पुच्छः स्थितः आद्यतभागयोर्लघुशक्रो तथापि मध्यस्थः एवं विधेयो गोपितुः
 परोक्षस्य ज्ञातः नयमिस्वल्पपूजके न्वदे लघुममपश्यति मध्यवासोऽप्यशक्रभोश्चंद्रे जन्मपरोक्षस्य पितुर्धर्मोदये बाकुजे चास्ते इति २

[illegible]

शशांकेणप्लुयेवाहृच्चिकेशाभिभागे शरपैः स्वायस्थिर्नेर्जातः सर्पस्तद्द्वेष्टितोषिवा ३
चक्षुष्यदगतेभानोशेषवीर्यसम्बितैः द्विननुस्थेच्चयमलौप्रपतः कोशवेष्टितो ४

विद्वत्प्रेनसर्पौ च सर्पवैशिष्टो वा ज्ञान इति वक्तव्यम् अत्र पूर्वव्याख्यामाधौ यस्माद्भगवान्गार्भिः प्रोमद्रेक्षणगेचंद्रेसौत्यैराषभनस्थिनैः सर्पस्वदे
हितस्तद्व्यापत्तये विनिर्देशोत् १ तथा च सारावल्याम् प्रोमद्रेक्षणगेचंद्रेलमेवासंस्थिते बतेज्जातम् ह्येकादशगोः सौत्यैराहि वैशिष्टक कोष्ठजं बोला
३ अतुनैकजरायुवैशितयोजन्या ज्ञानमनुबुबाह चक्षुषोऽनि भानोस्त्रैचक्षुषदराधिगते मेघस्रषमिह धनिपरार्थमकरपूर्वाधेनामन्यनस्येशो
धेनूत्यैः सर्वगैर्देहतुस्यैर्द्विस्वभारगशिस्थितैस्त्वरीये समन्वितैर्वैलिभिश्च कोरावैशितो एकजरायुवैशितो यमलो जायेते ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

अधुना नात्वेऽस्मिन् न च स्मृत्युपादह छायेति छागोयेषः सिंहः मसिद्धः दृषो हृषभः एतैः छागसिंहदृषोर्लक्ष्मिनेः एषामन्यतयोयद्विद्वद्गणको
प्रवर्गिनस्तथेसौरेऽथवाकुजेवसिन्धागसिंहदृषाणामन्यतमेतद्गणनेतत्स्थेनप्रस्थेसौरे शनैश्चरेः यथाकुजेप्रोमेनत्रस्थेनालवेष्टितो जलको
यवे नाल्वाब्देन जलको भिद्योचंते कस्मिन्नेवेष्टितद्वत्याह राक्षसं शसदृशो गानेति राशेरंशो राक्षसाः राशेः लक्ष्मिस्थो नवांशकस्त्वन्
कालमुदितः स च यद्वाशिसंबंधी स च राशिर्यस्मिन्नेशो कालपुरुषस्य व्यवस्थितः काल्मानोत्पादिकाग्रंथेन भिन्नस्थित स्तत्सदृशो गानेति भिन्नेन
नाज्यावेष्टितवक्तृत्वम् तथा च सारावल्याम् सिंहाजगोभिर्रुद्रेस्तेनादेन वेष्टितो जंतुः त्रयोकुजेथसौरे राक्षसं शसमानगात्रेषु ५ अधुना
जारजानकज्ञानं वंशस्थेनाह नलमधिपति गुरुजीवोलक्ष्ममुदयमिदुंचंद्रचरदिननिरीक्षतेन पश्यति तद्ग्रचंद्रावेकाशिस्यो रथकृस्थो वायदोभा

छागेसिंहेष्वेष्टितेन तत्स्थेसौरेथवाकुजे राक्षसं शसदृशो गानेनालवेष्टितः ५ नलमधिभंदुंचगुरुनिरीक्ष
तेन वाशशाकारविणासमागतम् स पापकोकं णतुतोथवाशशी परेण जातमवदति निश्चयात् ६ ७

वपि गुरुणा न दृश्यते तदा परेण जारेण जात इति निश्चयात् त्वदंति कथयंति सुनयः अथ यदि तद्ग्रचंद्रौ जीवभागस्थौ जीवनवांशकस्थौ भवतः तदा न पर-
जात इति वक्तव्यं यस्माद्यवनेश्वरः अजीवभागे व्यनवोक्षिते त्वजीवेथचंद्रेणाविलयमेवा जातं परोद्भूतमिति त्रुवंति वाच्यो जनेनाथ बलावलोकादिति १
नक्षत्रांशोकाभिनि शाशांकं चंद्ररविणास्त्रैरेण समागतं स युक्तं गुरुनिरीक्षते चंद्राकावेकाशिस्यो यो दत्तं हस्माति नान दृश्येते तदा परेण जातः आ-
द्यत्वांशोचंद्रः स पापम्यथापमृदेण प्रोमेन सौरेण त्रायुक्तः तया विधौ केन सूत्रेण यदितुक्तो भवति तथापि परेण जात इति अत्रावन्नेजीवदृष्ट्या कुरुते

व्याख्यानं कुर्वीत तदनुक्तं यस्याच्च द्वाकर्तवेकराशिरागतौ पापयुक्तावसुक्तेषु वाजीवेन दृश्यमानो वाजारजातजन्मकरो तत्र चंद्रार्कयोर्वैद्यः पापेन सपेत्समिद्धं
 तं प्रचरति तस्याच्च द्वाकर्तवेकस्तशिगतौ अपापो जीवेनादृश्यमानो स पापो जीवेनादृश्यमानो वाजारजातजन्मकरो विद्वयाज्यवदेति अपश्य
 द्रयाद्यदि गुरुहस्त्यतिगृहे तदेकागतत्वं वाशकदादशभागत्रिंशद्भागस्थो भवति अन्यत्र वाराशौ गुरुणा युक्तस्तदानज्ज्वरजातदति संसारादवसानम
 भिः गुरुस्तोत्रगतैर्चंद्रतयुक्ते वान्यराशिगो तदेकागेन देशे वानपरे जीवदध्यते ६ असुनाजातस्य पितृबंधनयोगज्ञानं वैकट्यो वेगदः कुरर्कस्त्यति
 ति कुरर्कसांशिकुरग्रहाराधयः मेघासिंहछात्रिकमकरकुम्भाः हृत्पापस्त्ये स्तीक्ष्णचंद्रकर्कटः पापयुक्ते बुधे पिकन्यामिथुने अशोभनौ शमी शुभिमौ मी

इन्द्रस्य गनावशो भोगो सुखाद्यननवास्त्वजस्थितौ बद्धस्तु णिनाविदुः प्रागः स्वेवाराशिवशादयो पयि ७

पूर्णशानिस्वराशिगसाम्ये लुगनेषु भेदः
लमेजलजस्वगेपिवाचद्वेपोनगतामभूयते

क्रूरहर्षरागौपापक्षेत्रस्थितौसूर्याद्रवेद्युवनवात्मजस्थितौ द्युनंसमंनवमंप्रसिद्धधात्मजस्थानंपंचमंएषागम्यतमस्यौभवताम्रद्वजानास्थपिबाष्पन
 कावद्यौवाच्यः तस्यादित्वाक्रान्तराशिवशाद्वधनदेशज्ञानमाह स्ववाराशिवशाद्व्योपथीति चरराशिस्येकं परदेशो बद्धः स्मिरराशिस्येकं स्वदेशो
 हिस्त्वप्तावेपथिमागंएवंराशिवशात्स्थानपरिज्ञानं धयोदत्ययनिपातोविकल्पेनकेचित्सेवाचरराशिवशात्तथापथीतिपठति ७ अशुनाप्रवेव-
 तांअसवज्ञानंवेतात्तीयेनाह पूर्णेति शाशिनिचंद्रेर्दूषेपरिपूर्णमंडलेतस्मिंश्चस्वराशिकर्द्रदस्थितेतथासौम्येनुपेसग्रवेउदयस्थे राभेकीवे-
 एवंसूरवेचंद्रथेस्येपोकगतांस्तथाप्रस्तयेतदतिवक्तव्यम् तन्नाम्यराभैः सूरवदतिपठति प्रौढत्वात्वेपंध्यात्तस्मिन् शक्रभैःऋतेचतुर्थप्रवनेयुक्तमैरि

निबहुवचनं यदनेलयेषु भुक्तः शतकहस्तनीशोपशस्त्राश्रमत्येवं श्रमोति यच्चियते श्रमोति तस्मादेवमवसीयते श्रमश्चन्द्रमाः शतकहस्तनी
प्रायशुक्तो भवति तदा श्रमोति भवति एतच्च मेवलमेतच्च स्थेषु पूर्णचंद्रे शतकहस्तनी श्रमोति स वै युज्यते इति व्यासप्रयोग
ह्यानव्यावेन भुक्तः यस्यान्यकरावस्थितेः कैर्कटस्थश्चन्द्रमाः पूर्णो भवति यकरव्यवस्थिते चार्कमकराच्च सूर्यमवने मेघेषु यस्य समवोनास्ति
किंपुनर्यकरात्समराशौ कर्कटके शतकस्याप्यवस्थानमिति तस्माच्छुभे सूरवे इति समस्ये कवचनं न एव पातो न्याप्य शतमे सूरवे इति तत्त्वम्
जीवो व्याख्यातः उच्यते बुधोऽलमगनस्तस्माच्चतुर्थे शतकस्यावस्थानमिति अतो जीव इति व्याख्यात केन्द्रित्त्वे शतकस्य अलुसारणेति शतक इच्छं
ति अथ पोतनगतामसवयोगोद्दितीयः तमेजलज इति तमेजलजलराशौ कर्कटमकरपश्चिमाद्देमोनानामन्यतमे तस्यादेस्तगेस्तमस्थानस्ये

आप्योदयमाध्यगः शशीसंपूर्णः समवेक्षनेत्यवा मेधूरणबंधुलमगः स्यात्सूतिः सलिलेन संशयः २९

चंद्रे पूर्णोक्ताः पूर्णे च फेनगतेषु मसूयत इति वाशब्दः प्रकारार्थः ८ अथोदकमध्यमसवज्ञानं वैनालीयेनाह आप्योदय इति आप्यराशयो मकरपश्चा
द्कर्कटीनास्तेषामन्यतमस्योदये आप्योदके जलराशिर्ये भवति शशीचंद्रमाप्यगोजलराशिस्थः तदा सूतिः मसवः सलिले जलसमीपे मसरावः
मिथ्याया द्वाच्यः अथ वा संपूर्णः शशीलमगमाप्योदवे समवेक्षने पश्यति तथापि सलिले जलसमीपे मसूतिः मेधूरणबंधुलमग इति अथ वा व्याख्यात
पगवे मेधूरणबंधुलमगे मेधूरणबद्धे दशमे बंधुस्थाने चतुर्थे लये मागलुगो स्थितः स्याद्देवेन तथापि सलिले मसूतिरिति वदेत् तथा च सारावल्याय सलिलम
तमे चंद्रे जलराशौ वीक्ष्यते यथा पूर्णः मसवः सलिले विद्यादं भूदयदशमश्च यदा ९ ७

अनुनाबधनागारावटयोः प्रभवज्ञानवैताल्लयेनाह उदयेनि उदयोऽयं उदुपचंद्रः तयोः रुदयोऽप्योरकराशिस्ययोः ययोः सौरेव्यस्थिते दादरास्येतस्मिं
 च पापनिरीक्षिते शुल्कावधनागारे मसूयते इति वक्तव्यं सोरशने च्यरे धालिकिं लुगे ह्मि क कुलीरयोरन्यतमस्ये विलयवेवस्मिं च्यशीतकरे क्षिते चंद्रहरे । इदे
 इव भे मसूखिर्वक्तव्या १० अथ क्रिडाग्रहदेवालयसोरपरभूमि मदेशे पुप्रभवज्ञानवैताल्लयेनाह मंदेति मंदे शने च्यरे ७ अयं जलराशिस्ये वया प्रवोक्ति
 यगे भाग्यस्ये क्रमात्पारिपाल्या सुधस्त्रैर्दुनिरीक्षिते बुधक्रिडाभवने करालये सोरपरभूमि पुचमसूयत इति वदेत् एतदुक्तं भवति शनै च्यरे जलस्य -
 शिस्ये लयगते बुधनिरीक्षिते बुधहरे क्रिडाभावेनेरतिग्रह मसूयते एवं सूर्येणां क्रेणि निरीक्षिते सोरपरभूमि पुमवालुकास्त्वविभु मसूयते इति ११

उदयोदुपयोर्व्ययस्थिते गुर्वापापनिशितेयमे अलिफकिंनुतेविलग्रगेसोरेशानकरेक्षितेव
 दे १० मदङ्गतेविलग्रगेबुधसूर्यदुनिशितक्रमात् कीडाभवेनमरालयेसोरभूमिबुचप्रसूयते ११

अथ श्रमशानरम्भप्रदेशाः शिशाञ्जानरपदेवरहगोकुलशिल्पालयमसवज्ञानमेवोपजानिकयाह नृलग्नगमिनि पूर्वद्योक्रान्त्यंददत्तबुवर्नते प्रत्यासन्नत्वा
त् नृलग्नगंगनराशिलये स्थितं नराशयोभियुनक्त्यातुलाधन्वि पूर्वार्थकुम्भाः तत्रगतंशनैश्चरं कुजोंगारकः प्रेत्यदृक्काभौमोपादिपश्यति नदाशमशा
नेमसर्वजन्मकरोति कैचिन्लघुदशीक्षितिजदतिपठति नृलग्नगपश्यति तच्छीलानृलग्नदशीक्षितिजः रम्येभित्तुदति नरराशिलघगतंशनैश्चर
पुच्छंक्षिपः शक्रः दंडुश्चंद्रोवापश्यति नदारम्येरमणीयमांदरेजन्मएवंविधसौरं गुरुर्जीवः पश्यति वदाः अभिहोत्रेः शिशात्तायां एवंविधं

सौमिरिभिः परस्मिन् तत्तत्तरेद्रामरगोकुलेषु नरेन्द्रपदे राजवेषमभि अभरगुहे देवायारे वागे कुलेषां के शास्त्राणां मन्त्राभिः अन्य एव येषु नरेषु वैशिष्ट्ये
 त्यात्तवेष्टिस्त्रिगुहे निष्पुस्तककरवर्धे किं यप्रतीर्त्ता शिल्पिनां मसि दाना मन्यत मस्य गृहे यस्तृतिरिति वक्ष्याच साप्तवत्याय रविजेष्ठजवितये मन्त्रादे-
 यानि कथेक्षिते मसः रविषादेकागारे नयोरवरे चैकचंद्रेण १ आरण्यमवनतये गिरिवनदुर्गे वयानरवितये रुरुधिरिषु ते सुशमने शिल्पि कनितयेन
 सौम्येन वक्ष्याच द्वा राधयः सूर्येक्षिते गोवृष्टदेव वासे शक्रं दुर्वाभ्यारमणीयदेशे मरेज्य हरेदिजवद्विहोत्रेन रोदये मयवद्विस्तृति १२ आरम्भ-
 सवदेशाज्ञाने वैवात्सीयेनाह राधयंशेति राशिश्च अंशश्च तद्वाधयंशराशिर्लघु राशिरंशोनवांशकः लघुराराशो लघ्वांशकः स्यात् रायः सभायः सह-

नृलघुगंभेः स्य कुजः शमशानेरस्ये सितेन्दुगुरुगृहिहोत्रे रविनरेन्द्रामरगोकुलेषु शिल्पात्तयेज्ञः प्रसंवकुसो
 ति १२ राधयशममानगोचरे मार्गे जन्मचरस्थिरेग्रहे स्वर्क्षाशागते स्वर्मादिरेव तयोगात्फलमशकद्वयोः १३

शास्त्रात्पीयगोचंशेषयः स्वयसाधसर्वे इत्यनेन प्रदर्शितः तत्रयस्मिन्पस्मिन् अदेशे यो वीराशिरुः प्राणी संपरति कन्यो मार्गः पंथस्तस्मिन् नृलघु
 दिचरत्तयस्त्राचशाकोवाचदिचरो मवति अथलघु राशिस्तन्वांशको वास्मिरत्तदाराशिरुः प्रतुल्य स्वर्मापिनः यस्मिन् अहेय मयसर्वे सति वत्स्य इरा
 शिरुः प्रतुल्य स्वर्मापिनो यद्दहं समीपस्तत्र मसव इत्यर्थः स्वर्क्षाशागवदिति चरस्यस्मिरस्य दिस्वभावरत्नवायरोर्लघुगत्तुल्यत्वात् शोशामात्पीयग
 वांशको दयोयदा भवति तदा त्वमंदिरे आत्मीय एहरेकजन्मवक्तव्यं तत्र राधयंशसुभात्रे योचरे मार्गे जन्म इत्यादि सामान्ये चोक्तं तत्र माचने किं नृश
 शिसम्भनगोचरे किं नृशसम्भनगोचरे मसवो देशः क्रियवातदर्थं मयं भिन्ध्यः बलवोगादि वि अंशको नवांशकः अस्तं राशिः धानयोर्देवराशे ग्राहकम-

विष्णुशायोविबहवश्चाम्नात्यक्ताः क्षान्तिर्यादिवर्षे संस्मरयन्त्याज्यजीवमानादृश्यन्ते तस्मात्पूर्वेष्वोक्तादृष्टेः परराज्ये निष्णादीर्घासुः सरवभाङ्गसत्सदनदत्तेभ्योदिदं
शेषाभूतमवगन्तव्यं तस्माद्दुर्धनस्युक्तेषु बाध्यादर्शितेष्वेकस्य चंद्रादृश्यन्ते जीवेन न दृश्यते तदा परहस्तगतोपि भिद्यते यदा पापेन सौम्येन प्रादृश्यमानोपि
जीवेन दृश्यते तदा दृष्टं ग्रहबलवशात् दर्पस्य ब्राह्मणादेर्हस्तगतो जायते तथा च सारावल्याम् अच्यते पापेर्दृष्टः शशिनिरित्थमेकुजे स्तनेत्यक्तः लघ्या
च लघाभगनयोर्वस्वधास्मत्तमंदयोरेवम् पश्यति सौम्यो बलवान् यादृग्गृह्णाति तादृशो जातं शक्रभाषापयग्रहदृष्टेर्देहीनो व्यसौ भियते सर्वेष्वेनेषु यद्य
योगेभ्युशशिशस्त्रेऽप्यमंदृष्टः भवति तदा दीर्घासुर्हस्तगतः सर्ववर्णेषु १५ अधुना मम वग्रहज्ञानं वेतादीयेनाह पितृमातृदत्तिपितृमातृग्रहादिचार्य
शक्रावित्यादिनोक्ताः तद्व्याप्त्यत्तमातृग्रहवीर्योत्तिवत्मातृग्रहेषु प्रसूयत इति वदेत् तदा र्कशने च रयोरन्यतमे बलवति पितृग्रहे पितृषस्य पितृव्या

पापेस्तिनेषु हि न गालुदयेकुजेः स्तेत्यक्तो विनश्यति कुजार्कजयोस्तथाये सौम्योपि पश्यति तथा विधहस्तमेति सौ
म्येवरेषु परहस्तगतोप्यनायुः १५ दिस्संबधिग्रहे मस्तूनिः एवं मातृग्रहयोश्चंद्रशक्रयोरन्यतमे बलवति मातृग्रहे मातृषस्य मातृज्यादिग्र

हे मस्तूनिः तरुशालादिदुर्धनीचैः शरभैरिति बहुवचनमात्सर्वेष्वशक्रग्रहाः यदानीन्वस्था भवति तदा तरुषु हस्तेषु शालास्तु प्राकारसमीपेषु मम सत्तेना
च्यः व्यादिग्रहणान्दीर्घपारामर्षवना दिग्मदेशोचनास्तेषु दति यदि वैकगतौ भिति नीचैः शरभैरित्यनुवर्तने सर्वेष्वशक्रग्रहाः नीचगताः स्तेष्वेतेषु
उदयचंद्रादुप्राचये कशाशिनौ ग्रहे बहुवचनात्त्रिभ्यो दानदृश्येते तदा विजने जनरहितस्थानेऽद्व्यामस्तूनिरिति यदा पुनरेकस्थे बहुभि-
ग्रहे र्यदालुग्रहदृश्येते तदा जनाकीर्णेष्वमस्तूनिरिति तथा च सारावल्याम् पितृमातृग्रहे वर्गे तत्त्वजनगरेषु बलयोगात् प्राकारवरुनदीषु च न स्तेष्वेतेषु

अनेः सोम्यैः नेस्तेवेलगोदययोक्तस्याग्रहास्तदाटव्याम् १६ अधुनादीपसंभवासंभवभूतशेषसवज्ञानगर्भयोऽंभाहः हे शक्त्वनंमंदांभापाहः यद्विज्ञानं
 दिति शशिनचिंदेयत्रतत्रराशौमंदस्सांशिशेनेश्चरस्पनवभोगेभक्तकुंभयोरन्यतभाशकस्येतयस्यषकारेस्तुतिकाशयनंनक्त्यं दिक्षुकेलककुवयस्ते
 चेदंधकारएकशयनं यत्रतत्रावस्थितेचंदेभंदेनसौरैणहृष्टंधकारएव अजगेवाअजराशोअत्रककंदमीनोदोविनेधोमकरकुंभयाप्रकत्ताम् यद्वेदी
 शोल्यादिनेति तेनयत्रतत्रराशौककंदनवांशकस्येचंदेमध्यंधकारएवमीननवांशकस्येवातमस्यंधकारएव तद्युक्तेवेति तदिदितिसौरः पराशुरभनेः कल्ल
 भावस्थितेचंदेसौरयुक्तेंधकारएव एवंनिषेककालेन शयनमपिसर्वेधेतुपुयोगेपुषदार्कदृष्टः चंद्रमाभवतिनदापकारएव यस्याद्यवनेन्यरः सैतंशरः

पितृमातृगृहेषुतद्वलात्तरुशालादिषुनीचनैः शरभैः यदिनैकगनैस्सुषीस्तिनैलमेंदुविजनेनप्रसू
 यते १६ मंदसांशिशशिनहिबुकेमंददृष्टेः जगेवातद्युक्तेवातमभिशायननीचसंस्थेय्यप्रसूभौ

स्येशशिनप्रलयेजलेजलाख्यांशकमाश्रितेवा स्वांशस्थितेकंदगनेकंजेवाजातस्ताभिस्तेचिद्वार्कदृष्टः १ अत्येपांमंतयथा सूर्यबलवतिप्रोसेवदृष्टे
 मत्स्यपियोगेबंधकाराभावः तथाचसारावल्याम् बलवतिस्सूर्येदृष्टेबहुप्रदोपांधार्कपुत्रेण अन्यैर्बपगतवर्षैः सुतोऽन्योतिस्तृणैर्भवीति सौरांशेज
 लजोशेचंदेः कंदुनेथकाहिबुके तदृष्टेवाकुर्यात्तमभिममसंवनसंदहः नीचसंस्थेय्यप्रसूभौशायनमित्यलुवर्तते बहुवचनयथासंभवंत्रिप्रश्नतिभिर्ग्रहे
 नीचस्थेप्रसूभौशायनवाच्यम् प्रशाब्देनात्रतणास्तताम्रज्ञेया केचित्सुग्रस्थेचतुर्थस्थेवानीचगतेचंदेप्रशायनमिच्छति यथासारावल्याम् नीचस्थे
 प्रसूभौसमंचंदेव्यववास्तरेष्विलमेक यदादिति प्रसवलमराशिर्यदयेनमकारेणहरिर्जंक्षस्सुदपलेस्वापरित्यक्त्वितदनेनेकमक्त्रेणनार्यागर्भसो

यथाकाशप्रव्यासहासनेऽसंयतादृश्यतेतद्वरिजं उक्तं हरिजमिगि गवनयबोनेसंरक्तभिरलद्वयतेचकोक्तं तपया श्रीमैरपेपुत्रयोष
 आकाशेन्द्रदर्शयनोगर्भस्यमोक्षोवाच्यः पछोदयेषथोसुखस्यप्रदंदर्शयतः मोनोदयेषांर्षंदर्शयतः तथाचभारावल्याम् शीर्षेदयेयित्तयेसुप्रमयेके
 न्वयोहरेवस्थोऽभयोदयेचहर्षैः शुभप्रदृष्टोभनोन्यथाकष्टः केचिदेवंव्याचसते यथातद्व्यापिपोनवांशकाधिपोषा समस्योवायहोवकीप्रवर्ति
 दयेपरोत्तेनबर्भमोसोभवति तथाचमणित्यः लमायिपेशाकपतौलमास्येवकिनेत्रदेव्यवा विपरीतगतोमोसोकाच्योगर्भस्वसंक्षेपः प्रोषेरिति
 पापयदेच्युदगर्भैः शशिन्यासहव्यवस्थितैः स्मरगर्भैर्लमास्यसयस्यैवो स्मरगर्भैश्चतुर्थस्थेवीप्रसवकालेजनन्याः स्मरुः क्लेशमाहुः कष्टंरक्त्यंमिस्तर
 यः तथाचभारावल्याम् क्लेशोमातुः क्रूरैर्बन्धुस्सर्गैः शशांकुत्तैर्वा १७ अथदीपगृहद्वारज्ञानमिदवज्जयाह स्नेहः शशांकादिति शशांकाच्च

यददशिमजनिहरिजंगर्भमोक्षस्तुतदसोपेयं द्रात्स्मरसरवर्गैः क्लेशमाहुर्जनन्याः १७

द्रात्स्वेहोवाच्यः जन्मकालेपूर्णेचंद्रमासिस्वेहेनपूर्णेदीपभाजनंरक्त्यं क्षीणेक्षीणस्नेहाक्तमिगि तथाचसातावल्याम् दीपः पूर्णः पूर्णेशमिनि-
 क्षीणेस्सगस्तुनैलस्य यथेवंतदाभावस्यायासर्वेषामधकारेभससवोभवति तस्यादसुक्तमेवत् तेनयप्रशौचंंद्रमाव्यवस्थितस्तत्रयदिसशिमासंसे
 स्थितोभवतिनदादीपभाजनंस्वेहेनपूर्णेवक्तव्यं यत्राश्रयवसानेस्थितस्तत्रस्नेहांगंरक्षस्नेहरहितं मध्यमासिः धंस्य अम्यचाक्षुषादिति उद
 याचवर्तिः उदयास्तुमादीपवर्तिनादेश्या लग्नारंभेवत्सणदत्तावर्तिनादेश्या सध्येअर्धेदरप्यवर्तिः लमावसानेवर्तिनादेश्याः अन्तेस्तुभवः तस्या
 चभारावल्याम् आवस्यमाहुर्दिनंवर्तिदेव्यातुतावतीभवति दीपोर्केषुक्तसंबन्धादिभि अर्धेरावित्तुत्तराशिवशास्त्रकोटीपोवाच्यः तप्य

तस्यैव त्रैलोक्यं संसारं प्राणो दीपः पण्डितः स्थिरः स त्रैलोक्यं दीपः दीपः द्विस्तु भावस्यैकं चालितः प्रतीतिस्तदिति केचिददंति यथा कस्मिन्नास्य त्रैलोक्यं
 मरागि शिखरं स्मादिशि स्थितः प्रागादो ग्राहः क्रियते पञ्चयुक्तं केदेत्यादिना मदीयत स्तस्यादिशि दीपः प्रादेशकः अन्ये एवं वदन्ति यथा च स्यादिति विदुः प्रत्येकं
 मवेयोनास्तु प्रहरकलनया सासदिस्तु परिभ्रमन्ति तेनैव क्रमेण यस्यादिशिव्यवस्थितः तस्यादिशि गृहस्य दीपस्त्यामिति न यथा च सा सवस्याम् दाद
 शाभाभिः प्रजेनास गृहव्यवस्थिते महत्याशौ दीपश्चरस्थिरादिषु नयेव वाच्यः प्रसवकाले अत्र प्राच्यादिगृहं दादयाप विप्रज्यमे पादिरुपलब्धकै
 सा शिखरं प्रविशति न दीपस्थानमिति केचित्तु ग्राम्याद्यादयो वर्णस्तद्गवर्णो दीपवर्ति भिच्छन्ति न यथा च मणित्यः लघुस्य ये च वर्णो भिदंष्टः स्तेनकोर्न

स्नेहः शास्त्रां काहुदयाच्च वर्निदीपोर्कयुक्तस्य शास्त्राद्यः द्वारं
 चतुर्दशस्तु निकेद्रसस्ये दीपग्रहवीर्यसमन्विता वा १८

सरेरसा दास्त्वदास्तुतीति तदास्तु निस्सुनि काग्रहेत्तु शालेऽस्येयं हेदीगदेशः कार्यः तस्य ग्रहस्य यादिकृत्वा चारा विषयः क्रलोहितनयेत्यादिनोक्ता
 तदिदं निस्सुनि काग्रहवक्तव्यं बहुलके देषु बलवद्ग्रहवशात् शतयेषु देषु न सुग्रहा शिवशात् लघुस्य यादिकृतदमिसुखं यस्यादनेनेन स्वस
 ज्ञानके चक्रे द्वारवास्तु निकेद्रोपगनाद् दादसमिति वा विलुप्तस्य अन्ये वदन्ति यथा लघुदादशभागां शिदिगमिसुखं स्तुति काग्रहद्वारं न यथा
 च मणित्यः लघुमेयो दिरसस्तदमिसुखं स्तुति काग्रहद्वारं एतच्च सवादेनापि दृष्टमिति वीर्यसमन्वितादित्युत्तरत्र संख्ये केचिददंति यथा वीर्य
 सन्निध्नाव ग्रहाद्ग्रहद्वारवदेव न यथा च सारावत्याम् वासगर्होद्यानगतं द्वारं दिग्मालकादलोपेतादिति १८

अथ ज्ञानमिदं यदहं तत्त्वज्ञानं शास्त्रेण विदितं तदेतन्नाह जीर्णं संस्तुतमिति शीर्षसमन्वितं तद्विषयबोधो सर्वग्रहस्योर्कजसौरे वीर्यवतिसवले जीर्णं
 स्थितिभिरंतनम् अथः संस्तुतं स्थितिप्रकारं गृह्यत्तत्त्वं स्थितिस्मृते भोगे बलवत्प्रधानादग्रे शीतमेव चंद्रनवं शुद्धपक्षेऽपस्ति संवदेत् यस्माद्युक्तेऽप्य
 संवर्धतां च द्रवसोपलिसमिति काष्ठाचनदंस्त्वामिनावादित्येका षाड्य दारुबहुल नदं गमसारं शशिसूतेषु भेदं अनेकशिल्पुद्भवं बहु
 विधिशिल्पिरचितं रत्नविजयुतमिति भृगुजेशकेरस्वरमणीयं नोरयं च परं नवचतुर्भिश्च ययुवचित्रकर्मयुक्तं ओवे सुनौ दंभिरकालस्याधि
 चक्रस्यैर्भचक्राधिकृतैरेह दातुं यदहं सग्री प्रस्ये रन्वयहेः सामंतपूर्वो समंतात्सर्वे रित्तजथापादिदावदेदूयाव सामंतपूर्वोमिति वैविधिरुवेयस्य

जीर्णं संस्तुतमर्कजसिस्मृते दग्धं नवं शीतगोका श्रद्धं नदं रवौ शशिसूतेतन्ने कशिल्पुद्भवं
 रम्यचित्रयुतनवं च भृगुजै जीवितं दंभिरचक्रस्यैश्च यथापदेशरचनां सामंतपूर्ववदेत् १९ अ

सामंताच्छ्रजेणेत्यर्थः यथा गृहदातुं ग्रहस्य पुरतः पञ्चाहाण सर्वयोर्वीऽन्ये ग्रहाव्यवस्थितास्ते नैव क्रमेण स्मृतिप्रगृहस्यान्याभिप्रेतिवैश्वस्य
 णिवत्त्वानि अन्ये सामंतपूर्वोमिति पठति सामंतात् गृहपर्यंतं पूर्विकारचनोमिति तथा सायावल्याम् भवनग्रहसंयोगैः प्रतिवैश्वस्यवै
 श्वस्य देवाल्यासु प्रावककोशाविहाराद्यवस्वरस्थानं निद्रागृहचभास्करशशिकुजगुरुभार्गीवार्किकेषु चोगाव अनाचार्येण प्रमिकाऽस्मा
 पागेक्तं निशालादिशालज्ञानं च तदुच्यते सहस्रतोषकं दंभे चार्द्रदृष्टमात्रं दशभगोदिष्टमिदं सुचभ्रागे वर्षाकस्मिन्ने निप्रसिद्धं कल्प
 क्रमस्यैव यदुर्ध्वमिदं भ्रुपिसबले दशमस्थानस्ये गुरोर्निशालतदहं हि भृगुनकन्याभीनस्ये दिशालं तत्तत्तत्त्वस्मयानंदे गुह्यं चैव दंभे

द्वित्रित्तुर्भिकं करोति गृहं धनुषिसवलेत्रिशालं दिशस्तुल्येष्टाविमलेष्विति १९ अथ समस्तवास्तुनिकस्तुतिकारुहप्रतिनिदिज्ञानंदोषकेनाह प्रो
ति मेषः प्रभिदः कुलीरः कर्कटः तुलातुलएव अलिर्हृथिकः यटः कुंभः एषामन्यतमे लये वास्तुनिमागभागेस्तुतिकास्थानं वक्तव्यं अंशोबा उत्तरतो
गुरुसौम्यगृहेषु गुरुगृहेषु न्यविर्मीनौ सौम्यगृहेषु न्युनक्त्येतेषु लयेषु तदंशके चोत्तरतो वास्तुनिस्तुतिकारुहं वाच्यम् दृष्टेण तदंशके न च गृहपश्चिम
भागेस्तुतिकारुहं मृगसिंहो मकरकेसरिणो दक्षिणभागेस्तुतिकारुहं तुल्यः २० अथ स्तुतिकारुहे कुशासनभित्तस्तनं वे
तालीयेनाह प्राच्यादिगृहेति गृहेस्तुनिकावेशमनिमाच्यादिदिशि पूर्वाद्यास्तदुक्तक्रियादयो येषां दयोराशयः दौर्दोचतस्तदुदिस्तुको-

मेषकुलीरतुलालियटैः प्रागुत्तरतो गुरुसौम्यगृहेषु प
श्चिमतश्च दृष्टेण निवासो दक्षिणभागे कुर्यात् मृगसिंहो २०

प्रागन्ताविदिस्त्यादिभूतयोर्दिस्तप्रावाः तद्यथा मेषदृष्टयोर्लं योर्गृहस्य प्राविभागेस्तुतिकाशयनं भिद्युने आघेयां कर्कसिंहयोर्दक्षिणे कन्याशनेर्नैऋत्ये सुखा
दृष्टिकयोः पश्चिमे धनुषिवायव्ये मकरकुंभयोः उत्तरे मीने ऐशाने इति एष एव विधिः शक्यास्वपि वक्तव्यः अत उक्तं शक्यास्वपि वास्तुबददेदिति किं त
यं विशेषः पादैः षट्त्रिंशत्वात्संस्थितेति इह रवद्ववापादाः षट्त्रिंशत्वात्संस्थितेति इह रवद्ववापादाः षट्त्रिंशत्वात्संस्थितेति इह रवद्ववापादाः षट्त्रिंशत्वात्संस्थितेति इह रवद्ववापादाः
येन लंघयेत्प्रसवस्तदुक्तं दिशि शक्यायाः शिरस्तस्यादेव षट्त्रिंशत्वात्संस्थितेति इह रवद्ववापादाः षट्त्रिंशत्वात्संस्थितेति इह रवद्ववापादाः षट्त्रिंशत्वात्संस्थितेति इह रवद्ववापादाः
पश्चिमपक्षे तत्रापि षष्ठो दक्षिणो न वयोवायः लयादिनीचो शीर्षभागः चतुर्थे पंचमो दक्षिणमंगसमाष्टमौ पादो न प्रायः दशमैकादशौ वा मांगम-

योष्वनं विनतलं यमलक्षैः क्रूरैस्तुल्यउपधानइति यत्रादिस्वप्नावराशयः स्थितास्तत्र विनतलं यत्र पापास्तत्र तत्सहशो बोधायतः एवं सदेवा सुपन्न-
स्तद्गुणमसंगः यस्मादवश्यं कृचिदपि यमलक्षैः पापमहेभिर्विवक्ष्यं तस्माद्यत्र यमलक्षैः सौम्यग्रहस्वामिभ्युतदृष्टतत्र विनतलं पापग्रहोपि सौच्यराशि-
निकोणमिच्छेत्तत्र स्थोशरूपफलकरो न भवतीति २१ अधुनोपसूतिकां संख्यामनुब्रूमाह चंद्रलमेति लयादारभ्य चराशौ चंद्रमाव्यवस्थितस्त-
दनेन योर्मध्यवांते ग्रहाव्यवस्थितान्ते चंद्रलमांतरगताग्रहास्तेरूपसूतिकाः स्युः तावत्संख्या उपसूतिकाः समीपवर्तिन्यः स्थियः सुभवेद्युः-
नाश्च ग्रहजानिवयो वर्णरूपाः तथा च सारावल्याम् शशिलग्रविवरयुक्ताग्रहतुल्याः सूतिकाश्च विशेषाः अनुदितचक्रार्धयुगे रंतर्बहिरन्यथा
वदंत्येके लक्षणरूपविभूषणयोगात्तासां शर्मैर्योगात् क्रूरैर्विरूपदेहा लक्षणहीनाः श्रुतौ इमं लिनाश्च मिथैर्मध्यमरूपा बलसाहितैः सर्वमेत

प्राच्यादिग्रहक्रियादयो द्वौ द्वौ कोणगतादिभूतयः शय्यास्वपि वास्तुवद्वदत्यादौःषट्त्रिंशत्संस्थितैः २१

द्वधार्थं बोधरंतश्चेति तत्र
यावन्तो ग्रहादृश्येन चक्रार्धव्यवस्थितान्तावत्संख्या उपसूतिका गृहबाह्ये वक्तव्याः यावन्तश्च दृश्ये चक्रार्धव्यवस्थितास्तावत्संख्या आप्यन्तरे वक्तव्याः तत्र लक्षण-
स्य यावत्तद्विना प्रागास्तथा द्वादशैकादशदशामनवमाष्टमाराशयस्तथा सप्तमराशेर्लघोदितप्रागतुल्यांशादृश्यमर्धशेषमदृश्यमिति अन्यथा परे अपरे अ-
न्ये आन्तार्यो अन्यथाऽन्येन प्रकारेण दृश्यचक्रार्धे अप्यन्तरगता वर्णीयंति अदृश्ये बाह्यस्थाज्ञेयाः तथा च जीवशर्मा उदयशशिमध्यस्थे ग्रहेः स्वरूपसूचिका-
स्तत्र उदयार्धस्थे बौह्ये दक्षिणोत्तरवरे ज्ञेयाः एतदाचार्यस्य नाभिमेतं यतो नैव स्वल्पजातके उक्तं शशिलग्रान्तरसंस्थाग्रहतुल्याः सूतिकाश्च वक्तव्याः उदय-
ार्धे स्वल्पगता बाह्याश्च क्रूरस्य दृश्येर्धे अत्र चायुर्दयविधिना तत्तुंगवक्रोपगतैस्त्रिंशत्संशुणमित्यादिनादित्रिंशत्संशुणत्वं कृताग्रहस्थानवशादुपसूतिका निश्चयवक्तव्यैः

यादिबहुजनप्रसूतियोगानुभवंति तथापि यद्दहंस्वप्नसूतिकासंभवाय ब्रह्मजन्मसूतियोगेन भवितव्यमिति २२ अथजातस्यस्वरूपादिज्ञानंदेव
केनाह लभ्येति जन्मकालेलभेयोनवांशकउदितस्तस्ययः स्वायीसलुयनवांशपः तलुल्यनलुस्तदाकारोजानोवक्तव्यः यथाभयुपिंगलदृगित्यादि
अथवाजातकालेसर्वगृहेभ्योयोगहोवीर्यशुनोबलवांस्तलुल्यनलुवोक्तव्यः यदिलभनवांशकस्थोपशिर्बलवान्भवति तदानदीशुलुल्यानलुर्भवति
अथसर्वगृहेभ्योवीर्यवान्गृहस्वलुल्यतनुगिति चंद्रसमेतज्ञानियोनवांशः शशिनाचंद्रेणसमेतञ्चंद्रोयस्मिन्वांशकेस्थितइत्यर्थः तस्यनवां
शाराथोर्गोधिपतिः सचंद्रसमेतनवांशपतिः तस्ययोवर्णस्तदूर्णोजानोभवति अत्रचवर्णो रक्तः श्यामोभास्वरोगौरदनि अन्येचंद्राक्रान्तराशिवर्ण-

चंद्रलङ्कांतरगतैर्गृहैः स्वरूपस्तुतिकाः बहिरंतश्च चकार्येदृश्यादृशयेन्यथापरे ३२

मेवाहुः यथारक्तः श्वेतः शक्रतलुनिभ इत्यादि अत्रशक्रवर्णस्यासंभवादयुक्तमेतत् एतच्चवर्णादिजानिकुलदेशान्ब्रुव्यावक्तव्यं उक्तञ्च बलि
नः सहशीघ्रनिर्ब्रुवाजानिकुलदेशान्ब्रुवतीति कादिविलयविभक्तभगान्नइति आधानोविधिनाशार्पोदीनामवयवानाङ्गस्वदीर्घत्वेनिरूपयति का-
दिभिर्विलयभेदग्राशिभिः विभक्तानिगात्राणि यस्यसः कादिविलयविभक्तभगवः तत्रलयादयोराशयः कादिशिरःमभूतिकाङ्गगत्रेश्चपुपरि
कल्याः यथाकाङ्गगानि तत्रलयंशिरः द्वितीयोराशिर्वक्त्रं तृतीयउरः चतुर्थोत्तन् पंचमः कोटः षष्ठः करिः सप्तमोबस्तिः अष्टमः शिन्मरुदे
नवमोहृषणी दशमरुरु एकादशोजानुनी द्वादशोजंघापादौ अत्रचराशीनांममाणमुक्तं पूर्वोद्धृविषयादयइति तत्रयत्रांगस्येदीर्यराशौदीर्घे
राषधियोगोहोअथवस्थितोभवतिसदीर्घकृत् तदंगतस्यदीर्घवक्तव्यम् तथाचमत्यः दीर्घोधिपनिर्दीर्घोग्रहः स्थितोवयवदीर्घकृद्भवति अर्थादे

वास्पमभाषणशौव्यवस्थितस्तदंगात्सहृद्भवति दीर्घराश्रयधिपोऽत्यराशिव्यवस्थितः समध्यमसहृद् अत्यराश्रयधिपोदीर्घतशौव्यवस्थितोऽंगमध्यमसहृद्
 यभांगसशौबहृदोव्यवस्थितास्तत्रबलवद्भवशाद्वाच्यं यत्रनकश्चिद्भवस्थितः तत्रराशिप्रमाणानएवांगवाच्यं २३ इतिस्मृतिकामकरणा
 धात्रैवस्मृतिकाध्यायेजातस्यज्जणमशकादिनिरूपणार्थेयंगप्रकरणमारभ्यते तत्रलघुमथमद्दितीयतृतीयद्रेक्षाणवशेनमथमद्दितीयतृतीयशरी
 रभांगपरमिच्छेदः तत्रशिरःप्रभृतियावदङ्गमथयोगविभागाः शिरोधस्ताद्यावन्नाभिः नावद्दितीयः तदधस्तात्तृतीयः तेषामंगविभागांतराप्रशिनि
 भांगशार्दूलकिन्नाडितेनाह कंठमिति त्रिभिः प्रकारैस्त्रिधा त्रिभिर्द्रेक्षाणभोगैस्त्रिधाशरीरमविभागः तत्रलघुमथमथमद्द्रेक्षाणेउदयनि
 मथमोमूर्धोद्यंगविभागः द्वितीयेद्रेक्षाणेउदयनि कंठपूर्वकोद्दितीयोऽंगविभागः तृतीयेद्रेक्षाणेउदयनि बस्मिपूर्वकः तृतीयः तत्राप्यगदि

लभनवांशपतुल्यतनुः स्यादीर्यसुतग्रहलुल्यतनुर्वा चंद्रसमेतनवांशपवर्णः कादिविलग्नविभक्तप्रगात्रः २३

भागेवामदक्षिणवर्त्यवयवज्ञानंकथमित्याह वाममुदितैरिति राशिभिरुदितैः दृश्यभागावस्थितैर्वयोगविभागः लघुस्योदितभागाः तथा
 द्वादशैकदशदशानवभाषमाः तथासप्तमस्वराशौलेमोदितलुल्यभागाः एषभांगोदितः शोबोलुदितः अर्थोदुदितैरदृश्यैर्दक्षिणइति तत्रल
 ग्नामुदितभागास्तथा द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठाः सप्तमराशौलेमोदितलुल्यभागाः एवंस्थिते लघुमथमद्द्रेक्षाणोदयो लघुराशिः कंशिरः क
 ल्पनीयं लघ्नाद्दितीयद्वादशैकदृक्चक्षुषी तत्रद्वितीयोदक्षिणमक्षि द्वादशोवायं तृतीयोदक्षिणं एकादशोवामम्
 चतुर्थदशोवामाशुले चतुर्थोदक्षिणं दशमोवामं पंचमनवमौक्तेलो पंचयोदक्षिणः नवमोवामः षष्ठाष्टमौहनू षष्ठोदक्षिणं अष्टमोवामं

सप्तमोवचंक्रमं एवराश्याद्युपलक्षितः यथमोगविभागः तेषांशकइति अथद्वितीयोदकाणोदयः कंवाद्येद्वितीयंगविभागपरिफल्यः तद्यथा ल
गुंक्वेगलकः द्वितीयहादशोस्त्र्यं तत्रद्वितीयोदक्षिणस्त्र्यं द्वादशोवायः तृतीयैकादशोबाहू तत्रतृतीयोदक्षिणएकादशोवायः चतुर्थदशोपा-
द्वे तत्रचतुर्थोदक्षिणदशोवायं पंचमनवमौत्तद्भागौ तत्रपंचमोदक्षिणः नवमोवायः षष्ठाष्टमौकोऽउदरभागीषष्ठोदक्षिणः अष्टमोवायः
सप्तमोनाभिरीति नाभिग्रहणमुदरोपलक्षणांथं एवद्वितीयंगविभागः वस्तिः शिश्नगुदेति लघुद्रेकाणेतृतीयोदयतिने एवंहोरादयस्तृतीयंग
विभागपरिक्लृप्ताः तद्यथा लघुवस्तिः नाभिलिंगयोर्मध्यभागः द्वितीयद्वादशोशिश्नगुदे तत्रद्वितीयोदक्षिणभागः द्वादशोवायः ततोऽनंतरं

कंदकूओत्रनसाकपोलहनवोवत्रंत्तहोरादयस्नेकंठांसकबाहुपाश्वर्षत्तृदयंक्रोडानिनाभिस्तनः ब
स्तिः शिश्मगुदेतनश्च दृषणावूरूनतोजानुनोजंघयित्युभयत्रवाममुदितेर्द्रक्काणभागेस्त्रिधा २४

[illegible]

प्रसमाधितेराशिचुकेदेहशरीरेभवति अत्रापिस्वसौशास्थिरसंयुतेषुसहजः स्यादन्यथागुलुक इत्यनुवर्तनीयं स एवषष्ठस्थानस्थः पापः सौम्येनशभ्रम
 हेणयदादृष्टोभवति तदानत्रागितलकमशकृद्रवति तिलकः हृष्टोविदुः मशकोबुद्धः अथश्रमग्रहेणस एव पापोयुनस्तदासलक्ष्मबान्भवति राक्षसुप-
 लक्षितमगसचिह्नंभवति अत्रस्थानेधनोलोमनिचयोलक्ष्मइति २६ इतिश्रीमद्दोतलविरचितायाहृहज्जातकविहृत्तो जन्माविधिनामाध्यायः २७
 चमःसमासः ५ अथारिष्टाध्यायोव्याख्यायते तत्रनावज्जातस्यारिष्टसंभवेसत्यायुर्दोयाष्टकवर्गोदेशःकर्तव्यः तस्मात्पथमारिष्टाध्यायव
 ह्यति तत्रारिष्टद्वयंविदुमालयाह संध्यायामिति संध्यायालक्षणसंहितायासुक्तं अथोक्तमयात्सव्याव्यक्तीभूतानतारकायावत् तेजःपरिहृति

समनुपतितायस्मिन्मागेत्रयः सलुधाग्रहाभवतिनियमानस्यावासिः श्रमेषुश्रमेषुवा मृणकृदश्रमःषष्ठे
 देहेतनोभ्रसमाधितेतिलकममकृदृष्टःसौम्येषुतश्चसलक्ष्मवान् २६ इतिजन्माविधिनामाध्यायःसमासः
 सुरवाद्धानोर्योदसोयावत् अस्मिन्संध्याकालइति तत्रजन्मानियस्यसंध्याकालोभवति तत्काललगतादिमदीधितेश्चन्द्रस्यहोराभवति यथासंभव
 पापेर्भातगतैः यत्रतत्रराशिस्थानवमाशगताः पापाभवति तदैतद्योगोजातस्यनिधनायमरणायभवति प्रत्येकमिति एकमेकमितिप्रत्येकशरीच
 दः पापाः त्रयश्चतुर्षुकेंदेसुव्यवस्थितामवत्येकैकंमतिरयथासंभवचत्वार्योपकेद्राण्याक्रान्तानिभवति तथापियस्यजन्मभवतिमोचनाशसुपैति
 स्त्रियतइत्यर्थः १ अथान्यानरिष्टयोगादिद्वज्जयाह चक्रस्येति यावतोभागात्तदस्योदितास्मावत एवभागात्तदचतुर्थराशोः परित्यज्यशेषभा-
 गकारण्यपचमषष्ठसमाष्टमनवमराशोदशमराशितमोदितभागात्तुल्याशाश्चक्रेपराधं तत्रचक्रस्यपूर्वभागेकूराः पापाः इतरभागेपश्चिमसौ

म्याः शतप्रग्रहाः कीदृशयेव हि चिकरायावुदये कर्कटे चोदवस्थिते जातः शिशः क्षिप्रमाशेव विनाशसुपैति मरणमाप्नोतीत्यर्थः नन्वत्रपूर्वे ह्यधिकः हि दसंज्ञोक्तः पुनरपि द्विपदादौ को हि भिन्नश्चापे च संश्रद्धये इत्यत्र कर्कटदृष्टि कर्मकरभीनाना कीदृश्वस्तु पगतं तद्वदृष्टि कर्कटं रावेव कृत्य व्याख्याना विवेक्ये च्यते मकरभीनयोर्जीतु त्वादपि समसंज्ञादपि सप्तत्वात्कीदृशं ज्ञानास्तु पगम्यते यस्माद्वा दरायणः पूर्वोपरभागगतैः शतप्रग्रहैरलिभिकर्कटैस्तमे जातस्य शिशोर्मरणसद्यः कथयन्ति यवेन्द्राः पापैर्विलयास्तमया भित्तयेति पापैः क्रूरग्रहेः विलयाभितः अस्तमया भित्तयस्थितैश्च सद्योजातः क्षिप्रशीघ्रमेव विनाशं समुपैति अत्र केचिदेवं योगद्वयं व्याचक्षते अभित्तउभयतः लयात्पापैरुभयत इत्येको योमः

संश्रद्धायां हि मदीधिति होरा पापैर्भीतगतेर्निधनाय प्रत्येकं शशिपापसमेतैः केन्द्रीसविनाशसुपैति १
चक्रस्य पूर्वोपरभागगेषु क्रूरेषु सौम्येषु च कीदृशमे क्षिप्रविनाशं समुपैति जातः पापैर्विलयास्तमया भित्तय २

अस्तमया च्छाद भित्त इति द्वितीयः तत्र लयात्वाद्वा दशाद्वितीयस्थयोः पापयोर्जीतो भिद्यते तथालयाषष्ठाष्टमयोश्च पापयोर्जीतो भिद्यते तथालया सप्तमा च्छायेद्वा दशाद्वितीयेतत्स्थयोश्च पापयोर्जीतो भिद्यते अन्येषु नरप्रिशाब्दे आभिमुख्ये वर्तने इत्यनुवर्णयति तत्र लयाद्वितीये राशौ ग्रहः स्थितः स उदयमभिलषते लयास्था भिमुखो भवति यश्च लयादष्टमराशौ भवति सोऽस्तमया यमभिलषतीत्यतः सप्तमराशेरभिमुखो भवति तेनैतज्जालम् लयाद्वितीयाष्टमगतैः सर्वैः पापैर्जीतो भिद्यते वयं पुनरभिशाब्द आभिमुख्यं व्याहृतिं श्रूयः यस्माद्यवनेश्वरः पापेषु ग्रहेषु लयाभिमुखेऽपि सुखेऽपि सुखे वासवैः येषु ग्रहसर्गेषु वा भिक्नुयोलयाद्वा दशास्थाने स्थितः स उदयमभिलषति लयाभिमुखो भवति यश्च पक्षे स्थितः लयात्सोऽस्माभिमुखो भवति यस्या

द्रुहाणां भ्रातृस्वीर्गतिः उक्तं प्राग्नास्तुल्यजवायहाश्चत्स्वमंडलगादिभि तत्र पूर्वाभिपुत्रवंकज्जो गच्छेत्तुल्यमादित्यस्य नद्याभिपुत्रच्यं न संभवति अत्राद्यस्य
 स्यास्ताभिपुत्रच्यं नैनं ज्ञातं लयाद्वादशाष्टाङ्गितैः पापैर्यस्य जन्मसाधिका नैवति भगवतागार्थेयसर्वाण्येव व्याख्याता न्यभिपुत्रवानीति तत्राचतदाक्ष्यम् सिद्धि
 व्यसर्गैः पापैर्दीक्षाधनमृत्युगैः लमेवापापमध्यस्य द्यूनेवाभ्युत्थमासुयादिति २ अथ योगांतरमनुष्णमाह पाप्मादिति एकः पाण्डुरदयेत्येस्त्वितो न्योः स्तोत्र
 समेगनः शशीचंद्रमाः यच्चतत्रस्थः क्रूरेण पापेन युतो भवति सत्त्वसौम्यैः शक्रप्रयहैः यदि नष्टः तदाजातस्य मृत्युचिराच्छीघ्रमेव भवेत् ३ अथ योगांतर
 यत्र शुभाह स्तीणेति हिमयोर्चंद्रे स्तीणेत्तमाभ्यासगेह्यादशस्ये तथा पापैः क्रूरप्रयहैरुदयाष्टमैः लघुस्यैरष्टमर्गैश्च केंद्रेषु कंदकेषु चेद्यदि शक्रप्रजनप्रबंधे

पाप्रपुदयास्तगौ क्रूरेण युतश्च शशी दृष्टश्च शक्रमैर्नयदाभ्युत्थ्य भवेदचिरात् ३ स्तीणे हिम
 गोव्ययगे पापैरुदयाष्टमैः केंद्रेषु शक्राश्च न चेत्सिग्भिधनमवदेत् ४ क्रूरेण संयुतः शशी
 स्मरात्यमृत्युलभगः कंदकाद्वहिः शक्रमैरवीक्षितश्च मृत्युदः ५

यात् अत्रके चित्पापैरुदयाष्टमैरिति चेच्छंति तदनुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गः स्तीणे चंद्रव्ययगे पापैरष्टमलं गैः केंद्रवात्यगैः सौम्यैर्जीतस्व-
 निधनं वदेत् ५ अथारिष्टांतरमनुष्णमाह क्रूरदिति शशीचंद्रः क्रूरेण ग्रहेण संयुतस्तथाभूतः स्मरात्यमृत्युलभगः सप्तमद्वादशाष्टमल
 ग्रानामन्ययस्यस्तथा शक्रमैः शक्रप्रयहैः कंदकवात्यस्यैः केंद्रवर्जं अन्यस्यानस्यैः अवीक्षितः नष्टो यदि भवति तदाजातस्य मृत्युदोमरणदो भवति
 अथीदेवसौम्यैः केंद्रस्यैस्तदारिष्टाभावः तथाच सारावल्यां व्याससत्तोदयोगेशशांके पापैः समेतैः शक्रप्रदृष्टिहाने केंद्रेषु सौम्यग्रहवर्जितेषु जातस्य

शशिन्यशिविनाशगेनिधनमाशपापेस्तिनेशभैरवसमाष्टकंदलमतश्चभिज्यैः स्थितिः अस
द्भिरवलोकितेबलिभिरत्रमांसंशभैकलत्रसाहितेचपापविजितेविलयाधिपे ६ श्रीसांब

[illegible]

विलग्नधिपेजन्मलुग्रपतौ क्लृप्तसहिते सप्तमस्थानस्येवापापविजिते क्रूरग्रहेण युद्धे संग्रामो विजिते विजितलक्षणम् दक्षिणदिक्स्थः पुरुषो वेपथुरप्राप्य सन्नि-
हन्तोऽङ्गः अधिरूढो विह्वलतो निःप्रमो विवर्णश्च यः सजितः प्रोमादीनां आकाशयुद्धं भवति यः दक्षिणाशास्यः स ग्रहः जितः कुरुतादीनां युद्धं भित्तुकृत्क-
द्रदीपिकायां परुषोरुल्लः वेपथुः कं पायमानः अन्यग्रहमप्राप्य संनिवृत्तः विपरीतगतिमापन्नः अङ्गः सूक्ष्मः अधिरूढः अन्येनाक्रांतः विह्वलः विस्मरसा-
हितः निष्प्रमो दीभि रहितः विवर्णः वर्णरहितः सजित इति च शब्दाव्यासं स्थितिस्ततो मरणमिति ६ अथारिस्तं राणि संक्षक्रांतयाह लये स्ती ण इति
क्षीणे शशिनि चंद्रे क्षीणे लये जन्मलुग्रस्थिते तथारं ग्रहे देवेषु पापैः क्रूरैः स्थिते र्थथा संप्रवेवं विधे योगे जातस्य निधनं मरणवक्तव्यम् तथा च

लये स्ती णे शशिनि निधनं ग्रं ग्रं देषु पापैः पापांतस्थे निधनि ह्रिबुक् दून युक्ते च चंद्रे एवं ल
ग्रो भवति मदनच्छिद्रसंस्थे च पापमात्रा सार्द्धं यदि च न शक्नोति क्षितः शक्तिः प्रहृदिः ७

देशशिनि पापांतस्थे पापमध्यगते निधनि ह्रिबुक् दून युक्ते ७ एवमचतुर्थसप्तमस्थानानामन्यतमस्थे जातस्य मरणं वक्तव्यम् एवमिति एवमनेनैव प्रकरणेण
लुग्रगे पापांतस्थे शशिनि तथामदनच्छिद्रसंस्थे सप्तमस्थानयोरन्यतमस्थे पापे क्रूरै र्ग्रहेः सौम्यग्रहेः शक्तिः प्रहृदिः स बलैः चंद्रमानवीक्षितो न
दृष्टो भवति तदा जातस्य मात्रा सार्धं जनन्या स ह मरणं वेदेत् अथ निर्देष्टव्यो गस्थश्चै चंद्रमां ग्रहौ दर्शयते बलिभिस्तदा जातस्यैव मरणं न तन्माहुरि-
ति ७ अथारिस्तं राणि दं द्रवज्जयाह राश्यामिति चंद्रशशिनि राश्यं ते गे वन्न तत्र राशौ न वमनं राशकरो तथामृते सदिः शक्नोति ग्रहै र्ग्रहेः सौम्यग्रहेः शक्तिः प्रहृदिः
क्रूरै र्स्थिकोणे पणैः न वपंचमस्थानस्यैः जातः शिशुः बालकः आशक्तिममेव पाणोरसमभिः वियोगप्रयाति गच्छति शिष्यत इत्यर्थः अस्ते च पापै रिति लुहिनां

शोचं देल्लगो अस्तेसमेसमस्थानस्थितेः पापेऽप्यशब्दाच्छिद्यताशेषवभाणोः वियोगंययाति अमलुहिवांशुतयदति कर्कस्तलयेकैष्विद्यास्वातं वदसुक्तम् स
स्मादेनैवस्वत्यजातेऽप्युक्तम् उदयगतोक्तचंद्रः सममराशिस्थितः पापेशिति - अथारिअंतराणिहरिण्याह अथप्रमाहितइति चंदेशशित्वशरम
सहितेषषपिसामान्येनोक्तं तथाप्यशमेनपापेनशनेऽप्येतेवयुक्तेतथाप्येतलगतेनकेकुंसावत् उग्रगतेग्रसेराहोराशिगतेशाचकुजेगारकेनिभनाशि
तेः समस्थानस्थेजनिभसूतयोः मातृपुत्रयोः मृत्युप्रवति रवौलसशस्त्रजइति एवंविधेयोगेरावाकादित्येस्थितेजनिभसूतयोर्मृत्युः शस्त्रजः शस्त्रेणसुपेन-
जातोप्रवति एतेनैतदुक्तंभवति शनेऽप्येतेषु धेनवायुक्तेर्कयस्ते उग्रगतेकुजेचसमगजातस्यमात्रासहशस्त्रहेतुकंमरणंकाच्यम् नन्वशरमदिहिसामान्ये-

राशयंतगेसद्विरवीक्ष्यमाणेचंद्रेभिकेणोपगतैश्चपापैः माणैःप्र
यात्याशरिशिरवियोगमस्तेचपापैस्तुहिमांशुतये ८ ७

नोक्तं तत्त्ववलेनशनेऽप्येतेषुयुक्तेचंद्रेशशितिभितिर्दिकंव्याख्यातं शनेऽप्येतेषुधेनवायुक्तेः केविनोक्तस्य अत्रोच्यते असंभवादेव पौर्णमास्यांचंद्रग्रहणंभवति
तत्रतावदर्कसहितेनचंद्रममानप्रवितव्यं धेनवार्कसमीपवर्तिनासंदेवप्रवितव्यं असमस्थानत्वाद्धोमेनापिचंद्रसहितेननप्रवतितव्यं शनेऽप्येतेनोक्तव्यव
स्थितेनधेनसौख्येनेवप्रवितव्यं तस्माच्चंद्रग्रहेणशनेऽप्येतेनोक्तव्याख्यातं अर्कग्रहणेतेषुनः धेनयदित्युक्तोः केप्रवति तदार्कसहितत्वात्तस्यपापकाप्रव-
तीत्यनोर्कस्यसुधसहितत्वाधितिव्याख्यातं क्षीणेर्दुयोगादर्कस्यपापयोगएवायनगण्यते यस्मादवश्यममावास्यातेः कग्रहणेनप्रवितव्यम् तत्रचावश्य
मर्केणक्षीणचंद्रसहितेनप्रवितव्यम् यद्यर्कः क्षीणेर्दुक्तस्य अथ आचार्यस्याभिप्रेतः स्याच्चदायस्तेर्केनिभनाश्रितेकुजेइति केवलमकरिष्यत् उदयतिरक्ता

वित्पादिरकाकादित्येउदयविलग्रगतेशीतांशौचंद्रेवालग्रगतेतथाअश्रुभैः पापेस्त्रिकोणविनाशगैः नरपंचमाष्टम्येभैर्वैरवस्थासंभववेवविषयोमस्येरेवैचंद्रेवाश-
भैः सौम्यग्रहैः वीर्योपैतैः बलवद्भिः नयुक्तेक्षिते नसंयुक्ते नापिहृष्टेजातस्यभिधनंमरणंवेदेत् अथोदेवोक्तयोगस्येरेवोचंद्रेवाबलिभिः शक्रभैः युनेहृष्टेचारिष्टयोगा-
वः ९ अथारिष्टांतरमपवक्रोणाह अभिततद्गीत अभितः सौरः राविरादित्यः शशांकचंद्रः भ्रूपिजोगारकः एतैः शानिरिवचंद्रभ्रौर्धैर्यथाक्रमंव्यवनवमोदय
मैधनाच्चितैः हावशनवमलमाष्टमस्थानस्यैः तत्रैतज्जातं शनैश्चरेद्वादशेअर्धेनवमे चंद्रेलुग्रगे भ्रौमेष्टमस्ये एतेसर्वएवयोगकृत्तारो ग्रहाद्यदिबलिनावीर्यव
तागुरुणानहृष्टास्तदाजातस्यजंतोसारेवमरणंपवेदेत् अथयदायोगकर्तृचग्रहावसर्वान्बलवान्गुरुः पंचमस्थः कंच्चित्यश्वति कंच्चिन्नपश्यति अथयत्

अश्रुप्रसहितेग्रस्तेचंद्रेकुजेनिधनाच्चिते जनविस्मृतयोर्मृत्युर्लमेरवौतुसशस्त्रजः उदयतिरवौशीतांशौवा
त्रिकोणविनाशगैर्निधनमश्रुभैर्वीर्योपैतैः शक्रभैर्नयुतेक्षिते ९

किंतुआश्रुशीघ्रंनवेदेत् अथोदेवमर्वीनेवगुरुः पंचमगः पश्यतिनतदारिष्टयोगाभावाः १० अथारिष्टांतरंउषितायथाह स्मृतइति शीतरश्मिः चंद्रः
सचक्षीणः अश्रुप्रयुतः पापग्रहेणसंयुक्तः स्मृतमदननवांत्यलग्रंभ्रेषुस्थितः पंचमसममनवमद्वादशोदयाष्टमगतः अथवासः तमदननवांशर
ग्रोस्थितइतिपाठः एतेषांअन्यतमस्थानस्थः मृगुस्मृतशक्रेणशशिपुत्रबुधेनदेवपुल्यबृहस्पतिनाबलिभिः वीर्यसंयुक्तेर्नयुतोनाप्यवलोकितः
एषांचयमागमध्यैएकतेमेनापिसंयुतोनापिहृष्टस्तदाजातस्यमरणाग्रभवति अथोदेवभृगुस्मृतशशिपुत्रदेवपूज्यानामन्यतमेनबलवताहृष्टेयुक्तो
काभवति तदारिष्टयोगाभावाः अचक्षीणंचंद्रग्रहणंनस्तिवत्कथंव्याख्यातइत्युच्यते आगमंतरहृत्वात् तथाचसारावल्याम् निधनास्तव्ययलम-

असितरविशशांकः स्रुभिर्जैर्व्ययनवमोदयैर्नैधवाश्रितैः स्रवतिमरणमाश्रुदेहिनायदिबलिनगुरुरणानवी
क्षिताः १० स्रुतमृदननवात्यलग्रंघ्रेषशः स्रुतमृतोमरणायशोतरश्मिः स्रुगुरुतशशिशिपुत्रद्वपूज्यैय
दिवलिभिर्नयुतोवर्त्ताकितोवा ११

॥ बलवतीति एषुभिर्दृष्ट्यानेषु भ्रम्याद्यगताभ्यं द्रव्यवत्त्वमवति प्रापेत्प्रवृत्त्यनेतदाजातस्वमद
णं वक्तव्यं न केवलं गतमात्र एव चंद्रे किल मुनिगतिं क्लित्यागमसूचने निश्चयेन मुनिगतिमिदमस्मिन् दृष्टस्य भित्त्यागमपारंपर्येण श्रूयत इति अत्रोक्तं
चार्थिरिष्टमंगलं क्तास्ते च सत्परूपाः बतौ बहवो ज्ञाना अपि सत्त्वपि योगेषु जीवो ह्यवतंतो तस्माभिः किंचिद्विरव्यते सर्वो भिमानतिबलः स्फुरंश्चक्राचोत्तम
स्थितः प्रथमयेत्सरसजमघी एको बहूनि दुरितानि सद्गुणानि प्रकृत्या प्रयुक्त इव सत्त्वधरमशामः १ तद्वाचिषोतिबलवानशरीरदृष्टः केदस्थितेः प्रपञ्च
हेतुबलव्यमानः मृत्युविधूय विदधाति सद्गोचरमायुः सार्धं गुणैर्बहुभिस्तु नित्यान्तरात् २ तद्वा दृष्टवत्सर्वपिगुरुधुत्सुकः देहाद्यगमभ्यंदः मृत्युयातव्य

पिनरंपरिरक्षत्येषनिष्ठाजिम् ३ चंद्रः संपूर्णतलुः सौम्यदीर्घतः स्थितः शाश्वतः प्रकरोतिरिष्टभंगविशेषतः शाश्वतः ४ बुधभागवतीवागमेकतमः ५
द्रुमागतोबलवान् यद्यपिभ्रूरसहायः सद्यौरिष्टस्यभंगाय ५ रिपुभवनगतोपिशशीगुरुसितचंद्रात्पञ्चदशस्थः गरुडवक्रो गिहुं परिस्सत्येवनिष्ठा
जे ६ सौम्यद्व्यांतरगतः संपूर्णः स्मिग्धमंडलः शाश्वतः निःशेषरिष्टहंताशुचंगलोकस्यगरुडव ७ शाश्वतिपूर्णशरीरेशः पक्षेनिशाश्ववेका
ते रिपुनिधनस्येरिष्टंमप्रवर्तिनैवावजातस्य ८ प्रस्फुरितकिरणजालेस्मिग्धामलमंडलेबलोपेते स्फुरभंनिषिक्तद्रुगतेसर्वोरिष्टशमयाति ९ सौम्यभवने
पथावाः सौम्यांशकसौम्यदृक्काणस्थाः गुरुचंद्रकाव्यशशिजाः सर्वैरिष्टस्यहंवारः १० चंद्राभ्यामितराशेरधिपः केन्द्रेश्चभग्यहोवापि प्रशमयतिरिष्टयोग

योगेस्थानंगतवतिबलिनश्चंद्रस्वंवानुग्रहमथवा पापैर्हृष्टे
बलवतिमरणवर्षस्यावेकितुमुभिर्गदित १२ इत्यरिष्टाध्या ७४

पापानियथाहरिस्मरणं ११ पापयदिरुभ्रवर्गसौम्येर्हृष्टाः शाश्वतशवर्गस्यैः निर्मातितदारिष्टं पतिं विरक्तायथाशुवतिः १२ राहुस्त्रिषष्ठलाभेलघात्सौम्यैर्नि
शक्षितः सद्यः नाशयन्मिस्वर्दुर्गितंभारुतइवतूलसंघातं शीघ्रैर्दयेषुशशिषुसर्वैर्गगनाधिसिनः स्रुतौ प्रह्वरिष्येच्चारिष्टविलीयतेघनमिवायस्यं १३
तत्कालेयदिक्जयाश्रमग्रहः शाश्वतिरीक्षितोवश्यं नाशयतिस्वैरिष्टमारुतइवपादपान्यबलः १५ सर्वैर्गगनभ्रमणेर्हृष्टश्चंद्रोविनाशयतिरिष्टं आपू
र्यमाणभूर्तिर्यथानुपःस्वन्नयदेषीति १६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायाबृहज्जातकविहृत्तोरिष्टाध्यायः षष्ठः समाप्तः ६ अथाशुदीया
ध्यायोव्याख्यायते तत्रपूर्वोक्तारिष्टाध्यायेऽरिष्टवर्जितस्याशुदीयः कर्तव्यः तत्रादौवैवमथयवनमणिस्थपराशरभतेनमत्येकस्यग्रहस्यपरमाशुः प्रमा

अंशुपिताग्र्याह यवयवेनेति मयसमादानवः सूर्यलब्धवरप्रसादः यवनान्तेष्ठजातीयोद्देशविदः मणित्यआचार्यः शक्तिपूर्वः पराशरः शक्तिः पूर्वोयस्मस्तु
शक्तिपूर्वः पूर्वशब्देनपिताउच्यते तैः मययवनमणित्यशक्तिपूर्वः दिवसकरादिष्वादित्यादिषुयहेषुवत्सराः संवत्सराः परमायुः प्रमाणाब्दाः प्रदिष्टाः उक्ताः
नर्वातिविषया इवीत्यादि अन्ननवादिभिर्देशसहितानि सर्वत्रैवविषयभूततेननवभिः दशसंहिताएकोनविंशतिः परमायुः प्रमाणवत्सरादिवसकरस्या
दित्यस्यतिथिभिः पंचदशभिः सहितादशपंचविंशतिश्चंद्रस्य विषयैः पंचभिः सहितादशपंचदशभिः पंचदशभिः अश्विभ्यां द्वाभ्यां दशसहितैश्च दशहादश
बुधस्य भूतैः पंचभिः सहितादशपंचदशभिः रूद्रैरेकादशभिः सहितादशैकाविंशतिः शक्रस्य दशभिः सहितादशविंशतिः सौरस्य एकाविंशतिः

मययवनमणित्यशक्तिपूर्वैर्दिवसकरादिषुवत्सराः प्रदिष्टाः
नवतिथिविषयादिवभूतरूद्रैर्दशसहितादशभिः स्वतुंगभेषु १

परमायुः प्रमाणवर्षाणि स्वतुंगभेषु स्वपरमोच्चांशस्थितेषु भवति तत्रेदशाः परमोच्चस्थिता ग्रहा आदित्यादयो भवन्ति ते यथा निर्दिष्टवर्षाणि प्रयच्छन्ति १९५
१५१ १५१ १२१ १५१ २१ १२१ अकेनापि एतान्यर्कादीनां परमायुः प्रमाणवर्षाणि १ अथ परमनीचवस्थितानामायुर्दायज्ञानं यदा कृतं याह नोचे
ति एतएव दिवसकरादयोनित्वे परमनीचे प्राप्ता अर्धपरमायुः प्रमाणवर्षभ्योऽपहरति अतएवोक्तं नीचेः नोस्मात्पूर्वोक्तत्परमायुर्बोधं दत्तं सप्तमिस्ती
यते अथेदशां व्यादयः परमनीचस्या भवति परमनीचस्या एव पूर्वोक्तायुर्बोधं दत्तं प्रयच्छति तदथा रविः नवसार्धनिवर्षाणि प्रयच्छति चंद्रो द्वाद
शसार्धनिवर्षाणि प्रयच्छति एवं सौरः सप्तसार्धनि एवं रूद्रः षट् एवं बृहस्पतिः सप्तसार्धनि एवं शक्रः त्रयोदश अंकेनापि वर्ष ८ भासते ६

अयं सूर्यस्य चंद्रस्य वर्ष १३ मास ६ मौमस्य वर्ष ७ मास ६ बुधस्य वर्ष ७ मास ६ शुकस्य वर्ष १० मास ६ शनेः वर्ष १० मास ० ततश्चो
तस्यैतुपात इति ततः तस्मादुच्चान्नीचाच्चोतरस्येपथ्यवर्तिनिग्रहेनुपातः त्रैराशिकः कर्तव्यः सर्वेषां नीचाभि अंकते ये वलिरव्यते तत्र नावत्सर्वस्यैव ग्रहस्य पर
मोच्चपरमनीचांतरालतावेदवलिस्त्रापिंडीकृत्य दशसहस्राण्यष्टौ च शताभिभवति तत्र स्वोच्चादधिकं ग्रहेण यदा भूक्तं भवति तदा तत्र स्वोच्चां विंशोध्य शोषस्य लि
सापिंडीकार्यं अथ स्वनीचादधिकं ग्रहेण भूक्तं भवति तदा तत्र स्वनीचमपस्यावशेषं वलिस्त्रापिंडीकार्यं तासां ग्रहलिस्त्राणां गणना इत्याख्या तस्यैव ग्रह
स्य परमनीचोक्ता निवर्षाणि मासयुतानि कार्याणि कथमुच्यते वर्षाणि द्वादशभिः संगुण्य तत्र मासान् योजयेत्तानि च मासीकृतान्यादित्यादीनां लिख्यते तदा

नीचेनोद्धं हसति हितत आंतरस्थेनुपातो होरात्वं शमति समपरे राशिस्तुल्यं वदति हिलाव
क्रूरिगुगृहगतेर्हीयते स्वविभागः सूर्योच्छिन्नद्युतिषु च दलं प्रोद्भूतं शक्राकर्तुत्रो २ छ

चतुर्दशाधिकं शतरवेः प्राग्वदिभज्य साधेशतं चंद्रस्य नवतिर्भौमस्य द्विसप्ततिर्बुधस्य ऋतिर्जीवस्य षड्विंशत्यधिकं शतं शक्रस्य विंशत्यधिकं शतं सौर
स्य अंकेनापि ११४ सू १५० चं ९० भौ ७२ बु ९० जीव १२६ शक्रस्य १२० शनेः तत्रैव राशिकं यदि भगणार्धलिस्त्राभिः स्वरवाष्टदिकं सं
ख्याभिरेताभिः १०८०० इष्टग्रहपरमनीचमासालभ्यते तद्ग्रहभूक्तलिस्त्राभिः क्रियत इति अत्रेदं सूत्रं त्रैराशिकेन भागफलमिच्छाद्यनयोः सदृशरा
शी दृष्टफलेन गुणिता मभागभक्ताफलं भवति तदर्थं ग्रहभूक्तलिस्त्रा एव ग्रहपरमनीचमासैः संगुण्य भगणार्धलिस्त्राभिर्भिज्या वा संमासाः मासशेषं त्रि
शुद्धुणितं ३० प्राग्वदिभज्या वा सांदिवसाः दिनशेषं षष्ठ्या संगुण्य प्राग्वदिभज्या वा सांदिवसां विक्लपलानि

एवंभासादिद्युषकाः कालआगतः भासानां द्वादशभिः प्रागमपत्तत्वावासं वर्णित इत्येते तदेव शेषं भासाः एव भारातं वर्षादि परमोच्चासुः दर्शितं वर्षं भव्यः संशोध्य
वशेषग्रहेण वर्षादिरासुषः कोलोदतो भवति एवमुच्चादिच्युतस्वनीचमभासस्य फलं नोक्तादिच्युतस्योच्चासस्य प्रागवत्कालमानोयतस्य च ग्रहस्य परमनीचासुषिषं-
चोऽप्यग्रहस्यासुषः कालो वर्षादिर्भवति अथवा यदि द्वादशभिः प्रथमैर्वर्षाणां पचिच्येते तदैताभिः ग्रहमुक्ता लिताभिः किमित्यंतमध्यमराशि स वर्णाहृत्य तेनां
केन ग्रहमुक्ता लिता गुणयेत् ततः परिवर्त्य भागहार छेदांशैः छेदसं गुणच्छेदांशांशगुणोभाज्यस्य भागहारः सर्वाणि तयो रित्यत्र वर्षाणां मेव मस्सच्छेदापिकेन भाग
णार्थेन लिताः संगुण्य रवरवषट्पचन लिता भवति २१६०० एताभिर्भागमपत्तत्वावर्षाणि लभ्यन्ते शेषं द्वादशभिः सार्विकुंडसंगुण्याधस्थस्यैव कलस्य षड्याभा
गमपत्तत्वापरिवनराशौ संयोज्य प्राग्वहिर्भाज्यभासालभ्यन्ते एवं शेषं सार्विकलं त्रिंशता षड्यासंगुण्यादिनघटिका विषयटिका चानयितव्याः शेषं प्राग्वत्कर्म अ
थ तस्युनोपायेन पिंडासुष आनयनं मदश्यते तद्यथेष्टग्रहादस्मात्प्रागुक्ता च भवकं विशोऽध्यावशेषं कर्म भूमौ स्यापयेत् अथोच्चं भवकं न श्रध्यति न द्वादशरा
शि द्वादशकं दत्वा तस्मादुच्चमपास्यावशेषं स्यापयेत् ततस्तदवशेषं राशिषट्कादूनं भवति तदाराशि द्वादशकादपास्य शेषं स्याप्यम् अथराशिषट्कादधिकं भू-
वतिन दानं देवयात्यम् तत्कर्म भूमौ राश्यादिकं विलिप्तानं स्वपरमायुर्वर्षैः संगुण्य स्वच्छेदोर्व भज्य लब्धसुपसुं परियोजयेत् अवशेषं स्यापयेत् विलिप्तास्था-
नी षड्याभागाणां त्रिंशताराशीनां द्वादशमीराशिभ्यो लब्धवर्षाणि तदवशेषं भासाः प्रागशेषं दिवसाः लिप्ताशेषं यटिकाः लिप्ताशेषं च षट्का इति एतावन्तेव कर्म ण
स्फुटं भवति तथा च सागवत्याम् स्वेच्छाः द्वादशराशेः शोध्यः षड्वाश्रमो भूमंडलात् स्वपिंडगुणितो भक्तो राशिमानेन वत्सराः १।१२।३०।६०। इति द्वादश
त्वशमविधिभिः होरालग्रम् सान्नाशमभाणां षड्वाश्रमं विददति यावन्तेन वांशकालेन मुक्तास्तावंत्येव वर्षाणि ददाति तत्करणम् यथानात्कालिकलग्रस्य रा
शीनास्य शेषं लिप्तापिंडीकार्थम् तत्र शतद्वयेन भागमपत्तत्वावासं भक्तनवांशकास्तावंत्येव वर्षाणि लभमायुर्दयं प्रयच्छति अवशेषेण सहैव राशिषट्कात्साव

र्षोष्णपथस्तान्मासाद्यंस्थापयितव्यं तद्यथा यदि लिप्ताश्वत हवेन द्वादशमासालभ्यते तदवशेषलिप्ताभिः कियंत इति तेनावशेषलिप्ता द्वादशभिः संगुण्य शतद्वये
 न विभ्राज्यावासमासास्ते च वर्षाणामधः स्थाप्य भासरोषं विंशतासं गुण्य शतद्वयेन ग्रावद्दिभ्राज्यावासोच दिवसाः ताव्यासानामधः स्थापयेत् दिनशेषं षष्ठासंगुण्य ग्रा
 म्वद्दिभ्राज्यावासं यदि र्कादिवसानामधः स्थाप्याः यदि र्काशेषं षष्ठासंगुण्य ग्रावद्दिभ्राज्यावासं च शेषकायदिकानामधः स्थाप्याः एवं लग्नाद्युदीयः अपरे सशितु
 त्वं वदंति अपरे न्ये मणिस्त्यादयः आचार्यो लघुस्य सशितुल्यं आद्युदीयमिच्छंति लघुयावंत्यो राशयो मुक्तास्तावंत्य एव वर्षाणि लग्नाद्युः लघुस्य मुक्तभागादि
 कं लिप्तापिंडीकृत्य भासाद्यानयेनै रराशिकर्तव्यं यद्यष्टादशभिर्दिप्ताशतेर्द्वादशमासालभ्यते तदैवाभिः लघुमुक्तलिप्ताभिः कियंत इति ग्रावद्द्वर्षाणामधस्ता
 मासाद्यास्थापितव्याः तथा च मणिस्त्याः लघुराशिसमाध्याब्दाभासाद्यमुपातनः लग्नाद्युदीयमिच्छंति होराशास्त्रविशारदादिति तदेव मतं शोभनमित्यस्माकम्
 मिमेतन् अन्येप्येवमिच्छंति यथा लग्नाकपलौ बलवति धंशतुल्यराशयधिपे बलवति राशितुल्यं वदंति कथंचि तीत्यर्थः तथा च सारावल्याम् लग्नाद्यां शतु-
 ल्यस्यादन्तरे चालुपातवः तत्पदे बलसंयुक्ते राशितुल्यं च प्राधिपे हित्वा वक्रमिति येन ग्रहेण यावत्संख्यया युदीयोदत्तस्तन्म्यसं प्रवति तस्मात्स्वादसुकोभोभा
 दिवस्त्यक्कं विपरीतांगतिं हित्वा वर्जयित्वा योग्यहोरिपुगृहगनः शत्रुक्षेत्रावस्थितो प्रवति नेन स्वादायुषस्त्रिभागो हीयते स ग्रहस्त्रिभागमपहरतीत्यर्थः
 वक्रितः पुनः शत्रुक्षेत्रगतोपिनापहरति तथा च वक्रचारविनाज्यं शत्रुराशौ हरेद्ग्रहः एतद्ग्रहं मयं आचार्यस्य पुनः एष एव पक्षोः मिमेतः अन्य
 शाहित्वा भोभरिपुगृहगते हीयते स्वत्रिभागं इत्येवावस्थ्यत् वक्रं हित्वा योग्यहोरिपुराशिगत एव ज्ञायते यथा वक्रगो ग्रहो शाशुदीयं बलवत्ता त्रिगुणं ददा
 ति तथा च पिनापहरतीति न ज्ञमयः अन्ये पुनरेवं व्याचक्षते यथा वक्रमंगारकं हित्वा योग्यहोरिपुराशिगस्तेन स्वादायुषस्त्रिभागो हीयते कोमः शत्रुक्षे
 त्रगतोपिनापहरति अत्र च बादरायणः भूम्याः पुत्रं वर्जयित्वा रिभ्रमस्थाहृत्युः स्वस्वादसुषस्ते त्रिभागमिति सूर्योऽष्टिन्नद्युतिषु सूयैर्णरविणा उद्धिन्ना

कर्मिणा द्युनिर्गेषांतेस्त्र्योच्छिन्नद्युतयः आदित्यमंडलेऽस्तीमितेऽनुग्रहेऽनुदत्तमर्धेहीयते किंतुशक्कार्कपुञ्जोभितशनेऽग्नौमेऽद्वयवर्जोयित्वा तावत्संगवाविभिनापहर-
तः तथाचब्बादरायणः अस्तस्रताः सर्वएवार्धेदागिंतुंयुर्हेत्वादित्यपूजार्कपुञ्जौ २ अथग्रहाणांस्वादासुषध्यक्रपतेनापहानिंमहर्षिण्याह सर्वोर्धमिति व्य-
सत्क्रपापग्रहेषुव्ययभवनदारभ्यद्वादशस्थानात्प्रभृतिममयांनं यावद्भवस्थितेषुवामभ्युक्रमेणयथाक्रमंसर्वोर्धोदयोभागाः क्षीयंते तत्रतुग्राद्वादशस्थः
पापग्रहः सर्वभासुतापीयमेवापहरति एकादशस्थोऽर्द्धदशमस्थस्त्रिभागंनवमस्थश्चतुर्भागं अष्टमस्थःपंचमभागं सप्तमस्थःषड्भागमिति सत्त्वर्द्धभि-
ति एतेष्वेवव्ययादिषुस्थानेषुसत्त्वःषाट्मग्रहेषुव्यवस्थितेषुभुभग्रहोक्तस्यार्द्धेक्षीयते तत्रतुग्राद्वादशस्थः शतमग्रहः स्वादासुषोर्द्धमपहरति एकादशस्थः

सर्वोर्द्धत्रिचरणपंचषष्ठभागः क्षीयंतेव्ययभवनान्नवमसत्त्ववामम् स
त्वर्द्धद्वसतितथैकराशिगानामेकोशहरतिबलीतथाहसत्यः॥३॥

अतुर्भागम् दशमस्थःषड्भागं नवमस्थोदशमभागं अष्टमस्थोद्वादशभागमिति तथैकराशिगानामिति उक्तस्थानेषुयदाग्रहद-
यमविविबहुवैवास्तुस्तदातेषामेकसंस्थितानांमध्यादेकएवयोबलीवीर्यवान् सएवैकोशं भागंयथापतितमपहरतिनान्येतत्रस्थापहरतिएतत्सत्वध्याह-
सत्वाचर्यःद्वययति अंशग्रहंयथासमंषर्वभागप्रदर्शनार्थम् तथाचसत्यः एकादशोऽक्रमात्सप्तमादिभिग्राहहरणकर्माणि एकर्क्षेगेषुवीर्य-
धिकः स्वभागंहरेदेकम् अर्धेत्ततीयमथचतुस्तथापञ्चमचषष्ठं आशुःपिंडात्पापाहरंतिस्तेभ्यस्तथार्थोभिद्वादशसंस्थःपापः स्वादायशोचनस्त-
नोर्द्धतु अपहरतिमर्वैवाशुयथाचयोगस्तमपिबलवदिति वराहमिहिरस्यायेवंमतम् इहसत्यमनोपन्यासभागया नुसृतिमदर्शनार्थः ३

अथलभ्यस्थः प्रपञ्चकप्रज्ञादसुषोषामपहस्यतितस्याशममाणज्ञानुवसन्तविलकेनाह साद्धेर्द्वित्तदति उदितयेनवांशास्तेउदितनवांशाः सहाद्धौदितेननवां-
 शेनवर्तनदतिताद्धौदितोदितनवांशाः तात्कालिकस्यस्फुटलभ्यस्थयशुक्ताभागाः तेषालिभाः पिंडीकृत्यशतद्वयेनभागमपत्तत्यावांसनस्मिन्कालेभन्वक्र-
 स्मचयावंतो नवांशाङ्गउदिताः पञ्चादसौदितोनवांशाकः सतत्रउदितनवांशासमूहेयोज्यः एवंकृतेसाद्धौदितोदितनवांशासमूहोभवति तेनगीष्मनागं-
 समस्तमेवासुः पिंडगुणनीयम् एवंकृतेसाद्धौदितोदितनवांशाहृतमस्तमासुः पिंडभवति तस्मादष्टाधिकशतेनभागैस्तेयदवाप्यतेवर्षीदितन्या-
 शसुपैतद्वयगच्छति किंसेर्वेवानेत्याह कूरविलग्रमाहितइति यदाविलग्रस्थः कूरः आदित्यांगारकशनेभ्यगणायन्यतमोभवतिनंदेवआगतंवर्षीदि-

साद्धौदितोदितनवांशाहतात्समस्ताद्गोष्टुक्तशतसंख्यमुपैतिनाशाम्
 कूरविलग्रमाहितोविधिनात्वेनसौम्येक्षितेदलमतः प्रलयप्रयाति ॥ ४ ॥

समस्तासुः पिंडात्संशोध्यएवंकृतेतत्कालजातस्यजंनोरासुर्वर्षीदिस्फुटंभवति किंतुमत्येकस्यग्रहस्यैतत्कर्मकर्तव्यंयेनासुः संशुद्धानिदशावर्षाणिसेर्व-
 षांभवन्ति विधिनात्वेनसौम्येक्षितइति अनेनविधिनासएवलग्रस्थः कूरग्रहोयदसौम्येक्षितः शरभग्रहेणदृश्यते तदाविधिनात्वेननयत्फलमासुः
 पिंडात्साद्धौदितोदितनवांशाहतात्समस्तासुः पिंडादष्टोत्तरशतेनभागैस्तेयत्फललब्धंअतोदलमर्थेप्रलयंप्रयाति तदद्धौकृत्यासुः पिंडात्तातयेवक-
 तेष्वासुः प्रमाणंस्फुटंभवति अन्येएवंव्याचक्षते तात्कालिकेनलमेनभुक्तायेनवांशाव्यस्तेसाद्धौदितनवांशेनसहमात्याः अयमर्थः तात्कालिकस्यल-
 ग्रस्ययशीनकस्यभागालिभापिंडीकृत्यशतद्वयेनभागमपत्तत्यावासुदितंशकस्तेः कर्मभागवत्संयंएतदपिस्पृष्टम् तेनलप्रभागास्त्रिसोहृत्यताभिः

प्रत्येकग्रहदत्तवर्षादियुतं च संशुण्णमथः स्वच्छेदेऽर्थाय मपत्त्योपसुरि योजयेत् वर्षस्थाने भगणकृत्वाभिर्भागपप हरेस्तुब्धं वर्षादि नस्य प्राब्धनानं कार्यं
तथा च स्मारावल्यां लग्नाश्लितिकाहताप्रत्येकं विहायुषा भाज्यमंडललिमाभिर्बुधं वर्षादिशोधयेत् १ स्वायुषे लग्नग्रे भूरे सोम्य हरे च तद्वल्लिप्तिम् एत
देवस्यो भनमस्याकं प्रविभ्रति न केवलमत्र यावच्चक्रपातेष्वेवं विधिः लग्नादिष्टग्रहं विशोऽप्यवशेषं यद्विषड्भागगदुर्नंतदातस्य ग्रहस्वचक्रपातेऽस्ति नान्य
थोति तेन वशेषेणासुः पिंडस्य भागमपत्त्यलब्धं यावदायुषः पातयेत् अथरूपादुर्नो भागहोरो भवति तदा रूपाद्भागहारं संशोऽप्यवशेषेणासुतं च संशुण्ण
रूपेण भागमपत्त्यलब्धं ये वासुः शब्दं भवति उक्तं लग्नग्रहो न कं षड्भागदुर्न कं यद्यसौ हरः आसुः पिंडं भजेत्तेन लब्धं वर्षादिशोधयेत् रूपाद्येनोद्धारः
स्फुटपाच्छुद्धेन नादयेत् रूरेण विभजेत्तुब्धं तदेवासुः स्फुटं भवेत् अस्मिन्साधोर्दितेति कर्मणि लये यदा पापसौम्यो भवतस्तदा यो लभ्यो दिनां शतसमीप
वर्गसि एव यात्यो नेतरदति तत्र च्छुरशब्देन क्षीणश्चंद्रमान आत्यः तथा च बादरायणः सूचं गारकशनीनामेकस्मिन्लग्नग्रे भवति हाभिः विधिना त्वेन सौम्ये
क्षिते तदलं पातयेत्तुब्धम् ४ अरुशुक्रशदीनां परमासुः प्रमाणज्ञानं शिवरिषयाह सयाः षष्ठीर्हर्मीदति सयाश्चेत्तेन वर्षमुच्यते समानं वर्षेणां षष्ठीर्हर्
मादिशुष्णीकृत्वा निंशत्यधिकं वर्षं पातं भवति एवं विंशत्यधिकं वर्षं पातं पंच निशा पंचरात्रयोऽहोरात्राणीत्यर्थः मनुजकरिषामनुजानां मनुष्याणां करि
णाहस्तिनानां परमासुः हयानां अश्वानां द्वात्रिंशद्वर्षाणि परमासुः रवोगर्दभः करभउः अनयोः पंचकृद्गतिः पंचकस्य द्वाविः पंचानां वर्गः पंचविंशतिः
परमासुः विरूपासा व्यासुरिति सा पंचकृद्गतिः विरूपा विगतो रूरो एभ्यः एको नाचतुर्विंशतिर्वर्षाणि तृषमिह षयोः दृषाणां महिषाणां च परमासुः गोमाहि
कोरित्यर्थः शनानां स्मरयेषानां द्वादशवर्षाणि परमासुः श्वग्रहणं सर्वेषां नरवीनामुपलक्षणाये तेन मिह माज्जीरा दीनामच्येत तदेव स्मृतं आगादीनामिति द
शकृत्सिंहनाषट्कोटशवर्षाणि परमासुः आगादीनां आदिग्रहणाद्बयभृगवोरपि परमासुरिति सर्वेषां शेषभूतं परमासुर्दयमयोजनं अथवादीनां

ज्ज्ञानाभासुः प्रमाणज्ञानार्थमिति तद्यथा अश्वदेजोतस्मपुरुषदासुः प्रमाणमानीयततस्त्रिराशिकं कर्तव्यमिति विंशत्यधिकवर्षशतंपञ्चदिना-
धिकं यस्य पुरुषस्यासुः प्रमाणतस्येदमायुस्तद्वात्रिंशद्वर्षसुः प्रमाणस्याश्वस्य किंस्यादिति एव भागतमासुः प्रमाणमश्वस्य तत्कालजातस्य चान्ये
एवं सर्वेषामभिहितप्रमाणानां स्वायुषामपरेण त्रैराशिकं ह्यत्वा तत्कालजातस्य स्वासुषः प्रमाणमिति देशः कार्यः अन्ये एवं वदन्ति यथा पठितं परमासुषः
प्रमाणं न कश्चिज्जीवति तदसुक्तम् यस्माद् विंशत्यधिका द्वर्षशतादस्य अधिकमव्यासुर्गणितकर्मणा भवति यस्मात्परमासुः प्रमाणपठनं त्रैराशिक
कार्यमेव ज्ञानव्यापिति ५ अथ यस्मिन् योगे जातस्य परमासुर्भवति तद्योगज्ञानं पुष्पिता यथाह अनिभिष परमांशकेति अनिभिषोमीनः त

समाः षष्टिर्द्विद्यामनुजकरिणां पञ्चचनिशाहूयानां द्वात्रिंशत्परकरभयोः पञ्चककृतिः वि
रूपासाप्यासुर्द्वेषमाह षयोर्द्वादशशक्रनास्मृतच्छागादीनां दशकसंहिताः षड्द्वपरमम् ॥ ५ ॥

स्य परमांशको नवमनवांशकः तस्मिन् अनिभिष परमांशके दिल्दमेशशिवनये बधे गविषेषे पञ्चवर्गलिसे स्थिते लिप्साः पञ्चविंशतिभ्रुत्कालु यो द्वेष स्थितः स्रक्त-
लाः समस्ता ग्रहा अन्ये सर्व एव यदि तत्संलग्नेषु स्थिताः परमोच्चगता भवन्ति तथा जातस्य परमासुः प्रमाणं विंशत्यधिकं वर्षशतंपञ्चदिनाधिकमायुर्भवति
तत्र च कर्म तद्यथा आदित्यादयो ग्रहाः सत्तद्ग्राईदशाः अत्रादित्यानां बुधवर्जितानां यथा पठिता निपरमासुः प्रमाणवर्षाणि भवन्ति बुधस्य पुनः क्रियते
तत्र वा बुधो नीचानीचा दिव्युतः तस्मात्तात्कालिका दस्माद्बुधाव १।०।२५ बुधपरमनीच भ्रवकमिदं ११।१५।० संशोध्य जानमेना लिप्सा १।१५
१।२५ एनां ह्युसापि ण्डो हन्ते २७।२५ एमाभिस्त्रैराशिकं यदि भ्रगणार्धलिप्तानां एताः संयुण्य १०८०० बुधपरमनीचवर्षाणि षड् भवन्ति -

लु-३	लु-४	लु-५	लु-६	लु-७	लु-८	लु-९	लु-१०	लु-११	लु-१२	लु-१३	लु-१४	लु-१५	लु-१६	लु-१७	लु-१८	लु-१९	लु-२०	लु-२१	लु-२२	लु-२३	लु-२४	लु-२५	लु-२६	लु-२७	लु-२८	लु-२९	लु-३०	लु-३१	लु-३२	लु-३३	लु-३४	लु-३५	लु-३६	लु-३७	लु-३८	लु-३९	लु-४०	लु-४१	लु-४२	लु-४३	लु-४४	लु-४५	लु-४६	लु-४७	लु-४८	लु-४९	लु-५०	लु-५१	लु-५२	लु-५३	लु-५४	लु-५५	लु-५६	लु-५७	लु-५८	लु-५९	लु-६०	लु-६१	लु-६२	लु-६३	लु-६४	लु-६५	लु-६६	लु-६७	लु-६८	लु-६९	लु-७०	लु-७१	लु-७२	लु-७३	लु-७४	लु-७५	लु-७६	लु-७७	लु-७८	लु-७९	लु-८०	लु-८१	लु-८२	लु-८३	लु-८४	लु-८५	लु-८६	लु-८७	लु-८८	लु-८९	लु-९०	लु-९१	लु-९२	लु-९३	लु-९४	लु-९५	लु-९६	लु-९७	लु-९८	लु-९९	लु-१००
------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

नवातासोनीचाक्रांतलिङ्गाना २७।२५ किंस्वादिति अत्रप्राग्वत्फलं बर्षादि १।६।५।
 एतद्बुधपरमनीचगते येतेषु दत्ताज्ञानं ७।६।५। एतद्बुधस्य परमायुः तत्र लयादेकादशस्थानत्वाद्दीप्तस्य चक्रगतात् परमायु-
 प्रमाणं वर्षपंचदशकादर्थपातयित्वा सार्धं निमित्तं ७।६। वर्षाणि सौरस्याष्टमस्थानस्थत्वात्परमायुः प्रमाणादर्थवे-
 शतिः पंचमप्रागेच त्वारिवर्षाणि पातयित्वा जातानि षोडशवर्षाणि १६ आदित्यचंद्रहस्पातिशक्राणां परमायुः लघु-
 स्यनवमनवांशफलस्थत्वान्नववर्षाणि भवति सर्वेषां स्थापनं सूर्यवर्ष १९ चंद्रवर्ष २५ मोमवर्ष ७ मास ६ बुधवर्ष
 ७ मास ६ दिन ५ जीववर्ष १५ शक्रवर्ष २१ शनिवर्ष १६ लघुवर्ष ९ सर्वेषां योगः वर्ष १२० दिन ५ एवं दर्शितयो-
 रपरमायुः अत्रचादित्ये मेषस्थे कन्यास्थत्वं बुधस्यनसंभवति तेन षड्विंशहैरुच्चस्थे बुधे च षष्ठ्ये योगो यं प्रदर्शितः अत्रचप-
 रमोच्चगते सूर्ये बुधस्य षष्ठाद्भागचतुर्यं मुक्तास्थितिर्भवति नास्मादधिकं यतो मध्यमाकोटयराशिस्थाने दूत्यो भवति भागाः षट्पंचाशद्विंता-
 भवति तदा तस्य स्फुटस्य परमोच्चता भवति एष एव सूर्यो मध्यमबुध अत्रचयदा परमार्कफलं परमंचशीघ्रफलं धनगतं भवति तदा बुधोद्वेषे भागच-
 तुरे स्फुटो भवति तत्रयथा दर्शितं लघुयथा वस्थितं ग्रहसंस्थायां दृषेच्चतुर्थभागे ईदृशो बुधो भवति १।४ अस्मान्नीचमुक्ता भिद ११।१५। संशो-
 ध्यज्ज्ञानं १।१९ बुधो एतद्विंसापिंडाकृतं २९।४० एताभिस्त्रैराशिकं यदभिगणार्धलिमानामेतासाम् १०८०० षड्वर्षाणि तदेताभिः सांका-
 २० ४० नीति लब्धवर्ष १ मास ७ दिन १८ एतद्बुधपरमनीचवर्षेषु दत्ताज्ञानानि वर्षाणि ७ मास ७ दिन १८ एतदोद्युषस्यादर्शितवर्षेषु संयोज्य-
 ज्ञातवर्षाणां शतं १२० मास १ दिन २३ एतद्वर्षाणि परमायुः प्रमाणादधिकं मप्यायुः संभवति इति तस्मात्परमायुः प्रमाणपदनं त्रैराशिका यं येव -

आख्यातम् अन्येपुनः अनिभिषपरमांशोक्त्विलयेयोगावाप्तुव्याचक्षते यथाभीनेवर्गीचमगेवलयेदृष्यस्येनलुयेवपंचविंशतिविंशतिषाप्तुव्याचक्षतेचयद्वयः त्रैलोक्य
राशिषुपरमोच्चभागाव्यतिरेकेणापिपिदिस्थितास्तदायोगशक्त्येवपरमायुः प्रमाणंजातोजीवित अथलुधस्वपरमजीचयुचकर्मदं ११११४ पूर्वप्रदशितंसां प्रदं
कर्मफलकथमिदं १११५१० प्रदशितमित्यत्रोच्यते चतुर्दशभागान्मुक्त्वापंचदशोपठितेपरमजीचभागेव्यवस्थितोभवति अतश्चतुर्दशभागाः परमनेचस्व
स्वप्रदशिताः तत्रस्थस्यपरमजीचप्रदशिवभासुभवति तस्माद्यावत्पंचदशोभागोनशुक्लोबुधेनतत्रवैत्रेराशिच्योत्तमिर्नद्वर्तयेत्यतः त्रयंक्रालेपंचदशभागा इह
शिताः इत्येतत्सर्वेषामेवग्रहाणेत्रैराशिकक्रालेपठितैर्मार्गैर्मुक्तैः प्रदर्शयितव्यानि तत्रैत्रेराशिकार्यमुच्यतेतत्रः तथैत्रेराशिकार्येपरमजीचभवत्तः एतैः दृष्टैः

स्त्र	कं	पं	लु	ह	श	क	ल
०	१	९	१	३	११	६	११
९	२	२७	२४	४	२६	१२	२५

अनिभिषपरमांशोक्त्विलयेशशितचयमविपंचवर्गलिसे प्रवर्तिहपरमायु
षः प्रमाणंयदिसकलाः संहिताः स्वतुंगमेषु ॥ ६॥ ॥ श्रीहृणायनमः ॥

कर्तव्यमिति ६ अथास्यापरमनायुदंयस्यदूषणार्थंशास्त्रिन्याह आयुदीयमिति एतदायुदंयनेकैवलंमययवनमणिन्यशक्तिपूर्वैरुक्तंयवदिपुमुसेवमिति
णक्यापरनाम्नेवमुक्तम् आचार्यदेवस्वाधीतथासिद्धसेवधैवंचैकैववागित्यर्थः तथाचविष्णुरासः परस्मैबर्गतेःसर्वेभीनेमीनांशसंस्थिते सौम्येचरुषये
जातः परमायुःसजीवित तथाचदेवस्वामी सूर्ययैरुच्यतेमीनेमीनांशसंस्थितेतेजस्रे सौम्येचरुषमंयतेजमतः परमायुगमोति तथाचमिद्धसेनः सौम्ये
रमांशगतेसौम्येयविपंचवर्गलिखास्ये सर्वैः प्रयोग्यगतेर्जातः परमायुगमोति यदेवंबहुभिग्रासार्थैरुक्तंनलोस्यदोषः तत्रोच्यते वक्ष्यमाणंमत्वाचार्पमेव
प्रदर्शितमायुदंयंबहुवराणाभावात्कार्पाणामनमिति यस्मादात्चार्यवराहभिहिरस्यप्रतिज्ञेयं ज्योतिषमारागमशस्त्रोविमविपक्षौनयोग्यप्रस्माकं स्वयमेवनि

कल्पयिषुं किंतु बहूनां भवं वस्ते अस्य परमतस्य बहुकरविरुद्धत्वावस्ताम् विवादसंघोदोषोप्यस्ति दोषश्चेन्नाभित्यादि एषामाचार्यज्ञस्यैते दोषेऽप्यस्ते दोषाश्च
दृशन्त्याह अलवरिष्टमित्यादि वर्षोष्ठकं यावज्ज्यानामाशिरस्युक्तं तद्वर्षोष्ठकं हितात्यल्कावर्षं वंशतेरथस्तादृशितप्रकारेणासुनस्वावनायच्छति एवं वर्षोष्ठकं
दूर्ध्वमरिष्टं नास्ति तस्याहर्षोष्ठका दूर्ध्वं वर्षं विंशतेरथस्तान्नकस्य चिन्नरणाभाषणे यावद्वर्षं ते स्मिन् वंशति अयं तेऽप्रत्यक्षो दोषः ७ अधुना तेऽप्येवास्मादयोषा
मायुर्दूषणं शालिन्याह यस्मिन्न्येमेति अभिप्रवर्षपरमांशोक्तेरिदं दूषणं विंशत्यस्मिन्न्येमेति विंशत्यधिकं वर्षं शतं संपन्नं चिदं न परमासुः पूर्णं प्रतिदं सन्तस्मिन्न्येमेति षड्विंशतः परमे
चयता भवंति षड्विंशत्यपरमोच्चगतेऽचक्रवर्ती प्रवर्ततेति मोक्तमभिहितमन्येरात्रार्यैः तथा च बादरायणः षड्विंशतिः स्याच्चक्रवर्ती च सुवनमभिवर्तुं शक्तिर्येवैवैह-

आसुर्दीयं विष्णुगुप्तोपि चैवं देवस्वामीभिर्दुर्सेनश्च चक्रे
दोषश्चैषा जायत सार्वरिष्टं हि त्वानासुर्विशतः स्यादथस्ताव ७

द्वौ शतं यवनेश्वरश्च षड्विंशत्यजर्ध्विबलोपकर्षमदानमानेषां भिजातशक्तिः तत्र परमोच्चमतायावतः षड्विंशतानां भवंति तावत्परमोच्चायुर्न भवति यदा परमोच्चमता
प्रवर्तितदा जनेन चक्रवर्तिना भाविन्यप्यम् एवं पूर्णमासुः विंशत्यधिकं वर्षं शतमर्थैर्द्वौ वंशानां भवंति तस्मादयमपि ते षड्विंशतः एतच्च पर
मवायुर्दीयं दूषणं शालिनीद्वयमसंबंधत्वाद्वाहमिहिरुद्धते मे वनभवतीति न मतिरिति तत्र तावदत्र प्रथमशालिन्या दूषणमुक्तं तस्य दूषणस्यासंबंधत्वमुक्तं
ते सार्द्धं दिक्षो दिग्जनवांशहतात्समस्तादिव न्यायेन यत्तु रोरिपिलमगते आसुषः पातनं क्रियते तस्य मतिरुक्तं मत्वं शक्रस्यादियत्तन्मसं भवतीति तच्च प्रतीयत्तं
दासुर्विशिष्येते न स्यापीयन्तानास्तीति तस्माद्यदुक्तं नासुर्विशतेः स्यादथस्तावत्तदसुक्तं अत्रोदाहरणम् यथाहुर्मलमस्मादंशोदादेयेऽपि दित्वं च दशशक्रः ५

रमोच्चैर्बुधजीवशेनेच्यराः परमनीचेभौमश्चकुंभस्माप्यष्टविंशतिमं भागं मुक्तास्थितस्तदात्कालिकः ग्रहाः सलग्राः अत्रलयेन किंचिदुक्तमिति लग्नासुदीक्षा-
नास्ति परमोच्चगतानां परमनीचगतानां च शतान् एव भौमस्थीक्रियते तात्कालिकोद्गोमादस्मान् १०।२८ भौमस्य परमोच्चवक्रमिदं १।२८ संशोध्यजातं १।० एत

सू.	चं.	मं.	बु.	रु.	शु.	श.	ल.
०	१	१०	११	९	११	०	१०
९	२	२८	१४	४	२६	१९	६
९	०	०	०	०	०	०	०

लुप्तपिंडीकृतं १८०० अथत्रैशशिकं यदि भगणाद्धं लिप्तानां भेतासाम् १८०० भौमनीचमासाः नवविंश-
ति ९० तैदेतासां क्रियंत इति लब्धमासाः १५ एते वर्षे सत्रिमासं जातं वर्ष १ मास ३ एतद्गोमपरमोच्चवर्षे
क्षेत्रेषु १५ संशोध्यजातं वर्ष १३ मास ९ एषभौमासुदीयः अथजीवस्य लग्नाद्वादशस्थत्वाच्चक्राणि
नोद्धं पातयित्वा जातजीवासुदीयः वर्ष ३ मास ९ परमोच्चगतानां परमनीचगतानां च शत्रुक्षेत्रत्वात् अंशं अस्ते

यस्मिन्योगे पूर्णमासुः यदिष्टं तस्मिन्योक्तं चक्रवर्तित्वमन्येः

गतानामर्द्धचनपात्यते यस्मादनिमिषपरमांशको विलमे इत्यत्रयोगे चंद्रमसो वृषमस्थत्वाद्यद्यासुषः त्रिभागाः पात्यते तदा पूर्णमासुर्न भवतीति यस्मादन्याचर्यम
तमिति तात्कालिकमित्रमित्रविधासुक्तं मूलत्रिकोणाद्धनधर्मबंधुपुत्रव्ययस्थानगताये हं द्राः तात्कालिकाः स्युः स्रुतदोग्रहस्यस्ते च वैशेष्यस्य विद्वद्वीर्यः १
जामित्रषष्ठाष्टमशत्रुसर्तिर्द्युनत्रिकोणे करदहे निविष्टाः तात्कालमनेरिष्वोभवंति येनानि मित्राणि रिपूंश्च वक्ष्ये २ अनेनापिशक्रश्चंद्रमसः तात्कालिकं भिन्नं भ
वीति तस्मान्नीनस्येशक्रे वृषस्यश्चंद्रमाः शत्रुग्रहगोमभवति तस्य च शत्रुक्षेत्रस्थत्वाच्चक्राणि वृश्चिभागाः पात्यते तदा अनिमिषपरमांशक इत्यत्रयोगे पूर्णमासु
र्न प्राप्नोतीति तच्चाचार्येणार्धगशाहकयेव प्रदर्शितं तेनैतत्तज्ज्ञापयति परमोच्चगतानां परमनीचगतानां च शत्रुक्षेत्रे च्यंशमस्तगतानां चार्द्धचनपात्यते तेन च-

वंति तदा स्तूयन्ति पुनश्च दलं प्रोक्तं शक्रकं पुत्रा विनिहता तथा पिपंचं शिशवर्षाणि मासो नाभियतो बुधस्य पूर्वमेवाष्टं पातितं एवं ह्यवताभिः शतोऽप्यु-
 दायुर्नो गच्छन्तीति तथा पिपंचेनैव स्तोत्रित्यसंबद्धं अत्राव्यन्ये एव वंदति क्रूरहर्निविलम्बे जाता अष्टाभ्यरुर्ध्वं विंशतिः अधस्तान्निचमाणा दृश्यन्ते तेजान्प्र-
 चयमतसंबद्धं अत्रोच्यते अन्याचार्यमतं पूर्वापर्येण विचार्यैतदुदति येनैवाचार्येणैव भागेणासुर्दायः प्रदर्शितः नैरेवायं मृत्युयोगोऽभिहितः संचर-
 क्षिरव्यते तथा च बादरायणः षष्ठाष्टमस्थो रिपुदृष्टमूर्तिः पापग्रहः पापग्रहयोः स्वातन्त्र्यायां मरणाय जन्तोर्ज्ञेयः सत्युद्धे विजितो यदात्मैः १
 तथा च यवनेश्वरः षष्ठाष्टमस्थो रिपुदृष्टो दापापः स्रुतस्थानगतश्च दृष्टः स्वातन्त्र्यायां मरणाय जन्तोर्ज्ञेयः सत्युद्धे विजितो यदात्मैः १
 वल्याम् क्रूरदशाया क्रूरः प्रविश्य चातन्त्र्याय दानं कुरुते पुंसां स्यात्सं देहस्तदारियोगो हि सं देवमहान् १ रचितनयस्य दशायां क्षितिजस्यां तदंशाय दानं भव-
 ति बहुकालजीविनामपि मरणानिः संशयं पुंसाम् १ क्रूरराशौ स्थितः पापः षष्ठे वा निधने पिवा तत्स्थेन वारिणा दृष्टः स्वपाके मृत्युदोयुहः १ योल-
 माधिपतेः शत्रुर्लभस्या तदंशागतः करोत्यक्रस्मान्मरणं सत्याचार्यः मन्त्राघते १ एवं क्रूरहर्निने लभे ये वा-
 नास्ते पावर्षादकादूर्ध्वं दर्शितकालादधस्तान्मरणं संभवत्येव ते चापि मृत्युयोगे लोके नैव तादृशतिदेशः
 यस्यान्त्या तदंशादंशितग्रहसंबन्धिनीकता भवति अत्रायं नियमः तस्मादन्त्याचार्यमतेनैवाष्टा-
 ष्य ऊर्ध्वं दर्शितकालादधस्तान्मरणं संभवत्येव तस्मादेतत्तद्दूषणमसंबद्धं यथं अथ हिती यस्य

सू.	चं.	पं.	बु.	गु.	शु.	श.	लग्न.
६	७	३	५	९	५	०	८
९	३	२७	१४	४	२६	१९	०

दूषणस्यासंबधत्तमुच्यते अत्र चक्रवर्तितलयोगोऽपि विनादोर्ध्वायुः संभवति अत्रोदाहरणम् यत्र तात्कालिकाग्रहाः सलग्नाः एषे को दशभागान्मु-
 त्कास्थितः एवं भिद्युनेचंद्रभास्त्रीन् भागान् कुंभे भौमोष्टाविंशति भागान् मेषे बुधः पंचदशभागान् सिंहजीवः पंचभागान् मेषे सप्तविंशतिः

सन्धिप्रागान् शक्रः कुक्षेर्विशतिप्रागान् सौरः धनिलग्रमंत्यंशो नद्यथा ईदृशाग्रहाः अत्र पूर्वप्रदर्शितकर्मणागताविग्रहाद्युदायवर्षाणि तिरव्यंते
वर्ष १० मास ५ सूर्यस्ववर्ष २२ मास ११ चंद्रस्ववर्ष १३ मास ८ भौमस्ववर्ष १४ मास ७ ज्येष्ठस्ववर्ष १८ मास ३
शुक्रस्ववर्ष १५ मास ८ शनिः वर्ष ८ मास ० लग्नस्ववर्ष १३ मास ८ चंद्रस्ववर्ष १३ मास ८ चंद्रस्ववर्ष १३ मास ८
ज्यातं वर्ष १८ मास ८ रवेः गुरुभिन्नमतोन्यथान्य इति शक्रः शत्रुः सत्तर्कभूलात्रिकोणात्सिंहात्नवमेस्थाने स्थितः तस्मात्तात्कालिकं भिन्नाभूतः
तेन ह पश्यः शत्रुसोममध्यस्थितस्तेन तस्यासुदायं किंचित्सतीत चेद्व्यभिच्युनेभिन्नक्षेत्रे स्थितः तस्यापियथादर्शितान्वेवासुदायवर्षाणि य
स्यादुक्तम् इंदोर्बुधेदेवगुरुं च विद्यात् अंगारकः कुंभेशत्रुक्षेत्रे स्थितः यस्मादुक्तम् भौमस्वशक्रः शशिश्रुक्षेत्रे स्थितः यस्मादुक्तम् शेषाक्षेत्रे
नेच्यरस्वस्य शत्रुस्तात्कालिकं द्विकगृहीनिषुलाच्छेनेच्यरोधि शत्रुः किल गारकस्य शत्रुक्षेत्रस्थस्यापि न पतति यस्मादुक्तम् हिलावर्जं रिसुर
हर्गते हीचते स्वत्रिप्रागदिति तस्मादंगारकस्य यथागतमेवायुः चांदरनर्कदतिव्रचनोद्भोसोबुधस्य भिन्नम् तेन तस्मै पश्यत्वात् यथागतमेवायु
बुधस्य बृहस्पतेरप्यादित्योभिन्नं यस्मादुक्तं गुरोश्च भौमं परित्यक्तमेव इति तस्मात्सिंहात्स्थस्य बृहस्पतेः यथागतमेवायुः शक्रस्य मेषे सत्तर्कभिन्न
क्षेत्रे यस्मादुक्तम् मृगुनदनस्य त्वर्कदुवर्ज्यः सत्तदः यदि दृष्टाः तस्मात्तस्यापि यथागतमेवायुः शनिश्चरस्यापि कुंभे स्वक्षेत्रे स्थितत्वाद्यथागत
मेवायुः लग्नस्य प्रातचारहीनत्वात् यथागतमेवायुः एनमासुदायवर्षाणि सत्तथ कृत्स्निरव्यंते वर्ष १७ मास ५ सूर्यस्ववर्ष १८ मास ८ चंद्र
स्ववर्ष १३ मास ८ भौमस्ववर्ष १४ मास ७ गुरोः वर्ष १८ मास ३ शक्रस्ववर्ष १८ मास ३ शनिः वर्ष १५ मास ० ज्येष्ठस्ववर्ष
विधेचनतुर्दशाधिकवर्षं शतमप्यायुः संप्रवर्ति ११३ मास ११ यदा चंद्रवर्ष २२ मास ९ तदा सर्वेषां योगः ११५ मास ११ एवं विधेयो योगो ज्ञातुं शक्यः

वृषपशवपव्यायुःसंप्रवर्ति केमहुभास्वध्याययोगःयस्माद्दृश्यति हित्वाकंसनपानप्रादुरधरास्वालोभयस्येग्रहेःश्रीवांशोःकथितेव्यथाब्रह्म
 प्रिःकेमहुभोन्वेस्त्वसौ तस्मादेवविधेयोगेजातोदीर्यमायुःप्रामोति केमहुमत्ताच्चदीर्घाप्रवर्ति वस्यतिन केमहुमेमलिनदुःस्ववनीचनिः
 स्वाःश्रेष्ठाःखलाच्चन्द्रपतेरपिपञ्चजाताः केवलंदीर्घादीर्यासुषोदृश्यंते नकेनचित्कस्यचिदीर्घाद्रस्यायुःप्रमाणज्ञानं यथायंदीर्घोविशत्ययिद्वेन
 वर्षशतेनसंपन्नदिनेनमृतः तस्मात्सोद्गमेवदूषणंज्ञातव्यम् एवमस्मदूषणस्यासंबद्धत्वंप्रदर्शितमिति अस्माभाव्यत्वाद्ग्राहीमहिरकृतमेतस्मा
 ल्लिनीद्वयंनसंप्राप्यते यच्चदर्शिताचार्यमतेनासुदीप्यत्क्वासत्यमनासुदीप्यत्क्वाचार्यस्तत्रचसत्यमतस्यबहुतराणामाचार्याणांमतांगीक
 रणमेवप्रयोजनं यस्मात्पूर्वमेवाचार्यमतेनायुःप्रतिज्ञाव्यावा ज्योतिषमागमशास्त्रमितिपत्तोन्नयोग्यमस्माकं स्वयमेवविवेकस्यापिपुष्टिस्तु

प्रत्यक्षोयंतेषुदोषःपरोपिजीवत्यायुःपूर्णमर्थैर्विनापि ८

बहुनायानंवस्य अथक्वचिदाह ननुयोगं योगस्त्वथामदर्शितःसकेमहुमएवमभवति यस्मादचार्योत्तवस्यति केन्द्रीनकरेषवा ग्रहयुनेकेम
 हुमोनेव्यतद्वि लभात्समस्यःकेन्द्रस्थश्चन्द्रमास्तस्मादयंकेमहुमोनभवति अत्रचन्द्रमः अत्रचंद्रभानगण्यते यस्माच्चंद्रमसः सकाशाद्गृह
 णान्नेनयोगःकर्तव्यमिति यद्येवंतनुमात्केन्द्रस्थःकथंकरोतीत्यबोध्यते चंद्रलभयोस्तुल्यत्वात् तथाचयक्नेश्वरः सूर्तिचद्वेयंशशिनंचविद्या
 त अत्रचन्द्रार्तिः व्ययार्थेकेन्द्रगन्धद्राहनाभ्रातुंभवेद्ब्रह्मः कश्चित्स्यादाविनाचंद्रंलमात्केन्द्रगतोथवा योगःकेमहुमोनामतदास्थानचगर्हितः प्र
 क्विनिंदिताचार्यारिद्र्यामयंसयुतादिति तस्मात्तुमात्समस्येचंद्रमस्यस्ययोगस्यकेमहुमनाभिदेवेति ८ ७ ७

अथ श्रीवैष्णोयसंस्कृतसूक्तप्रमाणेन चतुर्दशयोगेषु पञ्चदशयोगेषु त्रयोविंशत्यधिक
स्वकीयस्य संपन्नदिनस्य स्वराशंसप्तमप्रागं प्रत्येकस्य ग्रहस्यानुदीयमाहु कथयति कुलशाब्दस्तथा नामप्रदर्शनार्थः तद्यथा परमायुः १२५०५
अस्वसायिभिर्भोग्यपत्त्याज्ञा संवर्षादि १७।१।२३।८।१४। यथान्याचार्यैर्न वतिथिविषये वेदादीनि परमोच्चगतानामादित्यादीनां वर्षाणि परि
ब्रूमि तथेका निपरमायुः स्वरांशवर्षाण्येकैकस्य जीवशर्मपठितानि नीचे ह्सतोत्पन्नापि स्थितमेव तथा ह्नयेन व ८।६।२६।४।१७। एतां नि
परमनीचस्पत्येकेकस्य ग्रहस्य एतेः प्राग्देवत्रैराशिकृत्वैकेकस्य ग्रहस्यानुदीयः कर्तव्यः अत्रापि चक्रविनाशानुक्षेत्रस्य त्यक्षेत्रस्य ग्रहस्थस्य ग्रहस्थस्य ग्रहा
ग्रहाभिः शक्रशनेत्येव विनाशौ भविनाच बलवद्ग्रहस्यासंगतस्याद्धीपहाभिः सर्वोद्धचित्रणे त्यादिका चक्रपातापहाभिः क्रुरे विउ मे साद्धीदि
तेति हाभिः एतत्सर्वजीवशर्मणो व्यन्याचार्यैः समानम् तथा च जीवशर्मा समदर्शौ १७ को १ हियमौ २२ वसवा - वेदाग्रयो १४ ग्रहद्रा
णावक्त्रेषु च स्थानानीच स्थानां अतो ह्नस्यात् मध्ये उधानतः स्यादानयनम् शेषमत्र यत्किंचित् सिंजानुषडवकार्यं तत्सर्वे गणिततत्त्वज्ञैरिति अ
त्रानपनं करवा पाये न प्रहश्यते स्वाचक्रद्वयोः शोध्य षड्भाङ्गो भ्रमंडलात् तद्भागः कृच्छिषड्भागे ८६९ हतावेदाश्च सार्यकेः ५०४ प्रक्ता
दिनादिप्लुब्धतदा युर्जीवशर्मजम् दिने स्फुत्रिशताभासाभ्योरविभिः समाः न केवलं ग्रहदायं परमायुषः स्वराशमेतत्वेनोक्तं यावत्त्वमेव
नेति अन्येनैवं प्रतिपादयति यथैतन्मया क्रूरपि कृते चाचार्यैः कृतं तुवानके चिच्छास्त्रेषु दृष्टमिति तस्मादस्यानुदीयस्य जीवशर्मणः स्वमतकरणमे
व दोषः एवं सर्वोच्चार्यमेतानां सुदीयो व्याख्यातः अत्राचार्येण यवनमतो नोपन्यस्तं मय यवनमणि त्थया किं पूर्वैरिति न च यवने श्वर कृते आस्तेव-
या विध्य आसु दीयो दृष्टः यस्माद्यवने श्वरेणोक्तम् आसु पिराशंशकराशियो गादिनि अप्रोच्यते यवने श्वरेणास्ते जि ध्वजेनान्यच्छास्त्र

हतस्य शक्रकालस्यावोक्ताङ्गणे मन्त्रान्स्फुटिष्वज्जः गतेनसाभ्यर्थयेत्तेनरुक्ताप्येकेनेकेषांनगताब्दसंख्याकालाद्वाप्यो १२४४ नांशविंशोऽवस्था
 दन्तीतवर्षाद्युबवर्षमातम् एवंचेत्स्फुटिष्वज्जकृतंशक्रकालस्यावोक्ताङ्गणे अन्यच्च यवनाचार्यैःपूर्वैःकृतमिति तदर्पेस्फुटिष्वज्जोप्याह यवकाउ
 र्कः चैवंशैर्हृदिगणनजातिभेदाः श्रौत्वाःपुराणैःक्रमशोऽग्रहस्य तदेतत्ज्ञायते यथावराहमिहिरेणपूर्वयवनाचार्ययनयेवोपन्यस्तं आत्मभि-
 स्तन्महर्षम् स्फुटिष्वज्जकृतमेवहस्ता पराशरस्यापीयमेववार्तापाराशरीयासंहितानेवलमस्माभिर्दृष्टानज्जातकद्रुयतेत्तदग्रहमितिप्रासाशास्त्रे
 नि तदर्पेवराहमिहिरः शक्तिपूर्वरित्याह चिन्मोक्तस्यपाराशरः कथयतेदोष्मिन्गदयोषितीमित्येवमादिमयमणिगत्यचोर्हीगशास्त्रेविवेते तस्मिन्
 एवोमविंशतिःसूत्रैश्चंद्रमाःपंचविंशतिः तिथिसंख्याकुजःसौम्योद्वादशोच्चगतोरुरुः कुजवदेतत्पूज्यस्तुवर्षाणामेकविंशतिः एकोनसूर्यपुत्रस्य
 परमोच्चगतस्यच आयुर्दीयमिदंनोक्तमर्त्यनीचगतस्यस्तु अंतरेतत्तनुपाताच्चकारयदायुर्मेऽग्रहम् तथाचमणित्यः नवरूपाःशरयमलास्तिथ-
 योर्काःपंचरुजःक्रमशः रूपयमाहविमंख्याःसूर्यादीनांस्वतुंगभेदव्याः नीचेवस्माद्दलमन्यत्रानुपाततःकार्यम् आयुर्दीयविधानंहोयय-
 शितुस्वमीपि अथवराहमिहिरस्यस्वमलायुर्दीयोयवनेश्वरसत्यमतानुसारीच्यारव्यायते ग्रहसुक्कनवाशशितुल्यमिति यत्रतत्रराशौऽस्मि
 न्यकोशकेऽहोव्यवस्थितः सचनवांराकोमेष्टादेरारभ्यावत्संख्याराशोःसंबंधीभवति तर्वेतिएववर्षाणिग्रहःस्वायुर्दीयंमन्त्रच्छति एवंमन्त्र-
 नवांशराशितुल्यंभवति यस्मिंश्चनवांशकेवर्ततेतस्याद्यहुक्तग्रहेणतेनसहैराशिर्कृत्स्नमासाद्यानयनमपिकर्तव्यं कैराशिकदरणचवदव-
 ति एवमायुर्दीयानयनंचसत्याचारेणोक्तम् तथाचतद्वाक्यम् राशयशकसंयोगादासुरिहसमासनेऽग्राहस्युः एवमसत्यवाक्यं बहुसा-
 म्यंनसुपैति बहुसंयमंबहुनामाचर्याणांसंयमं तथाचयवनेश्वरः आयुर्भिराशयशकचारकोक्तमिति अत्रतावत्सत्यवनेश्वरवाक्यव्याख्याने

पिंभिर्दिशतिपक्षं च शेरंशक्तारवोवारितिव्याचक्षणे यथायसिधत्वाशोयहोर्बनेते तत्रनेनय्यवंतो नचांशवामुक्तास्मावंत्येववर्षाण्यसुः सव्यहोर्दक्ष
वि आश्विपक्षेकार्येनेपस्मग्रहदायसाध्वमानेनवर्षाणिभवति एवचब्दास्थानवादरायणादिभिरंगीकृतम् अथाश्ववादराचक्षः सश्ववाकात्माशु
षिताशाहशानवभिर्ग्रहस्वप्रगणेभवः द्वादशाहतायशोषेब्दमासादिननाडिकाः क्रमशः इयमाचार्यस्मराहभिर्हरेणाविनष्टैवस्वल्भज्जनेकेभिर्हि-
ताएवदलुस्मरेणसत्ययवनेश्वरेणव्यास्थानमभ्यते आशूषिराशयंशाकचारयोगादिति राशीनामंशाकारार्थशक्ताः तेषुस्मरयोगादिति यज्जन
त्रयाशोषेपाशाकस्थोग्रहोवर्षाएकंयच्छति तृषनवाशाकस्थोग्रहोवर्षद्वयंयच्छति एवमुत्तरोत्तरंशक्तेष्वष्टावर्षैश्चैव्यवधीनांतेद्वादश
वि पूर्वव्यारब्धानेनयवनेश्वरसत्यवाक्ययोगाशियग्रहणमनर्थकंभवति अवश्यमेवराश्वशर्कैर्निवितव्यमिति ९ अथानेनेवव्यारब्धानां

स्वभतेनकिञ्चाहजीवशर्माग्रहदायंपरमाशुषःस्वरांशम् ग्रहसुक्तेनवांशराशिलुल्यंबहुसाम्यंमसुपैतिसत्यवाक्यं ९

स्मरेणाचर्यः स एवासुर्वयानचनमार्ययाह सत्योक्तेति सत्योक्ते सत्यमतयायुर्दायकरणेतात्कालिकाभिष्टमभिमेनं ग्रहेलिसीकृत्यलिसापिंड-
कृत्वा तस्य शानदयेन भागमपहृत्य यदवाप्तवदवासारथ्यंस्थाप्यम् अवशेषमथः स्थाप्यम् अवासमंडलप्रागविशद्वेऽब्दः स्युः मंडलप्रा-
गशब्देन द्वादशाभ्यामञ्ज्यते तेनाहमस्वद्वादशभिर्भागमपहृत्यावासत्याज्यम् यदवशिष्यतेतेब्दाः स्युस्तावदूर्षाणिनेनग्रहेणाशुकेदन्तानि
अवन्ति शोचन्तिमासायाः यदवशेषस्थपितं तस्माद्वादशागुणितानेनैवच्छेदेनकिप्रक्ताग्यासालभ्यंते तच्छेषात्रिंशद्गुणिवाहानानि तस्येणा
तपिष्टमाहुरिष्टमाः पुनर्यपिष्टिमास्मान्भवप्रक्लृप्तिविकल्पाः तस्येतेइति एवमागतंग्रहस्वासुर्दायंप्रवति तत्रोदाहरणम् तात्कालिकेयमहःभागम्

लिख्यं विष्णुः २३ २५ अस्वशातद्वेक २०० प्रागमपल्लव्यावासं ११ जातं अवशेषं १२५ अवासस्यास्य द्वादशभिर्भागं नमयच्छति इति एकदेशे
 शेषं न स्याद् द्वादशैकादशवर्षाणि दत्तानि सवर्षाणि अवशेषं १२५ द्वादशभिर्गुणितं जातं १५०० अस्वशातद्वेक प्रागमपल्लव्यावासं ७ जातं एकमास
 ममासाः अथ मासशेषम् १०० जातं एतच्चिंशता ३० गुणितं जातं ३००० अस्वशातद्वेक प्रागमपल्लव्यावासं १५ दिवसाः पंचदशाहनि शेषस्तथा
 साव यदिकमासः एवमागतमेवं विद्यात् ग्रहाद्वर्षादिवर्षं ११ मास ७ दिन १५ घटिका ० अथैते देवराश्यं शकलायुजितेति न्यायेन मदशेषे
 वषट्का राश्यादिग्रहः १) ८४५१ अस्वशाशिभागलिप्ताः एथ कृष्टयक् द्वादशहताः अथ भूयो नवाहताः १२) ८६१५४९१०८१ ८६५४१४८६६
 अत्र लिखानामेतासां ४८६० षड्याभागे तत्ते लब्धं ८१ अवशेषं ० एतायदिकालव्यभिदं ८१ प्रागे लब्धे ८६४ संयोज्यं जातं ८४५ अस्वनि

सत्योक्ते ग्रहपिष्टं लिखीकृत्वा शातद्वेकनासं मंडलभागविशद्वेष्टाः स्युः शेषास्तु मासाद्याः १०

शकाभागे तत्ते लब्धं ३१ अवशेषं १५ एते दिवसाः अथ लब्धभिदं ३१ राशिष्वेतदु १८ संयोज्यं जातं १३८ अस्वदादशभिर्भागित्वे लब्धं ११ शेषं ७
 एवेमासाः लब्धस्यास्य ११ द्वादशभिर्भागं नमयच्छतीत्यन एतदेवात्र शेषं ११ एताभिर्ग्रहास्तु दीर्घवर्षाणि एवं वर्षं ११ मास ७ दिन १५ घटी ० एत-
 त् सर्वकृत्तास्तु दीर्घे सांशिहवर्षाणि एवं यवनेस्वरसत्याचार्यबादरायणवराहमिहिर्नासुदीयः प्रदर्शित इति १० एवमागतस्यासु दीर्घस्वसमाख्या
 र्थमनेनैव कर्मविशेषार्थं वशास्येन्नह स्वतुंगवक्त्रेति स्वतुंगस्थैः स्वीचर्गते ग्रहैः वक्रोपगतेः विपरीतगत्या भिन्नेभ्यश्च त्वदजपास्तुः स्तत्रिंशत्स
 तु फलं कर्म उच्चभांशोपगतेः वर्गलिप्ताश्च स्थितेः स्वांशकस्थितेः स्वनवमप्रागगतेः स्वप्रस्थैः स्वरास्तुपगतेः स्वभिभागेः स्वदेकापस्थैः ए

तेः सहस्रमासुः तद्द्विसंयुगं कार्यं इत्यान्विशेषदति भदत्तशब्देन सत्याचार्योन्मिथीयते यस्याच्चन्यतामिह प्रभाषीक्रियते पूर्वोक्तः ॥ ५॥
शक्तिर्देवभित्त्यादिसतेनासुदीयः हतः तस्मात्सत्यभाषिते सत्याचार्यकृते इथानेतावान्विशेषः यदेतत्स्वतुंगवक्रोपगतेः त्रिसंयुगमिति तत्सत्यं तद्देशेष
समावयन्तीति अन्यद्यच्छेषं तत्सत्यमेवुदीरितं प्रथमेययवनारिमतेयदुदीरितमुक्तं तत्समानमन्यत्रापि तत्सत्यं एतदुक्तं प्रवृत्ति सत्याचार्यकृते
नासुदीयं ब्रह्मवक्रवर्ज्यं यत्सुसोवगत्सत्यं यथापातनीयं शूक्तसौरोवर्ज्यं अस्तगतस्याहं पातनीयं सर्वार्थत्रिचरणेत्यादि चक्रपात्तौपहानिः कार्यो ११ एवं
सत्त्वचार्यमेतेन ग्रहासुदीयसुत्वायुनालभासुदीयकरणं कुरोदयेपापहानिः प्राप्तावदपवादार्थमिदं वज्रयाह किमिति अत्रास्मिन्सत्यप्रनासुदीये
होरात्तुं प्राशत्रविमदति मेघादेराग्न्यावत्सराख्यात्म्यशेषः संबंधीनवांशकोत्तमेन मुक्तस्त्वावति संख्यानिवर्षाणि लघ्यासुदीयोदति शोभादा

स्वसुंगवक्रोपगतेस्त्रिसंयुगं द्विरुत्तमस्त्वांशकः त्रिभागैः इथान्विशेषस्तु भदत्तभाषिते समानमन्यस्यथमेवुदीरितं
स्मरित्वात्रैराशिकेन मासाद्यानयनमपि कर्तव्यं एतदुक्तं प्रवृत्ति सत्योक्तेः ग्रहमिष्टलिप्ताद्वत्येति न्यायेन लघ्यासुदीयः कर्तव्यः एवं हत्वा यद्विषयोन्मि
होराप्रवृत्ति तदाराशिसमानानिराशितुल्यानिवर्षाणि प्रयच्छतीति होरास्यामिगुरुज्वीक्षितयुतानान्योरीति न्यायेन यद्विषयोन्मिन्ना बलमपि हो
मल्लयं प्रवृत्ति तदाराशिसमदराति तत्सुत्यानिवर्षाणि प्रयच्छति भागारिकोत्रैराशिकेन मासाद्यानयनं कथमुच्यते भाग्याद्विषयमिष्टं
त्यहं दशभिः संयुग्यासदशभिः शतैः भागमपत्तल्यावासमासाः अवशेषं त्रिशतासं गुण्य तैर्न वच्छेदेन भागमपत्तल्यासं दिवसाः तदवशेषं
असंयुग्य तथैव यदिकाः सुमरीषकैषं पञ्चासं गुण्य तथैव च चकाः लब्धमासादि तैश्चैव योजयेद्वलघ्यासुदीयो प्रवृत्ति वीर्यनिवृत्तस्य लब्धस्य

यत्कर्तव्यं दीर्घवर्जितं स्पचनकर्तव्यम् अन्नचूडादरायणः होरादयोऽप्येवं बलशुक्ताभ्यानि राशिभ्यानि वर्षाणि सं प्रपच्छत्यनुपानाञ्चोपाशकादिफलं एतन्नाचार्यवराहोभ्य
हिरणस्कल्पजातेकेऽपि नष्टेषाभिहितम् क्रूरोदय इति मययवनादिमनासु दीयोक्रूरोदये क्रूरेलप्रगते साद्धेदिनोपि नवांशाहतात्समस्कादिदितिन्यायेन यदाशुषोपच
यः क्रियते तदस्मास्मिन्सत्यमनासु दीयेन कृतव्यम् अन्यस्मिन् कर्तव्यं कार्यनान्दोशेति मयमोपादत्तेः पूर्वकथितैरेवैः नवोत्तिथिविषयेति ये ब्यायवनबादराय
णाचार्यमतेन परिता जीवशर्षभेतेन च ग्रहायं परमासुषः स्वरांशमिति तैरवैस्त्रैराशिकमुत्तेनादिहनसंभवति यथादित्यस्य द्वादशाकानां मशकानामेकोनविं
शत्यब्धभवंति तैरेकस्मिन्नेकोकिमिगिसत्यासु दीयेन कर्तव्यम् १२ अथमथादिमगमुपव्यस्य जीवशर्म मतेनोपन्यस्य सत्यमतस्यैवांगीकरणमिद्वज्ज
याह सत्योपदेश इति अत्रास्मिन्मगत्रये सत्योपदेशो वरञ्चैष्टदत्यर्थः किंतु तदप्यन्ये बहुवर्गिणाभिः बह्वभिः गुणनाभि रयोगय कुर्वन्ति विनाशयन्ति

क्लृप्तत्रांशप्रतिमंददातिर्वीर्यान्विताराशिसमंचहोरा
 कुरोदयेत्वोपचयःसनात्रकार्यचनाब्देःअथमोपदिष्टेः१२

कस्मात्तः गुणानाः स्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणमित्यादिकाः नवयोरिस्वरुहेग्रहोपवर्तितदा द्विगुणभासुः कुर्वन्ति स एव स्वग्रहं शक्ये यदि प्रवर्तितसंभूयोपि द्विगुणं कुर्वन्ति स एव स्वद्रेक्षणे यदा प्रवर्तितदा भूयोपि द्विगुणं वरति तदा भूयस्त्रिगुणं कुर्वन्ति स एव स्वोच्चस्थोपवर्तितदंभूयोपि त्रिगुणं कुर्वन्ति एवमनवस्था अनेनानवस्थापसंगेन सत्योक्तमप्यासुदीयमसुक्तं बहुवर्गणाभिः कुर्वन्ति तथाच मयः वर्गेनमेस्वरशोदेषाणेत्वेन वांशकैर्द्विगुणं वक्रोच्चगते त्रिगुणं द्विगुणं कार्यं यथा संख्यं तथाच सा रावल्या बहुताडनसंभोयां करोत्येकवर्णिणाम् वराहमिहिराचार्यः स्मानदृष्टान्तिरन्तैरिति एतदसुक्तम् तदन्तर्किकार्यं इत्याह आचार्यकलंतु बहुमनायामिति एतदन्तर्किकत्वमन्नागमः बहुमतायां प्रासाया मे कंतु यद्भूरि बहुतरः

त्रिगुणकर्तव्यं यत्रवारद्वयं त्रिगुणलंभान्तत्रसहदेवात्रिगुणकर्तव्यं एकतुयद्भूतिनदेवकार्यमिति वचनात् स्वल्पजातकेष्वुक्तभाचर्येण, यौगं न मे स्वरास्व
 देवाणेस्वनवांशेस्वकेसहस्रद्विगुणं वक्रोच्चयोस्त्रिगुणितं द्वित्रिगुणलेसहस्रत्रिगुणमिति चक्रपातं वर्जयित्वा बहुवर्गणायायेनेन देवकर्म शत्रुक्षेत्र
 स्थोनीचस्थश्च यदाग्रहो भवति अस्मंगतो वा तदा सहदेवाद्दीर्घहाभिः कार्यं नीचेतोर्द्धक्रमतोत्यत्रापि अनुवर्तनीयं उक्तचस्मलजातके शत्रुक्षेत्रेऽप्यंश-
 नीचेर्द्धसूर्यसुमकिरणश्च क्षपयंति स्वादायानां संचयनो रविजडत्वाभिति एवं हतस्य सत्याचार्यमतस्य स्पष्टता भवतीत्याचार्यस्य मतं यत्रापहाभिः प्राप्ता

सत्योपदेशो वरमञ्जकिंतु कुर्वंत्ययोग्यं बहुवर्गणाभिः

आचार्यकृत्वच बहुमतायामेकतुयद्भूतिनदेवकार्यं १३

गुणानां च मासांतत्र सहदेवापहानिं हत्वा सहस्रदीपगुणनाकार्या किंत्वपहानो कर्तव्या याचक्रपातापहानिं हत्वा ततः शत्रुक्षेत्रस्थस्यापहाभिः सह देवकर्तव्या ततः
 सहदेवगुणनाकार्या अत्र च भगवान्गार्गः राशितुल्यांशभगव्यानि ग्रहोब्दाभिप्रयच्छति लग्नश्च स बहुभेदाभिः शत्रुक्षेत्रस्थस्यापहानिः मासाद्यानयनं का-
 र्यमनुपातादतः परं सर्वार्थत्रिचतुर्थोऽन्वाभं पंचचतुःसमिन् हरंति पापाः स्वादायान्तदर्थमितरेग्रहाः व्याचक्रापहानिस्तु कथितेयं तथा मुवं एकस्तेव
 क्षेणे वक्रो निबलवान्ग्रहः शत्रुक्षेत्रगतस्य शनीचेर्द्धसूर्यगतस्तथा हतिस्वादायाद्विगाविसितां दित्यनंदनो नचावनिस्तु तच्चांशं शत्रुक्षेत्रगतस्तथा
 ग्रहापहाभिः कर्तव्या ततो न्यासबहुषां प्राप्तास्ते वैवकर्तव्यायास्यात्तास्महत्तया ततोपि गुणनाकार्यायेकैव महती स हतौ द्वाभ्यां वर्गोत्तिमेस्वांशे स्वेद

क्काणेत्स्वेकेगृहे त्रिभिर्वक्त्रगतस्याथस्त्रीचरशिगतस्यच ग्रहदायोभवेवंप्रशोथक्षेपकृतस्त्युः अत्रयद्यप्याचार्यणांशासुः प्रमाणीकृतम् तथापिस्तयोयदि-
 स्याग्बलीप्रवर्तिनदंशासुः कर्तव्यम् अथकोबलवत्सदापिंडासुः तथाचमणित्यः विलम्बेतिब्रह्मोपदेशप्रदृष्टंशसम्भवः रवोपिंडोद्भवंकुर्यादितद्भूमिचरितनाः
 तथाचसागरवल्याम् अंशोद्भवंविलमात्सिञ्चप्रानोर्नैसर्गजंचंद्रादिति अन्येद्येवमाहुः यथांशासुः पिंडासुषीद्वेऽर्धपक्षेयै हाप्रयामपिदशांतदंशाविभग्नपरिक-
 त्पनाकार्यं तत्रग्रहत्वंतस्यायतिमंतदंशासैवग्रहपिकृत्यनत्कालवर्तते तदाधिकयासुर्जयति शत्रुदशांचेनतानेत्रेभरणमित्रदशांचेत्तदापिजीवति मध्यम
 दशांचेत्तदापीडाभवति ततोपिजीवति अस्माकंसत्याचार्यमभिप्रनमिति १३ अथयस्मिन्योगेजातस्यासुः प्रमाणनज्ञायेतद्योगज्ञानंप्रुषित्वाग्रयाह शु

गुरुशशिसमिहितकुलीरलघेशशितनयेऽगुजेचक्रंद्रयाते भगविरपुसहजोपगैश्चशेषैरगमि
तमिहाशुरनुक्रमोद्दिनास्यात् १४ इतिस्त्रीभ्रं० विरचि० बृहज्जानकवि० आसु० स० ७

सुरीति कुलारलेकृदोदये गुरुशशिमाहिनेजीवंचद्रयुक्ते तथा शशितनये बुधे मृगजेत्रुक्ते केंद्रयाते कंदकगते शेषैः परिशिष्टैः शिवशोभसौरेः भवति पुंसह-
जोपगतैः भवस्थानमेकादशरिपुस्थानपष्ठसहजस्थानतृवीय एतेषु भवति पुंसहजेषु उपगतैः स्थितैः दहाभिन्योगे जातस्यानुक्रमान्दिनागणितकर्मनरे-
णापि विनाभितं अपरिभितायुः स्याद्देवेत् एतदुक्तं भवति यदा कर्कटलभं भवति तत्रैवं च द्वाविंशत्येव स्थितौ भवतः बुधशर्कौ साहितौ एतत् स्थोवालमृच
तुर्थसप्तमदशमस्थानानां भन्यतमे तथा सप्तमं भवतः परिशेषाः आदित्यागारकशने च्चराः एतत्कुसाहितावायथा संप्रवेका दशषष्ठतृतीयगाः भवंति दा-
ईदृग्योगे योजातः तस्यापि तमभाणमायुर्भवति अनुक्रमाह्मणितानीन्तं नैव अयमर्थः एवां विधेयोगे दृष्टे आयुर्दीयगणनानकर्तव्या यस्मान्नस्यासंभव इति

अनेन्यथाजावस्त्वथागवेनाशुशावश्यमेवभाविनव्यं नाशुःपिंडस्यार्वाकृतस्यमृत्युर्भवति नचाशुःपिंडमितिचम्यते नजीवितव्यामिति यस्मिन्योगोजावस्त्वानोचिरदे-
वासुषोऽयंस्मोभवतिइति तथात्त्वमृत्युक्तस्य पारदारनासुष्य इत्येवमादिकेदोषेर्नजावति एतद्योगेजातस्यासुषुवेदोक्तोर्विधिसोवितेरसायनेः प्रयोगैर्यथाभिहिते
दीर्घमशुवरवामोतीति १४ इतिश्रीभट्टोत्तलविरचितायां बृहज्जातकविरुक्तौआशुदीयाध्यायःसप्तमः ७ अथानोदशानर्दशाध्यायोव्याख्यायते
परिज्ञातसमस्तासुषुःपुरुषस्यजीविनाभ्यन्तरेस्थितयोः स्फुरद्बुदुःस्वयोःपरिच्छेदःक्रियते तत्रचशोध्यस्तेपविशद्भूमाशुर्यावत्वभाणंयेनग्रहेणदत्ततावत्व
माणेवनस्यसंबंधिनीदशाभवति तत्रदशाक्रमेणज्ञायेतस्मान्माडित्याह उदयोत्तुंगंतसुः रविरादित्यआत्मा शशांकश्चद्रोमनः एवासुदयरीविशशांक्रान्ता
मध्याह्नःप्राणीबलवान्तदूलवशान्तस्यसंबंधिनीप्रथमादशाभवति माथान्योद्देहवतां तथाचयवनेश्वरः निशाकरादित्यविलग्रामध्येतत्तालुयोगादधिकं
बलंयः विभर्तितस्यादिदशोच्येतसाशेषास्ततः शेषबलक्रमेणेति उदयश्चरविशशांक्रान्ताश्चोदयरीविशशांक्राः उदयरीविशशांक्रान्ताप्राणीउदयरविश
शांक्रमाणीउदयरविशशांक्रमाणीचकेंद्रादिसंस्थाश्चोदयरविशशांक्रमाणि केंद्रादिसंस्थाः एवमेवांमध्याह्नप्रथमादशादत्तातस्यैवकेंद्रादिसंस्थाः केंद्र
पणफरापोक्नुमेषुस्थिताग्रहाः वीर्षोपचयक्रमेणदशादशुः एवंलभार्कशशांक्रान्तामध्याह्नकृत्यबलवतोदशाआदोपरिकृत्या तवस्तस्यकेंद्रस्थास्तेषां
शाःपरिकृत्याः तैःकेंद्रस्थैःप्रथमेवयसिफलंदत्तंभवति यदुक्तम् प्रथमवयसिमध्येत्येचदशुःफलानीति तथाचयवनेश्वरः पूर्वतुर्केंद्रोपगताःफल
तिमध्येवयःप्राणपरंनिविष्टाः आपोक्नुमस्थाः फलदावयोर्येयथाबलंस्वसुयोगैर्बुधम् अथयादिकेंद्रस्थाग्रहाः नभवंति तदाकः प्रथमेवयसिफल
प्रयच्छतीत्याह नहिफलविपाकइत्यादि केंद्रस्थाद्यभावेकेंद्रस्थानांग्रहाणामभावेअसंभवेसमिप्रथमेवयसिःफलविपाकः सनाहनयतोदोनयौम-
कृत्यर्थगमयतःपणपरस्यानामप्यभावेमध्येवयसिफलविपाकोनहिनएतदुक्तंभवति यदाकेंद्रस्थाग्रहानभवंतितदापणपरस्थाः पूर्वफलंप्रयच्छंति

ततः आपोऽङ्गिमस्याः अथैकं द्रव्याः पणपरस्थाभ्यनभवंति तदासर्वस्मिन्नेववयसि आपोऽङ्गिमस्याः फलंप्रयच्छति यत उक्तं भवति हि फलपत्तिः पूर्वभाषोऽङ्गिमेषि
 दिति एवभाषोऽङ्गिमस्थानामभावमयमेकं द्रव्याः फलंप्रयच्छति ततः पणपरस्थाः आपोऽङ्गिमस्थानभवंति नचपणपरस्थास्तदासर्वस्मिन्नेववयसिके द्रव्याः
 फलंप्रयच्छति एतदुक्तं भवति लभार्कशशाकानां यो बलवांस्तद्द्रव्याभावेत्यथमा प्रथमा दशाकृत्यथिलातनस्तत्के द्रव्यानां सर्वेषां कल्पनीया तेषां परि कृत्यप
 णपरस्थानां परिकल्पनीया स्ततः परमापोऽङ्गिमस्थानां के द्रव्यानामभावप्रथमं दशापतेरनंतरं पणपरस्थानां कल्पनीयास्ततः आपोऽङ्गिमस्थानां के द्रव्या
 नामभावे पणपरस्थानामप्यभावेऽप्यभावेऽङ्गिमस्थानां के द्रव्याभवंति पणपरस्थानभवंति आपोऽङ्गिमस्याएव भवंति ततोऽङ्गिमस्थानां कल्पनीयत्वा

उदयरविशशां कृष्णाणि के द्वा दसंस्थाः प्रथमवयसि मध्येत्येचदुः फलानि नहि
 नफलविपाकः के द्वा दसंस्थाद्यभावे भवति हि फलपत्तिः पूर्वभाषोऽङ्गिमेषि ॥ १ ॥

आपोऽङ्गिमस्थानां मेव कल्पनीयाः अथैकं द्रव्याएवैकं बलं भवंति तदा तेषां मेव कल्पनीयाः अथपणपरस्थाभवंति तदा पणपरस्थानां मेव कल्पनीयाः अथपण
 ङ्गिमस्थाभवंति तदा तेषां मेव कल्पनीयाः तथाच स्वल्पजानेक उक्तं लभार्कशशाकानां यो बलवांस्तद्द्रव्याभावेन प्रथमा तत्के द्रपणपरपोऽङ्गिमोपगानां बल
 छेषाः १ अथ दशाकालममाणं के द्रव्यानामपि दशाक्रमज्ञानमिदं ब्रवज्जथाह भासुः इति मिति शोध्यक्षेपविशुद्धमायुयो बह्वर्षममाणयेन ग्रहेण दत्तं त
 स्म्यग्रहस्य संबंधिनी रशा कल्प्यापरिकल्पनीया तत्र लभार्कशशाकानां यो बलवांस्तद्द्रव्याभावेत्यथ येति न्यायेन तद्द्रव्याप्रथमं कल्पयित्वा ततस्तत्के द्रव्यानां म
 ध्यात्सेव दशामवलस्याति बलस्य पूर्वमथमं कल्प्या अनंतरं तस्मादुन बलस्य एव क्रमेण यथा बथा उन बला भवंति तथा तथा पञ्चदशः कल्पनीयाः

एवं केदस्थानां दशाः परिकल्प्य ततः पणफरस्थानां अनेनैव क्रमेण परिकल्प्याः ततः आपोक्तुमस्थानां अनेनैव क्रमेणेति साम्ये बहूनामिति केदस्थानां बहूनां बलसाम्ये सति बहुवदस्य बहूनि वर्षाणि येन दत्तानितस्य प्रथमं दशापरिकल्प्यानन्वयकथं महाणां बलसाम्यं प्रवति यदि दत्तापरिकल्प्या भवति गतो भवतस्तदनेनैव केन बलेन योधिकः स एव बलीत्यान किं तु स्थानदिदृशेणाकाशबलग्रहदशानां बलानियाव ह्यपि तद्विधेनेकीक्रियते तावदुल्लस्यं भवति महाणां पथास्मान्येनोदाहरणं यदशानैश्चैव बलत्रयेण संयुक्ते भवति सौम्यो बलद्वयेन तदा तत्र सौमस्यानिर्गवत्त्वत्वात् बलसाम्यं भवत्येवं सर्वेषामपि ज्ञेयं तेषां च साम्ये प्रथमोदितस्येति तेषां वर्णां साम्ये वर्णदानतुल्येपि प्रथमोदितस्य दशापरिकल्प्या प्रथममादावर्कमहत्वा यदादि गतं ह्यस्त

आसुः कुतंचेन हि यत्ने देवकल्प्या दशासाप्रबन्तस्य पूर्वम् साम्ये बहूनां ब
हुवर्षदस्य तेषां च साम्ये प्रथमोदितस्य ॥ २ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥

स्य च तावत्साम्यं न भवति तदा बहुवर्षेऽपि ग्रहे स्थिते तदा प्रथमोदितेऽपि स्थिते बलाधिकस्येव पूर्वदशापरिकल्प्यानेषां च बलसाम्ये प्रथमोदितस्येव प्रथमोदितस्य उदयः प्रत्यहं चक्रमावशादेकः आदित्यविमर्कणापरः तत्रेहादित्यविमर्कणेण उदयोगणितस्त्रयोक्तकालांशकवशास्तेषुः अत्र च प्रगनावर्गार्थः बलीत ग्रहुसूर्याणां दशासायां प्रयच्छति तस्मात्ततः प्रयच्छति केदादिस्थाः क्रमेण तु तत्रापि बलिनः पूर्वतत्साम्ये बहुदायकाः तत्साम्येपि प्रयच्छति चे पूर्ववति स्थितौ ताः २ एव दशासायां बलसाम्यं ज्ञाता आमतर्दशापाकग्रहज्ञानवसंतविलकेनाह एकस्य गोदेभिनि दशापतिना सहैकस्य गोग्रहः एकस्मिन् यो व्यव स्थितः दशापतिः दत्तान्तर्दशाकालस्य यदुर्गतदपत्तस्यैव तस्मिन् यो दशापतिः त्र्यंशं त्रिकोणग्रहः दशापतिस्त्रिकोणग्रहो न

पंचमस्थानचोरन्यतमस्थितोदशापतिर्दंष्ट्रातर्दशाकालाल्प्यंशतृतीयभागमपत्तत्यस्वेरात्मीयैः दशागुणैः परिपाचयति स्मरगः स्वरांशमिति दशापतेः स्मरगः
सप्तमस्थानस्थः दशापतिः दंष्ट्रातर्दशाकालाल्प्यंशसप्तमभागमपत्तत्यस्वेर्दशागुणैः परिपाचयति पातंफलस्वचतुरस्वगतः दशापतेः चतुरस्वगो-
रुपचतुर्थस्थानस्योदशापतिः दंष्ट्रातर्दशाकालाल्प्यंशचतुर्थभागमपत्तत्यस्वेर्दशागुणैः परिपाचयति सहोराः होरात्तृतीयवासीहरिषः पंचमस्थानस्यो-
मनेनप्रकारेणव्यवस्थिताः स्वेः स्वेर्दशागुणैः परिपाचयति एतदुक्तंभवति यथादशापतेः सप्तमशोदेकस्योदशागुणैः परिपाचयति यथाचतुर्थ-
तथासप्तमोपपाचयति अत्रदशापतेः प्रथममशपरिकल्पनासुतापञ्चोदेकस्योदशागुणैः परिपाचयति यथाचतुर्थभागमपत्तत्यस्वेर्दशागुणैः परिपाचयति
भागाः परिशेषाणांप्रवृत्तिं अथैकस्मिन्स्थानेयदाबहवोयहाभवंतिनदातेषामध्ये योबलवान् सएवैकः परिपाचयतिनान्ये कथमेत-

एकदशगोर्द्धमपत्तत्यददानितुस्त्व्यंशत्रिकोणगृहगः स्मरगः स्वरांश

द्वगम्यते उच्यते एकवचननिर्देशात् एकदशगोर्द्धमपत्तत्यददानितुस्त्वमित्याद्येकवचनात् नकेवलमिहिरात्रार्थेणैकवचननिर्देशः हतोपावत्त्वलज्जावैक्यपि
तथाचोक्तम् एकदशगोर्द्ध्यंशत्रिकोणयोः सप्तमेतुसमांशचतुरस्वयोस्तुपादं पाचयतिगतोयहः स्वगुणैरिति गार्गीदीनामप्येकवचननिर्देशोस्ति तथाचभग
वान्चार्गिः एकदशैः संस्थितश्चाद्धं त्रिभागं त्रिकोणगः सप्तमस्थः स्वरांशस्तु पातं चतुरस्वगः तमेनसीहिताः सर्वे तदुत्थोत्थं फलदायकाः यवनेरवरक्याच्चे
वम् कालोर्धभागैकग्रहाश्रितस्य तर्दर्थभागलभतेचतुर्थे त्रिभागभागीचत्रिकोणसंस्थस्तर्दर्थभाद्रस्याच्च त्र्यहकृत्रिकोणे स्यात्सप्तमे सप्तमभागभागी -
स्थितोयहश्चरवशात्तृग्रहस्य एवं सर्वत्रैकवचननिर्देशः तस्मादेवंजायते यतएकएवांशहोत्रप्रवृत्तिनसर्वइति तथाचसत्यः अर्थतृतीयमर्थतथाद्ध-

स्तेचसप्तमं भागं एकद्वेनैव पंचमचतुर्थीनिधनाद्यसप्तानां दद्युर्गोहाय हाणां स्वरूपं तदंशारव्यानां फलकालाभिप्रायविधेयं क्रमेण प्रेषयित्वा तेष्वेवम् एकद्वेनैव
 लवान्मासहोरोभिचतोरिषोर्बापि भिन्नचतुष्टयफलतस्मिन्कालेरिषुर्नैवं तथाच यमः एकद्वेनैव पगनानां यो भवति बलाधिको विशेषेण एकः स एव हतान्मेन
 मस्थिता विहासति तयोपि यथाशापहारित्वं मासस्तत्र च त्रयोदशग्रहः स्थितो भवति तदालयग्रहयोर्बलवान्मएवैकः पठितमंशमपहरति नेतरदति अन्ये
 सर्वेषां येषां दिराशिगानां तदंशभागमिच्छति अन्येषुनः एकमेव भागं गृहीत्वा भागस्यैकद्वेनैव भागो हृत्य तद्व्यागमिच्छति ३ अथ दशापरिकल्पना
 ज्ञानमिदं वज्रयाह स्थानानीति अद्वैतिकाभागाः स्थानशब्देनोच्यन्ते तेषामद्वैतिकाभागां भागानां सवर्णनाकायो सवर्णनासदृशच्छेदना छेदनासादृ

गादं फलस्य चतुष्टयगतः सहोरास्तेवंपरस्परगताः परिष्ठाचयन्ति ॥ ३ ॥ स्थानान्यथैतानि सवर्णयि
 त्वांसर्वोपयच्छेदविवर्जितानि दशाब्दपिंडे गुणकायथाशब्देनैवैक्येन दशाभेदः ॥ ४ ॥

इयमुत्पाद्यतस्तानि सवर्णस्थानानि अथः छेदः विवर्जिताभिकार्यणि छेदानपस्य इत्यर्थः उपरिस्थिता राशयो यथासंभवं प्रत्यंशं गुणकाशमं वंति छेद
 स्तदेक्येनैव भागं शीनोभेक्येन संयोगेन छेदो भागहारो भवति कस्मिन् गुणकारा भागहार इत्याह दशाब्दपिंडे दशावर्षसमूहे तेनैतदुक्तं भवति दशाब्दा
 नृष्टयकृष्टयकृष्टयकृष्टयैः संगुण्य छेदेन विभज्या वा न वर्षीयं तदंशा भवति तद्यथोदाहरणम् दशापतिनैव केवलं कश्चिद्ग्रहः स्थितः अन्यस्थानेषु न कश्चि
 न स्थितस्वदा स एवापहारी तत्र दशापतेः रूपस्यैकस्यैवाधोरूपमेकन्यसेत एवमर्द्धहारस्य रूपस्य धोरूप इत्यन्यासः ११ अत्र परस्परच्छेदगुणावेतो
 राशौ कर्तव्यौ ह्येतौ जातो ३१ एतौ समच्छेदाभूतो छेदहीनौ १२ एतौ गुणकारौ धनचोर्योगः ३ एष भागहारः अत्र दंशेति दत्तायुर्दशयः ३१ ॥ ११ ॥

[illegible]

तदशापतेः द्वाक ८।१।५० अत्येवगुणस्यासृष्टिः प्रागमपट्टत्वासां १।१।५० इवंपुनरुदशापतेः सममस्थानस्वस्यांनर्दशा एवंपुनरुदशापत्यंतर्दशात्तात्मास्तोप्राप्तः
सममस्थानग्रहणक्षितिप्रवृत्तिः अस्यांतर्दशात्तात्माद्वयस्वयोगः ८।१।५० जातोसेवमुलदशोनिर्गवेमकस्मिन्नदशकिल्लाः अशोदोमुलदशापतेरंतर्दशाप्रवृत्तिः त्वर
ननरमशदस्य अशदशापतिनासोहेस्मिन्नशोकाच्चिह्नोभक्त्यपरम्यनवमंनमयोर्ध्यादेकस्मिन्नप्रवृत्तिनीहोकेनाभ्युत्थानेपुनचतुरस्रयोः नसमयेत-
द्वत्तासः १।१।१३ एतेसथावः परस्परलेदहत्ताजाताः ६।१।३ छेदहीनाः ६।१।२ एतेगुणकाराः एकीकृताः ११ एवंप्राप्तदशः अथदशापतिदायः १।१।५० अ-
त्येवगुणस्वरराशिभिः प्रागमपट्टत्वासां ६।१।५० एवंपुनरुदशापतेरंतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० निगुणस्यैकादशभिः प्रागमपट्टत्वासां
१।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा
अथदशापतेः नदंतर्दशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा
शोकाच्चिह्नवत्तत्त्वचतुरस्रयोः यथादेकस्मिन्निर्दोषेनचात्येपुस्यानेपुननिर्दोषयोः नसमयेतद्वत्तासां १।१।१३ एतेपरस्परलेदहत्ताजाताः ८।१।३ छेदही-
नाः ८।१।२ एतेगुणकाराः एकीकृताः ११ एवंप्राप्तदशः अथदशापतिदायस्यास्य १।१।५० अत्येवगुणस्वरराशिभिः प्रागमपट्टत्वासां ८।१।५० इवंप्राप्तद-
शापतेरंतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य
मिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० इवंप्राप्तदशकिल्लांतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य
स्वभावतः अंतर्दशापतिनासोहेस्मिन्नशोकाच्चिह्नोभक्त्यपरम्यनवमंनमयोर्ध्यादेकस्मिन्नप्रवृत्तिनीहोकेनाभ्युत्थानेपुनचतुरस्रयोः नसमयेत-
द्वत्तासः १।१।१३ एतेसथावः परस्परलेदहत्ताजाताः ६।१।३ छेदहीनाः ६।१।२ एतेगुणकाराः एकीकृताः ११ एवंप्राप्तदशः अथदशापतिदायः १।१।५० अ-
त्येवगुणस्वरराशिभिः प्रागमपट्टत्वासां ६।१।५० एवंपुनरुदशापतेरंतर्दशा पुनरपिपुनरुदशापतिदायस्यास्य १।१।५० निगुणस्यैकादशभिः प्रागमपट्टत्वासां

इक्षुमूलदशापतेरतर्दशा सुनरीभिः मूलदशापतिदायस्यास्य २३ ०।१० समगुणस्वत्रयोविंशत्याभागमपत्त्यावासं ७।०।१० इयं पाचकस्थेन सहावस्य
 स्वातर्दशा सुनरीभिः मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।१० द्विगुणस्वत्रयोविंशत्याभागमपत्त्यावासं २।०।१० इयं समभागपाचकस्थेन तर्दशा अस्या
 तर्दशाचयस्ययोगः जावः २३।०।१० सैवमूलदशेति अथ दशापतेस्त्रिकोणयोः अथिग्रहोच्यवस्थितः नान्येषु स्थानेषु न दान्यासः १।१।११ एनेस
 शयः परस्परच्छेदहताजाता ९।३।३३ छेदहीनाः ९।३।३३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १५ एषभागहारः दशापतिदाय १।३।३३ स्यास्य
 ५।०।१० नवगुणस्य पंचद ९।३।३३ शभिः प्रागमपत्त्यावासं ३।०।१० इयंमूलदशापतेरतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य ५।०।१०
 १० त्रिगुणस्य १५।०।१० पंचदशभिः प्रागमपत्त्यावासं १।०।१० इयंत्रिकोणस्य स्वातर्दशमिदानीयस्यैषेव अस्यातर्दशात्रयस्ययोगः ५।०।१०
 जातसैवमूलदशेति अथ दशापतेस्त्रिकोणयोः मथादेकस्मिन् कश्चिद् द्वोच्यवस्थितः चतुरस्रस्योः मथादेकस्मिन् पिनान्येषु स्थानेषु न दान्यासः
 १।१।११ एतेपरस्परच्छेदहताजाताः १२।४।३३ छेदहीनाः १२।४।३३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १९ एषभागहारः अथ दशापतिदायस्य
 १।३।४३ स्व १९।०।१० द्वादशरा १२।१२।१२ त्र्यैकोनविंशत्याभागमपत्त्यावासं १२।०।१० इयंमूलदशापतेरतर्दशा पुनरपि दशाप-
 तिदायस्यास्य १९।०।१० चतुर्गुणस्यैकोनविंशत्याभागमपत्त्यावासं ४।०।१० इयंत्रिकोणभागपाचकस्थानर्दशा पुनरपि दशापतिदायस्यास्य
 १९।०।१० त्रिकोणस्यैकोनविंशत्याभागमपत्त्यावासं ३।०।१० इयंचतुर्भागापाचकस्थानर्दशा अस्यातर्दशात्रयस्ययोगः १९।०।१० जानासै
 वमूलदशेति अथ यत्र दशापतेस्त्रिकोणयोर्मथादेकस्मिन् स्थानेषु कश्चिद् द्वोऽन्यः सममेतदानीयासः १।१।११ एतेराशयः परस्परच्छेदहता-
 जाता २१।७।३३ छेदहीनाः २१।७।३३ एतेगुणकाराः एकीकृताः ३१ एषभागहारः दशाप १।३।३३ विदायस्यास्य ३१।०।१० एक

विंशत्यासं गुणितस्यैकत्रिंशताभागमपत्त्यावासं २१।१०।१० इयंमूलदशापतेरनंदंशा पुनरपिदशावर्षाणि ३१।१०।१० सप्तभिःसंगुण्यैकत्रिंश । आगतं २६ तत्त्व
वासम् ७।१०।१० इयंभिभागफलचक्रस्यानंदंशापुनरपिदशावर्षाणि ३१।१०।१० त्रिभिःसंगुण्यैकत्रिंशताभागमपत्त्यावासं ३१।१०।१० इयंसप्तम
भागफलचक्रस्यावर्दंशा अस्यानंदंशात्रयस्ययोगः ३१।१०।१० जानासैवमूलदशेति यत्रदशापतेः चतुरस्रयोः द्वयोरेवग्रहोस्थितौ नान्यत्रतद्व्यासः १।१।१०
एतेकशवःपरस्परछेदहताजानाः १६।१४।४ एतेगुणकाराः एकीकृताः २४ एषभागहारः मूलदशापतिवर्षाण्यताभिः १।१।१०
मूलदशाभिःसंगुण्य १६।१४।४ च
१६।१४।१६ तुर्विशल्या २४ भागमपत्त्यावासं ४।१०।१० इयंमूलदशापतेरनंदंशा पुनरपिदशापतेः दायस्यास्य-
६।१०।१० चतुर्गुणस्वचक्रविंशत्यभागमपत्त्यावासं १।१०।१० इयंचतुर्थभागपाचक्रस्यानंदंशा द्वितीयस्याप्येषैव अस्यानंदंशात्रयस्ययोगः ६।१।१०
सैवमूलदशेति अथयत्रदशापतेचतुरस्रयोः यच्चोदेकस्मिन्त्रिद्वहोभावाविति सप्तमन्यस्तत्त्यासः १।१।११ एतेराशयः परस्परछेदहताजानाः
२८।२८।४ छेदहीनाः २८।२८।४ एतेगुणकाराः एकीकृताः ३९ एषभागहारः अथमूलदशापति १।१।११ वर्षाणि ३६।११।१० एतान्यष्टाविंश
२८।२८।२८ त्यासंगुण्यैकोनचत्वारिंशताभागमपत्त्यावासं २५।१०।४।३६ इयंमूलदशापतेरनंदंशा पुनरपिदशावर्षाणि ३६ सप्तभिःसंगु
ण्यैकोनचत्वारिंशताभागमपत्त्यावासं ६।५।१५।८ इयंचतुर्भागपाचक्रस्यानंदंशा पुनरपिदशावर्षाणि ३६ चतुर्भिःसंगुण्यैकोनचत्वारिंशका
भागमपत्त्यावासं ३।८।१२५ इयंसप्तमभागफलचक्रस्यानंदंशा अस्यानंदंशात्रयस्ययोगः ३६।१०।१० जानासैवमूलदशेति एवंत्रिविकल्पाः अथ
यत्रदशापतिनसैवसौशौचद्विद्वयवस्थितौ द्वयोरेपित्रिभिःषयोः तद्व्यासः १।१।१।११ एतेराशयः परस्परछेदहताजानाः १८।१८।१८
छेदहीनाः १८।१८।१८ एतेगुणकाराः एकीकृताः ३९ एषभागहारः अथमूलदशापतिवर्षाणि १३।१०।१०

अतः प्राग्वतं तदंशा न्यासः	६	३	२	२	अस्यानर्देशाच्चतुष्टयस्य योगः १३।०।०	जातोऽसैव मूलदेशेति	अथ यत्र दशापत्तिना सैहैकराशौ कश्चिच्छावस्थितः त्रिंशो
राशयोः मध्यादेकस्मिन्क	०	०	०	०	अथैव्यवस्थितश्चतुरस्त्रयोगमध्यादेकस्मिन्नेव	नान्यत्र तदंन्यासः	११११११ एतेराशयः परस्परच्छेदहताजाताः
२४।१२।८।६	०	०	०	०	छेदहीनाः २४।१२।८।६ एते गुणक्राराः एकीकृताः ५०	एष भाग हारः मूलद	शा ३६।०।० अतः प्राग्वच्चत-
२४।२४।०४।२४	०	०	०	०	स्रोतर्देशाः १०।३।१०४८।८।०।२०।२४।५।८।३।३६।४।३।२५।१२।	अस्यानर्देशाच्चतुष्टयस्य योगः ३६।०।०	
जातोऽसैव मूलदेशेति	अथ दशापत्तिना सैहैकस्मिन् राशौ कश्चिन्	व्यवस्थितश्चिक्काणयोः मध्यादेकस्मिन्नन्यः सप्तमेव्यवस्थितोऽन्यत्र तदंन्यासः	१११	१	१	१	१
१।१	एतेराशयः परस्परच्छेदहताजाताः	४२।२१।१४।६	छेदहीनाः ४२।२१।१४।६	एते गुणक्राराः एकीकृताः ८३	एष भागहारः	११२	
३।७	मूलदेशावर्षाणि १६।०।० अतः	४३।४३।४३।४३	प्राग्वच्चतस्रोतर्देशाः अनीताः	८	४	३	२
जातोऽसैव मूलदेशेति	अथ दशापत्तिना सैहैकस्मिन् राशौ कश्चिच्छावस्थितः अन्योदयोऽन्यतुरस्त	अथ दशापत्तिना सैहैकस्मिन् राशौ कश्चिच्छावस्थितः अन्योदयोऽन्यतुरस्त	अस्यानर्देशाच्चतुष्टयस्य योगः १६।०।०	जातोऽसैव मूलदेशेति	अथ यत्र द	११११११	एते प
रस्परच्छेदहताः	३२।१६।८।८	छेदहीनाः ३२।१६।८।८	एते गुणक्राराः एकीकृताः ६४	एष भागहारः	मूलदशा	११२।४।४	३६।०।०
अतः प्राग्वच्चत	३३।३३।३३।३३	स्रोतर्देशाः १८	४	४	४	४	४
शापत्तिना सैहैकस्मिन् राशौ कश्चिच्छावस्थितोऽन्यतुरस्त	५६।२८।१४।८	एते गुणक्राराः एकीकृताः १०६	एष भागहारः	१११११	एते परस्परच्छेदहताजावाः	११२४७	मूलदशा ३६।०।०
५६।२८।१४।८	छेदहीनाः ५६।२८।१४।८	एते गुणक्राराः एकीकृताः १०६	एष भागहारः	११२	४	७	७
५६।२६।५६।५६	अतः प्राग्वच्चतस्रोतर्देशाः	११२	६	४	८	४	३
		१२	२	४	४	३	२
		१८	१	८	१	६	१

जातोसैवमूलदशेति एवंचतुर्विकल्पाः अथपंचविकल्पेषुन्यासादेवग्रहावस्थानंबोद्धव्यं न्यासः ११११११११ छेदेननेन २४ हताज्जानः गुणकाराः २४।
 १२।८।८।६ भागहारः ५८ न्यासः १११११११११ छेदेननेनगुणकाराः ४२।२१। १४।१४।६। भागहारः ९७ न्यासः
 १११११११११ छेदेननेन २४ गुण काराः २४।१२।८।६ भागहारः ५६ न्यासः १११११११११ छेदेननेन ५६
 ११२।३।४।४ गुणकाराः ५६।२८।१४।१४।८ भागहारः १२० न्यासः १११११११११ छेदेननेन ११२।३।४।७
 २। ८४।४२।२८।२१।१२ भागहारः १८७ न्यासः १११११११११ छेदेननेन १४४ गुणकाराः १४४।४८
 ४८।३६।३६ भागहारः ३१२ न्यासः १११११११११ छेदेननेन २५२ गुणकाराः २५२।१२६।८४।८४।६३।३६ भाग
 एवंपंचविकल्पाः अथषड्विकल्पाः न्यासः १११११११११ छेदेननेन १६८ गुणकाराः १६८।२८।४२।२४ भागहारः
 हारः ६४५ न्यासः १११११११११ छेदेननेन ९६ गुणकाराः ९६।४८।३२।३२।२४।२४ भागहारः २५६
 ४१६ न्यासः ११३।३।४।४ छेदेननेन ८४ गुणकाराः ८४।२८।२८।२१।१२ भागहारः १७२
 न्यासः १११११११११ छेदेननेन ८४ गुणकाराः ८४।२८।२८।२१।१२ भागहारः १७२
 द्विकल्पाः ११३।३।४।४।७ अतारः अथसप्तविकल्पाः न्यासः १११११११११ छेदेननेन १६८ गुणकाराः १६८।८४।५६।
 ५६।४२।४२।२४ भागहारः ४७२ एवंशतानोदायहाराप्रवृत्ति तावेदेवतत्कर्मउपपद्यते यावन्तेनप्रवृत्तितावत्क
 र्मेनोपपद्यतइति एकविकल्पोनास्ति द्विविकल्पाश्चतारः ४ त्रिविकल्पाः ७ सप्त चतुर्विकल्पानव ९ पंचविकल्पाः सप्त ७ षड्विकल्पाश्चतारः ४ सप्तविकल्पाएकः

एवंद्वित्रिंशद्विकलाः ३२ यत्रबहुवः पाचकाप्रविविक्तग्रन्थसंमूलदशापतिरेवातदशापाचकोभवति ततः पस्यएवदशाविभागक्रमः साएव तदशाविभागान्
कस्यादौदशापाचकत्वंतस्यैवातदशापाचकत्वंयस्यपञ्चान्तस्यपञ्चादितिदशाक्रमपञ्चनेयस्यातदशापाचकत्वेनभामतस्यनवकल्प्य तदनेवरंयस्याभ्यासंवस्यैव
कक्तव्यं अत्रान्येमूलदशापतेरतदशादलाततः परद्वैकसंयस्यदलाति ततस्त्रिकोणगतस्य ततश्चतुरस्रगतस्य ततः सप्तमगतस्य त्रिकोणचतुरस्रयोर्द-
दायलेनदावयोर्बलाधिक्यस्यदौतच्चायुक्तं यस्याद्द्वैगवान्गार्भिः आदावतदशापाकोभवत्येवदशापतेः ततः परंतुवक्तव्यं दशापाकक्रमेणसु ५ एवं
दशान्तदशाविभागेज्ञातेकस्यसंबन्धिनादशातदशावाश्रमाफलाभवति कस्याक्रमफलेत्येतन्नज्ञायेत तदर्थेदशादेः स्वफलाश्रुत्याः संज्ञावैतालीयेनाह

सम्यग्बलिनःस्वसुंगभागेसंपूर्णाबलवर्जितस्यरिक्ता
नीचांशगतस्यशत्रुभागेज्ञेयानिष्ठफलादशामसूतो ५

सम्यग्बलिनश्चिन्तयितुंशुक्रस्यजन्मकालेवोग्रहः सम्यग्बलवान्भवति पूर्वोक्तेः बलेः सर्वैः युक्तोभवति तत्संबन्धिनीसंपूर्णान्मोदशाभवति नकेव
लंकावत्स्वतुंगभागेऽवस्थितस्यपरमोच्चभागगतस्यैवसंपूर्णान्मोदशाभवति सम्यग्बलिनर्त्युक्ता पुनः स्वतुंगभागदत्येनेतज्ज्ञापयति यथापरमो-
च्चगतोग्रहोऽन्यैः बलकारणैः युक्तो नभवति तथापि तस्य संबन्धिनीदशासंपूर्णैव संपूर्णायादशायामतदशायाचकालेशरीराग्यधनवृद्धिभिः पुरुषो-
भिर्वर्द्धते अथसमस्तबलैः युक्तो नभवति किंचिदुनकस्तदातस्यसंपूर्णान्मोदशाभवति अथपरमोच्चगतो नभवति केवलमेवोच्चशरिगतो भवति
तदावस्यदशापूर्णेवभवति पूर्णाकिनदशाया कालेभनजाप्रमकमिति तत्रासोग्य बलवर्जितस्यग्रहस्यरिक्तान्मोदशाभवति यच्चनीचसंश्लेषितः

तस्यासौस्त्विरुपदशाकालेनर्दशाकालेधनहाभिमयमिति नोचंशततस्वेतिनीचशशिनवभ्रागेयोगोग्रहोमनः स्थितोभवति यच्चशतुभ्रागेशशुवचोरोत्पत्तिना-
 तस्वदशाभिषफलाज्ञातव्या अनिरुपल दशातर्दशाकालेधनहाभिमयनोत्पत्त्यमिति अवचप्रगवाच्याभिः सर्वैर्बलेकेतस्यपरमोच्चगतस्यच सद्यपरव्य
 दशाज्ञेयधनोरोत्पत्तिवर्धिनी सर्वैर्बलेर्विहानस्यनीचराशिगतस्वच रिक्ताभमदशाज्ञेवाधनोरोत्पत्तिविज्ञाशनी स्वेच्चराशिगतस्वाधिकांचिदुलपुतस्वच यूपोन्न
 मदशाज्ञेयाधनवर्दिद्वीरुभा यः स्यात्परमनीचस्यस्वस्थान्चरिनवांशके तस्यानिरुपलानामव्याधनर्थविबर्हिनी ५ अथत्थानर्दशासमाधुनरपीद्वव्य
 याह अस्मेति तुभात्परयोच्चाद्दृष्टस्यच्युतस्वावसोदिसंज्ञा अवतोहिणीनाम्नीदशाज्ञेया दशापरमोच्चभागादारभ्ययात्परमनीचभागादिअत्रानरेयदा

अथस्यतुंगादवरोहिंसंज्ञामध्यामवेत्सासुतदुच्चभागे
 आरोहिणीनिम्बपरित्युतस्वनीचारिभाशेषधमाभवेत्सा ६

शिपदूतत्रात्रस्थितेनयहैषव्यादन्तदशांतर्दशावासावरोहिणीसंज्ञाभवति यस्मान्परमोच्चाद्दृष्टः प्रत्यहमथोवतरतीतिविकल्प्यते यावत्परमनीचमिति अव
 रोहिंसंज्ञादशाः धमाफलाभवति यस्यादस्यति संज्ञानुरूपणिफलाव्ययेषामिति मध्यामवेत्सासुतदुच्चभागादिति सेवारोहिणी यत्रतत्रराशौव्यवस्थिते
 नसुतदुगेनभिन्नाशक्त्येनदशादशमध्यानाभ्येवभवति एवंयत्रतत्रराशौअथोदेवस्वाशक्त्येनदशाभ्येव एवंयत्रतत्रराशौस्वेच्चनशाशक्त्येनदशामध्येव
 आरोहिणीति निम्बानीचत्परित्युतस्वचलितस्यग्रहस्यारोहिणीनाम्नीदशाभवति परमनीचांतर्भागादारभ्ययात्परमोच्चभागादिस्त्रानरेयदाशिपदूत
 त्रावस्थितेनयहैषव्यादन्तदशांतर्दशावासावरोहिणीनाम्नीदशाभवति यस्मान्परमनीचाद्दृष्टः प्रत्यहंतावदावरोहतीतिग्रहः परिकल्प्यते यावत्परमोच्चमिति आ

सो हि षोऽप्येकफलप्रवर्तिनी चारिप्रोक्षदति सेवो हि षो यत्र तत्र स प्रोक्षनी चरं शोषणेन दत्ता उपानाम्नादशाप्रवर्ति एवं यत्र तत्र राशावर्तिः स तत्र न दत्तः
 शकस्तेन दत्तायैव दशाप्रवर्ति पूर्वशत्रुनवांशस्थेन दत्ताभिष्टफललुक्कमधुना सेवो वा दयेति तत्क्षिपेति दित्यत्रोच्यते अवरोहिणी शत्रुनवांशकस्थेन दत्तायैव
 दृष्टत्वाज्ञेया असेहिण्यथका अनयोः कः फलभेदः अत्रोच्यते अनिरुपलाफलप्रदमश्रमं यच्छति अथमाश्रमेवात्स्यमिति एवमवरोहिणी सा ज्ञाययमसं
 ज्ञाप्रवर्ति तदासेवाभिरुपलुसंज्ञांलभते आरोहिणीयदामध्यसंज्ञाप्रवर्ति नदासेव पूर्णेति संज्ञाज्ञेया अत्र च मगवानर्गार्थिः उच्चनीचानरस्थस्य दशास्यादव
 रोहिणी वस्यामत्ययवाप्नोति फलं दुःशाकुभं नरः मित्रोच्चनीचांशकस्थस्वमध्यामध्यफलवृत्ता न चोच्चमध्यगस्योक्ताच्चोच्चोहिणी दशा सेवायमारत्याप्र

नीचारिप्रोक्षे समवस्थितस्वशस्तेरुहमित्रफलानां दत्ता
 संज्ञानुरूपानि फलान्यथैवा दशासु वदत्यामियथापयोग ७

च निनीचरासंज्ञयस्वतु अवरोहिणी चिदयमाभवेत्कुरुफलवत् आरोहिणी मध्यमफलासंज्ञा पूर्णोपरि कीर्तितेति ६ अथ दशावर्तशासंज्ञाः पुनरप्युपज्जीतक्याहु
 नीचा इति शास्त्रानि युद्धाभिस्त्वोच्चमूलत्रिकोणात्पक्षेन मित्रसेवाणि तेषु वस्थितेन नीचरासंज्ञेवैरिप्रोक्षे शत्रुनवांशके समवस्थितेन वायेदं दत्ताया दशावर्तशा
 सस्य मित्रफलानाम्नेव मित्रफलश्रमश्रमश्रमच फलं यच्छति आधिसमेतमर्थयोगमेव मदीदशेत् अथोदेवाशस्तथाशितेन अथ शलाअशक्ताः शत्रुनीच
 राशयः तत्स्थेन स्वेच्च मित्रमूलत्रिकोणात्पक्षेन वांशकस्थेनापि दत्ता मित्रफलवत् प्रवर्ति संज्ञानुरूपानि स्वनामसंज्ञाभिः फलानि स्वावर्तशासंज्ञेयानि
 वदया संज्ञानां त्वनत्र फलपरा पूर्वाञ्चोष्टफलद अथमाश्रमफलद रिक्तार्थोपहारिणी अनिरुपलदात्यंतमश्रमकारिणी मित्रफलप्रदमश्रमश-

भूतप्रतुं प्रयच्छति अथैकं दशां स्थितिः अथ द्वाब्धानन्तरं एषामादित्यपूर्वेषां द्वाद्वा दशास्यथोपयोगसुतस्त्वस्त्वमि यथायेनैवमकारेणैवसुज्यते तथातल्लय-
 थिष्यामि इत्यानर्दशायां किं फलमुपयुज्यत इति ७ अथ लभ्य दशायां शक्राशक्रज्ञानं वेतालयेनाह उपमेयि उपमेयिद्विस्वभावेयशोलभ्यगतेद्रक्षणक्रमेण
 प्रथमपथपूजितादशानेयाः प्रथमद्रक्षणे जातस्वाध्यायश्चैव भूजितादिनामिष्टफला द्वितीयेद्रक्षणे मध्यमाभिष्टफला तृतीयेद्रक्षणे पूजितामिष्टफला चरमेच
 स्याशाकुत्स्नयेणैव पशत्येतेन मथपेद्रक्षणे जातस्य पूजिताद्वितीये मध्यमा तृतीये मभिष्टफला अथक्रमेष्टमाभिः स्थिरैरक्षमादिभिः स्थिरैरक्षमादिभिः
 स्वमेद्रक्षणशक्रा द्वितीयेद्रक्षणे द्वाभ्यां तृतीयेद्रक्षणे सममध्यफला एवं होरायाः लभ्यस्म्यदशाः परिकल्पिता उक्ता इति ८ अथ येनैवमिष्टफलाया-

उपमेयधममध्यपूजिताद्रक्षणे चरमेष्टुचोत्क्रमात् अ
 शक्रमेष्टसमाः स्थिरैरक्षमाद्द्वारायाः परिकल्पिता दशा ८

द्वाद्वा दशा कालं शार्दूलविक्रीडितेनाह एकमिति एकाद्याः समाः एकादीनि वर्षाणि च द्वादीनां यथाभिहितानि नैसर्गिकाणि तद्यथा जन्मसमयाद्यरस्यै-
 काः समाः संवत्सराः एकच्युदस्यतवः परहोकारस्मागारकस्य एवं चरयः ततः परं नैवेदुजस्य बुधस्य एवं द्वादशाततः परं विंशतिः शक्रस्य एवं द्वाविंशत्
 ततः परं द्युतयोष्ठादशजीवस्य गुरोः एवं पंचाशत् ततः परं कृति संख्या विंशतिः दिनस्ततः सूर्यस्य एवं समतिः ततः परं पंचाशत् दैवाकरे सौरस्य एवं
 विंशत्यधिकं वर्षात १२० एतेषु निमर्गदशाधिपेषु ग्रहेषु बलवत्सूचयस्थितेऽनुचन दशासंश्लेषभूतानि दशाफलानि भवन्ति हीनबलेषु उपचयस्ये च शोभ-
 न्ति एतच्च सर्वदा चिंत्यते निमर्गदशां स्थितिं समाददति तथा च चरवने शरः सन्त्योपभोगः शशिनो वषट्प्रोपमस्य विस्मदशानुजन्म बोधे तु शिक्षा

पदकालाद्वाहुरौपेयुनेच्छाकुलितमहति शोकंयुक्तंविधिपूर्वदृष्टयापञ्चमाहुरगुर्वहति रवेर्वयोर्दात्यरभ्यदस्मात्सौरेर्जगदुभेगकालपादुरिति नैसर्गिकस्य
 दशाकालस्यप्रयोजनमाह सैत्सेरिति तत्रयस्यग्रहस्यसंबंधिनीपूर्वविधिनाक्लृप्तादशांतदशावासायादिनैसर्गिकसमाप्तिः निसर्गकशितवर्षः सैः सैः
 आत्मीयैः तुज्यतेस्वदशाकालेनसमकालंभवति तदायावत्कालतस्यदशायुक्ताभवति निसर्गवर्षसमयंयादियाभ्योतीत्यर्थः कालद्वयस्यैवमुदाति तदा
 यावत्कालंवस्वसंबंधिनीदशांतदशाभवति तस्याः पुरुषफलापत्तिः भवति तस्याः पुरुषपरिपूर्यफलापत्तिः पाकोभवति क्रमात्प्रविपायायावदुत्तेनावच्छुभाफले
 त्यर्थः अत्रकेचिदुदीति पूर्वविधिनाजानाश्रमातदाश्रमफलमत्यर्थंयच्छत्यन्यथाश्रमातदाश्रमप्रत्यर्थीभिनि एतच्चायुक्तं यस्माद्यवनेश्वरः अष्टादशा
 सेवयसिग्रहस्येति तथाचसत्यः एकाब्दिकः शशी अब्दिकः कुजोद्वादशाब्दिकः सौम्यः द्वात्रिंशद्गुरुपुत्रेगुरुस्तुक्रयितः शतम्याहं ५० सप्तत्यब्दः स
 र्जोविंशत्यधिकः शनैश्चरेब्दशतः वयसोतत्तानिचैवास्वदशानैसर्गिकः कालः स्वस्वयसः सदृशग्रहः समासाद्यदोहनाकालं रक्षणपाषाणेष्टास्वभाव
 दाः सूर्यथासंख्यं अथलुग्रदशानैसर्गिककालं पुराणयवनभेतेनाहअंतेलभदृशाइति विंशत्यधिकद्वर्षशतादूर्ध्वयदिकस्यचिदायुषः कालोभवति तदास
 कालः सर्वएवलयस्येनैसर्गिकोभवति तस्मिन्कालेपुराणयवनानामेतेनलभदृशाशोभनाभवति विंशत्यधिकद्वर्षशतादूर्ध्वयदिकद्वर्षशतादूर्ध्वयदिकस्यतत्कुनोवबभूव उच्यते
 तदवोक्तालस्यान्यग्रहपरिग्रहीतत्वात् तद्व्यस्थानवक्ष्यमादेव अथान्यः कश्चिदाह यथानलविंशत्यधिकद्वर्षशतादधिकंयस्यायुर्नीति कितस्यलभेनेस
 र्गिकोदशाकात्रेणस्ति उच्यते नास्तेष्वनैकवलयावदूर्ध्वसप्ततेरभ्यधिकंयस्यायुर्नीतिस्तस्य शनैश्चरसंबंधोनेसर्गिकोदशाकालोनास्ति यस्यपञ्चाशतो-
 धिकंनास्ति तस्मादित्यस्याकिमपिनास्ति एवमन्येषामपियोज्यम् ननुविंशत्यधिकवर्षशतंपरमायुरतदूर्ध्वजीविताभावात्कालग्रस्येनैसर्गिकोदशाकालः
 उच्येत पूर्वमेवव्याख्यातं यथाविंशत्यधिकवर्षशतंपरमायुः त्रैशिकार्थमस्मादीनामायुर्ज्ञानार्थमदृशितं तवः तावत्समाणादायुषः परंसाभवतीति तथाच

वद्यधीनलसेबलविषीशांक्रांतैकविध्यज्योत्तोमवति सर्वेनयहाः यवयययोमीनांशावनस्थिताप्रवति केनदुजगताः केचिच्चविभक्तस्तर्धानलशोददत्तवक्षोभिद
 दति सएवबलमुत्तमदान्यानिदादत्तवर्षणिग्रहैकेकेमेमीनभक्त्यांतास्यत्वाद्दशवर्षीणदत्तानि तांनववक्रोचस्थलास्त्रियुगानिषांइमदवति आदिलवर्जं आदि
 त्यस्यमेपमआमोशकस्थितस्यसप्तविंशतिवर्षीणिप्रवति एवंचद्रादीनांषण्णशतदशेडवाधिकप्रवति आदित्यस्वसप्तविंशतिः तत्रस्यचतुर्विंशतिः एकयेद्वी
 कृतेषांनदयंसप्तमधिकंप्रवति नन्वेतावत्यमाणंक्षालंविध्यज्जीवमानोनदयते योगस्याभिदुर्लभत्वान् उच्यते इद्वितरदशवतएकजंलादिकः नेच्छति केचिन्न
 क्षीनि तालमदत्तामतेकेचिद्वचार्थाः श्रुतकीर्तिप्रभतयः तथानेनेवप्रप्रेषाशुभ्रिप्रतिनेच्छति नोवांछतीत्यर्थः यस्मादवललेलप्रस्यवयौतेतदशाप्रवति साव

एकंद्योनवविंशतिर्येतिहृतीपंचाशदेषांक्रमाच्चंद्रांरेदुजशःक्रजीवीदिनसहृद्देवाङ्गरीणांसमाः स्वेःस्वेः
 पुरुषलानिसर्गजिनैःपक्तिर्दशायाःक्रमादंतेलमदशाशुभ्रिविवनानेच्छतिकेचित्तथा ॥ ९॥

आ आचोर्षेणलमदशायांशुभाश्रमत्तंबलवशान्नोक्तं देखाववशाहुक्तं उभयेधममध्यपूजिनादति यस्मादुलहीनस्यापिलप्रस्यवयौतेदशादेकापवशाच्छुभाप्रवति
 तस्मादेषान्वासीअंतेतलमदशानेच्छति तेनकारणयेवेनेच्छति ननुकिमागपयथांनाकारणेन उच्यते यएवाचार्योअंतेतलमदशानेच्छति नएवागमान्तत्वा
 यथादर्शितकारणंउपन्यस्यनेच्छति तेनकारणेनदोषउक्तः तेषांचशुनकीर्तिः अंतेलमदशाशुभ्रिविवनानेनदहूनापुनं तस्मिन्हीनबलेयनोत्य
 सययेसाभ्यादतोनेष्यते एतच्छुवकीर्तिनाकारणमुपन्यस्तं तच्चदुष्टमेतेनैसर्भिकेलमदशाकालंनदशावाभैवलवगनव्या ९ अथदशानंदशाक्रमांशुभ्रिज्ञानशाद
 लचिचकीर्ततेनाह पाकरम्ममीति सौरसावनंचांद्रनास्त्राणिचत्वारिमानानि तत्रसौरस्मने रविप्रगणभोगः यावताकालेनार्कीप्रभंरुक्तेवत्सौरांदनं यावता

पाकस्वाभिन्नलग्नेसुहृदिवावर्गस्यसौम्येपिवाप्राण्यथाशभतादशात्रिदशषड्भाषेष्टवापाकपे मित्रो
 न्नोपचरयश्चिकोणमदलेप्राकेश्वरस्यस्थितश्चद्रः सत्फलबोधनानिभूरुतेपापानिवातोन्मथा॥१०॥

नात्मक इति नस्मान्सावनमानेनासुदोपगणनाकार्यो वस्माच्छोध्यक्षेपविशङ्कमासुः कर्तव्यं नञ्चासावनमानेन सौरमानेन संश्रालवविधिक्रोमासः सावनमस्त्रिशदात्रः
 चंद्रोभावास्त्रांशिकः नाक्षत्रोपे वल्लिभक्तः सौरमयिगामसुतचंद्रांशवति चंद्रांशुनगत्रोनसावंप्रवर्ति चंद्रांशब्देन नाक्षत्रं उक्तञ्च युगवर्षमासपिंडरविमानं सप्तविधमा
 सङ्कत्वांद्रं अवमयिहीनं सावनमैतदवमव्युन्नितं वर्षमिति एवं शोध्यक्षेपविशङ्कसावनमानेनासुदोयविधिः नथाचमयूरचित्रकभगवावगार्ग्यः व्यासुदोयवि
 ष्वयमप्यायश्चिन्तक्रियास्तथा सावनेनैव तृतीयाभात्राणमप्युपसर्जनं नन्वर्कोदकादसम्बन्धकोटयथावदहोरात्रं नत्सुलिशतंत्रे सौरमहोरात्रं पठ्यते वस्मसस
 हूपनवमनिगविषयः शतगुणाश्च सौमेरेणेवि एवञ्चपुनरिगएवजानाति यस्मात्सुलिशतंत्रवर्जयित्वा सर्वमिद्वांतेषु तंत्रेषु सौरमानेन रविभगकासौमः

सौरमासमाधिश्रासुचुनंचांद्रं भवति चांद्रमवधरात्रोन्नंसावनं भवति एवं शोध्यत्सेषविश्रुद्धं सावनमानं सर्वसंहिता सूत्राकोद्यादारभ्याकोरयं यावदहोरात्रं तत्सा
 वक्रमहोरात्रं भवति संज्ञा तथा च भगवान् सशरः सावनमहोरात्रं गार्गिश्च सावनेन स्मृतो मासि स्थिशशुष्काकोरोदयः तथा च श्रीमद्ब्रह्मसुतः सावनसुद
 श्राद्धुदय इति एवं पुरुषस्य जन्मसमये सावनमहर्गणं कृत्वा तस्मात्तिथिनक्षत्रछेदं तात्कालिकं ग्रहलयादिकं कृत्वा तथा दशानंदं शाकृतं तथाः तत आगाभि दशाप्
 लेवक्तव्यं तत्र प्रथमं जन्म वि अहर्गणं तात्कालिकं कृत्वा ततस्तत्रातर्दशाकालं वर्षादिकं दिनी कृत्य योजयेत् वर्षाणि द्वादशभिः संगुण्य तेषु मासान्सं योज्यन्ति
 शता पुनः संगुण्य तेषु दिनानि क्षिपेत् एवं कृते दशाकालो दिनरूपो भवति तच्च तात्कालिके जन्माहर्गणे स विकले स विकलं संयोज्याहर्गणो भवति तत्रा-
 द्योयद्दृष्टिर्कादिः कालो भवति तस्यातीतार्द्राज्ञात्परतोगणनाकार्यो तस्मादिष्टदिनमानमानयेदनेनाचार्यस्त्रेण दुर्गणोपो भवति ततो दिनवरसासा बभा
 पि कञ्चाद्रः चांद्रो धरतुर्वेदानागासा अधियासादने हीना इति एतत्तत्तदुत्तरवाद्यकरणेनैव भवति को सौरविदुर्गण इत्याह शाको गवस्तु शरो नोर्दगुणः चैत्रादिमा
 स संयुक्तः त्रिंशद्गुणः तिथियुत इति अस्य षष्ठाधिके न शतत्रयेण भागमपत्त्या वासं करणं बद्धाः शेषास्त्रिंशद्भक्ता येन त्रिंशदाभासाः शेषावर्तमानभासे
 मिताद्यास्तिथयः करणाद्धेधगवस्तु शरात्संयोज्यातीतः शकृत्कालो भवति तस्मिन् शोके तस्मिन्मोसे तस्मिन्देने सार्द्रगण इति तत्रैव दशामवेशः पुनरप्यन्यमंत
 र्दशाकालं दिनी कृत्य तस्मिन् योजयेत् एवं यावत्त्योतर्दशा भवती ततावत्त्योनेनैव प्रकरणं योजनीयाः ततो ग्रहा नू लं च गणयेत् अथ कान्येन प्रकारेण काला
 नयनं आदित्येऽन्यमाणे यावेनो गतं भगणा भवति तावतः करणं चारं प्रादरभ्य गता बद्धाः तेषु करणपरिणत शकृत्कालं संयोज्येष्टशकृत्कालो भवति वर्त-
 माने वर्षे यावत्तोरशयः स्फुटोर्को भवति तावतो भासाः सूर्यो गानीताः शुक्रपक्षं कृत्वा पक्षं कतिथि नक्षत्रं चंद्राभ्यां ज्ञायत एव पाकृत्वा भिनीत्यादि अ
 स्म्यग्रहस्थानं दर्शयामवेशः स पाकृत्वा मीतावच्च सौपाकृत्वा मीयावत्तस्यानर्दशा भवे स च पाकृत्वा म्यतर्दशा भवे शकाले ग्रगे यादि भवति तदा तस्य संबंधि

न्येतदंशप्रारब्धशुभदाशोभनफलदाभवति अथवातात्कालं पाकस्वाभिनीयत्कालमिन्नं नस्मिन्नापि दशापदे शकाले लभ्ये शोभनादशावक्तव्यम् अथवास्म्यदंश
पतेः पूर्वव्याख्यातो योगर्गः तस्मिन्नापि लभ्ये शोभना अथवा न्यस्मिन्सोम्येतु प्रमेहेतत्काललभ्ये शोभनेव अथवा पाकपेदशापि पतौ मेहे
सात्कालिकलमात्रिदशापङ्क्तौ भेषु तृतीयषट्दशमेकादशास्थानानामन्यतमस्ये शोभनेव दशावक्तव्या यद्यप्यत्र सामान्येनोक्तं प्रारब्धाशुभदादशा
तथापि शत्रु अधिशत्रुदशायाप्राप्तानि फलमदा अथिभिन्नोपि भिन्नस्य दशाप्राप्तोति शोभनः समः समदशोभेत्ययथोक्तं फलदेशिहमः एतदपि वि
तनीयम् अनेन प्रकारेण यदि शुभफलदातदशाभवति तदास्तु मेव अन्वयाः शुभमेव अथशुभफलायामतदंशायाकिमप्यनवरतमेव सर्वकालं
शुभफलवाप्तिर्भवति किंवा कस्मिंश्चित्कस्मिंश्चित् द्वैवसे एवमशुभायामतदंशायापशुभफलावाप्तिरितु शुभयवसेदहं व्युदासार्थमाह भिन्नोच्चोपचये
त्यादि पाके रवरस्य दशापतेः प्रतिशोभोभं चरतः तत्काले योगे होमिन्नं तस्मिन् अत्र दमायदाभवति तदासत्फलबोधनाभिपुरुते शुभफलानिमक-
दीकरोति अत्रयस्मिन् नहिनियस्मिन् गृहे न्चारवशात्तदंशमाभवति तस्य गृहस्य योगिपतिर्भवति सचेत्तस्मिन् नहिनपाकपेतेस्तात्कालिकमिदं भवति
तदन्तदमाप्राकपतेर्भिन्नोच्चस्योद्गोयः तथापाकपतेः स्तोच्चस्वराशिस्थः सत्फलबोधनाभिपुरुते न केवलं यावत्पाकपतेरुपचयस्थानगतोपि निषिद्धे
कप्रदं दशमस्थानानामन्यतमस्थानस्य स्थिकोणगोपिनवपंचमस्थानगतोपि तथामदनस्थः सप्तमे च स्थितः एतेषु निर्देशस्थानेष्वन्यतमस्थानस्य अत्र
दशमः शुभफलदादशायां सत्फलबोधनाभिपुरुते न ज्ञायते नेषां फलानां भित्तोच्चयेति भिन्नोच्चोपचयश्चिकोणमदनेयस्मिन् स्थाने षष्ठीके न्चरश्च दशमाः
स्थितः सप्तशिः अन्यभिन्नोपभाव आसीत्तदुद्भूतं सत्फलं बोधयति विशेषणतथादशापठि विमिति अतोस्मादुक्तमकारादन्यथापाकपतेस्तत्फलं शत्रुग
हेनीचराशोकादशापतिनासहैकुराशोस्थितस्तथादिनीयचतुर्थ्या एमदादशस्थानानामन्यतमस्थानस्योभवति तदाशुभफलायादशायापापानि फलानि

प्रकटीकरोति सत्त्वशिवोभाक् आसीत्तदुद्धलं फलं बोधयति विशेषणदशाणरितिमिति अनिरुपयस्वरूपं गेहं तं च त्रयदशत्वां भिनोवोपचयादिषु सत्त्वलोकोप-
 नादिकुरुते शत्रुनीचादिषु अशक्तमपलानाभिनि तन्वात्तत्र गगनगार्गः यद्वा शित्सम्पत्तीनांशः शुभमहत्तरैर्बोद्धतः समशित्संन्यस्वलेषु अभाजस्वत्कृतं च
 त शरीरादिहृतं सौख्यं वक्तव्यं बलयोगतः अनिरुपयसि संस्वत्तु तद्रावानामशोभन इति १० अथातर्दशाकाले च द्वाकातराशिवशेन शुभज्ञानं शार्दूलनिधि-
 डिक्तेनाह मारव्याहिमगाविति यस्य तस्य महत्त्वात्तर्दशास्य विशेषसमर्थो हसगौ चंदस्वरुहगे आत्मीयस्यैत्रस्यै कर्तृदगेभारव्यामि वधानदासौ रथ्याय आनव
 हास्यवतीति सौख्यं सूरपभावः अर्थोपनयनपूजासावहितकरोति कौजेभोमसैत्रेयेष्वहद्विक्कौरन्यवमेव्यवस्थिते चंदमहत्तां नर्दशास्त्रियं दूषयति पर-

मारव्याहिमगोदशास्वरुहगेमानार्थसौख्यवहाकौजेदूरयतिस्त्रियं बुधरुहविद्यासुहृत्तदा दु
 गौरण्यपथालयेहृषिकरीसिंहेभिनसेन्नदाकुरुत्वादाभृगुकुमयोर्गुरुहमानार्थसौख्यवहा ११

गुरुष्वहृतस्त्रीदोषमुत्यादयति बुधरुहे भिशुनकन्ययोरन्यतमस्ये चंदमहत्तां नर्दशाविक्रमसुहृत्तदा विद्याशारुत्वात्तुरतिः सुहृत्तदोभिन्नाणि विचंधनंददति
 भिंहस्ये चंददुर्गेष्वरण्येषु पथिचमार्गे आत्येचमृहसमीपेतेषु स्थलेषु कृषिकरोति सितसैत्सुकृतशौदृषकुलयोरन्यतमस्ये चंदं नदा विष्टमोत्पन्नदाभ्र
 ति मृगांकुप्रयोर्पकरपदयोरन्यतमस्ये चंदमहत्तां नर्दशाकुरुत्वादा कुत्सितास्त्रियदति गुरुरुहे जीवसैत्रियनिमीनयोरन्यतमस्ये चंदं महत्तां नर्दशा
 मानार्थसौख्यवहा मानपूजा अर्थोपन सौख्यं सूरपभावः एतान्यवहितदति एवं शक्तप्रदस्यैकमकालमहत्तां नर्दशाभनराभनति एवं शक्तप्रदस्यैक
 लमहत्तां नर्दशा अशक्तप्रदस्यैकमकालमहत्तां नर्दशाभनराभनति अशक्तप्रदस्यैकमकालमहत्तां नर्दशाभनराभनति अशक्तप्रदस्यैकमहत्तां नर्दशाभनराभनति

सौर्षोस्त्वन्नखदंतमन्वर्षकनफक्रोर्षोध्वभूपाहवैरैतेष्ट्यंथैर्यमजस्मसुधामरतिः रथातिः प्रतापोन्नतिः
मार्यापुत्रधवारिशाल्मद्रुहुमुग्धूपोद्गवाव्यापदस्त्यागीपापरतिः स्वभृत्यसलहेतृल्कोडपीडाभयाः१३

शस्त्रप्राप्त्युपादिद्वन भुगभिः प्रसो राजा एष उद्धृत उत्पन्नाभ्या पदो निशेषेणा पदो भवति त्यागीत्या गशीलन भवति शभ्रदशायां सुभस्थो नेत्यागी अभ्र
भ्रदशाचा सुभत्वादशभ्रस्थो नेत्यागी भवति पापगतिः पापासक्तभ्य भवति स्वभृत्यकलहः आत्मीयेषु मृत्यैः सह कलहो भवति तत्क्रोडपीडने भवनः
तत् तदयं क्रोड उदर तदयोदरपीड अभयः रोगाभ्यास्व भवति भिआया सुभयमपि इति स्तुते

अदिकारस्तीरविषयसद्व्यादिषाहस्येभ्योबरेभ्यः कुस्तेभ्यः पुषेभ्यः क्रीडाभ्यः क्रीडाभ्यः निलेभ्यः अन्नाच्च अमाचव्याकषात् एतैः अमदशाभ्योऽनुभाविष्य-
ताविष्करोति अथ्याश्रमावायश्रमदशायां निद्रालस्यमृदुद्विजाभरतिरिति निद्रायाप्यालस्येचरतिरासक्तिर्भवति मृदुद्विजामररतिर्भवति मृदुः क्षमावाय-
द्विजानां ब्राह्मणानां यमराणां देवानां चाराधनेरतिरासक्तिर्भवति रूज्जन्मकल्याणप्रसूतिः मेधाविनाबुद्धिद्विः कीर्तिः यशसः अर्थोन्मथनानामुपपन्न-
स्तथो श्रमदशायामुपचयः आभिरश्रमायां क्षयः नाशः अश्रमायां बलवृद्धिः वीर्यवृद्धिः स्वपक्षेणात्मीयवधुर्वर्गेण च सहैवेरभवति पित्र्याकामुपपन्न-
पि इति चन्द्रशानन्दशाफलं १३ अथ भौमदशायां श्रमाश्रमप्रलंशादुत्पत्तिर्विक्रीडितेनाह भौमेति भौमस्य स्थितिजस्य दशायां कैः धनं भवति अरि-

द्रंदोः प्राप्यदशां फलानि लभते मंथद्विजात्युद्भवानीक्षुक्षीरविषकारवरुक्षुक्षुस्ममक्रीडागितलान्नद्यभेः
निद्रालस्यमृदुद्विजाभरतिः रूज्जन्ममेधाविवाकीर्त्येभ्योपचयस्येयौ च बलिभिर्वैरंस्वपक्षेण च १३
भौमस्थारिविमदं मूपसहजक्षित्या विक्रमे धनं प्रदेषः सतमित्रदारसहजैर्विद्वदुरुद्विष्टिना ॥

विषदनेन शत्रुमयथेन मूपेराजासहजाः ध्यातरः क्षितिः मूः आविक्रजेः उर्णविकारसंभूतैः अजेः छागसंभूतैः एतैः अरिविमदीदिभिः धनं प्राप्नोति एत-
श्चुमदशायां अथ्याश्रमायां दशायां सन्ताः पुत्राः मित्राणि सुहृदः दाराः कलत्रं सहजाः ध्यातरः एतैः सह प्रदेषः वैरं विद्विदः पंडितैः गुरुभिः गौरवस-
हितैश्च सहैव हित्वा अमीतिः तृष्णा तद्भ्रष्टमुपि रं ज्वरः प्रसिद्धे रोगः पित्र्यालुप्रभिद्धं भ्रगः अवयवबोदेः स्फोटनं एतैः जनिता उत्पत्तिरिति रोगा भवन्ति
परस्त्रीणां मिष्टतावात्तुभ्यं अन्ये रोगाः परस्त्रीकृता इति पठन्ति परस्त्रीकृतारोगाः अन्यस्त्रीभ्यसंगेन प्रहातादिकाः अतिमसंगाद्दानुस्यकृता वा-

अथवात्सक्यसूत्रस्यैव दशमस्कन्धे दशमस्कन्धे तस्यापापरैः अपरस्कन्धैः सहप्रतिषेधवति अथर्ववेदवति आसक्तिर्भवति चारुव्यवचनपरुषता चर्वकः १७ १६ अथसुपदशायां सुभासुप्रपञ्चादुलविष्ठीहितेनाह बौध्यामिति बुधस्येयंदशावोधाधीनस्य तत्ता भिन्नासुभासयमपि इति प्रोमदशांतर्दशाफलं १४ अथसुपदशायां सुभासुप्रपञ्चादुलविष्ठीहितेनाह बौध्यामिति बुधस्येयंदशावोधाधीनस्य दोत्वेन दूतत्वेन सल्लब्धोपिषेभ्यः गुरुभ्यः पूजार्हेभ्यः द्विजेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः धनं यामेति विद्वद्भ्यः पंडितेभ्यः प्रशंसास्तुतिः वशाद्व्यवृत्तिर्भवति सुमति द्रव्यं शीतिकांस्थानि सवर्णकनक वैसागः अश्वविषाघः महोभूः सोभाग्रयमवर्जनघालुभ्यं सौरव्यसमरप्रावः योगालुसवनं एषामासयोज्ञाभाषवद्विह हांस्यपरोपहासः उपासनामेवा अनयोः कोशालंतस्सता मतिवचः सुदिद्विहः धर्मत्रियासिद्धयः धर्मयुक्तानां क्रियाणां सिद्धयो भवति एतच्छुभदशा

तृष्णासुखज्वरप्रियां कञ्चनितारोगाः परस्त्री हृत्ता श्रीविः पापरेमेरुयर्भिरतिः पारुष्यमेरुण्यानिच १४
 बौज्यादौ त्वत्तः दुर्द्विअथर्न विद्वत्प्रसाथशो युकिद्वयसुवपावसुवभक्षितो माग्यसोस्वामयः हा
 स्योपासनकौशलं प्रतिचयोधमेक्रियाभिद्वयः पारुष्यं अभयं प्रधानसंयुतः पीडात्प्रभासुत्रयात् ॥१५॥

[illegible]

शीलता मंत्रवीर्यैर्लोकैर्लोकैर्नोति नृपतिस्त्वाध्यायमर्थेन नोत्यावाणाव्योक्तव्येननीतिशास्त्रेणवा नृपतीराजानदाराधनेन स्वाध्यायेनपाठेन मंत्रेण मंत्रज्ञायेनए
तेः धर्मीयचैवामेति हेयस्त्वर्ण अश्वः वृषभः आत्मजाः पुत्राः कुंजरः हस्ती अंबुसर्पिणवस्त्राणि एषांचयोबाहुल्यं समृद्धिर्पैः गुणवद्भिः नृपैः सहयोगिनिः स्ने-
हंममोति एतच्छुभदशाया अथाशुभाया सूक्ष्म्योहेत्यादि सूक्ष्म्यं वस्तुगहनात्यक्त्यो हयनस्तर्कयतः अयमरेषां भवति येत्सूक्ष्म मतिरेवदसाहं गहनं संहं बहुह
यतइत्यर्थः अवणक्तूककुरंगेणः वैराविधर्माग्निनेः धर्मबाल्यैः पुरुषैः सहवैरे भिआससुभयमपिइति गुरोर्दशातर्दशाफलं १६ अथसुक्रदशायाशस्त्रकृष्ण
फलंशार्दूलविक्रीडनेनाह शौच्यमिति शक्रस्येयंदशाशौक्रीतस्मांशौच्यं गीतरतेः गीतासक्तेः प्रमोदस्यहर्षस्यसरभिद्रव्याणां सुगंधद्रव्याणां ध्वन

जैव्यामानगुणोदयोमतिचयः कांतिप्रतापोन्नतिर्माहात्म्योद्यममंचनीतिनृपतिस्त्वाध्यायमंत्रेधनम्
हेमाश्वत्मात्मजकुंजरांबरचयः श्रीतिश्चसमृद्धिर्पैः सूक्ष्म्याहागहनाश्रमः अवणारुणैरविधर्माग्निनेः १६
शौच्यमगीतरतिप्रमोदसरभिद्रव्यान्पानविरस्त्रारत्नद्युतिमन्मथापकरणज्ञानेष्टमित्रागमाः ॥

स्यप्रोजनस्यपानस्यासवस्यावसावस्त्राणांस्त्राणांयोषितारत्नानामणीनांद्युतेः कान्तेः मन्यथापकरणानांकांशोपमोप्यानांशप्यादीनांविज्ञानस्ययोगशास्त्रस्येष्टा
नांप्रियाणांभिप्राणांस्कृत्तदामागमात्प्रव्योमंत्रोत कुशलः शिशुतः कुशलस्यप्रावः कोशलस्यप्रावः अयोवोकोशलस्यमीष्टीक्रयास्तम्येष्टत्वं क्रयविक्रये
क्रयोपादिच्छतिक्रेतुंतत्क्रयः विक्रयोपादिच्छतिक्रेतुंतद्विक्रयः द्वाविः कर्षणं निधिः निधानं पैर्यदिहंतंभूमावधः स्थाप्यते सीबधिस्तत्त्वाभित्ताप्रः एवमंत्रोति
एतच्छुभदशाया अथाऽशुभदशायां देववीशेति चंदेनबहुभिः सहउर्वीरोनराज्ञानिषादानामन्यजीविनांमणिपातिनापर्मरीहेतेः पापासंकेः एतेः सहवैरे

कोयः प्रथमोन्मेषाग्रहः सपूर्वपञ्चोदशः बलाधिक्येद्यदिद्वंद्वसंस्थः पूर्वमशेषास्यथाप्रदिष्टः अष्टादशास्तेनयसिग्रहस्यस्त्वच्चिथिताफलतत्त्वानि
तन्मेषः मूलविषेणात्सपराक्षपथ्याभिमाश्रितजन्मग्रहाश्रितावा नीत्तारिप्रशोषगताज्जिनाद्वाग्रहात्परिध्वस्तिविवर्णकृसात् अन्येशशोभनिपन्नारिप्रे
शाद्याचार्येनसाबुदोषदास्यात् एवशस्ताकशोभनासुदशासुग्रहाः शुभान्वेवफलानि कुर्वन्ति दशाफलद्वेषयानि सुभान्यसुभान्यसिहितानिनाल्येवप्रभव
ति नेतराणि अनिष्टसंज्ञासत्सुप्रदशासु शुभान्यनिष्टानि एव प्रवर्ति भिन्नासुदशास्तमिथ्याण्येव दशाफलानि भवन्ति एवञ्च प्रागेव स्तनयस्यस्यसिद्धिभ्युत्था
स्यान्तं तथाच सत्यः जन्मसुपचयभवेनेषु संस्थिताः सबभाः ससूर्गधराः अष्टपञ्चविदयुर्ग्रहाः क्रमात्त्वांदशोभाष्य अन्येर्नीहनाकृसात्यसूर्गकेषुव

मन्त्रेष्वर्थाङ्गिनुकूपमोहमलिनव्यापित्तं द्रव्यमान्मृत्पापत्यक्कलत्रभर्त्सनमपि यामोति च व्यङ्गताम् । द्दशाक्षशस्ता
 सः शभाङ्गिकुर्वत्यनिष्टसद्भास्युभा निर्वैव भिष्यास्तु भिष्याणि दशाफला निहोराफलं लभतेः समानम् ॥ १९ ॥

चयस्संसंस्थाञ्च स्वदशाभिहितेनैवंग्रहाः प्रयच्छन्ति लोकेषु होराफलप्रपतेः उग्राधिपस्य समानं तुल्यभूतत्वं यथोभयस्य प्रजातस्य सौम्यदशाफलं
दृष्टव्यं प्रजातस्य शुक्रदशाफलं एवमेवैषाधिपवृत्तत्वं किंतु वैष्णवशास्त्रेषु भाषातमदशायाः फलमशभायाश्च फलम् भिन्नायासु फलमपि अथैके
पूर्वदशारिषा उक्तास्तेषां भिन्नाः प्रोक्ताः तथा च सारावल्याम् प्रवेशे शलवावरेवटः शतमेवोसन्निरीक्षितः सौम्याधिभिन्नवर्गस्थेषु तु ह्यलभवेत्तद
अंतर्देशाधिनाथस्य विबलस्य दशा यदा विबलस्यानंदाभोगेन व्यातस्य च भ्रवं शुद्धेन विजयीतस्मिन् ग्रहयोगे शतप्रोचदि दशायां न भवेत्कुरुंस्तौ
चादिदुर्चसंस्थिते इति १९ अथान्येषां फलानां दशास्त्विति देशार्थं शालिन्याह संज्ञाधेति यस्य ग्रहस्य संज्ञायां येय इत्वं तानं स्यान्मणिहरेय-

त्यारिनायैवेनोक्तं किंचित्तत्त्वस्तद्द्रव्यस्वभूतदशायां प्राप्तिः योज्या अथ भूतदशायां प्राप्तिः योज्या यच्च कर्मजीवो यस्य ब्रह्मोपादेशो जातकोपि । त्रिभिः
पिच्छीपत्तुपत्नीरित्यादि तस्य ग्रहदत्तस्य कर्मजीवस्य तदन्तर्दशायां मेवाभिर्भवति भावफलं वदस्यति शूरस्तब्ध इत्यादि तस्याप्रथितश्चतुरोत्तन इत्यादि तस्या
येव स्मृतिभिरनयन इत्यादि आलोकरूपं तद्विष्टं चैदं भूतपुत्रोदत्तादि योगोद्भवनाप्रसयोगास्तु त्कासर्वयोगेषु योगकर्तृभ्यां ग्रेहभ्यामध्ययो
बलीवानसत्त्वदशायां भवफलं ददाति नाप्रसयोगाः सकलदशास्तपि फलमदाः वदस्यति च इति भगिरतायोगाः सार्द्धं फलरिहनाभसाः प्रियतप्रउदाच्यत्या त्य तसमस्त
दशास्तपीति एवमादिव यदुक्तं तत्सर्वमसवशेषं तस्य ग्रहस्य दशायां योज्यमिति २० अथ यस्य ज्ञातस्य ज्ञातकमव्यगणिता तस्य शरीरच्छायादृष्ट्या ग्रहदशास्त्विति ब्रह्म

संज्ञाध्यायेयस्य यद्द्रव्यसुक्तं कर्मजीवो यस्य स्वयोपदिष्टः
भावस्थानालोकयोगोद्भवंचतत्तत्सर्वतस्य योज्यदशायाम् २०

अथाह छायां महाभू-

न कृत्नामिति पूर्वमुक्तं शिखिभूतस्वपयोमरुद्गणानां विशिनोष्ममिस्मतादयः क्रमेणेति तत्रादित्यचंद्रौ वन्द्यं बुधमभिद्धौ वेव षः कश्चिद्ग्रहः त्वदशायां लीयद्
शामवाप्यमहाभूतकृतां छायां अभिव्यञ्जयति प्रकटीकरोति छायाशब्देन शरीरशोभाभिधीयते शरीरक्रीडित्यर्थः तथा च सच्छायोयं विच्छावोक्-
वर्तत इत्यभिधीयते एवमात्मीयदशायां पृथिव्यादिमहाभूतकृतां शरीरच्छायां व्यञ्जयति प्रकटीकरोति सा च क्वचिद्विषयवरजान्तरुणानूकः पृथिवीकां
बुधरूपः अभिः हुत्तशानः वायुः अग्निः अंबरं आकाशं एष्यो जाते तन्नासाच्छायान् हुणान् करोति तां च यथा समरव्यन्मसास्यदकलद् अथ पृथक्
मेव च पृथिवीं गुणगमय भिव्यञ्जयति नास्मानुवेयं ग्रणेनोपलभ्यते अथाप्यगुणरसमभिभव्यञ्जयति तच्चास्थानुमेयं आस्यशब्देन हस्तिहस्तशेवा च

यारसस्योपलब्धेः आस्यग्रहणं चानुवृत्तानुरोधोद्भूतं आग्नेयी आग्नेयगुणरूपमभिव्यजयति हव्यानुमेयं वायवी वायव्यं शरशुणमभिव्यजयति त्वगनुमेयं स्यशो नोपल-
भ्यते नाभसी नाभसंशुणं शस्त्रमभिव्यजयति श्रवणानुमेयं वक्रगोपलभ्यं एतदुक्तं भवति यदा शरभ्रगंधः पुरुषो भवति तदा स्यशुपद्मवापयवी छायाज्ञेया यदा भि-
ष्टरसभोजी भवति तदा स्य चंद्रशरकृता छायाज्ञेया यदा तीव्ररूपवान् रूपांतः पुरुषो भवति तदा सूर्यभौमदृजा आग्नेयी छायाज्ञेया यदा सूर्येन मृदु भवति त-
दा शैवे श्वरकृता वायवी छायाज्ञेया यदा स्ववचनकर्णयोः स्रवकं भवति तदा जीवहृता नाभसी छायाज्ञेया छायाविशेषलक्षणमाचार्येण सीदतायामभिहितं
तथा च छायाशुभाशुभफल्गुनिनिवेदयंती लक्ष्यामनुष्यपशुहृदिसिषुलक्षुणैः तेजोगुणान्विहरीपिप्रविकाशयंती दीपप्रभास्मृदि करत्नयदस्थितेव स्निग्धा ह्रज

छायां महाभूतं हृतांच सर्वे भिव्यंजयंति तस्वदशा मवाप्य कं द्विभि
वायव्यं वरजानुणाश्वनासास्य दृक्त्वक्त्रवणानुमेयान् ॥ २१ ॥

तद्यस्वरोमकशा छाया रूपां चामहीमस्तुत्वा तु ह्यर्थलाभास्तु दयान्करोति धर्मस्वचाह न्यहीनमवृद्धिं स्मिग्धासिताचहीरितानयनाभिरायासो भाग्यमादं वस्तुवाभ्यु-
दयान्करोति सर्वार्थसिद्धिजननी जननीव चाव्याख्या फलं गृभ्नां शरभ्रमाददति वंडाभ्यापद्येह माधिवर्णायुक्तं तेजो विक्रमेः समतोपेः आग्नेयीति मणि
नां स्याज्जयायसिर्मां सिद्धं वां छितार्थस्यथे मलिनवरुषदृक्षापापगंधाभिलोत्थाजनयति वषट्पथव्याधनर्थार्थनाशं स्पष्टिदृक् सट्शरूपाभाययुक्तास्तुदारा
निधिरवगगनोत्थाभ्येयसास्वच्छवर्णा २१ अत्र च वायव्यां छायां कर्जिता सर्वास्वेव छायासु शरभ्रमशरभ्रं फलमुक्तं वत्स्यं शरभ्रं फलेयमशरभ्रं फलेयमिति
तदश्चाज्ञायते तद्वज्जनं भंतरात्मनः स्वरूपं मालिन्याह शरभ्रफलमिति शरभ्रफलं ददाति यः शरभ्रफलं ददत्यहस्वयादशातस्य भंतरात्मा

स्वदेहस्यः परित्याग्यनित्यकृतः नादयेवकृत्प्रोभवति पुरुषस्यतस्यचच्छायादशितग्रहदशाफलेष्वहपिथमेनैकप्रकारसौख्यंस्वप्नाधमर्थगमयत्सत्तं रज्जनयत्पुला
दक्षिणे अथोदेह्याकृत्प्रदशायापुरुषस्यान्तात्माध्वशुभोभवति तन्मच्छायादशितग्रहजानाताद्देगेवफलदा साचसौख्यमनर्थोयत्तवदुष्प्रकारंरज्जनयति भिक्षायांभि
म्भन सायायांनववत्कीति मिथितानुचरंस्वदेहेदिदयमह्वरं तेजोत्वेनच्छेदरस्यात्रिफालफलविन्तर्णौ प्रोक्तेनमनोनर्थेनाभिदावाभिनेदति तत्प्रात्सर्वा-
त्मानायातुरुपेययथाग्रनः शुभाशुभानिस्वकीभिर्निमित्तानिस्तुरङ्गनः एकतश्चमनः शरदिःस्तदिशदिर्जज्ञावहाशितप्रथितप्रत्यिषोकेति ग्रहणोदश-
सुअनिप्रलाभिनुभान्यशुभानिवाकृषितान्युक्ताविद्याविषः पुरुषेभ्यः पुरुषपुरुषस्वबद्धदशावर्ततेद्विज्ञेय एतदुक्तंभवति यादृशंफलेरुप्रमयशुभमयापुरु

शुभप्रफलददशायांताद्देगांनरात्प्राक् हुज्जनयतिपुंसांस्मैरव्यमर्थगमंनच
कश्चित्फलविषयोकेस्वदेहेदृत्तमायापरिणामविफलेतिः स्वमपिवास्ववीर्यैः ३२

पस्योपलभ्यते तच्चयस्वग्रहस्वदशायांपठितं सातस्यदशापरस्ववर्ततद्विज्ञेय एवंवर्तमानादंक्षातर्क्येच्छस्तेपरित्यक्तैः एवंछायावशेनावशोवफलप
त्तिवशेनवागीणितस्यज्जातकृत्यवर्तमानांदेशावेदेत् अथेसौरदशस्यायशुभायांनववर्तमानांदेशावेदेत् शुभदशायांशुभा
यांविधिप्रतिरुक्तानचसापिदृष्टातदर्थमाह परिणमतिप्रत्येतिमिति अवर्तैः बलहोतैः ग्रहेः प्रत्यभिगयानियुभान्यनुभानिवादात्तानितत्फलेतिः फलेमास्ति-
स्वमेस्वमावस्थायांपरिणमत्तनुधृयेत चिंतांमनोरथेनेवेति केचित्पुंमप्रलददशायावाद्देगांनरात्प्राक् इतिपठति पठितैवव्याचसते यथास्तुभावांर
शायांमंतरात्प्रातर्दशाशुभायादिरुभवति तदाबहुज्जनयतिपुंसांस्मैरव्यमर्थगमयति अथोदेह्याकृत्प्रदशायाभयशुभानंदशा अथसौख्यमनर्थगमयबहु

अनर्थेति अनेन व्याख्यानेन श्रुत्यायमश्रुत्यायानश्रुत्याश्रयप्रतिभिति न चैतदित्यनेन वस्तुतुल्यं एकदेशगोप्यं प्रवृत्त्यददविवृतुमिति अत्र दश
पतेः फलमप्रवृत्त्यातर्दशापत्तेरवस्वफलदत्तानीति ज्ञेयं अन्यथा पद्धत्येव विनिरर्थकस्यादिति तस्यात्पूर्वप्रवृत्त्येवान्द्वितीयः प्रयादपारः प्रथमपाठेन विवाहप्रा
श्रुत्याश्रयप्रत्ययभातुन शक्यमनदिति २२ अथैकप्रवृत्तयोः फलयोः सदृशयोर्न शोभति भिन्नदत्तानां बहुभाषापिपत्तिरेव प्रवृत्तौ त्येव दूतसंभतिरेव साद
एकग्रहस्थिति सर्वाण्येव प्रवृत्तिना प्रसक्त्यस्वरथायाहः प्रवृत्तवृत्तुल्यं तत्रैकेन ग्रहेण यदा सदृशं विरुद्धफलदत्तं प्रवृत्ति तस्मिन् सदृशेत्येव दूतयोः प्रवृत्ति
रोये सतिना शोभति तस्य फलद्वयस्य वेदद्वयात् कीदृशं तदिदं प्रवृत्तिना चोच्यते कथा कश्चिद्ग्रहः कस्यापि युक्त्या दशाप्रवृत्तिना सुवर्णदोषप्रवृत्ति सा एवा-

एतद्ग्रहस्य सप्तशो प्रलयो विरोधेनाशं वेदुः दधिकं परिपच्यते तत् ना

न्याग्रहः सहशामन्यफलं हि नस्ति स्वास्वादशामुपगन्नाः स्वप्रत्ययदाः स्युः २३

न्याययुक्त्याऽऽसर्वगफलयोगफलद्वीष्टफलभावप्रत्यानामन्यतेऽपेनसर्वणीपहारीभवति तदाफलद्वयोपिस्त्वर्णसंबंधोस्तीति सादृश्यंस्वर्णदानापहारिण्याविति
विरोधः एवमेकस्त्वग्रहस्यमद्वयोफलयोः विरोधेनाशेवदेत् नस्त्वर्णलाभोनाचापहारीभिरित्येदधिकंपरिपच्यते नवाकेनापियुहेणफलद्वयंदत्तमन्यस्त्वर्णवर्णो
मध्याद्यदधिकंतत्परिपच्यतेभवति यथाकाश्चिद्ब्रह्मेभिर्द्विष्टप्रकारद्वयेनसर्वर्णदः साएवप्रकारेणेकेनसर्वणीपहारीतदाद्वयोरधिकत्वात्तद्दानंस्त्वर्णवर्णो
ददात्येव नापहरति अथवाप्रकारद्वयेनसर्वर्णपहारी प्रक्रमरेणेकेनसर्वर्णदः तदापहरणस्याधिकत्वादपहरत्येव अथवासर्वणीपहारीरूप्यदन्त्य
तथापिदेऽसदृशेऽसदृशत्वादधिकंतत्परिपच्यते सर्वणीपहारीरूप्यदन्त्यभवतिइति केचित् नान्योग्रहइति अन्येनग्रहेणदत्तंसदृशंविरोधोपिफलंजा

22

रस्या एककर्मफलस्यावसरः लघ्वाद्याः सर्वेष्ववयवोक्तैः सकाशादेकैकस्य ग्रहस्य चारवशाद्राशौ चरतः शुभाशुभफलमशुक्लवर्गेनिरूप्यते तत्रादौ वैवाहीकवर्गं शार्दूलविधिद्विहेतुना ह स्वादकं इति यत्र राशौ जन्मसमये पुरुषस्यादित्यः स्थितः स एव तस्य स्वस्थानमुच्यते एवमन्येषां विषय-
हर्षांशे यम् यो यप्रच्यवस्थितः स एव तस्य स्वस्थानं तस्मात्त्वादकं प्रथमाय वर्गं युनि धन द्याज्ञावर्गो धूम्रगः प्रथमैकादशचतुर्थोष्टमदिगीयव आशुक्लव-
यसमयेषु १ ११ ४ ८ २ १० ९ एतेषां स्थानानां संज्ञाः प्रागेव ज्ञास्यन्ताः अतः पुनर्नोच्यते एषां प्रकृत्या साव्यारव्यानि भित्तिसर्ववज्रोषम् एते
तु स्थानेषु गतः स्वात्स्थानादकं सूर्यः शुक्रः हस्तः पृथ्वीः अर्थादेवान्यस्थानेषु राशुधनिषु प्रकृतवः यतोपहस्यति शनिनिगदितीषं नैष्टमन्यदित्यव-

सप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५
कुलसप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५
कुलसप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५
कुलसप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५

तत्त्वत्त्वद्विदशापमः साधवधीधर्मपुनाराच्छशी स्वात्सास्त्वादिपुसाष्टसप्तसरवेः षट्त्रयायधी
स्थोचमोत् धीव्यावाष्टमकदेकेषु शशिजाज्जीवाद्ययाष्टगः केदस्थच्यसितासुधर्म-
स्तरवधीव्यायासदानगगः ३

सप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५
कुलसप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५
कुलसप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५
कुलसप्तसप्ततित्तमना तत्त्वविभक्तप्रमाणेन विदुः सर्वः १।३।५।४।८ एतन्निबन्धो भित्तात्मान्येव वरादीभिः रम्यदर्शितानि स्थानानि ज्ञातानि १०।३।१।१६।१।२।५

[illegible]

वक्रस्तूपन्वेयैषिनात्सतयेषाद्यादिकेष्टूदयान्नंदादिभ्वफलेषुर्वेदनियनमात्सर्यगः स्वच्छुभः
यमोद्याष्टमकंदगोकेतनशास्त्रावपदत्रिधात्ताभगः शक्रात्सहृव्ययत्तामसुत्सुयुगोः वभोत्यत्ताभारिषु ३

शिवः १।६।२। ९। ५ एताविवर्जयित्वात्वेवराहमिहः पठितानि स्थानानि जातानि १२।११। ८। १। ४७। १५ प्रथमादिभिः पञ्चाहभास्ववर्जैस्तु
प्रार्थयामि १।२।६। ८। १२ एताविवर्जयित्वात्वेवराहमिहः पठितानि स्थानानि जातानि ३।४। ५। ७। ९। १०। ११ पञ्चपननवमपद्मिमानव
देवैस्तु पुण्यात्मा सत्सव्य ६।२। ५। ९। १२ एताविवर्जयित्वात्वेवराहमिहः पठितानि स्थानानि जातानि १।३। ४। ७। ८। १०। ११ तथा च सप्तसप्तज्वा
तके शश्वपने मूलजाता यमुनिः स्नातु जातानवधी स्थः सूर्यात्मा च स्मरगास्त्रिपञ्चसतेषु सूर्य सत्ताव शोलेदशिसत्तावा सप्तमशुसेत्येव प्रवा
चने देव निचतुः सतनव दशमसप्तमयगन्धर्वाः क्रमः शक्राव इति च दशकवर्गः २ अथ प्रोक्ता एकवर्गं सादुलिक्रिडितेनाह वक्रस्त

[illegible]

द्व्याद्याया हतपः स्ररेषु भृगुजात्सव्यात्यजे धिंदुजः सा जाले पुपमारयोर्व्यारिपुत्रास्य ह्रगोवावर्षतः
धर्माचारि स्रतव्येषु सविलुः स्रत्सायकर्मभिगः षट् स्वायाष्टस्रवास्तदेषु हि भगोः साद्येषु लयास्तु भः ४

[illegible]

5

कर्त्तव्यः पञ्चमोऽथ कथयन्तमप्यभिप्रायवर्ज्यसुधायास्तस्य ६।२।९।१२ एताभिस्थानानिर्वर्जयित्वाजाताभि १।३।४।५।७।८।१०।११ अत्रपञ्चमदिवाच्योः स्थानोः
 योः कदादिभिर्हेरणसहस्रैः अन्वयवत्तद्दिभिर्हेरणवत्तद्वत्तद्दिवाच्यस्थानस्य तु भल्यंगीकृतं तथाचयवेन्यदः स्वस्थानगः स्थानसुवर्णकृतम्
 मिद्वीतोयच्यसुः करोति एवं द्वीतोयच्यश्रुतः विवादेल्याध्वगदस्त्रिकोणेतस्मात्पंचमेनश्रुतः एधेवावर्दिष्टो नवमास्त्रयधिकसुभवेनपु १।३।४।५।७।८।१०।११
 १०।११ अत्रापिपञ्चमद्वीतोययोः वराहमिहरेणयवेन्यदभनमंगीकृतं तथाचयवेन्यदः स्थानेरवर्षद्विसहस्रानांमिद्वीतोयजीकोपनदोद्वीतोयएवंद्वीतोय
 श्रुतत्वाद्दराहमिहरेणंगीकृतं रुज्जापीडाध्वदारियसूरिः स्वात्पंचमेतस्मात्पंचमेनश्रुतः आत्मसहजसु सहाजप्रवर्तनगतकुजाव्यशुरिष्टः १।४

दिवस्वाद्याष्टमदायबंभुषुकुजात्तात्मानिकं वंगिराः सूर्यात्सभिनवेषुथीसूतनविदिरत्नाभारिणोभार्गवाव
जायायार्थिनवात्मजेषु हिमगर्भेदात्रिषट्थीव्ययेदिग्धेषु दृष्टस्मरवायपूर्ववगोक्षात्समरश्वाद्यात् ५
भुव्यापिपञ्चमदिनीयजेः नान्यमिदं

५।७।१०।११ अद्यापिपंचमिद्वितीययोः ब्राह्मिहिरेणसहस्रेदः अत्रापियवेनेवतः गुरुः कुजस्थानगतेः रिहंताद्दिनीयगस्तुद्युविहर्षयत् तस्माद्
दसमिकादशनवमाद्वितीययष्टपंचमेषुष्टेगोः जीवदृष्टः १०।११।९।३।६।५ चंद्राज्याभिन्नवमसूतलाप्रकोशेष्टिगुरुः शक्रप्रः ७।९।५।१७।२
प्रथमिद्वितीयपंचयचतुर्थयौरित्नामदशमस्यः सौम्याङ्गुरिष्टः १।२।५।४।९।६।११।१० जीवोलमादेवमिष्टः सजाभिन्नः १।३।५।४।९।६।११।
१०।७ तत्राचस्त्वज्जमतके जीवोभौयाज्यायष्टकेंद्रगो ३।११।८।१।४।७।७।९।१२ स्वात्मत्रिकेषु —

कालं यथैव न दीपिकायिष्यते तत्फलविपाकं भवति एतज्जलव्यभ्रात् अन्धकोलेष्वत्र स्थाने ग्रहः स्थिताः तस्यात्स्थानमप्युभायुभा निरुद्धा विप्रकृत्य च
 न तथा तत्सत्ता अत्र त राशिनः एतदुक्तं भवति या निशप्रस्थानान्याचार्येण पठितानि तानि बिंदूपलक्षितानि कार्याणि बान्यथा प्रामा निवर्तानि रेकेषु लक्षित
 मि तन इष्टादिष्वेवोः विशेषमंतरं दत्त्वा ऽवशिष्टस्य फलस्वयं किंरिति यत्र बिंदुलंकां तत्र तु भ्रमफलसंपूर्णं यत्र च बिंदुदिवस्तत्रा दोनं फलं यत्र
 बिंदुचर एष्यं तत्राहं फलं यत्र बिंदुहो तत्राणं फलं अथ भ्रमफलस्यैवं रेखाभिः कल्पना कार्या तत्र च बिभिष परमांशो केविल ग्रइत्यत्र मयो रेखावस्थाना
 रकस्याष्टकवर्गे उदाह्रियते तत्राचार्य पठितानि स्थानानि बिंदूपलक्षितानि कार्याणि अपरितानि अथ प्रामा निस्थानानि रेकोपलक्षितानि कार्याणि तद्यथा

इतिनिगदिनिमिष्ठनेष्टमन्याद्विषोषादधिकफलविपाकंजम्भान्नत्रद्ध्युः उपच्य
गृहमिन्नस्योच्चैर्गः पुष्टमिष्टत्वन्यगृहनीचारातिर्गेनेष्टसंपत् ८ इत्यष्टकवर्गः

ग्रहसंस्थापीनऽनुगमनः शक्रः येषोद्गीतायस्थानस्योर्कः तृतीयेतृषेचंद्रबुधौपंचमस्थानेकर्कटस्थोजीवः अष्टमेतुलयांशेनेश्वरः एकादशेषकरस्थश्च
श्रीभूतः अनयाग्रहसंस्थयाप्रदर्श्यतेत्यासः वक्रस्तूपचयेधिनात्मातनयेषाद्याधिकेष्टुदयाच्चंद्रादिभिर्वलेषुकंदनिधनप्राप्त्यर्थगः स्वच्छुभाः धर्मोया
द्यमर्केन्द्रगोर्कतनयाज्ञात्पट्टिअधीलाभगः शक्रात्स्वद्वयलाभ १२ मृत्युदुरोः कर्मालयाभारिरु १ अष्टकुंडलिकान्त्रसः अथस्तुभास्तुभ्रफलवि-
शेषः क्रियते तत्रयेषेरैवापंचकंबिंदुअंपंचजांतैरेस्तात्रयंबिंदुअंपंचपात्यदूरैरेकेजाते तस्मादेवंविधयोगेजातस्यसेदपचारवशात्तमेषस्थोगारको
एवमागद्धैवेनाशक्रमः हृषेरैरनापंचक बिंदुअंपंचजांतैरेस्तात्रयंबिंदुअंपंचपात्यदूरैरेजेजाते तस्मादृक्स्थेमौमोरुभागइत्येनाशक्रमोभवति भित्तु

क्रमवच्छिन्नशेषेन सर्वत्र हायायकवर्गः कार्यः कथञ्चनैव सवर्णः एकेनयः शुभसम्बन्धादिः स्थानैः सपापदोभवति यस्तु चतुर्भिर्नष्टः सर्वफलेकत्वकाव्येवं ननु पु-
 नर्विमुक्तं एकग्रहस्वसदृशफलयोगोर्विरोधेनाशंवदेद्यदधिकपरिपच्यते तत् इति निगदितमिदं नेष्टमन्वादिशोषादिति पुनरुक्तं उच्यते नैतत्पुनरुक्तं अस्यैक-
 वर्गविनायकमेकग्रहस्य सदृशफलयोगोर्विरोध इति तत्र सदृशयोः फलयोगोर्विरोधेनाशो विज्ञेयः यथा स एव ग्रहः कयापि सुस्थ्यात्सुवर्णदोषोभवति स एव सु-
 चर्मतरेण सुवर्णोपहारीतदानसुवर्णदोषोभवति न सुवर्णोपहारीचेति यदधिकपरिपच्यते तत्र तत्रापि यदि कारणद्वयेन सुवर्णोपहारी भवति कारणेनैकेन
 सुवर्णद्वैतस्यापि सुवर्णोपहारी भवति न सुवर्णदः अथ कारणद्वयेन सुवर्णदः कारणेनैकेन सुवर्णोपहारी तथापि कारणद्वयस्यापि क्वात्सुवर्णद-
 व एवैकग्रहसदृशफलयोगोर्विरोधेनाशंवदेन्वाश सदृशयोः इह तु पुनः सदृशोपि फलयोर्विरोधेनाशो एवेति तद्यथा बादरायणयवनेश्वरादिभिरुक्तवर्गो-
 भिहितं अस्वग्रहस्य स्थानादयग्रहः स्वस्थिस्थानेति च मानद्वयानि शुभान्यशुभानि फलानि मयच्छतीति तत्रासदृशान्यपि यदि तानि फलानि भवंति
 तथापि तेषां शतप्राशस्त्यविरोधो देवनाशंवदेत् विशेषादधिकफलविक्रान्तमात्तन्नदशुरिति यथा कश्चिद्ग्रहः केनचित्कारणेन सुवर्णदोषवत्य-
 परेण क्वाप्युपहारी च तथाप्यसदृशयोगोर्विरोधेदानहरणात्सर्केन शतमोनाप्यशतम इति फलत्वीयः एवस्थानादृकाद्यत्र स्थाने बहुभिः शु-
 भो भवत्येतेनाशस्तः तत्र शतप्राशस्त्यविशेषकृत्वाऽप्युभयैककल्पनीयं अनेनैव प्रकारेण स्थानसंज्ञामन्त्रिणस्थानशतप्राशस्त्यमेवोक्तं नर-
 कफलनिर्देशो यवनेश्वरादियावत् यद्वैचित्र्यवर्गमर्थानंतस्मिन् तायां गोचरफले चंद्रस्थानात् किमिति दृश्यं फलनिर्देशो वसहभिहिरेण कृतः
 ज्ञानान्वाशासदोर्ग्रहस्येवमादि अत्रोच्यते तस्मादहकवर्गफलविशेषाद्यदतिरिच्यते तदेव वक्तव्यमिति तदेव पूर्वमत्यवधार्यमिति मिति सिद्धता इति
 इत्यन्त्यमवगमेनानीकृतोक्तं तथाच यात्रायानेनेनोक्तं यस्य गोचरफलमभाणता तस्य वैधफलमित्येतेन वा आवशो बहुसंमतं त्विदं स्थूलमार्ग

प्रमत्तो हि गोत्सुपुर्निभः सन्नेतरोरणीपि पथद्वयं ह प्रमत्तुर्नेर्देशं कृत्तेते देवाश्च कर्ममंगीकृतं तच्छान्तसु रवी मन्त्रास्त्वष्टीणि मयापलक्ष्यमानकल्याणं कृतो मदे
२
३
४
५
६
७
८
९
१०
११
१२
१३
१४
१५
१६
१७
१८
१९
२०
२१
२२
२३
२४
२५
२६
२७
२८
२९
३०
३१
३२
३३
३४
३५
३६
३७
३८
३९
४०
४१
४२
४३
४४
४५
४६
४७
४८
४९
५०
५१
५२
५३
५४
५५
५६
५७
५८
५९
६०
६१
६२
६३
६४
६५
६६
६७
६८
६९
७०
७१
७२
७३
७४
७५
७६
७७
७८
७९
८०
८१
८२
८३
८४
८५
८६
८७
८८
८९
९०
९१
९२
९३
९४
९५
९६
९७
९८
९९
१००

वासुदेवस्य कुरुक्षेत्रेण्यस्यमिहीनस्य तथाचसत्यः स्नेहवपुःशतवर्षवर्जितः शत्रुभैरिसंसृष्टः महद्दुःखफलमपुत्रप्राप्तं वस्तुबहीकृतः कुरु-
 नेतदभितुषेऽप्यवत्वावाग्रहाणाफलदोने असमर्थानां कथयामाह नीचस्थाग्रहीविजितारम्यभिषु मात्रिभूमौ चन्द्रस्य सुजगत्सुखं चोत्तमस्य
 वेनिकापसिंहालये आकाशायनेनश्चेति स्तवर्गसंख्याबलिनोविशेषमाहायथादिष्टफलभस्त्रः स्युः नीनेभित्ताभ्यासरद्वन्द्ववर्षात्संयुक्त-
 निष्फलमृष्टिं तत्रआस्त्रपुत्राभिज्ञान्मुञ्चतिदिसंस्थानंरुमाशामफलमवृत्तिमदर्शकाभिसीजामिस्त्वानाशशामफलमदर्शात्कलितानि
 नमसयमेवेत्यानि यास्मिन्नुप्राणापशान्नावाफलमिममहवशेनेषुष्टिमदर्शकमिनामि चारवशात्फलदावकालेग्रहसंयोगमिति । न यमि-
 मद्दोत्वबविरचिताचासुहृज्जानकविहृतावसृक्वर्गाध्यायोनवमः समाप्तः ९ अथातः कर्माजोवाध्यायोव्यारव्यायेत अनेनपुरुषेणवर्चय-
 नवर्चभित्तव्यभित्ताध्यायोस्मिन्नरुचये अथचम्यकारद्वन्द्वेनवत्तताग्रहोभवति लभार्चद्विमान्चोदुरसस्त्योग्रहः सधनदाताप्रवति अथल
 ग्रहचन्द्रयोर्दशमस्थानेपरत्येभवंस्तत्सदृशग्रहोदत्त्वानोर्येदशमशयस्तेषांयेऽधिपतयस्तेषुनवाशकेषुपुरुषस्त्वज्जगत्कालेस्थितान्तेषा-
 नर्तमाकृतानिपयहाअधिपबचनेग्रहाः धनसवायेप्रवति किंतुलभान्चदन्वयेदशमायदाः नेअनेनमकारणयश्वतायेभवंति किंतुभेदसंज्ञ-
 कृतिविगाशान्नाअनेनमकारणेति तत्राहोवकथान्चदन्वयेदशमस्थोग्रहोयेनमकारणयधनंदवाहितान्भेदकृत्स्नवपत्रिराशमनासन्नेग्रमया
 सेअथचम्यकारद्वन्द्वेनवत्तताग्रहोभवति लभार्चद्विमान्चोदुरसस्त्योग्रहः सधनदाताप्रवति अथल
 ग्रहचन्द्रयोर्दशमस्थानेपरत्येभवंस्तत्सदृशग्रहोदत्त्वानोर्येदशमशयस्तेषांयेऽधिपतयस्तेषुनवाशकेषुपुरुषस्त्वज्जगत्कालेस्थितान्तेषा-
 नर्तमाकृतानिपयहाअधिपबचनेग्रहाः धनसवायेप्रवति किंतुलभान्चदन्वयेदशमायदाः नेअनेनमकारणयश्वतायेभवंति किंतुभेदसंज्ञ-
 कृतिविगाशान्नाअनेनमकारणेति तत्राहोवकथान्चदन्वयेदशमस्थोग्रहोयेनमकारणयधनंदवाहितान्भेदकृत्स्नवपत्रिराशमनासन्नेग्रमया
 सेअथचम्यकारद्वन्द्वेनवत्तताग्रहोभवति लभार्चद्विमान्चोदुरसस्त्योग्रहः सधनदाताप्रवति अथल
 ग्रहचन्द्रयोर्दशमस्थानेपरत्येभवंस्तत्सदृशग्रहोदत्त्वानोर्येदशमशयस्तेषांयेऽधिपतयस्तेषुनवाशकेषुपुरुषस्त्वज्जगत्कालेस्थितान्तेषा-
 नर्तमाकृतानिपयहाअधिपबचनेग्रहाः धनसवायेप्रवति किंतुलभान्चदन्वयेदशमायदाः नेअनेनमकारणयश्वतायेभवंति किंतुभेदसंज्ञ-
 कृतिविगाशान्नाअनेनमकारणेति तत्राहोवकथान्चदन्वयेदशमस्थोग्रहोयेनमकारणयधनंदवाहितान्भेदकृत्स्नवपत्रिराशमनासन्नेग्रमया
 सेअथचम्यकारद्वन्द्वेनवत्तताग्रहोभवति लभार्चद्विमान्चोदुरसस्त्योग्रहः सधनदाताप्रवति अथल

[illegible]

अमं शो त्पण्डितो णि मे प्रजाये भ्यं दं शो सु पि लज्जां गता अथाच्च
धात्वा प्रियं ह रणसा हं से दुर्जां शो सा व्या रो लि पि गणि ता दि का ब्य शि लोः २

तत्रांशं चतुर्दशतिथिभिः धनमाप्नोति २ अथजीवांशोदितोयुग्महाविषकाह जीवांशोति जीवांशोद्विज्जिह्वाकमारिधौरीति अथजीवांशोयुग्महा
 भवति तदादिनेसोत्रावलोप्यः विबुधेभ्योदेवस्यः पंडितेभ्योवा अकरेभ्यः सर्वपादानांलवभादानां भजनादीनांयच्चदीनांचसमुत्तरेतित्यादि
 त्वः आदिद्विहणस्त्रिंशद्वेन धर्मैः यजुर्वेदोपवासतीर्थयजुस्सेवनादिभिः धनपाप्मोति अथशुक्लकंशकोयदाभवति तदाभितिभिः कृत्वन
 सत्कृत्वायोगदवीतुमष्टादिः तत्रोद्वेकस्येण आदिद्विहणस्तर्षेत्तैर्हैः गोभिः तथायादिसकृदभितिमहिषेभ्योअस्युः बहिष्यः अथमहिष्यैः
 धनमाप्नोति अथसौरीशोपेयकाप्रकीर्ति तत्सामयेण अथगमनादिहेनवधेनचव्याप्यतिताया अथवात्सशरीरगाहनयेन आत्वाहेनेन

[illegible]

मित्रागिरिवगुहगोत्रेष्टेस्तोत्रार्थां तुंगस्येवलिनिचमारुदरेस्वर्षात् आयस्यैरुदय
धनाश्रितश्चसांख्यः सैचित्यबलमाहितरत्नकथास्तम् ४ इति कर्मजीवाध्यायः ॥८॥

द्यवनामंशतमेरः यस्यजगत्समयेदुर्गः प्रापयेहः स्वतुंगीः स्वीचस्वेजोवोयहोपतीराज्याभवति किंसुदुरपतिः आपदुदिसिध प्रादुःपुष्पंति
 अर्कीदेवसोविस्वर्गतेः यदोपतिपर्याप्तानमविविध विधेरुत्तर्गतेतोमिधस्वप्राकेराज्यदति एएवावोमिधेयनाभिहितः तस्यावहास्य पापैः
 आपयतिः स्वीचस्वेजोवोयहोपतीराज्याभवति किंसुदुरपतिः आपदुदिसिध प्रादुःपुष्पंति
 विधेरुत्तर्गतेतोमिधस्वप्राकेराज्यदति एएवावोमिधेयनाभिहितः तस्यावहास्य पापैः
 आपयतिः स्वीचस्वेजोवोयहोपतीराज्याभवति किंसुदुरपतिः आपदुदिसिध प्रादुःपुष्पंति
 विधेरुत्तर्गतेतोमिधस्वप्राकेराज्यदति एएवावोमिधेयनाभिहितः तस्यावहास्य पापैः
 आपयतिः स्वीचस्वेजोवोयहोपतीराज्याभवति किंसुदुरपतिः आपदुदिसिध प्रादुःपुष्पंति

संज्ञाः पंचारिभिरन्वकुलोदवाच्यतुह्यिभ्योपगवैरिति १ अथ ह्यंशदाज्योपात्तसंवतिवदेनाह वक्त्रार्कजस्रि वक्त्रोपात्तः अर्कजः सं
 अर्कजः सूरज्वीवः एतेः वक्त्रार्कजस्रिगुरुभिः भोपशनिस्तुर्योवैः सकलेः सर्वे अतुर्षिदपिस्तोच्चेषु स्थितेः कश्चित्कलत्रे एषां कश्चित्कलत्रे
 तस्यैव अर्कजस्रिगुरुभिः तस्यात्रिभ्यश्च एषां ये वयभ्यां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः
 वंशेदशस्तेमकाश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः
 पापभ्यां हृद्द्वये स्तोचाश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः

अथ राजयोगाध्यायः ॥ आहर्षवक्त्रः स्वतुंगैः क्रूरैः क्रूरमतिपे
 हीपतिः क्रूरैः स्तुनज्जीवशर्मणः पक्षिस्त्यधिपः फजायते ॥ १॥

रोसंज्योसाप्रवति एवं चोदशस्तेवैः पूर्वोक्तैः सह दशभिः तद्यथा मेपकः कर्कटेजीवः कुलेसौरः मकरकुजः शेषयथेष्टं ईदृशं यत्संस्थानं
 मेपकमगते एषो योगः १ कर्कटेजीवः २ कुलेसौरः ३ मकरकुजः ४ एवं च कर्कजर्कः गुरुभिः सकलेः स्तोचनेनैः कश्चित्कलत्रे एषां त्रिभिः
 गाः अथ त्रिभिः तद्यथा मेपकः कर्कटेजीवः कुलेसौरः शेषयथेष्टं ईदृशं यत्संस्थानं मेपकमगते एषो योगः कर्कटेजीवः कुलेसौरः
 यः पूर्वः मकरस ७ अथ मेपकः कर्कटेजीवः मकरभोगः ईदृशं यत्संस्थानं मेपकमगते एषो योगः कर्कटेजीवः मकरभोगः
 र्कः मकरस १० अथ मेपकः कुलेसौरः मकरभोगः ईदृशं यत्संस्थानं मेपकमगते एषो योगः कुलेसौरः मकरभोगः ११

[illegible]

वक्रार्कजार्कगुरुभिः सकलैस्त्रिभिश्च स्वोच्चेषु षोडशान्दपाः कथितैकलमे
द्वाकाशितेषु च तथैकतमेऽविलम्बस्वसेत्रगेशाशनिषोडशभूमिपाः स्युः ३

[illegible]

व्यगणितं क्रियते ते ते तेषामेव योगानां चतुः षष्ठ्यधिकं शतद्वयं संश्रमवति एवंप्रत्येकस्मिन्नेवैवर्गोत्तमस्येच्छतुः षष्ठ्यधिकमेतयोपशतद्वयं एवं चंदलप्रत्येकीनां
 नामैकीनां तानां पंचशतान्यष्टाविंशत्यधिकानि भवन्ति तथा च भांडव्यः पिलग्रभवनवर्गते बलयुते च वर्गोत्तमस्येच्छतुः षष्ठ्यधिकं शतद्वयं संश्रमवति
 ते स संश्रमवति पृथिवः खलु ह्युपाणपाणीरणकदाचिदीपवीक्ष्यते तिरुपुजनेन यस्याननम् १।२ अथ शिस्वीरण्यां पंचयोमानाह यमेदति यमे-
 स्मारेरुं प्रत्ये अर्के सूयैः जेयैः प्रत्ये सति शशिनि चंदे गवि ह्यप्रस्थिते ते रवतुगेः तेषां ग्रहाणो यैकते मेतलुगलप्रस्थिते केवलं यावच्छिखरु रवेरुं तु
 धज्जीवभौमेः नृपुक् सिंहालिस्येः भिशुनहरिहृद्विक्स्थेः जातानृपतयोरजानो भवन्ति चकारोचलु सोदष्टव्यः तत्रेन ज्जातं सोरः कुप्रे रावेरिह

यमेरुं मेरुं जेगविशशिनि ते रवतुगे नृपुक् सिंहालिस्येः शशिजगुरुवर्के नृपतयः य
 मेरुतुगे सवितृशशिजोषभवनतुलाजिह्वस्यैः ससितकुजजीवैश्च नरैः ॥ ४ ॥

चंद्रो ह्ये बुधो भिशुने जीवः सिंह भौमो हृद्विक ईदृश्यां ग्रहसंस्थायां कुंभलग्नैको योगः १ येषां द्वितीयः २ हृषेद्वितीयः यमेरुदति सोस्वैदो तु
 मेरुस्वने केवलं यावदंगे तौ लमेरुद्वयः सवितृशशिजोस्वर्यबुधोपषभवेन कन्यायां तुलाजिह्वस्यैः तुलाप्रसिद्धः अजोमेषः इंदुसंभकर्तुः ए
 तैः यथासरव्यसमितकुजजीवैः शक्रभौमगुरुयुक्तैः नरैर्पोद्गाराजयोगाविति तत्रेन ज्जातं तुलसौरः हृषेचंदः कन्यायां मर्कटुयो तुलेशक्रः मे
 षे भौमः कर्कटे जीवः ईदृश्यां ग्रहसंस्थायां तुला लमेरुको योगः १ हृषेद्वितीयः २ पूर्वैस्त्रिभिः सह पंच ५ अत्र पषभवेन पशुराशालयात्सेविदि
 च्छन्ति एतदुक्तं यस्मात्तुलस्यैरात्रे गीनस्य स्यात्कर्कस्यासंभ्रवः तथा च्छबादरायणः तुला लमेरुभित्तौ सौम्ये भौमो गुरुः कुलीरगतः कन्यायां रविश

शक्रनैवेद्यं च सूर्यो वसोः यथा संख्यं स हज्जाया रवस्थेः च सूर्यसंख्यं दशाभिस्थितैः नियमानि च द्वावमानवपतिः राजा प्रवति तत्रैतज्जावं हृषोऽलुयुक्तं
 त्रैवचक्रः स्थितेऽकादृष्टिकेजीवः कुभेसौरः एवं विधेयोजेजातोऽवश्यं राजा प्रवति मृगेयकरेलमेतत्रस्थेयं देसोरे सहजं स्थिरं यथा
 मृगेः तृतीयं चक्रवर्गं द्वादशस्थेः शशांकाद्यैः च द्वांगारकबुधजीवैः एवं विधेयोजेजातः रव्यातः सर्वत्र विदितः एतुगुणयशाः सुभाः शिष्याः
 विस्तीर्णं गुणकीर्तिः पुगलपतिः मनुष्यनाथो भवति तसु शशांकाद्यैरित्युक्तं शक्रः कृगच्छत उच्यते यथा संख्यात्तत्र स्थानस्य विद्यमानस्य
 शक्रस्यादित्यपचमलादनवकाशः तमेतज्जातम् मकरोलग्रस्त्रैवसौरः मीने चंद्रः मिथुने मीमः कन्यां च बुधः धनिनिजीवः शक्रप्रदो वपत

हृषे संदोलये स विदुः कृती स्थणां शतनयैः स हज्जाया रवस्थेः भवति नियमान्मानवपतिः
 मृगे स देलये सहजं स्थिरं यथा मृगेः शशांकाद्यैः रव्यातः एतुगुणयशाः पुगलपतिः ६
 हयसे दोजीवमृगसुरवगते मृगभितनये स्वतुगस्थालये मृगजशिशिजावचनृपती ॥

वस्त्रे संख्यं च योजेजातो राजा प्रवति एतुगुणयशाः एवमत्र राजयोगोद्दो तथा च मांडव्यः मृगे लमे सौरिस्तामिगुगगतः शीतकिरणः कुजोऽलुये नांवी
 दशाश्ववक्रजं च पथरागः गुरुर्देलेज्जाकावभिमतगतौ चारवशतः प्रसृतो यस्यांसो भवति नरपः शक्रसदृशः १। ६ अशिश्वरिष्यताजयो-
 गमयमाह हयसे दासिती हयो भुक्षिजीवैरुगैरे सो दो स चंद्रे स्थिते मृगभितनये गारेके सुगलुसयते मकरस्थे यगाद्धैरेके मकरो मृगाद्धैरे वच-
 नात् मृगजशिशिजा सुक्रुधै स्वतुगस्थे स्त्रै च मीसो यदिलये मृगतस्वदाशिमन्योगदये एतव तत्रैतज्जावं सहस्रमौस चंद्रं च निगते मकर

अथराजयोगीश्वरप्रसादः कर्किणीति कर्किणिलमेककटकेलमेतत्स्येतत्रैवव्यवस्थितेजीवेगुणे चंद्रमितेयोः शक्तिरुक्तबुधेः अथशरीरेपादप्र
स्थानस्यैः मेवगतेर्दे आदित्येमेवस्थेज्जातंसंभूतंस्थानाय भूमिपतिं विक्रमसुक्तं प्रणापसंहिविद्याज्जानीयम् ९ अथसुक्तीश्वरमेवमेव
जयोगमाह मृगसुस्तेति अर्कतनयः सौरः मृगसुरेवमप्रगतः सत्तत्तुसंस्थोलग्रभासः तथात्रियकुलीदहरयः मेवचरितेक्षितः प्रसिद्धिः इत
नाथैः सुक्ताः सहिताः तथायेवैभोमः कर्कटेचंद्रः सिंहैस्सूर्यइत्यर्थः तथासुधरुकोज्जसितौयथासंरब्धियुनेत्तोलिसिंहैः तथाभिसुनेत्तुक्तः उ
लेयक्रुः एवंविधोयादयोगोपवति तदाजानः पृथुयशाः विस्तीर्णकीर्तिः । पृथिवीशोराजाभवति तत्रैतज्जान मकरोलग्रस्तेत्रैवसौरः मेवसौम्यः

कर्किणितुमेतत्स्थेजीवेचंद्रमितेज्ञरायप्रोषेः मेवगतेर्केजातंबंध्यादिक्रमसुक्तंस्थानीयं ९
मृगसुरेवकतनयस्तनुसंस्थः क्रियकुलीदहयोऽधिपसुक्तः भिद्युनेत्तोलिसिंहितोबुधशक्रय
दितदापृथुयशाः पृथिवीशः १० स्वेच्चसंस्थबुधेलग्नमृगोमपूरणाश्रिते सजोवेस्तेनिशानाथे
राजामदारयोः स्मृते ११

कर्कटेचंद्रः सिंहः कर्कः भिद्युनेबुधः तुलेशक्रुः एवंविधायांयहसंस्थायांयत्नतत्रस्थेजीवेयिज्जावे
भवति तदापृथिवीशः पृथुयशाभवति १० अथराजयोगमनुषुभाह स्वेच्चिति बुधेस्वेच्चसंस्थकन्यागतेलग्नमृगोशुक्रमेवपूरणाश्रितेदशम
स्थानस्थिते निशानाथेचंद्रसजोवेहस्मविसंयुक्तेः स्तेसप्तमस्थानगतेमदारयोः शनिभौमयोः स्मृतेपंचमेस्मिणस्थेः ज्ञोवेसाजाभवति तत्रैतज्जा
तं कन्यालमेसनुभोभसुनयनेशुक्रगुरोसंचंद्रीमीनस्थेमकरस्थयोः शनिभौमयोः ज्ञानोराजाभवति एतेराजकेक मोक्तः ११ ७ ७

एतेनरत्नचंगुणोक्तिजगत्तोराज्यप्रवति वस्यमाणेषुपुराज्यवंशजस्रवस्यप्रवति नचबालिन्यह असीति अपिप्रवत्संभावना ॥ योनिरहूपात्त ॥ ११ ॥
शित्तमजयोगेः रत्नकुलजातानीचवंशोद्रवाप्यमानवाः पुरुषाः राज्यभ्राजः नृपाः प्रवति विमुनीकंपुनः नृपकुलोत्थाः सजयंशासं प्रवत्सं वेद
वस्यसजयोगेप्रवति वस्यमाणेः पुनः योगेः नृपतिकुलसमुत्थाः पार्थिवाः राजानोप्रवति नेपुवस्वराजेषु अपभूपात्तवं सजयं
राजपुत्रः नृपतिपुत्रोप्रवति राजसंसदत्यर्थः नराज्यविमुतसभावनायाम् १२ अप्यराजयोगेप्रवतिनेह उच्चस्वज्योपेयेविभि
न्यादोः न्यादिभिर्ग्रहेः स्वेचपदैः स्वत्रिकोणगैतेः बलस्येः कालादिबलोपैतेः जानाभूपतिवंशजाः नृपकुलजातानेस्दाराज्ययोगेप्रवति आ

अपिरत्नकुलजातामानवाराज्यभ्राजः किमुतनृपकुलोत्थाः योक्तभूपालयोगेः नृपतिकुलसमुत्थाः पार्थिवावस्यमाणेर्पुन
तिनृपतिपुत्रोत्पत्तेसप्तपालपुत्रः १२ उच्चस्वत्रिकोणगैबलस्येत्कर्मोद्येभूपतिवंशजावेददाः पञ्चादिभिरत्यवंशजसमदीनेवेत्त
युतानघूमिपालाः १३

दिग्रहणाच्चतुर्भिर्गपिपञ्चादिभिरत्यवंशजातादिव पञ्चादिभिः ग्रहेः स्वेचस्येः मूलात्रिकोणयोगेः अन्यवंशजतादीनामकुलजा
पिराजानोप्रवति अदिग्रहणात्पद्भिः समप्रिसिपहीनैर्वित्तयुतादिवि विभिरुच्चस्येः मूलात्रिकोणस्येर्वाहीनबलेः कालादिबलरीद्वेतेः सजयंशज्यधि वि कल्प
नोनप्रवति किंरुजजतुल्याप्रवति एतेन्योक्तैः हीनैः विचयुताः सधनाप्रवति नभूमिपालाः राजानः रत्नकुलजादिव हरेनचद्वेदाराज्यस्येत्वेत्वेत्ताराज्य
लभिद्वेदपत्त्यापाराजकुलजोपराजानप्रवति किंतुधनवान् एवंविभिर्भ्यतुर्भिर्वाऽन्यवंशजसमविचयुताप्रवति नराजानः अत्रकीदृशतः यन्मभिर्भित्त
संस्वाचचपत्त्याः नभवंति स्वेचपदैः स्वत्रिकोणस्येः सहस्रस्यसप्तपदंति तथामिप्येयोक्तप्रलदाप्रवति अथेच्यवत्ताः केद्वेदकाः स्वमिकोणगतकाः तथामिपि ॥ १३ ॥

अथान्यद्राजयोगं विदुः स्यादित्याह लेखस्येति लेखस्येति प्रतीतिरस्यः तस्मिन् लेखाशब्देनोदकमुच्यते अर्धस्वर्गतस्येते सत्ये प्रहृष्टादयोः
तेन केवलं व्यावर्ज्ये पश्येत्त्रैकमवलमं देवं चेदस्थिते भौमे तु जेस्वे च मकरस्थे मंदसौरे कुम्भस्थे जीवे गुणैश्चाप्याप्तैश्च पुराणैश्च रत्नैश्च विदुः कोट्यब्जैश्च सप्तः
चोदपसूतो यदि प्रवर्ति तदा तप्तमूर्त्यो विद्याज्जानीयात् अन्यकुलजो यववाद् अन्ये केचिदुच्यते कर्जो देवदेव इति प्रवर्ति आदित्ये लेखस्येति प्रवर्ति
गते सूर्ये चंद्रे मेषस्थे लेखेन दधि नक्षत्रिदिरोद्योसजयोग एव प्रवर्ति १४ अन्यद्राजयोगं विदुः स्यादित्याह स्वर्से इति स्वर्सेति चेत् अस्तीव सौम्येति लिखते
हृत्पुलक्योरन्यतमस्थेन केवलं व्यावर्ज्यतां लब्धेत् प्राच्यतुर्ध्वं चंद्रधर्मस्थानमासेन वभगते शेषैरन्यग्रहेः रविभौमपुत्रपुरुषोत्तमैः दुष्प्रियं कथं स्यात् किं स्यात् किं

लेख्यस्थैर्कजैर्दोलुघैर्भोगैस्तेचैर्कुम्भेन्द्रे
स्वसैर्शक्तैर्ग्रावालस्यधर्मस्यानयासिचन्द्रे
चापपासेजिविराजःपुत्रंविद्यासुध्वानाथं१४
दुःश्रव्यागमासिमासेःशेषेजातःस्वापीभूमेः१५

तृतीयलप्राप्तदशास्थानस्यैः जालोभूमेः सधिव्याः स्वाव्यधिपतिर्भवति तत्रैतज्ज्ञातं कुंभेलोयं वंशेश्वरः गुलेवंदः
निस्थाः एवंविधयोगे राजपुत्रो राजा भवति अथवा कर्कटोलपः सुलेश्वरः मीनेवंदः
द्वयस्थाः एवंविधयोगे राजपुत्रो राजा भवत्यन्यकुलजोपि न वार १५ अथान्यद्वाजयोगं न वारमात्रिकायाह
सुलेतकाभूतकुलस्यैः राजपुत्रो राजा भवत्यन्यकुलजोपि न वार १५ अथान्यद्वाजयोगं न वारमात्रिकायाह
यामेकतस्यैः राजपुत्रो राजा भवत्यन्यकुलजोपि न वार १५ अथान्यद्वाजयोगं न वारमात्रिकायाह

स्वस्वस्थिभ्यः तृप्तिभ्योपेयजातो नृपजोपलपुत्रो राजा भवति धर्मात्मा च अन्यकुलोपपन्नः १६ अथान्यद्राजयोगद्वयं वक्ष्येनाह वषोद्वय इति ह्यसौ देवद
पक्षे मया शशाकजीवक इत्युक्तौ चंद्रशेखरैः चंद्रशेखरैरेपरैश्चरविदुःखबुधभिर्भैः यथा संस्यं प्रुति यन्नास्ति भैः उग्रद्वितीयपक्षेकादशस्थैः जातिचक्रप्रोक्ता
या भवति तत्रैतज्जातं वृषतमसंचंद्रमिश्रगस्थे जीवे तुलास्थे वीरेपीनस्थेः राक्षकुलबुधभिर्भैः जातो राजपुत्रो राजा भवति अन्यकुलजोपि यत्राज्य
सुरेवपुराविनि पुरोक्षीवसुरैव बुधस्थानस्थे स्वेदशमे शशिनी क्ष्मादी धिता चंद्राक्षीयमोदेषु शनिश्चरे वयने अपरे स्वे मौभिसुधशक्तेः अत्रागते
रेकादशस्थैः जातो नृपराजा भवति तत्रैतज्जातं शनिश्चमसंचंद्रो मोमबुधशक्रा एकादशे एव विधेयो भवति तत्रैतज्जातं

सौम्ये वीर्यपुते नृपुते नृपुते वीर्याद्वेच शभैः शक्रा भवते धर्मात्मीयं च येन वशेषैर्धर्मात्मान् पञ्चः दृष्टिर्वाशः १६
तृषोदेचमूर्तिधर्मास्त्राभैः शशाकजीवाकस्मत्वापरे नृपः सखेगुरोस्वशशितीक्ष्णदीधितो यमादेयत्वाभगतिर्बुधापरेः १७

अपुत्रो राजा भवति अन्यकुलजोपि पनवान् भवति १७ अथान्यद्राजयोगद्वयं वक्ष्येनाह मेष्टरणा यत्तुगा इति शशिमंदस्त्रीचाः चंद्रसौ
रसुरपः वक्ष्यं मेष्टरणा यत्तुगाः दशमेकादशतुगाः शोरो बुधभौमो धनेदितीरस्थाने सितरवीशक्रादौ हि हस्तके ४ चंद्राक्षी एव विधे
योपेयजातो नरे दोनपो भवति तत्रैतज्जातं दशपंचदः एकादशे सौरः द्वितीये बुधभौमो चतुर्थे शक्राभौ एव विधेयो यजातो सख्यु
नो राजा भवत्यन्यकुलजोपि नवान् वक्रासिता वित वक्रासितो भौमसौरौ शशिरज्यमितार्कसोम्भः चंद्रशेखरसूर्यतुगाः वक्ष्यं सख्यं होरा
सुरकाश्च शक्राभौ भिगताः लघुचतुर्थसंभवनमदशेमेकादशस्थाः भवति तदाजातः मजेशो राजा भवति तत्रैतज्जातं आपक्षेयितवन्नोः सख्यं

कर्चंद्रः सद्यमेजीवः नवमे शक्रः दशमे स्मर्यः एकादशे बुधः एवं विधे योगे जातो राज्ञः पुत्रो राजा प्रवत्यन्यदुत्तु जो धनवान् १८ अथ राजन्ये गच्छतस्तत्तमि
 न्कांते राज्यासीति प्रविष्यतीति वस्तुनस्तु गतयाह कर्मलमयुतपाकदशपाप्रति राजयोगे भद्रवृणाग्रहात्मकमध्याद्यो ग्रहः कर्मशिलमहद्वो मे स्थितः सद्य
 राजयोगे भद्रवृणाग्रहाणां मध्याद्यो ग्रहः तत्र युतो च न्यल ग्रस्थः तत्पाकदशाया तस्य संबन्धिनीकापाकदशां तर्दशा प्रवति तत्र वत्सलज्यमर्द्धि प्रि
 ति अथ लमदशमयोः द्वयोरपि ग्रहो भवतः तदा तयोर्बो बलवान् तस्य दशायां भवतर्दशा काले राज्यलब्धिः अथ तत्र बह्वोषदा प्रबन्धि कर्मज्यमर्द्धि प्रि
 सर्वे नमबलस्या तर्दशा काले अथ वा नबलस्येति अथ लमदशमो यदा शस्यो भवतस्तदा जन्मिनः प्रबलः सर्वो नमबलस्तस्या तर्दशा काले रवरा

मे पूरणाय तनुगाः शशिभद्रजीवाज्ञो रोधेनी भितरवीहि बुके नरेन्द्रं वक्रासितो शशिसुरेज्यमिता कर्मो म्याहे नासः रुवास्तथा
 भरवा सिगताः प्रजे श १८ कर्मलमयुतपाकदशायां राज्यलब्धिरथ वा प्रबलस्य शशुनी चिष्टहया विदशाया छिद्रसंश्रयदशा

ज्यदः स्यात् बहुवंतर्दशा स्मिन्नंतर्दशा काले चारवशादतिबलकलं संप्रवति तस्यामेवं तर्दशायां राज्यमदो भवति शशुनी च गृहेति तत्पराज्यस्यापि
 अन्यकाले शशुही संप्रस्थे न नीचसे त्रस्थे न च ग्रहेण यां तर्दशा वतां तस्यां तस्मिन्बलवति राज्यहरणं वाच्यं यतः सा छिद्रदशा विबलेः पितृस्य न्ना पदव
 ति सा च संश्रयदशा परिकल्प्या तस्यां भवतर्दशायां संश्रयं कार्यं देवयुक्तं नृपसंश्रयगुणात्तन्मोक्षोपि वस्थिति च पाचां अपि अपि रोप हत दशायां ज-
 न्मोदयनाथशशुपाकच स्रदशो शकारकदशाः संश्रयणी यो नरेन्द्र इति अत्र च भगवान् मार्गिः तमगः कर्मो गोवास्मादथ वा प्रबलोपि यः संः स्या
 त्त्वां तर्दशा काले राज्यदः प्रबलो यदा १ नीचा रिगृह संस्था यदशायां प्रबलस्य च युतिर्बलविहीनस्य तन्मोक्षः परसंश्रय इति १९

अथ भोगिनां शबरदस्युस्वाभिर्नाञ्चजन्यज्ञानं पालिन्याह गुरुसितबुधलयति गुरुभिस्तुथाः जीवशत्रुसौम्याः एषामन्यतयेपलपयते अर्कपु
नेसौरे सप्तमस्यैरिवसनायेच्छेदे विद्यतिदशमस्थानगते एवंविधयोगे भोगिनां भोगवताञ्चन्यविद्याञ्जानीयात् एवंविधयोगे चातोसं देव भोगिनां
प्राचीणि तत्सार्थविहीनस्यापि बतः कुतश्चिद्भोगावाप्तिर्भवति सविबुधासितलमे दृष्ट्वा केचिन्नुत् सविबुधमिदानीं संधिलय इति व्याख्यायते सिद्ध
मुज्जाधिसुनकन्यालयेष्विति यतोदशमस्यैर्केलये बुधसितयोगवस्थानं संप्रवति आचार्येण वराहमिहिरेण पूर्वशास्त्रानुसारेणार्धयोगः कृतः
जीवञ्च भोगवैर्लये सप्तमस्यैर्कनंदने दशमस्यैर्वैजातो भोगवान् पुरुषो भवेत् शुभमवलपुतके देरिति शुभमग्रहसंबन्धिना राशयः ते च स

परिकुल्या १९ गुरुसितबुधलये सप्तमस्यैर्कुपुत्रे विद्यतिदिवसनाथे भोगिनां जन्मविद्यात् शुभमवल
पुतकदः क्रूरप्रस्ये च पापि जति शबरदस्युस्वाभिर्नामिथे भाङ्क २० इति राजयोगप्रध्यायेण दशः ११

बलाचस्यैर्केदवतामवीति तेऽतथा भूतेः तथापरेः क्रूरग्रहेः क्रूरप्रस्येः पापराश्याभितैः यत्कजन्मभवति सशबरैणापुलिं दानां दस्युं चैवाप्यम
भितं कजति गच्छति अर्थभाग्भाष्यवान् धनं वाञ्छन् भवति शुभमवलपुतके देरिति अत्र शत्रुमग्रहेः बलपुतेः केदगे कैरिति केचिद्व्याख्यातं च
चासुतं बस्याद्गवान्गार्भिः पापक्षेत्रघनेः पापैः केदस्येः सौम्यगुणिभिः सर्वलैर्बस्वजन्मत्वात् स्यादसौ दस्युना बक इति २० इति
श्रीमद्रुद्रललि विरचिता पादुहज्जातकविद्वैतोरुद्रल्लोमाभ्यावरकादशैः ११

[illegible]

अथनाभसयोगाध्यायप्रारंभः ॥ नवदिवसवस्त्रिकाश्रितैर्गुणिताद्वित्रिचतुर्विषल्यजाः स्युः
सर्वनैस्त्रिगुणाहिषदृशतीसाक्षिताविस्तरतोऽतत्समाः स्युः ॥ १ ॥ छ ॥ छ

चतुर्विद्वज्जाभ्रंविनि एतदुक्तं भवति आकृतिर्योगाविंशतिः संख्यायोगाः सप्त एवमाहृविंशत्याविकल्पद्वयेन सप्तविंशतिर्योगाः भवन्ति अत्रयथयोगा
स्वरूपः आकृतिरसंख्या आश्रयवहनेन विकल्पन्येण त्रिंशत् ३० दलयोगोद्दो आकृतिरसंख्या आश्रयवहनेन विकल्पवहनेन द्वात्रिंशत् ३२
एवंद्विचित्रवर्तिकल्पजायोगाः स्युः भवेयुरिति यवनेस्त्रिगुणादिति पुराणयवनेः त्रिगुणाद्विषदशतीकाशिता घण्णाशतानां समाहारः पुद्गलतीसाच
त्रिगुणा अष्टादशकोशशतान्याभिहितानीत्यर्थः १०० ननु स्रुजिज्जेन किमुक्त उच्यते नाभसयोगानामानल तथाचतदाक्य संस्थान
सादृश्यमनतकस्या द्रव्याणि नाना महतीनि दृष्ट्वेति कथं पुराणयवनेरष्टादशशतान्याभिहितानि उच्यते आकृतिर्योगास्त्रयोविंशतिस्तेरभिहिताः

अथ भोगिनां शबरदस्तुस्तामिनां च जन्मज्ञानं पालित्याह गुरुसितबुधलयेति गुरुभित्तुधाः जीवशक्रसौख्यः एषामन्यतपेपलुमयते अहं एव
भेसोरे सप्तमस्येदिवसनाथेसूरे विद्यति दशमस्थानगेत एवं विधेयोगे भोगिनां भोगसंज्ञान्मविद्याज्जानीयात् एवं विधेयो वेचातोसदेव भोगिनां
प्रसूते तत्सर्वविहीनस्यापि बतः कुतश्चिद्भोगावाप्तमवति सविबुधसितलये दस्तुत्रैकेऽपि सविबुधसितानां संबधितय इति व्याख्यासिंहवप
मुत्पापिभुनक्त्यालयेष्विति यतो दशमस्येर्केलमेव बुधसितयोस्त्वस्थानं संप्रवति आचार्येण वराहमिहिरेण पूर्वशास्त्रानुसारेणार्थे योगे द्रुतः
जीवज्ञमार्गविलये सप्तमस्येर्कनंदेन दशमस्येर्बोजातो भोगवान् पुरुषो भवेत् सुप्रबलयुतं वैदेरिति शतप्रग्रहसंबधिनोराशयः तेचस

परिकुल्या १९ गुरुसितबुधलये सप्तमस्येर्कपुत्रे विद्यति दिवसनाथे भोगिनां जन्मविद्यात् शतप्रबल
युतकंदः कूरप्रस्ये च पापव्रजति शबरदस्तुस्वाभिनामथ भाक् २० इति राजयोगाध्याये एकादशः ११

बलापस्वकंदगवाभवेति तैः तथा प्रूतेः तथा पापैः कूरप्रस्येः पापव्रजति यस्तज्जन्मभवति सशबरगोपुडि दानं दुस्तुनांचे वाज्जन्म
भित् कजतिगच्छति अर्थभ्रातृभ्रातृपत्न्यं धनवांच्च भवति शतप्रबलयुतं वैदेरिति अत्र शतप्रग्रहेः बलयुतेः कंदगतेरिति केचिद्व्याख्यातं य
चाहुतं ब्रह्माद्गवान्गार्भिः पापसेचकेतैः पापैः कंदस्येः सौम्यसिद्धिभिः सबदेवैर्बस्वजन्मस्य दसौ दस्तुना बकद्वि २० इति
श्रीमद्भुलतविरचिताया सुहृज्ज्जवक्रविकृतो राज्ञुसौमाध्याये एकादशः ११

अथानुप्रसयोगाध्यायोव्याख्यायते नामसंयोगानां चत्वारो विकल्पाः तत्राह विभोना एको विकल्पः आह्वानियोगाः संख्यायोगाश्च विकल्पद्वयम्
असहृतिर्योगाः संख्यायोगा आश्रययोगाश्च विकल्पत्रयं आह्वानियोगाः संख्यायोगा दलयोगो चेति विकल्पचतुष्टयं तत्र विंशतिराह्वानि
योगाः समसंख्यायोगाः त्रयश्चाश्रययोगाः दोदलयोगो तत्राह्वानिचतुर्विकल्पज्ज्ञानयोगानां संख्याज्ञानमोपलब्धसिकेनाह १ नवदिग्भिः नव
प्रसिद्धादिकृशाब्देन दश उच्यते वसवो दो एतेषां संख्यत्रिकाभिर्वेदेः गुणितः त्रिकृशाब्देन त्रयः एव उच्यते अग्निशब्देन त्रयः वेदाश्चत्वारः ४
एतैः गुणितः तदयथा नवदिग्वसवः ९।१०।८ इत्येषां संख्यत्रिकाभिर्वेदेः ३।३।४ एतैर्गुणिताज्जाताः २७।३०।३२ एवेव सा सरब्दिभिः

अथानुप्रसयोगाध्यायमारंभः ॥ नवदिग्वसवस्त्रिकाभिर्वेदेर्गुणिताह्वानिचतुर्विकल्पजाः स्युः
यवनेस्त्रिगुणाहिषदशतीसाकथिता विस्तरतो भ्रतत्समाः स्युः ॥ १ ॥ छ. ॥ छ.

चतुर्विकल्पजा भवन्ति एतदुक्तं भवति आह्वानियोगा विंशतिः संख्यायोगाः सप्त एवमाह्वानि संख्या विकल्पद्वयेन सप्त विंशतियोगाः भवन्ति आश्रययोगा
स्वयः आह्वानिसंख्या आश्रयकृतेन विकल्पत्रयेण त्रिंशत् ३० दलयोगो दो आह्वानिसंख्या आश्रयदलयोगकृतेन विकल्पचतुष्टयेन द्वाविंशत् ३२
एवं द्विचतुर्विकल्पजा योगाः स्युः भवेयमिति यवनेस्त्रिगुणा होति पुराणयवनेः त्रिगुणा हिषदशती कथिता घण्टाङ्गानां सप्तमाह्वारः षट्शती सप्तच
त्रिगुणा अष्टादशयोगशतान्यभिहितानीत्यर्थः १८०० ननु स्फुटिज्वजेन किमुक्तं उच्यते नामसंयोगागमानत्वं तथा च तद्वाक्यं संस्थान
सादृश्यमनंतं स्याद् व्याणिनानामहनी निवृत्तेति कथं पुराणयवनेरष्टादशशतान्यभिहितानि उच्यते आह्वानियोगास्त्रयोविंशतितैस्तरिभिः हिताः

संख्यायोगानां सप्तविंशत्यधिकं शतं भवति एवं सार्द्धं शतं भवति तच्चैकैकं राशिं लभ्यतमधि हृत्योक्तं तस्मात्तु ग्रहादयोऽक्रान्ता दशादशयोगशतानि भवन्ति यस्मात्तस्मात् सार्द्धं शतं दशाहं तं अष्टदशशतानि भवन्ति एतेषां सुत्युत्तिरध्यायाने प्रदर्शयिष्यामः विदिताध्यायार्थस्य सप्तवारवोपत्तात् एवमेवेनेस्त्रिगुणावदृशा तीर्विस्मृतः कथितोक्तम् अवास्मिन्शास्त्रे तत्समाप्तः तत्संक्षेपः क्रियते विस्तरस्य समाप्तोऽपि यत्तदिति पूर्वमदर्शितं द्वात्रिंशदेकाविंशत्ये तत्तत्फलं न्यप्रज्ञानं समावत्तात् द्वात्रिंशत्सेवयोगसंज्ञादशयोगशतानि भवन्तीति १ अथात्रययोगसंज्ञादलोयामद्वयचोपच्छेदसिकेनाह रज्जुसुशाली भिति चरोचैः चरस्मिरदिस्त्वभावरशिग्रहसंयुक्तेः यथा संख्यं रज्जुसुशालं ज्योतिरयोगत्रयं भवति तद्यथैकस्मिन् चरराशौ चरराशि द्वये च रसशिचये चरराशिचतुर्के वा यदा सर्वे ग्रहाः भवन्ति स्मिरराशयोदिः वभावरराशयश्च सर्वे शून्या भवन्ति तदारज्जुर्नोभयोगो भवति एवमेकस्मिन् स्थिरराशौ राशिद्वये राशिचतुर्के वा यदा सर्वे ग्रहाः भवन्ति चरराशयोदिः स्वभावरराशयश्च शून्या भवन्ति तदा मुशालनामयोगो भवति एवमेकस्मिन् चरिस्त्वभावरराशौ राशिद्वये राशिचतुर्के वा सर्वे ग्रहाः भवन्ति चरराशयः स्मिरराशयश्च शून्या भवन्ति तदानलारब्धो योगो भवति एतानां च सप्तान् रज्जुन्योमान् सत्यान् चोच्चगादुक्तवान् केचित्सत्यस्त्वात्रयज्जानि हाह इति योगानि पठति इत्यस्मिन्मकरणे आहोक्तवानिति तथा च सत्कः सर्वे चरेषु राशिषु यदा स्थिता यो यमाह वं रज्जु अनया प्रियस्य सन्तं विदेशासाथं युक्तस्य सर्वे स्थिरेषु राशिषु यदा स्थिता मुशालमाह तं योगं जन्मनिकर्मकराणां युक्तानां मर्थयानां म्या द्विशरीरेषु नल इति योगो हीनातिरिक्ते हांना निपुणानां पुरुषाणां भवसंचयभोगिनां भवति अत्रैकैश्चिद्व्याख्यातं चरकश्चिचतुर्के यदा सर्वे ग्रहाः भवन्ति तदारज्जुः स्मिरराशिचतुर्के मुशाल द्विः स्वभावरराशिचतुर्के नल इति तच्चासुक्तं यस्माद्गुणावगाभिः एकेषां प्राग्भवः सर्वे सर्वेषु काचद्यैहैः चरयोगस्तत्सरज्जुः शीर्ष्याणां जन्मदो भवेत् स्थिरज्येसु शलनामम्यानि जन्मद्वल्लगा द्विस्त्वभावेन लारब्धस्तु च

निमित्तमिदं ततः एवमाश्रयकेन प्रव्याख्यातं सत्यमेतत् तथाच सत्यः चरराशिगेग्रहैर्दृष्टः स्थिरराशिगेस्तथासु शालं दिशश्चरनैवेद्येनो नलसंशोसु
 निमित्तमिदं ततः अथ तलयोगद्वयसंख्येय केन्द्रैः सदसपुतेरिति केन्द्रैः यथासंख्यं सदसपुतेः स द्वैहः सोम्येपुतेः दलारब्धोदलोयोगः स्वभ्यास्वग
 यप्रवति तथाकेन्द्रैः सदस द्वैहः पापग्रहपुक्तैः दलयोगः सपेनामयोगोभवति एतदुक्तं भवति येषु तेषु त्रिषु केन्द्रेषु सोम्यग्रहाः तु येषु सप्तग्रहाः तेषु सप्त
 वि नवस्मिन् अत्र केन्द्रेषां भवति तदास्वग्रहयोगोभवति अथयेपुतेषु त्रिषु केन्द्रेषु पापाः सूर्येभ्योमसोराः भवति नवस्मिन् अत्र केन्द्रेषां भवति सो-
 म्यग्रहः तदासपेनामयोगोभवति नन्वत्रयोगद्वयेकेन्द्रैः सदसपुतेर्दलारब्धोदलोयोगोभवति यस्माच्छुक्लपक्षदृष्ट्यापक्षयोर्व्येदस्यसौ

रज्जुमुशालं नलं चरौद्यैः सत्यश्चाश्रयजान्जगादयोगान्
 केन्द्रैः सदसपुतेर्दलारब्धैः स्वकृत्सर्पिकथितोपराशरण २

स्वसंसापत्वं च संभवति एवंस्थितेयदासौम्याक्रान्तेषु त्रिषु केन्द्रेषु क्षीणश्चंद्रमायदाचतुर्थीभवति अथवापापाक्रान्तेषु त्रिषु केन्द्रेषु क्षीणश्चंद्रमायदाचतु
 र्थीभवति तदापित्वत्सर्पेययोगोभवति तच्चतुर्षु केन्द्रेषु किमिति न व्याख्यातं उच्यते नैवम् यस्मादनैव स्वल्पजातं केन्द्रं केन्द्रयगेः पापतेरे
 र्दलारब्धोदलोयोगोभवति अत्रसौम्याश्रयः पापास्त्रयद्वितिकथनायते यथानयोर्द्वयोर्मध्यं चंद्रमास्तृतीययोर्न भवति उच्यते प्रवृत्ततांश
 णोक्तं त्रिकेन्द्रैर्गर्भागैर्केन्द्रयोर्दुःस्वितजन्मदः सोमिजन्मप्रदामालान्दुज्जीविसते दुज्जैः स्वगोराः पापवर्जितं केन्द्रेषु सर्पः सोम्यवर्जिते विविक्त
 वंज्ञायते उच्यते वादरायणोक्तं केन्द्रेषां पुंसितसंज्ञातेः केन्द्रत्रिसंस्थैः कथंयं निमालासु सर्पस्वसौम्येश्च पश्चात्सूर्ययोगविमोदो कथिते

दलारण्यो एतौदलयोगौदौस्वद्वैतैर्गोपराशरेणोक्तौ नत्वैरप्युक्तौ उच्यते अन्यैरुक्तौ अन्यैर्नोक्तौपराशरेणोक्ताविति स्वशास्त्रवद्वाह। प
हिरण्योक्तौ तथाचमणिसः केन्द्रयणैः पापैः सौम्यैर्वादलसंज्ञितौ द्वौयोगौसर्पमालारव्योविनष्टेष्टफलमदौ एवमाश्रययोगप्रयमपियोगद्वय-
यादौ अन्यैरुक्तपुन्यैर्नोक्तं अन्यैरुक्तलादराहमिहिरणशास्त्रसंगृहीत एवदलयोगद्वयव्याख्यातं २ अथान्येरात्रार्थैर्नकारणोमाश्रययो
गत्रयदलयोगद्वयचनारव्याततत्कारणमुपजातिकयाह योगाव्रजतीति आश्रयजायोगारज्जुशुशलनलारव्या आकृतिर्योगैः यवाञ्जव
ज्मालकगोलप्रदेशैः यवपद्मकजविहंगोलकैः आदिग्रहणाद्दशकटाभ्यांचतथासंख्यायोगैः गोलप्रदेशैः गोलकसुगणश्लोकैर्दोरेभ्यः -

योगाव्रजंत्वाश्रयजाः समत्वंयवाञ्जवज्जालजगोलसूक्ष्माः
केन्द्रोपगैः शोक्तफलोद्वारव्यावित्याहुरन्येनष्टयक्फलानि ३

यैर्नैः आश्रयजायोगाः तुल्यत्वासंयत्वंव्रजंतीत्यतोन्वैर्नोक्ताः तच्छ्रुतिरेकेणाव्याश्रययोगानामवकाशोनास्तीतिवराहमिहिरणोक्ताः यैश्चयोगैः साम
न्यायस्त्यति यत्रैवेतेषामनवद्वास्तदध्यासोतेव्याख्यास्यामः केन्द्रोपगैः शोक्तफलमिति दलारव्योदलयोगौदौ केन्द्रोपगैः शोक्तफलमिति शिवप्रदेशे
केन्द्रोपगतैः ग्रहैः शोक्तफलमयोः केन्द्रयणैः केन्द्रस्थानांशुप्रग्रहणां श्रुमंफलमुक्तं अक्षमानामश्रुमिति अतएवैषैश्चोक्तफलैश्चैकस्मिन्प्रदेशे
उक्तं वराहमिहिरणकेन्द्रविशेषेणसुश्रुभाः यथास्मस्तेष्वेवपापानश्रुममदाः स्युः केन्द्रविशेषणैः श्रुमैः श्रुमंफलंभवतीति मात्स्योक्ता एतदे
वैषैः पापफलंभवतीति सप्तशोक्तः एवमन्येअपरेआहुः कथयन्तितथातो नष्टथक्फलानुक्तार्थत्वात् यथेवंतर्हिचिमथयपरमि

[illegible]

**भासुन्नेषदंभवनारपौर्णमासास्तत्त्वस्मगेषुशक्तविहगःखबंधोः सं
गादकनपाचमउग्रामस्थे लमान्यैर्हेलभिनिभवदिगतस्ताः॥४॥**

सर्वग्रहेः शृंगादकारव्योयोगोभवति लक्षण्यगोर्हलमिति त्र्यंशवर्जयित्वायथासंभवमन्येसर्वग्रहाः परस्परं त्रिकोणमतासंभवति तदाहलमिविव्योः
न हस्तः होराशास्त्रपाठताः प्रवदन्ति कथयन्ति सच त्रिमकरः द्वितीयषट्दशमस्थेः सर्वग्रहेरेकः तृतीयसमेकादशस्थे द्वितीयः यकारः चतु
र्थः षष्ठ्यादशस्थेः सप्तमीयः यकार इति ४ अथ वज्रयवकमलवागसंज्ञयोगचतुष्टयवैतालियोनाह शकटांडमिति शकटवज्रयोः व्यव
हारेण तद्वज्रयवकमलवागसंज्ञयोगचतुष्टयवैतालियोनाह शकटांडमिति शकटवज्रयोः व्यव
हारेण तद्वज्रयवकमलवागसंज्ञयोगचतुष्टयवैतालियोनाह शकटांडमिति शकटवज्रयोः व्यव
हारेण तद्वज्रयवकमलवागसंज्ञयोगचतुष्टयवैतालियोनाह शकटांडमिति शकटवज्रयोः व्यव

ससयप्रेः प्राणः स्थितः चतुर्थदशपञ्चमशः स्थितास्तदायकमव्योयोगोभवति कमलंस्तिगि एतेरेवसो म्प्रपैः विविधस्थितैश्चतुर्विपिकेद्रुपु
मकस्त्रिभिः कमलास्त्र्योयोगोभवति तदेवकमलंयदिदेवद्रुवात्मकोभवति तदन्वापीसंज्ञोयोगः एतदुक्तंभक्तिसंस्मरेवद्रुवात्पतः स्थितैः केन्द्राणि
वञ्चयित्वा न्यमपणपणयोरुक्लिमेद्रुस्थितैस्तेदेवकमलंवापीसंज्ञोभवतियोगः पणफरेद्रुचतुर्वीयोक्लिमेद्रुचतुर्भक्तिः ५ अथकज्जयवयोः संप्रवो
नमबनि नीचमयापूर्वशास्त्रानुसारेण ह्युक्तविन्यतदल्लुभाह पूर्वशास्त्रानुसारेण पूर्वचौर्धः मययवनारिभिः वज्रा
रन्ध्रेद्योगः हतः ववारन्ध्र तस्याप्यपि हतः वज्रादयश्मिबहुवचननिर्देशो न्येभ्येवंमकाराणां प्रदर्शनार्थः वज्रादेवोयोगायद्यपिनसंप्र

धाकटांलुज्ज्वल्लुभाशुभैर्वज्जंतादिपरीतेर्गैर्यवः कमलं तु विभिन्म
संस्थितैर्वापीवद्यादि केद्रुवात्पतः ॥ ५ ॥ पूर्वशास्त्रानुसारेणमया
वज्रादयः ह्युक्ताः चतुर्थमवनेस्तूयोज्ज्वल्लुभाशुभैर्वज्जंतादिपरीतेर्गैर्यवः कमलं तु विभिन्म

वृत्तिं वयपि पूर्वशास्त्रानुसारेणमया ह्युक्ताः ताप्युस्तद्वद्वैलर्थः यतः सूयीहादित्याचतुर्थमवने चतुर्थराशौ पूर्वपणश्चिमेनवाज्ञासितोबुधक
कोरुधमभवः नकुदाचिदकोदेवस्तसमयेवमध्याह्नार्द्ररात्रयोः बुधशक्तीभवतः आदित्यमध्याह्नस्यैः पणचस्येववयोर्द्वैस्तयपेवमभवत्स
व ६ अथपूर्वपुशकिदंलास्त्रयोगचतुष्टयवज्जुभाह कंटकादीनि होरातयंतरायैः केन्द्रैः क्रमात्परिगच्छ्या तद्येकेन्द्रादिरितः ह्युक्ताचतुर्गैर
देद्रुपणानां संप्रवसंयद्वाप्यामपस्यावप्रवति तदाष्टोपुक्लिमेवसारन्ध्रच्यतासेवोवाभवति तदप्य ह्युक्तादिबोचतुर्गीयचतुर्थेद्रुचतुर्विपिकयमेवप्रवदः

प्रवर्ति तदुक्त्या रव्योयोगोभवति अथत्तुर्थपञ्चमषष्ठसमेष्टुचतुर्षुसर्वेष्वमहाभवंति तदेष्टुः शारव्योयोगः अथस्सप्ताष्टमवमदशमेष्टु
सप्तुष्टुसर्वेष्वमहाभवंति तदशान्तिः कोमः अथदशमेष्टुकादशदशलमेष्टुचतुर्षुसर्वेष्वमहाभवंति तदादशयोगइति ७ अथनोक्तद्वय

चापादचतुष्टययोगपञ्चमषष्ठमनुष्टुभाह नोक्तद्वयेति तदेतेनवभागुकेनप्रकारेणलभ्यते कदादाप्येकेकस्मात्केन द्वात्सप्तभिर्ग्रहेः सप्तसंस्थितेः
नोक्तद्वयपञ्चमषष्ठमनुष्टुभाह तदथा कदादिनीचतृतीयचतुर्थपञ्चमषष्ठमनुष्टुभाहः भवति तदनोक्तस्ययोगोभवति एवंष्टु
थपञ्चमषष्ठसप्तमाष्टमनुष्टुभाहः भवति तदाकुटारव्योयोगोभवति अथसप्तमाष्टमनुष्टुभाहः भवति तदादशमेष्टुचतुर्षुसर्वेष्वमहाभवंति

कुंठकादिमष्टेनैस्तुचतुर्ग्रहेः ग्रहेः ग्रहेः शक्तिद्वयारव्याहारोद्योः कंठकेः क्रमात् ७
नोक्तद्वयचापादिनद्वयसप्तसंस्थितेः अर्द्धचन्द्रस्तुनावोद्योः प्रोक्तस्तन्यसंस्थितेः ८

तदाकवारव्ययोगं अथदशमेष्टुकादशलमेष्टुचतुर्षुसर्वेष्वमहाभवंति तदाचापचापारव्ययोगं अर्द्धचन्द्रइति नावोद्योरेव्यो
मेरन्नाहसंस्थितेः अपरराशिब्यस्यितेरर्धचंद्रव्योयोगोभवति नावाद्याः कंठकेः हस्ताः तेऽन्यसंस्थितेः अपरराशिगतैः तेनपण्डरे
प्यः आरभ्यपरितरसप्तमष्टमेष्टुचतुर्षुसर्वेष्वमहाभवंत्यायोक्तिमेष्टुवातदूर्ध्वचारव्यः सप्ताष्टमकारः तदथा द्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चमषष्ठ
सप्तमाष्टमेष्टुसप्तमष्टमेष्टुचतुर्षुसर्वेष्वमहाभवंति तदेकः एवंतृतीयादिनवभातेष्टुद्वितीयः पंचमादिष्वेकादशातेष्टुतृतीयः षष्ठादिषुद्वादशातेष्टुचतुर्थः
अष्टमादिषुद्वितीयतेष्टुपञ्चमः नवमादिषुतृतीयतेष्टुषष्ठः एकादशादिषुपञ्चमातेष्टुसप्तमः द्वादशादिषुषष्ठमेष्टुअष्टमातेष्टुदशमेष्टुइति ८

[illegible]

एकं प्रपन्नं चैतदर्थं तत्सुदः पद्महाश्रितैः विलग्रादिस्थिते अक्रमित्याह भिन्नसंग्रहः १
संग्रहो नामाः स्तुः सममवसंसंस्थे वृत्ताण्यादहुरकीदापि नीच ॥ ३ ॥

[illegible]

ननु विदेशोऽप्यनेकः तत्त्वमप्रदुर्गोर्गहणं उच्यते विदेशोऽप्यनेकः प्रदेशाध्यासनशील्योऽप्रवृत्तिस्ततमत्तयोनप्रवृत्ति एवंविधोऽन्यत्रज्ज्वरयो
 नोमेज्योऽप्यनेकः क्षणीयवर्तितः धनीयवर्तितः बहुपुङ्क्तयेषु कार्यवासकः बहुपुङ्क्तयेषु कार्यवासकः एवंविधोऽमुशालरवेयोगे जातोऽप्रवृत्ति व्यस्येगदी
 कः विप्लवगवस्य स्थितोऽहर्निश्वस्यः प्रदोषनवद्वान् विपुणः कार्येषु सूक्ष्मदृष्टिः एवंविधोऽनलजोनत्प्रवेयोगे जातोऽप्रवृत्ति एषमात्रय-
 योऽप्रत्ययजानानां फलं व्याख्यातं स्वगुत्योऽप्येकनिवदति स्वगुत्यः स्वयोगे जातोऽप्येकनिवदति स्वगुत्यः स्वयोगे जातोऽप्येकनिवदति स्वगुत्यः स्वयोगे जातोऽप्येकनिवदति
 बहुदुःखमाकुरु स्थानं नानाप्रकाराणाहुः रवांशोऽप्येकनिवदति व्यगाः स्विताद्व्याभिपुणानलजाः स्वगुत्याः प्रयोगान्विता

पाशः केवातः शूलयोगोऽप्युपेक्ष्य योऽन्यथास्मान्पूर्वमुक्ताविहाय १० ईस्येर्विदेशा
 निरन्तराध्यात्मचिन्तयन्त्यामीमांथनीचमुशाले बहुपुङ्क्तयसक्तः व्यस्येस्थिरादवनि
 पुणानलजः स्वगुत्योऽप्येकनिवदति प्रजगजो बहुदुःखमाकुरु ॥ ११ ॥

मुज्जमज्जबहुदुःखमाज्जदूतिनस्विदोषः एवंदत्तयोपदयजावांशोऽप्रवृत्ति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११
 अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११
 अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११
 अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११ अथान्येयोऽप्येकनिवदति ११

आश्रयोक्तस्त्वविफलप्रवृत्त्यर्थो भविताः शिष्यायेस्ते पलदद्युरभिआः स्वपलप्रवाः १२ यज्जार्थमाक्सनत
मथरुविगदायाप इति मुक्याकटजः सरुजः कुदारः दुवोतनः कलहकृदिहगेयोदसः यस्यादेकसिस्सरवोस्त्रविहृदताह

[illegible]

निमित्तः स्यात्कृतवृत्तः अथवाप्यः प्रादुर्गणेवर्णितः शब्दोचमध्यपर्यायः एवंविधोयुक्तमेवयोगेज्जगोभक्ति विरण्यातकी-
 षितः संप्रजनमिदुर्द्विभिः सावत्तारपरागिरवातकीतिरस्ति उच्यते अस्तिकपिचसा यथादीर्घमिनापकर्मभिः शीतेरुपिपरंपरव्यासयो-
 गिनृभासाति अभितसोत्तरगुणाः अपरिपितसोत्तरगुणाः विद्या शोचोदयः एवंविधः पञ्चारख्येयोगजातोभक्ति नदोत्तर-
 कर्मः प्रादुर्गणस्तिरिक्तालस्याधिकतवत्तु यस्तत्तत्तुक्तं त्वं बहु कालं भवतीत्यर्थः निधिहृत् भूमावर्चस्थापनशीलः नदानाकदर्वः एवंवि-
 धोवापेक्षते योगेजातोभक्ति १४ अथपुनश्च शक्तिरद्वैतारथ्येयोगत्वनुष्ठयेजातानांस्वरूपवत्तत्तत्तलकनाह त्यागात्यवतिमिति त्यागोद्यम

वज्रैत्यपूर्वस्मृतिरुः सममोविमयेषीर्वांनिताप्यथयस्मरिवतोव्रणोतः विरव्यावर्षात्पमितसौरव्य
गुणत्रयपथेवाक्यप्रसूतिरुत्तराभिधिहृत्पदाता १४ त्यागात्मवासुक्तुर्वेरकञ्चित्तुत्रुणहक्वाथगुप्त्य
धिहृवः शारदच्छगारव्य नोचाससः स्मरवधनीर्वैयुतश्चशक्तादलोप्रियाकिरहितः पुरुषास्त्यवृत्तिः ॥१५॥

आत्मवानसमाह ननु वेदोक्तमप्येवं श्रोत्रं यजते एवंविधोपुपाख्ययोगे जातो भवति हिंसेति हिंसेवप्रसूतिः पुन्यधिकृतः बोधनशालः शरणं
तु शरणकृतः एवंविधम् शरण्ये योगे जातो भवति त्रीचः अध्यात्ममुल्लोचितां कर्पणकर्ता अलसः क्रियास्रष्टुः सख्यधर्मे विपुलोक्तो
योगविबुधभिः निःकृतोपनिषद्म एवविधः शक्तियोगे जातो भवति भियः पुत्रादिभिः विरहितः वर्जितः अत्यशुचिः दासवृत्तिः परदहनिस्त्वयः
एवं योगद्वारमयोगजवः परुषो भवति १५ अथ नो ब्रुद्व्यत्र कर्मजानां स्वरूपं कसं विलक्षेत् कीर्त्यापुनश्चलस्रष्टुति कीर्त्यापुनः रम्यात

वपः नलस्रवः कदाचित्करीकटदिहः रती हृणः अढक चशब्देनसमुच्चरण्ये एवंविधोन्नोन्नः नाकारवेयोगजातः प्राणीभवति कुटेनृतादिव
अचतेसुवभायतिर्नस्यास्मवन्वसुवनः असत्याभिधावीधसत्याभिधावीधः केचित्कुटेः नृतकपवधनपञ्चज्या
दुतिप्रति एवंपुः कृतस्वयोगेज्जातोभवति इतिहृदयोगः छेद्वदयोगः स्तजनेषुसुखकरोतीति स्वजनसौरव्यः
अस्मसौरव्यः सुहृदस्मसितः एवंविधः छद्मारेवयोगेजातोभवति इतिहृदयोगः कार्मुकः शूरश्च संग्रामियः प्रथमात्यसौरव्यः प्रथमिवा
त्यसूरवे अत्येवदलेसरवीच एवंविधः कार्मुकभवः चापारवेयोगेजातोभवति इतिचापयोगः १६ अथाह्वंचदसमु दचक्रवहृको-

कीर्त्योयुतश्चलसरवः हृणश्चिनोन्नः कुटेनृतपुवनबंधनपञ्चजातः छ
ओद्भवः स्वजनेसौरव्यः शूरश्चकार्मुकभवः प्रथमात्यसौरव्यः १६

चतानंस्वरूपं वसंतनिलकेनाह अर्थेदुजरति सरप्रमः सर्वजनप्रियः कांतवपुः मदरीगीयः प्रधानः सर्वजनपुज्यः एवंविधेर्धेदुजोः ईचंद्रास्वे
ओकज्जातोभवति समुद्रयोगः नरप्रतिप्रतिमः राक्षसुल्यः शोयोभोगवान् एवंविधस्तोयात्येसमुद्रावेयोगेजातोभवति चक्रेति नरेसकपानि
तेषामुपुज्यः विरिद्धाः बुद्ध्यापिरत्नानिगताह्विः कृतिः तयारंजितेछुरितावंयीपाटोयस्यराजनः तस्यपादयोः प्रवति प्रत्ययजाधिरत्नोपुन
किल्लः तेषामुपुज्योदयेषां राजापुज्योदयेषां एवंविधश्चरवेयोगेजातोभवति आह्वियोगविशतिजातानां कुरुव्यरथात अन्नवसुपातस
रत्नसंज्ञायां हृदव्याख्यायते वीणाद्वयेति निपुणः सुसहृदिः प्रियगीतनृत्तः गीतविद्योन्नत्त्वमिष्य एवंविधोवीणाद्वयोकारव्ययोगे-

अथैवमवति १७ अथदायिनीपाशकदारपालजातानांस्वरूपं वसंततिलकेनाह दामव्यवहार्येति दामाउत्तरः अन्यकार्येनिरतः पशोपकारसक्तः पशुपः पशु-
नक्षिना बहुपशुप्रभवति अथवापशुपण्ठेपशुप्रभलक्षितारस्यिका आमाधिपतिरित्यर्थः एवंविधोद्यदियोगेज्जातोभवति पाशादिव धनार्जनेविश्री-
लः धनार्जनेविशीलः धनार्जनेविशीलश्चोसोसमृत्त्वबंधुश्च धनार्जनेविशीलसमृत्त्वबंधुः स्वयमेवधनार्जनेविशीलः सन्मार्गेणधनार्जनेकरोति तथा
भूतास्यभूताः कर्मकरावाधवाश्च भवन्ति एवंविधः पाशाख्येयोगेज्जातोभवति केदाररज्ज्जति कृषिकरः कृषिकरोति स्रबहूप्येज्जः स्रबुशेप्रबंध-
त्वाचहनासुपयुज्यते उपकरोति एवंविधः केदाररज्जः केदाराख्येयोगेज्जातोभवति शूतरः समरधीरः क्षतः प्रहारितः धनरुचिः अर्थप्रियः केन्द्रिदृष

अर्थेदुजः स्रभगकांतवपुः प्रधानस्तोयालयेनरपतिप्रतिमस्तुभोगी चक्रेनरेद्रमुद्रुदद्युतिरंजितांघ्री
वीणाद्रवश्चरिपुणः प्रियगीतनृत्यः १७ दूतात्यफार्थनिरतः पशुपश्चदाम्प्रिपाशोधनार्जनविशी
लसमृत्त्वबंधुः केदाररजः कृषिकरः स्रबहूपयाज्यः शूतरः क्षतोधनरुचिविधनश्चशूले ॥ १८ ॥ छ

स्मिन्नितिपठति विधनश्चदारिद्रः एवंविधः शूतराख्येयोगेज्जातोभवति १८ अथयुगगोलयोर्जीतस्वस्वरूपं सर्वेषांचनप्रसवोगांसां सभक्त
दशास्वपिफलमदर्शनंहरिण्याह धनविरहितइति धनविरहितः अर्थहीनः पास्वडी त्रयीमागीव्यपेतः एवंविधोयुगारख्येयोगेज्जातोभवति केचि
द्धनविरहितः पास्वडीचिपठति वाशब्देअकार्ये अर्थहीनः पास्वडीच अथशब्द आनतर्धविधनार्थहीनः मलिनोमलोपेतशरीरः मलिनवासावा
अज्ञानोपेतः सूर्यः कुशिलेखोकेनिर्दिशित्यकर्ता अलसः क्रियासमर्थः अदोभाप्रमणशीलः ननबालसोदनश्चैविविरुद्धं उच्यते यद्यपिस्वरूपेणाल

सः नन्वाव्यानिदगिरिद्व्याद्भोजनक्रियामतनविनासंशादयिषुमशक्यत्वादतनः एवंविद्योगोत्तरव्येयोगेज्जालोप्रवति एवंसमसंख्यायोगेषुशुभाप्रफलव्याख्यातम् इतिविगदितोयोगादिति इत्येवंप्रकारान्नाप्रसंयोगाः फलैः सार्द्धंसहविगदिताउक्ताइहास्थित्वाध्यायेतेसमस्तदशास्वपिनिबन्धप्रलदाः सर्वकालप्रलुप्त द्याः चित्वादिस्मातव्याः ननुवज्जादिसंज्ञादतस्मिन्मदर्थितान्तत्त्वमस्तदशास्वपिउक्त उच्यते तेषांक्वचनदथादर्शितकालः स्रवदुःस्वयेर्षविष्य नि चेषांक्वचनविभागोनेत्तस्तेषांसमस्तदशास्वपियथादर्शितस्रवदुःस्वमदाप्रविष्यति ननुइस्वचित्समस्तजन्मस्रवेनदुःस्वेनेचैकरूपेणगच्छति चेचभोगिनः तेषाम्प्रनेर्षदुःस्वेरभिमतसाप्रवति योपभिप्साशिनस्तेपिकदाचिद्धर्मोभिमतसाप्रवति शीतलास्रदुपलायास्रस्तरिवर्तित्यात्मानंमन्यते तस्मादवभादिस्मरबंदुःइवंसर्वेणसंसारज्जातेनविपर्येणानुभूयते तत्त्वमस्तदशास्वपियोगाः फलमदाप्रवति उच्यते नेतेयोगादशुभवर्गफलहुतास् श्रममश्रमकाप्रफलदशापतिर्दत्त्यष्टकवर्गाश्रितमपिफलं च अतोवथाकालयोगाअपिसमयजन्मनिफलदत्तयेवंपिअप्रलुप्तप्रवेभोगिनांदरिद्राणांच संप्रवत्येव एवतावन्नाप्रसंयोगाध्यायोव्याख्यातः अस्मिन्ध्यायेवहृक्तव्यपूर्वप्रतिज्ञाततदुच्यते दलयोगाहृतियोगयोः समकालसुपस्थाननास्ति वथादलयोगैः सहाअययोगानांतुल्यकालमुपस्थानंनस्तेव अथदलयोगैः सहसंख्यायोगाशुज्वे तदादलयोगफलमेवप्रवति अथाहृतियोगाभा अभयोर्गैर्युज्वते तदाआहृतियोगफलंप्रवति अथाहृतियोगाः संख्यायोगैर्युज्वते तथाप्याहृतियोगफलंप्रवति यस्यात्संख्यायोगानामपवादः अ-
न्यान्पूर्वसुच्यते अथ आन्यययोगानामव्यपेक्षाह आन्यययोगास्तुविफलाभवंत्येवैर्षमिच्छिताइति तस्यात्संख्यायोगाध्याययोगोभाअप्याह-
मिच्छेत्तस्माद्विपर्येते अथाअन्यययोगेज्जालोप्रवति वदासंख्यायोगस्यावकाशएवमप्रवति अथाअन्यययोगेनसंख्यायोगेन-
ज्जालोप्रवति नन्वाव्यानिदगिरिद्व्याद्भोजनक्रियामतनविनासंशादयिषुमशक्यत्वादतनः एवंविद्योगोत्तरव्येयोगेज्जालोप्रवति एवंसमसंख्यायोगेषुशुभाप्रफलव्याख्यातम्

वाङ्मनसुल्येऽप्यसौ देऽप्याभ्यययोगेन संस्थायोगः कथमभिप्रेक्ष्यते उच्यते यदि संस्थायोगश्चाभ्यययोगश्च भवेत्तदा तदाप्याभ्यययोगेन भवति संस्थायोगे
 नास्ति यदि यत्र बद्धाभ्याभ्यययोगेन संस्थायोगोऽभिप्रेक्ष्यते तदा गोलुत्वावकाश एव न स्यात् परिभाषित्वेयं निरवकाशाहिविधयः सावकाशाभिविध्यंते
 इति अथैतदेकं राशिलभगतमधिकृत्य पुरुषाणां भवनं कथयत्सार्द्धयोगशतमुक्तं तदयुनामदर्शयते तेषां तावच्चर्या विंशतिराहृतियोगाः विंशतिरेव वरा
 हभिर्हरेणाभिहितः किंलुतेषां मध्याह्नदायोगेन स्वल्पो योगाभिहिताः लग्नचतुर्थयोः यदा सर्वे ग्रहा भवन्ति तदा गदायोगः चतुर्थसप्तययोः शं-
 स्वः सप्तमदशमयोः वधुकः दशमलग्नयोः ध्वजः कर्मपूर्वोक्तमविंशतिः शारवभृज्जैः सह त्रयोविंशतिः भवन्ति संस्थायोगानां सप्तविंशत्यधिकं

धनविराहिवः पारुवडीचारुगेल्वगोलुके विधनमलिनोऽज्ञानोपेतः कुशल्यलसोदनः इति निगदि
 वायोगाः सार्द्धफलैरिह नामान्नयत फलदाश्चिंत्यात्येते सप्तसप्तदशास्त्वपि १९ इति बाभ्रस ० ध्या०

ज्ञानं एवं सार्द्धं शतं १५० राशिद्वादशकेनाष्टादशशतानि भवन्ति १८०० तत्र सप्तविंशत्यधिकसंस्थायोगशतस्योत्पत्तिः प्रदर्श्यते तद्यथैषां विक-
 ल्याः सप्त द्विविकल्पाएकविंशतिः त्रिविकल्पाः पञ्चविंशत् ३५ चतुर्विकल्पाः पञ्चाभिः ३५ पञ्चविकल्पाएकविंशतिः २१ षड्विकल्पाः सप्त सप्त
 विकल्पाएक एतदेकीकृतं सप्तविंशत्यधिकं शतं भवति १२७ एतदेव वराहमिहिरेण विवाहपटले उक्तम् द्विज्यादिक्योगान्पारुत्य कुस्मान्
 नं शतं सत्रिधनं विलय इति अथ विकल्पाणि तमदर्शयते तत्र त्रयोविंशतिः सप्तगणितं संहितायामुक्तं पूर्वगणपूर्वगतेन युक्तं स्थानं विनात्येव दं
 विमसरत्वा इच्छाविकल्पैः क्रमशोभिधीयनीति निवृत्तिः पुनरन्वनीतिरिति अत्र चावत्संस्थानां विकल्पाः क्रियन्ते तदन्तेन कदाप्युपशुपरिस्थाप-

三

तैः सहान्यस्त्वाविकल्पादुत्पादयेत् एवं हत्वा प्रथमं प्राणसंख्यां नीते निवृत्तिरिति वचनात् ततो न्यस्त्यसेत् पुनरन्यनीतिरिति वचनात्
त उभयं प्रदृग्भीषं वरेण वर्णसंख्याक दोषा रव्योऽपेक्षं विज्ञेयसरव्याकः ज्ञेयो न स्यात्पत्रतत्पर्वहार्धव्याप्यलक्षणात् न च द्वाभाद्यप्यस्य सीधे पूर्वोक्तभेद-
नरं ज्ञेयैत्युक्त्याद्याभ्यकोष्ठनिष्ठावधिर्विधीरिति तद्यथैकविकल्पाः रविः चंद्रः भौमः बुधः शुरुः शनिः एवमेकविकल्पाः सप्त ७ अथ
द्विविकल्पना रविचंद्रौ रविभौमौ रविबुधौ रविज्यौ रविशक्रौ रविसेरो एवमादित्येन सह षट् अथ ततो यविकल्पः शशिभौमो शशि
बुधो शशिज्यौ शशिशक्रो शशिसेरो एवं चंद्रेण सह पंच भौमबुधो भौमज्यौ भौमशक्रो भौमसेरो एवं भौमेन सह चत्वारः बुध
जीवैर्बुधशक्रौ बुधसेरो एवं बुधेन सह त्रयः जीवशक्रौ जीवसेरो एकजीवेन सह द्वौ शक्रसेरो एवं शक्रेण सह एकः एवं द्विविकल्पः एकविं
शतिः अथ त्रिविकल्पाः रविचंद्रभौमाः रविचंद्रबुधाः रविचंद्रजीवाः रविचंद्रशक्रः रविचंद्रसेराः एवमादित्यचंद्रयोः पंच रविभौमबुधाः
रविभौमजीवाः रविभौमशक्राः रविभौमसेराः एवमादित्यां गार्क्योश्चत्वारः रविबुधजीवाः रविबुधशक्राः रविबुधसेराः एवमादित्यबुध
योश्च त्रयः रविजीवशक्राः रविजीवसेराः एवं द्वौ रविशक्रसेराः एवमेकः एवमादित्येन सह त्रिविकल्पाः पंच दश चंद्रभौमबुधाः चंद्रभौ
मजीवाः चंद्रभौमशक्राः चंद्रभौमसेराः एवं चंद्रभौमयोश्चत्वारः चंद्रबुधजीवाः चंद्रबुधशक्राः चंद्रबुधसेराः एवं त्रयः चंद्रजीव
शक्राः चंद्रजीवसेराः एवं द्वौ चंद्रशक्रसेराः एकः एवं चंद्रेण सह दश १० भौमबुधजीवाः भौमबुधशक्राः भौमबुधसेराः एवं त्रयः
भौमजीवशक्राः भौमजीवसेराः एवं द्वौ भौमशक्रसेराः एवमेकः भौमजीवशक्राः बुधजीवसेराः एवं द्वौ जीवशक्रसेराः एकः
एवं त्रिविकल्पाः पंचविंशत् ३५ अथ चतुर्विकल्पाः रविचंद्रभौमबुधाः रविचंद्रभौमजीवाः रविचंद्रभौमशक्राः रविचंद्रभौमसेराः

एवंस्तारः रविचंद्रबुधजीवाः रविचंद्रबुधशक्राः रविचंद्रजीवशक्राः रविचंद्रशक्रसौराः एवंहो रविचंद्रशक्रसौराः ए
 वपेकः रविमौमबुधजीवाः रविमौमबुधशक्राः रविमौमबुधसौराः रविमौमजीवशक्राः रविमौमजीवसौराः एवंहो रविमौम
 शक्रसौराः एवपेकः रविबुधजीवशक्राः रविबुधजीवसौराः रविबुधशक्रसौराः रविबुधजीवशक्राः रविबुधजीवसौराः एवंहो रविमौम
 द्रमौमबुधजीवाः चंद्रमौमबुधशक्राः चंद्रमौमबुधसौराः चंद्रमौमजीवशक्राः चंद्रमौमजीवसौराः एवंहो चंद्रमौमशक्र
 सौराः चंद्रबुधजीवशक्राः चंद्रबुधजीवसौराः चंद्रबुधशक्रसौराः चंद्रजीवशक्रसौराः एवंचंद्रेणसहदश मौमबुधजीवशक्राः मौम
 बुधजीवसौराः मौमबुधशक्रसौराः मौमजीवशक्रसौराः एवंमौमेवसहचत्वारः बुधजीवशक्रसौराः बुधेनसहएकः एवंबुधविकल्पाः पं
 चविंशत् ३५ अथपंचविकल्पाः रविचंद्रमौमबुधजीवाः रविचंद्रमौमबुधशक्राः रविचंद्रमौमबुधसौराः रविचंद्रमौमजीवशक्राः र
 विचंद्रमौमजीवसौराः रविचंद्रमौमशक्रसौराः रविचंद्रबुधजीवशक्राः रविचंद्रबुधजीवसौराः रविचंद्रबुधशक्रसौराः रविचंद्रजीव-
 शक्रसौराः रविमौमबुधजीवशक्राः रविमौमबुधजीवसौराः रविमौमबुधशक्रसौराः रविमौमजीवशक्रसौराः रविबुधजीवशक्र
 सौराः एवसादित्येनसहपंचदश १५ चंद्रमौमबुधजीवशक्राः चंद्रमौमबुधजीवसौराः चंद्रमौमबुधशक्रसौराः चंद्रमौमजीवशक्र
 सौराः चंद्रबुधजीवशक्रसौराः एवंचंद्रमयासहपट् ६ मौमबुधजीवशक्रसौराः एवंपंचविकल्पाः एकाविंशतिः २१ अथषड्विकल्पाः
 आदित्यचंद्रमौमबुधजीवशक्राः रविचंद्रमौमबुधजीवसौराः रविमौमबुधजीवशक्रसौराः चंद्रमौमबुधजीवशक्रसौराः एवंषड्विकल्पाः
 अथसप्तविकल्पाः रविचंद्रमौमबुधजीवशक्रसौराः सप्तविकल्पाएकएव एवसप्तविंशत्त्रयविकल्पशतं १२७ व्यख्यातं इच्छुः उच्छुः

अथ वक्ष्ये द्रव्योपाध्यायोपकारवत्ते तत्रादौ वक्ष्ये तत्रादौ वक्ष्ये च द्रव्यतत्त्वस्वरूपज्ञानं प्राप्नुयाद् अधममविरञ्जनीतिः किञ्चिन्नोतिः
 मन्थीलता किञ्चनं ज्ञानं विज्ञानं शास्त्रावबोधः श्रीः बुद्धिः नैपुण्यं कार्यैः पुस्तकैः द्वादसंस्थैः द्वादसंस्थैः कुपसंस्थैः श्रुति-
 नंद्रे ज्ञानस्वरूपविरञ्जनीतिः पुणान्यथममविरञ्जनीतिः एतदुक्तं प्रवर्गः यस्मादिदं ज्ञानं नैपुण्यं च यथा नैपुण्यं च द्वादसंस्थैः द्वादसंस्थैः
 स्वेत्यानि विनयादीन्यथमाविप्रवर्गः अधमत्वेनैव धामप्रावः यस्मात्तद्वैवध्यामविरञ्जनीतिः मूर्खानंदरीरद्रव्यपञ्चाविशीलांश्च द्वादसंस्थैः द्वादसंस्थैः यस्मज्जन्म-
 नर्येषणप्रसूतश्च द्वादसंस्थैः स्वरूपोद्भवति तस्यैताविमथ्यामविप्रवर्गः न चानिभवतीत्यर्थः यस्य जन्मनि आपोऽङ्गमस्थः

अथ च द्रव्योपाध्यायप्रारंभः अधममविरञ्जनीतिः द्वादसंस्थैः श्रुतिभिः विनया विन्यज्ञा
 नधीनेपुणानि अहनिनिश्चितं द्वादसंस्थैः श्रुतिभिः शक्यं वासरुसुमितदृष्टे विनया न्यात्सुखी
 च ॥ १ ॥ आगुरुत्तरणारविदाप्यानमः ॥ ७ ॥ ७ ॥

अथ द्रोप्रवर्गः तस्याविनयादीनि विप्रवर्गः कुर्याद्द्वितीयविप्रवर्गः कुर्यात्तद्वैवध्यामविरञ्जनीतिः अहनेत्यर्थः चंद्रे
 श्रुतिभिः स्वेधिपिचांशकस्य अहनिनिश्चितं द्वादसंस्थैः श्रुतिभिः शक्यं वासरुसुमितदृष्टे विनया न्यात्सुखी
 एतदुक्तं प्रवर्गः यस्याहनिदिवा जन्मप्रवर्गः चंद्रे वक्ष्ये न्यात्सुखी वासरुसुमितदृष्टे विनया न्यात्सुखी
 वदासपुठोरितवानसरवीचप्रवर्गः अथ यस्याविनिश्चितं द्वादसंस्थैः श्रुतिभिः शक्यं वासरुसुमितदृष्टे विनया न्यात्सुखी
 जात्रोचितवानसरवीचप्रवर्गः अथ अहनिनिश्चितं द्वादसंस्थैः श्रुतिभिः शक्यं वासरुसुमितदृष्टे विनया न्यात्सुखी

नृगकनक्षार्यैः स्वांशेविभक्तस्वांशोवांसंस्थितोदिवसेशशी
यस्वेषशीतोष्णो जायंतेत्ययानशः इति तथाचयवेनवरः स्वांशे
कदेवपुमेहितेन १ अथाधियोगारब्धयोगां सफलं वसन्ति लकेनाह
स्थानेषु ह्योर्वास्थानयोरेकस्मिन्वास्थाने सर्वा एव भवंति तदधि
योगारब्धयोगो व्याख्यातो भवति अनेकेष्वित्यत्र सप्तमाष्टमानां
स्वानां संस्थानां अधियोगः सप्तोत्तरेष्वामृतानां व्यासहोतृनां

सौम्यैः स्मरारिभिर्यनेषधियोगाद्दोः स्वस्मिन्मृपसचिवक्षिपिप्रलब्धम् सं
पन्नसौख्यविभवाहृतशश्रवस्वदोः शत्रुषो विगते रोगप्रशम्यजाताः ॥ ३ ॥

सथापूर्वः आसह्योविस्तरह्योपूर्वैर्गच्छैर्विचरंतेनः सप्तसप्तधासप्तभारः औत्तमः कथितः तद्यथा षष्ठराशौयदासैरसौम्यग्रहाः भवंतितदैकः स
समेदिवीथः अष्टमेतलीथः षष्ठसप्तमयोध्यसुर्यः षष्ठसप्तमयोः पंचमः सप्तमाष्टमयोः षष्ठः षष्ठसप्तमाष्टमेषुसप्तमइति एतमेवंस्थितेषुसौम्येष्वधिके
गः अर्थादैवमस्थितेषुणैः पापः भिन्नैर्विद्याः तथाचक्षुतकीर्तिः षष्ठसप्तमाष्टमसंस्थैः चंद्रात्सौम्यैः शशोपिद्योगः स्यात् पापः पापैरेवंपिअ-
भिअस्तथैवेकः अधिव्योगज्जातानां पलपाहं तस्मिंश्चामूपतिसचिवक्षितिफलजन्येति तस्मिन्वधिव्योगेजातम्यमुपः सेनापतिर्भवति सन्निवेशे
भवति क्षितिप्राप्त्येभ्यः पातोरजावाभवति तेषामुपः परसंभवात्पृथक्फलव्यारव्यातम् तथान्वक्तदरायणः शुशिनः सौम्याः षष्ठेद्युनेवाभिय-

न संस्थिता वासुः जातो नृपतिर्ज्ञेयो वेत्रीवासे न्यना कक्षे वापि तेनेतदुक्तं भवति बुधगुरुसितेरुत्तुखबीर्यैः नृपो मध्यमधीर्यैः सचिवः होयवीर्यैः सेनापतिः ए
 पायन्यनमाध्यापि संपन्नसौरव्यविप्रकाः अतिसेनेत्येव शर्वसंपन्नाः हतशत्रवः नष्टरिपवः दीर्यायुधः चिरजीविनः विगतोरागप्रथाः स्वस्य देहनिर्गमे
 याश्च एवं विद्ये कोराजाप्राप्नोति केषां निचये तेराजयोग एव तथा च सारावल्या दूतं वष्टमथाष्टयं क्षिप्रगोः आसाः समस्ताः शत्रूणाः कृतानां च दिग्ग
 चरेन पतिताः सूर्यालयादूरतः भूषालः प्रपवेत्सोऽस्य जलये वीत्या वान्तो द्रुक्ः सेनामणकरी द्रुक् सनसिलं स्रुगे सुहृः पीयते १ तथा च बाडवः अधिपति
 क्षिप्रवीनधममध्यमशीनरुचिमेगताः सर्वे सौम्यस्तीभिर्हजयेयुर्मन्यति धृतेनैवासेकं गतवति विषादे तु पयसा प्रतापाप्रियं स्वज्वलति तदये शत्रुपुत्र

हिलावर्गं सूनफानफादुरुसुसः स्वांत्यो भयस्येग्रहेः शीतांशोः कथितो न्यथा तु बहुभिः केमदु
 मोन्यस्त्वसौ केद्रशीतकरथवाग्रहयुते केमदुमानेयते केचित् केद्रनवांशकेषु च वदत्युक्तिः प्रसिद्धानते ३

शम् २।२ अथ सूनफानफादुरुसुसराकेपदुभारव्योगचतुष्टयं शार्दूलविक्रीडते नाह हिलाकीमिति अथादीमादित्या हिलात्यक्तमकसान्यः कश्चिद्द्रुहोमेष्टा
 दिक्ः शीतांशोश्च द्रात्स्वांत्यो भयस्यो भवति द्वितीयस्मो द्रादशस्थोक्वा द्वितीयद्वादशस्थोक्वा द्वौ भवतस्तदा स्मनफाअनप्रदुरुभारव्ययोगत्रयं भवति एत-
 दुक्तं भवति अर्कहिलायदान्योग्रहः कश्चिच्च द्रादृतीयस्थोने भवति तदा स्मनफानामयोगो भवति अथादीवर्जशित्वा च द्रादृदशे कश्चिद्द्रुहो भवति तस्य
 अनफानामयोगो भवति एवं च द्रादृतीयद्वादशोग्रहो भवतस्तदा दुरुभारव्योगो भवति अत्र योगत्रयेऽप्यादित्यो द्वितीये द्रादशे वा स्थाने भवति तदान्न प्रयोग
 संग्रहद्रवति किंतु योगकर्तृणां मध्येन गणयते एतदुक्तं भवति आदित्यो द्वितीये द्रादशे वा स्थाने भवतु भाप्रवतु वा भौमादिस्तत्र स्थोच आदिशितयोगकर्ता

प्रवति एतेनैवावहृषिराचैर्धः पठिताः अल्पया केमदुप्रउक्तः अस्मद्योगपथाद्योकोपयोगिनप्रवतिनदानेकेषुप्रकारेणैकोपोगोप्रवति एतदुक्तप्रवति तेन
मादीनांकेद्रेशीतकरेयथाग्रहयुनेकेमदुयोगेन्यते अन्येषांगार्गदीनामेवमसं केद्रैजन्मलयेकेद्रेशीतकरेयद्रैवोभोभ्यादिग्रहयुनेभोभ्यादिग्रहादिग्रहादिनांको
रीषचंद्रादिहीनहादशस्वनयोः केमदुयोगनप्रवति केद्रैग्रहयुतदत्त्वर्धैश्चिचंद्रैकेद्रैयकेकेद्रैजन्मलयेकेद्रेशीतकरेयद्रैवोभोभ्यादिग्रहयुनेभोभ्यादिग्रहादिनांको
नर्प्रवति शीतकरेग्रहयुनेतदत्त्वर्धैश्चिचंद्रैकेद्रैयकेकेद्रैजन्मलयेकेद्रेशीतकरेयद्रैवोभोभ्यादिग्रहयुनेभोभ्यादिग्रहादिनांको
थवा योगः केमदुयोगनामतदास्यात्युन्नगर्हिताः प्रवतिनिर्दिताचरादरिभ्याफर्चिसंयुताः तस्याचसाराकल्पाय सप्तप्रानफादुरुपुतः अयेणैकोपोगोप्रवति
रविराहिनैः विनात्येप्रयसंस्थैः केद्रैववनवांधयादिहैः एतेनयदायोगाः केद्रैग्रहयुनेकेमदुयोगेन्यते अन्येषांगार्गदीनामेवमसं केद्रैजन्मलयेकेद्रेशीतकरेयद्रैवोभोभ्यादिग्रहयुनेभोभ्यादिग्रहादिनांको
द्रेशांतकरेः यथाग्रहयुनेकेमदुयोगेन्यते अत्येष्टाचार्धैश्चिचंद्रैयकेकेद्रैयकेकेद्रैजन्मलयेकेद्रेशीतकरेयद्रैवोभोभ्यादिग्रहयुनेभोभ्यादिग्रहादिनांको
मुक्तापरयतमुक्त अन्यैरसौएवकेद्रेशीतकरेयथाग्रहयुनेकेमदुयोगेन्यते स्वल्पजानकपि तेनसप्तप्रानफादुरुपुतगभावेकेमदुप्रउक्तः तथाच रविकर्ज
द्वादशैरेननप्रवंचद्वाहीवैधैः सप्तप्र उभरवस्थितैर्हुस्वरैकेयद्रुप्रसंज्ञकोत्तव्यः सत्त्वस्वपि सप्तप्रानफादुरुपुतगभावेकेमदुप्रउक्तः तथाच सप्तप्रान
नप्रकोभैर्दौरुपुतंद्रसंस्थितः सोभाय आकृष्टपल्लोअर्धैर्द्रैरुप्रवर्गैर्त्वेत्तेपुराविबर्धं केमदुयोगेन्यतेकोपोगोप्रवतिनदानेकेषुप्रकारेणैकोपोगोप्रवति एतदुक्तप्रवति तेन
ति केनिवाचार्धैः केद्रैरुकेप्रिचिचंद्रैकेद्रैयकेकेद्रैयकेकेद्रैजन्मलयेकेद्रेशीतकरेयद्रैवोभोभ्यादिग्रहयुनेभोभ्यादिग्रहादिनांको
जीवशर्मप्रभृतिभिः केद्रैवशान्वांशकवशाच्च्यारकातः एतदुक्तप्रवति तारावैधैश्चिचंद्रैयकेकेद्रैयकेकेद्रैजन्मलयेकेद्रेशीतकरेयद्रैवोभोभ्यादिग्रहयुनेभोभ्यादिग्रहादिनांको
यसंस्थितैः हुरुपुताप्यतोप्यथाकेमदुप्रउक्तः तथाच सप्तप्रानफादुरुपुतगभावेकेमदुप्रउक्तः तथाच सप्तप्रान

सांक्षितो न्यथायोगः केनित्ते दनवांशकैषुतुवदति वज्रवज्रशोधद्रुशिशिंषं पिनांशकचद्रमाप्रवति तस्मादाशो यौहवीषोपशिशिः तत्रयदिताराग्रहोप्रवति
तदासनप्रा अथचंद्रनवांशकशोः द्वादशेतासग्रहोप्रवति तदासप्रा अथचंद्रनवांशकशोः द्वितीयेद्वादशेचवराग्रहोप्रवत्तदुल्लुपुग अथोत्त
शकैषुदुमः तथानचंद्रनवांशकशिशिनोद्वादशसशीयद्रिग्रहोप्रवतः तदाचक्रोवशर्मा यद्राशिसंज्ञेशीतांशुनवांशोचक्रमिस्त्रि
तः तद्द्वितीयस्वित्तैयोगः सनप्रास्थः अकीर्षितः द्वादशैरनग्रहोद्वादशस्थितैः प्रोक्तोदुल्लुपुगशो न्यथावेमदुमः स्मृतः उक्तिः प्रमिदावदे वे
पामेवंविधमकं नैषासुकि लौकिकप्रमिदा तन्मवंहद्वज्योतिषिके नौवीकृतमित्यर्थः २ अथसुनप्रादुल्लुपुगरव्यमकारज्ञानमिंद्रवज्रसाह नि

त्रिशुत्सरूपः सुनप्राचप्रारव्याः पृष्ठित्रयं द्यौरुधरेमभेदाः
इच्छाविकल्पः क्रमशोभिनीयनीतेनिवृत्तिः पुनरेत्यनीतिः ४

शत्सरूपादिति सरूपाः त्रिशदेकत्रिंशत् एकत्रिंशत्सुनप्राव्यायोगाः तावद्वानप्राव्याः पृष्ठित्रयमशीत्वधिकं शतं दुल्लुपुगप्रमेदां एषां पूर्ववद्विद
त्ययमिति इच्छाविकल्पेतिरित्यादि एतत्सोकेलोद्गुप्तमस्मरं पूर्ववेवनाप्रसवेगाध्यायेव्यारव्यातं इच्छाविकल्पैः क्रमशः परिपाद्यान्वबलोद्गुक्तयमिनीय
नोवेनिवृत्तिः कार्यो पुनः प्रयोन्यनीतिरित्यत्रस्थानावेकलनं अथसुनप्रादयोप्रोपुषुशुसितसितैः पंचभिनिष्ठाद्यंते तस्यादिच्छाविकल्पाः पञ्च
तेषांन्यासः अत्रप्राम्बत्पूर्वेषां पूर्वप्रागितिनेनयुक्तस्थानं विनात्यंमवदंतिं संख्याभिर्विहताज्जात ५।४।३।२।१ अथवाभाग्रवत्संख्यैः स्वसंख्याजाता
एकमेकविकल्पाः पंच द्विविकल्पादश त्रिविकल्पादश चतुर्विकल्पादश एवमेकत्रिंशत् ५।१०।१०।५।१

५	४	३	२	१
१	२	३	४	५

तद्यथा द्वितीयचंद्रादौमः बुधः बृहस्पतिः शक्रः सौरः एवमेकविकल्पाः पंच अष्टादशविकल्पाः सोमबुधो सोमशक्रो सोमसौरो बुधजीवो
बुधशक्रो बुधसौरो जीवशक्रो जीवसौरो शक्रसौरो एवं द्विविकल्पाः दश अष्टादशविकल्पाः सोमबुधजीवाः सोमबुधशक्राः सोमबुधसौराः
सोमजीवशक्राः सोमजीवसौराः सोमशक्रसौराः बुधजीवशक्राः बुधजीवसौराः बुधशक्रसौराः जीवशक्रसौराः एवं त्रिविकल्पाः पंच
बुधविकल्पाः सोमबुधजीवशक्राः सोमबुधजीवसौराः सोमजीवशक्रसौराः सोमबुधशक्रसौराः बुधजीवशक्रसौराः एवं चतुर्विकल्पाः पंच
अष्टादशविकल्पाः सोमबुधजीवशक्रसौराः एवं पंचविकल्प एकः १ एवमेकत्रिंशत् ३१ सूत्रफाद्योऽग्राः उल्लिखिताः अनेनैकप्रकारेण द्वादशस्थैः अथ
फाभेदाः एकत्रिंशत् अथ दुरुगुराविकल्पाः एषां लोष्टुकप्रस्वाराभावात्तत्तु अष्टाविकल्पैः क्रमशो भिन्नोपयोगे न्यायेन व्युत्पन्निः एको द्वितीये द्वि-
ताचोद्गादशो एकोद्गादशो द्वितीयो द्वितीये तद्यथा सोमबुधो १ बुधसौरो २ सोमजीवो ३ जीवसौरो ४ सोमशक्रो ५ शक्रसौरो ६ सोम-
सौरो ७ सौरसौरो ८ बुधजीवो ९ जीवसौरो १० शक्रसौरो ११ शक्रबुधो १२ बुधसौरो १३ सौरबुधो १४ जीवशक्रो १५ शक्रजीवो १६ जीव-
सौरो १७ सौरजीवो १८ शक्रसौरो १९ सौरशक्रो २० अथैको द्वितीये द्वितीये द्वितीये द्वितीये द्वितीये द्वितीये द्वितीये द्वितीये द्वितीये द्वितीये
यः जीवसौरो २ जीवः शक्रबुधो ३ बुधः शक्रसौरो ४ सोमः बुधसौरो ५ बुधः सौरसौरो ६ सोमः जीवशक्रो ७ जीवः शक्रसौरो ८ सोमः शक्रसौरो ९
मः जीवसौरो ९ जीवः सौरसौरो १० सोमः शक्रसौरो ११ शक्रसौरो १२ बुधः सोमजीवो १३ जीवः सोमबुधो १४ बुधः सोमशक्रो १५
सोमशक्रबुधो १६ बुधः सोमसौरो १७ सोमसौरबुधो १८ बुधः जीवशक्रो १९ जीवशक्रबुधो २० बुधः जीवसौरो २१ जीवसौरबुधो २२
बुधः शक्रसौरो २३ शक्रः सौरबुधो २४ जीवः सोमबुधो २५ सोमबुधजीवो २६ जीवः सोमशक्रो २७ सोमः शक्रजीवो २८ जीवः सोम-
शक्रः

मसोरो ३९ सोमसोरजीवो ३० जीवः बुधशक्रो ३१ बुधः शक्रो जीवो ३२ जीवः बुधसोरजीवो ३३ बुधसोरजीवो ३४ जीवः शक्रसोरजीवो ३५ शक्रः सोरजीवो ३६ शक्रः सोमबुधो ३७ सोमः बुधशक्रो ३८ शक्रः सोमजीवो ३९ सोमजीवशक्रो ४० शक्रः सोमसोरजीवो ४१ सोमः सोरशक्रो ४२ शक्रः बुधजीवो ४३ बुधः जीवशक्रो ४४ शक्रः बुधसोरजीवो ४५ बुधः सोरशक्रो ४६ शक्रः जीवसोरजीवो ४७ जीवः सोरशक्रो ४८ सोरः सोमबुधो ४९ सोमबुधसोरजीवो ५० सोमः सोमजीवो ५१ सोमः जीवसोरजीवो ५२ सोमः शक्रसोरजीवो ५३ सोमः शक्रसोरजीवो ५४ सोमः बुधजीवो ५५ बुधः जीवसोरजीवो ५६ सोमः बुधशक्रो ५७ बुधः शक्रसोरजीवो ५८ सोमः जीवशक्रो ५९ जीवः शक्रसोरजीवो ६० एवेमेकत्रजाताः ६१ अथैकोद्दितीये द्वादशेवक्रः सप्तशः सोमः बुधजीवशक्रः १ बुधजीवशक्रः सोमः २ सोमः बुधजीवशक्रः ३ बुधजीवशक्रः सोमः ४ सोमः बुधशक्रसोराः ५ बुधः शक्रसोराः सोमः ६ सोमः जीवशक्रसोराः ७ जीवशक्रसोराः सोमः ८ बुधः सोमजीवशक्रः ९ सोमजीवशक्रः बुधः १० बुधः सोमजीवशक्रः ११ सोमजीवशक्रः बुधः १२ बुधः सोमशक्रसोराः १३ सोमशक्रसोराः बुधः १४ बुधः जीवशक्रसोराः १५ जीवशक्रसोराः बुधः १६ जीवः सोमबुधशक्रः १७ सोमबुधशक्रः जीवः १८ जीवः सोमबुधसोराः १९ सोमबुधसोराः जीवः २० एवेमेकत्र २१ अथैकोद्दितीये द्वादशेवक्रः सप्तशः सोमः बुधजीवशक्रः २२ बुधजीवशक्रः सोमः २३ सोमः बुधशक्रः २४ सोमः जीवशक्रः २५ जीवः शक्रः २६ शक्रः सोमबुधजीवः २७ सोमबुधसोराः शक्रः २८ शक्रः सोमजीवसोराः २९ सोमजीवसोराः शक्रः ३० शक्रः बुधजीवसोराः ३१ बुधजीवशक्रः सोरः ३२ सोरः सोमबुधजीवाः ३३ सोमबुधजीवाः सोरः ३४ सोरः सोमबुधशक्रः ३५ सोमबुधशक्रः सोरः ३६ सोरः सोमजीवशक्रः ३७ सोमजीवशक्रः सोरः ३८ सोरः बुधजीवशक्रः ३९ बुधजीवशक्रः सोरः ४० एवेमेकत्र ४१ अथैकोद्दितीये द्वादशेवक्रः सप्तशः सोमः बुधजीवशक्रः

बंदुरुधुतायोगभेदाः शवभशीत्वधिकंनदर्शितं ४ अथस्मनप्रानप्रयोगजवस्यस्वरूपविज्ञानमालिन्याह स्वकीयत स्वयमात्पकीयगतवर्जितो-
 विचयेनस्वकाहर्जितयनः पार्थिवोराज्यभवति तत्समेवा यदिराजानभवति तदागजसुल्यः श्रीधनरत्नातिमात्रं बुद्धिबिन्नकीर्तिभिः युक्तः एवमि-
 धः स्रवप्रप्रांयोगजातोभवति प्रभृतिभिः प्रभृतिभिः अगदशरीरोनिरुजोद्देहः अविद्यामानागदसोकायस्य शीलवान् दमविनयादिभि-
 र्गुणैः युक्तः रत्नावकीर्तिः प्रथितवशाः जननीदीदत्सद्गुणः विषयसत्तः शब्दस्पर्शरसरूपगंधादिषयाः तत्कलेः युक्तः नलुकिंविषयव्यक्तिरि-
 क्तस्वरवमस्ति उच्यते अस्ति यद्योगिनामनः सारव सवेपः अनुलेपकालंकारमाल्यसदृस्वधारणशीलः निर्वृतः मनोदुःस्वविनिर्मुक्तः एवंवि-

स्वयमधिगतविबुधः पार्थिवस्तत्सुभोवाभवति हिस्मन्प्रप्रांथीधनारत्नातिमांश्च प्रभृतिगदशरीरः श्री-
 लवान्भ्यावकीर्तिविषयस्वरवसुवेपोनिष्ठतत्त्वानप्राया ५ उत्पन्नभोगसुखसुगन्धनकाहर्मा इवस्त्यागा-
 त्वितोदुस्त्युरामप्रावः स भृत्यः केभद्रुममलिनचदुःखितवनीचनिःस्वाः प्रप्राः स्वल्पश्चतृपतेरपि वशज्ञाताः ६

धोनफ्रांयोगजातोभवति ५ अथदुस्त्युरोकेभद्रुमयोगजावयोः स्वरूपं वसंतविलोकेनाह उत्पन्नभोगसुखसुगन्धनकाहर्मा इवस्त्यागा-
 रत्नावकीर्तिः धनेनचित्तेनवाहेनरशवादिभिरादयो त्यागान्वितोक्तस्तत्प्रभृत्यः शोभनभृत्यः एवंविधोदुस्त्युरामप्रावोदुस्त्युरयोगेभ्यातोभवति केभद्रु-
 मदीवि मलिनः मलवासाः स्वावालसश्चदुःखितवः शरीराद्यैः मानसाद्यैः दुःखैर्विनिवः नीचः स्वदुलालुचितभयममकरः निःस्वः दरीरः प्रप्राः वा-
 सकर्मकरः स्वलः सुर्वनस्वप्रावः एषासुकाथीनामन्यस्मेनसुतोयादिनृपतेः राज्ञोपिवंशीकुलेजातः तथाप्येवंविधः केभद्रुमजातोभवति केचिदप्रबहु

वचनंपठन्ति केमद्रुमेगलिनहुः रिवतनोच्चिनः स्त्राः प्रेयारववत्ताभ्यनृषतेरपि वं शज्जातः तथापिनकञ्चिद्दोषः ६ एवंतावत्कनप्रनफादिषुसाधन्येनफलवर्धमा
 धेयेत्त्वर्वाग्रद्वयशालिद्वेषफलवसंतिलकेनाह उत्साहवान्बलीभित्तयोद्यमशीलः शौर्यवान्वाप्रियः धनवान्विचान्वितः साहचानसमीक्षितकार्यकरः यत्न
 त्पार्थेक्यकातेत्वविचार्यकरोति यः ससाहसिकः एवंविद्योगहोज्ञोगारकोयदियोगकर्ताभवति तदाजातोभवति पटुः दक्षः सूचनः शोभनवाक्
 कत्वास्मरिपुणः गीतवाद्यनृत्यनिप्रपुस्तककर्मादिषु सूक्ष्मदृष्टिः यदि सोम्यो बुधो योगकरः तदैवंविधोजातोभवति अर्थे प्राक् धनानाम्प्राप्त्रवः धर्म
 प्राक् धर्मिकस्यास्त्वतुरतः सूक्तप्राक् नित्यस्मरिततः नृपपूजितः राजाभान्यः यदि जीवो बृहस्पतिः योगकरः तदैवंविधोजातोभवति कामी कायुक्

उत्साहशौर्यधनसाहसवान्महोजः सौम्यः पटुः सूचनो निपुणः कत्वा सः जीवोर्थधर्मसूचकभावाम्
 पूजितश्चकारागोष्ठगुबहुधनो विषयापभोक्ता ७ परविभवपरिच्छेदोपभोक्ता रवितनयो बहुधा-
 यस्तु ह्यनेशः अशक्तस्तु ह्युपोक्तिदृश्यभूमिर्निर्गलितवतुश्च शोभनान्यदुत्थम् ॥ ८ ॥

स्त्रीत्योतः बहुयवः प्रभूतार्थः विषयोपभोक्ता विषयानामिन्द्रियार्थानामुपभोक्ता उपभोगशीलः तत्स्मरवान्वितः यदि प्रभुः शत्रो यो यकरस्तदै-
 वं विभो ज्ञातो भवति ७ अथ शौने अरे यो यकर्तारि पुरुषस्य स्वरूपं च द्रव्यमिच्छत्यष्टयज्जातस्य स्वरूपज्ञानपुष्टिवयाह पराजितस्तनो विभवान
 मेव यो गोपारिच्छदानां गृहवत्त्ववाहनपरिवाराणा उपभोक्ता भवति बहुकार्यहृन्नानाविधानां कार्योपाकर्तो गणेशः बहुगणस्त्वपी यणः संकाः
 केषां प्रभुः एवंविधो रवितनयः शौने च वरो योगकरो यदि भवति तदा जातो भवति अत्र योगत्रये सूक्तप्रागप्रादुर्गुरव्ये ऐक्यकस्य ग्रहस्य फलमुक्तं

दिसंभ्राविफलदृक्कादिदंवाच्यं अशमभ्रहादिति उदुपच्यंद्रोक्त्रिदिनेदृक्कर्मणिः दृश्यमानशरीरक अशमभ्रहादिति एतदुक्तंभवति दिक्कर्मणिनिचंद्रादृश्येचक्रादेरिस्थितः अशमंफलंवेगोति सपुनरोपरिच्छादिरुक्तोभवतीत्यर्थः गतिवतस्तुरदृश्यमूर्तिः शमः एतदुक्तंभवत्यदृश्येचक्रादेरिस्थितः कृष्णदृक्कर्मणेवर्धिरुक्तोभवति अन्यथान्यदृष्ट्याप उक्तमवगतदन्यथास्वेचंद्रमसिफलपन्यदृष्ट्याप स्वतुभ्याविकल्पनीय एतदुक्तंभवति गमौजन्मत्तदरेचक्रादेचस्यचंद्रोभवति तस्याशमंजन्य यस्यदृश्येचक्रादिचंद्रोभवति तस्मैशमंजन्य यस्यदृश्येभवति तस्मैशमंजन्य प्रज्ज्वाभवतीत्यर्थः ८ अबलप्रभेद्रुद्राप्रस्योपचयेसौम्यग्रहाभवंति तस्यफलं वसंतविलंबेनाह लघ्वादिता यस्यजन्मभिलयासौम्यग्रहाः बुधजीवमिताउपचयगताभवति सर्वेषामपुरुषोत्तमव

लघ्वादतीववसमान्वसुभांछशांक्रात्सौम्यग्रहेरुपचयोपगतेः समस्तैः द्वाभ्यांसमो
त्यवसमान्मध्यवदूनतायामन्येषसत्त्वपिफलाचिदमुक्ततेन ९ इतिचंद्रयोगाध्यायः

समानत्यर्थेधनवान्भवति यस्यशशांदांचंद्रादसुपचयेसर्वेषसौम्यग्रहाः भवंति सौम्यवद्वान्भवति एवंसमस्तैः त्रिभिरेतत्फलं द्वाभ्यांसमः यत्फलकांचंद्रादौग्रेहोसौम्योदृष्टचयगोभवतः समोपचयगोभवति नानिबहुधनोभवतीत्यर्थः तदुनतायाभिनि तदुनकर्णालमाचं द्वादायस्यैकः सौम्यग्रहः उपचयगोभवति सोल्यवसमान्निचिद्वान्बिन्नेभवति अथोदेबलयाचंद्रादुपस्योपचयेनक्रादिसौम्यग्रहेभोगेन सदरिद्रोभक्तेन यस्यलभचंद्रोदेओरिसेसौम्यग्रहाउपचयस्थाः द्वापियुक्त्याभवंति सौम्यतीव्रवसुभान्भवति अन्येषसत्त्वपिफलेष्विति अन्येषपरेषसत्त्वयोभिनिचिपफलेषु सत्तिरंफलमुत्तरेगकाहुत्येनभवति एतदुक्तंभवति यस्यशशांचंद्रादसुपचयस्थाः सौम्यग्रहाः भवंति तस्यान्ययोगभक्ताभमपिकेमदुभादिफलमभिभू

अन्यति शस्त्राणां चिद्विशालतुल्यः अतिग्रहस्तोषनं जनकविभक्त्येव विदुः शलसिमतः शक्यं वाचकः शशीमंजवन्ति हि संस्तुता एता एते न स्युः कर्मः
ननु कर्मिः अतिपागैरेव सुकः शशीमंजनयति पुनर्शलसुषं परिषदपतिहतासवर्षिप्रमजः अथवा अस्य तनसु कर्तव्यं पुनर्षुः सारस्यमजः
अथममरेषु पारिषदेषु जातस्य स्वरूपस्य गहर सत्यधीरि संसोम्ये भूमिजे बुधसुक्ते गारुडको वाचिभक्ति सन् वधिाङ्गु लघुदसिः व्यववर्षिभूमि
सूतपुष्पावल्कलसारस्तामि त्वेदास्तेलावरः एतेर्व्यवहरति कुटेऽथ दध्यमिनर्त्तयेः हात्रैवेव्यवहरति बहुषेद्वानिसुदुक्क शलस्य भवति एतन्मिन्न स

हृदस्त्व्यासवकुं भपण्यमिशिवं मातुः सवक्त्रः शशीमजः प्रसृतवाक्यमर्थनिपुणं सौभाग्यकीर्त्योन्वितं वि-
क्रांतकुलसुख्यमस्थिरमतिशित्तं शबरसमीपरावृत्ताणां सुसितः क्रियादि कुशलसाक्षिः सुचमसुसुत ॥३॥
मलादिरसुह कुटे व्यवहरति मणिगका दुःखाद्दाससो न्यपुयुधसुः सज्जीव भवति नरपतिः मातृविद्योदिजा
वा गोपाभहोथदक्षः परशुवतिरतो दूतकुत्सास्तरज्यदुः रवातो सत्यसधः ससवितृ तनय भूमिजे निरिदतस्य ३

कोमे सोमेव सुखे सुखे भूमिजे जातो भवति पुरं भक्षः नम्रमिहवः पुत्रिपयसः पुत्र्यधक्षः स्वायी अथवा नरपतिः रत्नाभवति अथवा हिस्से कादयः सात
मित्रोऽस्य भवनः केचिन्त्यासविवदति पठति सखीवेगुसंशुके सोमे जाते भवति गोपः गोपालकः मस्तुः बाहुकोडा अथवा अन्तः परमरो दसुः चतुरः
रक्षुविवरः परलोसकः दूतवृत्तिकतवः सास्तरज्यः अस्मरेज्यः तेन अस्मरेज्येन प्राक्केपायुक्त भूमिजे जातवर्षि विपो अचरि दुः रवातः दुः स्व
प्रीडितः आसत्यसधः अस्मत्येन स धामनि कायस्य अचरवभाषी निर्दतः कुत्सितोऽस्य यावुक्तः ससवितृ तनये सवितृ तनयेन खोरपुङ्खे मणिजे जातो भवति ३

अथबुधेजीवारिसुक्तेजीवेचशक्रादिसुक्तेजातस्वरूपंशाद्गुलिविक्रीडितेनाह सौम्येरांगचरइति रांगचरोमह्लादिकः गोतप्रियः गोतवल्लभः नृत्तबन्तकः एवंविधः सौम्येबुधेहस्मविनासुक्तेजातोभवति मशस्वावायस्य सवाग्मी वचनक्रिययापरप्रत्यायनसमर्थः भूगणपः सुवध्यगणानां सयानाप्रथिपतिः एवंविधोभेसितेनशक्रेणसाहेते जातोभवति मायापटुः परवंचनदक्षः लयकः गुरुवचनातिश्रामी एवंविधोभूहनाशनेश्वरेणसहितेबुधेजातोभवति सिद्धिद्यदिति सिद्धिः शोभनविद्यः धनदारवान् विचकलत्रसंयुक्तः बहुगुणः प्रभूतगुणः शौर्यादिप्रियुक्तः एवंविधोयुगेजीवेचक्रणसुक्तेजातोभवति शमशुक्रोनापितः अथवापटवकुम्भकारः अथवापटवकुम्भकारः एवंविधोऽसितेनसौरेणसुक्तेगुरोजातोज्ञेयोविज्ञातव्यः ४ अथशक्र-

सौम्येरांगचरोबुधेहस्मयतिसुतेगीतप्रियोन्मुख्यविद्वाग्मीभूगणपः सितेनसृहुनासाथापटुलयकः सिद्धिद्योधनदारवान्बहुगुणः शक्रेणसुक्तेगुरोज्ञेयः शमशुक्रोऽसितेनघटहृज्जातोऽन्नकरोपिवा ॥ ४ ॥

शनेश्वरसुक्तेजातस्यस्वरूपंभ्रमहयोगफलंचपुष्पिताग्रयाह अस्मिन्निति अत्यचक्षुरत्यदृष्टिः युवतिसमाश्रयेणस्त्रीसंश्रयणेनसम्यक्प्रहृष्टीव चंधनयस्य सयुवतिसमाश्रयसंमहृष्टीकितः लिपिरक्षरविन्यासः पुस्तकलेखकर्म चित्रमालेख्यं एवंविधः अस्मिन्नसितसमागमेशनेश्वरस्यशक्रेणसयोगेजातः पुरुषएवंविधोभवति यदिराशिद्वयेद्वाग्रहयोगोभवतः तच्चिद्भिद्ग्रहयोगद्वयस्यापिफलंचक्यं अथराशित्रयेद्भिद्ग्रहयोगत्रयंभवति तदाद्भिद्ग्रहयोगत्रयस्यापिफलंचक्यं कश्चित्फलेरिति द्वाभ्यापरतोऽपरेऽन्यत्रयोगद्वयः यदैकगताभवति तदाकश्चित्फलेरुक्तफलेरवै विकल्पनीयाः तदाद्भिद्ग्रहयोगत्रयस्यफलंचक्यम् यद्येकंचदंभौभाएकराशिस्थाभवति तदाकंचदयोगेयत्फलमुक्तं यच्चदित्यागारकयोगे

फलं यच्च चंद्रांशान्द्वयोरेकं पलं तत्फलं त्रयं पक्षिक्त्वा च ।
 वचस्तदासर्वं शिफला निव्यान्वर्षीति ॥ इति श्रीभट्टोत्पलविरचितं तांबूलहज्जातकविहसौद्रिग्रहयोगाः समासः १४ ॥ अथातो मकरज्येष्ठमाः ध्यात्वा योज्यास्तथा नै । जानन्त्यमज्ज्ययोगं शार्दूलविक्रीडितेनाह एकस्थान्यन्वत्तत्रागौन्यमुपाय
 यो ग्रहा भवति न तत्कारः पंचषट् सप्तवा भवति तैरेकस्थे च तुरादिभिः बलयुक्तेः वीर्यक्षिः मोहयादिभिः जानाः संभूताः शाक्यादिभ्यः प्रजाजनाः भवन्

अभिभूतसितसमागमेत्यचक्षुर्वविसमाश्चयसंभृद्दिवितः भवतिचलिपुस्तचित्रवेत्ताकथितप्र-
ल्लैः परतोविकूलनोऽयः ५ इतिहृद्ग्रहयोगाः ध्यायः समाप्तः १४ अथप्रव्रज्यायोगाध्यायत्रा-
रमः एकस्यैश्चतुर्णादिभिर्बल्युपेजाताः पृथग्वैर्योगैः शाक्याजीविकभिस्सहृद्चरकप्रनिग्रथवल्या-
शानाः माहयज्ञशुरुक्षपाकरमितमाभाकरीनैः क्रमालप्रज्याबलिभिः समाः परजितस्तत्त्वाभिभिः प्रच्युतिः ॥१॥

सि किंतु चतुरादिभिः बलसुतेरेकाप्रज्याभवति तदर्थं साहृ पृथग्बीजैः तैश्च बलिभिः वीर्यैः सबलैः पृथक् पृथक् प्रज्याभवंति एवमुक्तं प्रवीर्य-
 चतुरादीनामि कस्थानामध्याद्योको बलवान्भवति तदजातस्यैके प्रज्या भवति अथ चतुरादीनामेकस्थानामध्यान् कश्चिद्बली भवति तदा ज-
 तस्य प्रज्या भवति अथ द्वौ बलौ भवतस्तदा जातस्य प्रज्या द्वयमेव भवति यदा बहवो बलिनस्तदा बल्यः प्रज्या भवंति एवमेकस्थे चतुरा-
 दिभिर्बलसुतेः जाताः प्रज्या भवति यस्याहुक्तं प्रज्या बलिभिः सयाः वा च पृथग्बीर्यैः साहयादिभिः सौमाद्यैः शाक्याद्याः भवति

[illegible]

[illegible]

रविपुसकरैरदोक्षिताबलिभिस्तद्भवभक्त्योवराः अ
भियाचितवमात्रदोक्षितानिहृतेरन्यनिरोक्षितैरपि ॥२॥

द्यस्मिन्नंतर्दशाकाले बलवान् भविष्यति तस्मिन्काले प्रमज्ज्या दास्यति सखाचेत्तं दीक्षादानसमर्थो भवति तदा बलेन संयुक्तः तस्यैव दशाक्षा
 ले दीक्षां लभते नरो वश्यं यस्य च दीक्षा च्चवनं तस्यैव दशावसाने स्यात् एवंजातककाले संचित्य बला बलं वाच्यं २ अथ चतुस्रादिभि
 रेकस्यैर्विना प्रमज्ज्या योग्या लिन्याह जन्मेशादिति जन्मनियस्मिन् राशौ चंद्रः स्थितस्तस्य योधिपतिर्गृहः सजन्मेशः सचयद्यन्ते ग्रह
 रदृष्टो नावलोकितः न केनचिद्गृहेण दृश्यते तथा भूतो सावर्कपुत्रं शनैश्चरं पश्यति तदा जातस्य प्रमज्ज्या भवति सा च शनैश्चरं कृता शनैश्च स्तब्धो भवति
 यो बलवांस्तदीषांतर्दशाकाले उत्कंच यस्यैस्ते कपुत्रं जन्म भनायो ग्रहेर्न संदृष्टः तस्मिद्दीक्षालाभो तदल्लयोगाद्दशाकाले पश्यत्यानिर्दिशितं अ

युवाकिः सौरः सबलोच्चमस्यपिपंबलोनंवीर्यशहितं पश्यति तस्यापिशनेत्येगोक्तमज्यां वदति उक्तं च शनिदहल्लिहोनेजन्मनिनाथेवदेच्चविग्रं दी-
क्षां प्राप्नोतीति यत्र तत्राशौचं देशान्तरादिदेक्षाणामस्येसौरदेक्षाणव्यवस्थितेन केवलं व्यावर्द्धो माक्यं शौकुज्जसौरयो रन्यतमनवांशस्तस्येति मस्यसर्वग्रहा
दृष्टेयैनेत्येरेणैक्षामणेदीक्षां प्राप्नोति शनेत्येगोक्तं प्रज्ज्यां वर्जति तस्याच सौरदेक्षाणामस्योयदि प्रवर्तनशशातदंशसंस्थुयु वक्रं शेषा दृष्टः सौरैण तु सर्वद
शं निवृत्तुक्तः निवृत्तसंज्ञोयोर्कपुत्रवीर्यालु सारेण जन्माधिपतिः पारेरपि निरीक्षितस्ते कर्दसिने सौरः यस्य पुरुषस्य भूतौ नियता दीक्षिना प्रवर्तते तस्य ज
न्माधिपतिं विबलं निरीक्षते यस्य स्वर्यजाबलः सौपिरवलुभात्यहीनः प्रज्ज्यां प्राप्नुयाज्जातः मां देक्रे जेवांशे शशी स्थितः दृष्ट्या जेद्रे क्षाणे वा अंशाधिपतु

जन्मेशोन्येयद्यहल्लोर्कपुत्रं पश्यत्यार्किर्जन्मपंवाबलोनम् दी
क्षां प्राप्नोतीति देक्षाणामस्येसौरमाक्यं शौसौरदहल्लेचं दे॥३॥

रूपे काले दीक्षां प्रदोषवति अत्र योगत्रये पि पूर्वपददनुवर्तनीयः १ अथ येन योगेन जातः शास्त्रकरो भवति येन च सज्जपि दीक्षितो भवति तद्योगद्वयं
मालिन्याह करगुरु रिति करगुरुः जीवः शशीचंद्रः होरा लभं एतास्करगुरुशशिहोरास्मा आर्किणाशनेत्येरेण दृष्टासु अवलोकित्वा स धर्मेन वने स्या
नेगुरुः जीवो यदि भवति अथ शब्दः पादपूरणे नृपतीनां योगजः कश्चिद्वाजयोगो जातस्य भवति तदा स पुरुषः तीर्थं दृष्ट्वा स्नानं कृत्वा देवेतु क्षाणां
दक्षुष्ट्यां च शिववराहं मिहिरज्जद्यगुप्तमिति महीति स्मरगुरुशशिहोरा स्थिति धनिमीनकर्कटलभे केचिद्विद्वद्भ्यो व्यातं तच्चायुक्तं यस्याभ्यासव्यः यतेन
दालोक्त्युक्त्यु शिविलभनबभगेशुरीनिष्यद्यंतेन इह नृपयोगेन पतयः विजृम्भंते चेपां लटहस्वनारभस्मा जगत्यां च विदुषा कथनपाषाणमहशाः

तस्याचैकं शूरशशिलया दृष्ट्वा योऽननुनकम्पोगादिगुरुः नरनाथजन्मजातः शास्त्रद्वयप्रबन्तिनचनूपः अथ द्वितीयो राजयोगस्तथोपस्थावद्वरोति तदराजा
प्रवर्त्तिथीकरव्यतिनकक्राशिराजशतचिध्वजप्रतिमदति उत्तम अस्मिन्योगे चान्योन्यपयोगोभवति तत्र योजातः सप्रवर्त्तिजने दत्तुल्योनरनाथः शास्त्रद्व
तीच नवमप्रबन्तं स्पेसं दंगलु तोतिमदगः सौरः तस्मिन्नेगोलयान्नवमप्रबन्तं स्पेसं धर्मस्यास्माच्चित्तैः सर्वैर्ग्रहेरदृष्टेनावलोकिते तन्धानरपयोगो राज-
योगोऽपभ्याबन्वते पराजयोगे सति जतो दीक्षितः प्रब्रजितः पार्थिवेन्द्रश्च राजा धिराजो भवति पञ्चातत्कालं सर्ववर्त्तानदीक्षायां दीक्षितश्च भवति

सरगुरुशशिहोरास्त्वा किं दृष्टासुधर्मैर्गुरुस्थनृपतीनां योगजस्तीर्थहृत्यात् नवमप्र
वर्गसस्थमदगन्यैरदृष्टं भवति नरपयोगो दीक्षितः पार्थिवेन्द्रः ४ इति श्रीमद्दोतुल्यवि
रचितया हज्जातकविहृतोत्तमप्र० योगाध्यायः समाप्तः १५ श्रीहृष्णापणम-
स्तु ॥ शक्रप्रभवतु ॥ छ ॥ छ ॥ श्रीसीतारामचन्द्रापणमस्तु ॥ छ

राजयोगं विष्णुययिप्रकज्जयोगः योगेस्मिन् राजयोगजं ज्जोताराजो दीक्षितश्च भवति अन्यथा दीक्षित एव उत्तम नवमस्थाने भवेत्
दिस्यितः सर्वदर्शनविमुक्तः नरनाथयोगजातो नृपयोगे स्मिन् नृपयोगस्याभावे योगे स्मिन् दीक्षितो नरो जातः भिः सौर
रथं प्रवेदयोगस्यास्य प्रभावेन वि ४ इति श्रीमद्दोतुल्यविहृतोत्तमप्र० योगाध्यायः पञ्चदशः स
माप्तः ॥ श्रीहृष्णापणमस्तु ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

अथ अस्सशीला आचो व्याख्यायेते अस्संनस्संनराशिश्च तत्रास्सोविवंचंद्भुज्यभावनस्संनशीलं भवति तत्राशिवो भरण्योः जातयोः शीलविज्ञानम्भवे
याह प्रियभूषण इति प्रियभूषणः अलंकरणवत्पुष्पः स्वरूपः शोभनरूपः वपुषान्तरूपः सर्वजनप्रियः दक्षः सर्वकार्यकरणपटुः मति
मान् बुद्धियुक्तः एवंविधो शिवनीकुजातो भवति तारक्ष्येस्संनसर्वत्र बहुवर्त्म्यमिदं देशः दक्षः दक्षः प्रियश्च इति कृतनिश्चयः प्रारब्धावाक्यक
मनसः सत्यः सत्यवाक् अरुक् निरुजः दक्षः चतुरः स्मरितः दुःखमिमुक्तः एवंविधो भरणपुजातो भवति १ अथ हस्ति काशो हि ण्यो
जीतस्वस्वरूपमार्ययाह बहुभूक्तप्रभूताहारः परदाररतः परस्त्रीवासक्तः तेजस्वो अस्सहिष्णुः विख्यातः सर्वत्र मसिद्धकीर्तिः एवंवि

अथ अस्सशीलाध्यायः प्रियभूषणः स्वरूपः सभगोद्दसो शिवनीपुष्पविमोक्ष्य कृतनिश्चयः सत्यारु
गदक्षः स्मरितश्च भरणपु १ बहुभूक्तप्रभूताहारस्तजस्वो हस्ति कास्स विख्यातः रोहिण्या सत्य
शक्तिः प्रियवदः स्थिरमतिः स्वरूपश्च ॥ २ ॥

यः हस्ति कास्स जातो भवति सत्यः अवितथभाषी शक्तिः परस्साद्यलु
ब्धः शास्त्रोक्तशौचानुष्ठाता प्रियवदः मधुरवाक् स्थिरमतिः एकमतिः स्वरूपश्च वपुषान् एवंविधः रोहिण्यां जातो भवतीति २ अथ म
गशीर्षार्दयोः जातस्य स्वरूपमार्ययाह चपल इति चपलः क्रियास्त्वनवस्थितः चतुरः दक्षः प्रियानकः पटुः प्रबक्ता उत्साही सो
द्यमः धनी वित्तवान् प्रीतिचसं प्रीतिगशीलः एवंविधो मृगभृगुशिरसि जातो भवति शठः परकार्ये विमुखः उत्तंचग्रंथान्तरे शठलक्षण मनसा वच
सायश्च दृश्यते कार्यतत्परः कर्मणा विपरीतश्च सशठः सद्दिशैर्यते गर्वितः मानी हतमः खलः कृतसुपकृतं हंतियः स हतमः हिंस्रः वधकः

आपः आपकर्मकनी एवंविधोरोद्रक्षे आर्द्रयांजातोभवतीति ३ अथपुनर्वसौजातस्वस्वरूपमार्यथाह द्वातः शमपरः तपः क्लृप्तामहः क्लृप्तो हः । ततः
समीलः शोभनशीलः विषयवान् दुर्मयाजडप्रायः रोगभाक् पीडितदेहः पिपासुः तृषार्तः अल्पमनस्तोकेनैवार्थेन संतुष्टः एवंविधो भवत्युज्ज्वल
तुष्यः पुनर्वसौजायते उत्पद्यते ४ अथपुष्यास्त्वयोः जातस्य स्वरूपमार्यथाह शांतात्मा इति शांतात्मा शमदम्पयोऽस्मिन्नोद्भवः सुसंगः
सर्वजनप्रियः क्लृप्तः शास्त्रार्थवित् धनी वित्तवान् धर्मसंस्तुतः धर्मभिरतः एवंविधः पुष्यजो भवति श्रुतः परकायैर्विशुद्धः सर्वज्ञः सत्य

चपलश्चतुरोभीरुः पटुर्दुस्साहीयनीसुरेभोगी शठगर्वितकृतवत्सोहिंस्तुः पापश्चरोद्रक्षे ॥ ३॥
दांतः सखासशीलो दुर्मया रोगभाक् विषयवान् अल्पमनस्तुष्टः पुनर्वसौ जायते भवत्युज्ज्वलः ४
शांतात्मा सुभगः क्लृप्तो रोगधर्मसंस्तुतः पुष्यः श्रुतः सर्वभक्तः पापः कृतमर्थयुतश्च भोजिगे ५
बहुभृत्यधनी भोगी सूर्यपत्न्यभक्तो महोद्यमः पित्र्य प्रियवाग्दत्ताहुनिमानदनीचपसेवकाभिरक्षे ६

चशीलः आपः आपकर्मरतः कृतमः कृतसुपकृतं हंतिसकृतमः धूर्तः परवंचनदस्सः एवंविधो भोजिगे आन्ध्रेषायां जातो भवति ५ अथमार्गप्र
फाल्गुन्योः जातस्य स्वरूपमार्यथाह बहुभृत्य इति बहुभृत्यधनः मभूतपुत्रिद्वारिचान्वितः भोगी भोगान्वितः सूर्यपत्न्यभक्तः देवान्नापि
प्राप्यभक्तः महोद्यमः सहोद्यमः एवंविधः पित्र्यमयायां जातो भवति प्रियवाक् अभिमतवक्ता दत्तादानशीलः द्युतिमान् सकृदिः अदन्त
परिभ्रमणशीलः नृपसेवकः राजसेवालुरतः एवंविधो भार्गये पूर्वोफाल्गु न्यां जातो भवति ६ ७ श्रीः ७ श्रीः ७

अथोत्तराफाल्गुनीहस्तयोर्जीतस्यस्वरूपमर्थयाह सः प्रगदति सः प्रमः सर्वजनप्रियः विद्याप्रथमः विद्याप्रथमं धनेन प्रोगी प्रोक्तानितः सः सः प्रमः
स्वरहितः एवंविधोद्वितीयफाल्गुन्याउत्तराफाल्गुन्याज्जतोभवति उत्साहीसौख्यः दृष्टः प्रतिभायुक्तः निर्लज्जो कश्चनपः प्रमदिक आत्मनस्त
क्तः अष्टुणीनिर्दयः तत्त्वरः चैरः एवंविधोहस्तज्जतोभवति ७ अथचित्रास्वात्योर्जीतस्यस्वरूपमर्थयाह चित्राचरमाद्वयः
चित्राभिनामकाश्विअंवरणिवस्त्राणिमात्मानिचधारयति सलोचनंगः शोभनानेनावयवायस्य एवोदयः चित्रायाज्जतोभवति कृत्यानिव

सः प्रमोविद्याप्रथमोभोगोसुखभाक्द्वितीयफाल्गुन्या उत्साहीदृष्टः पानपेयुणीतस्सरोहस्ते ७
चित्रावरमात्यधरः सलोचनंगश्च भवतिचित्राया दातोवणिक्कपालुः प्रियवाग्धमोश्चितः स्वातो ८
दक्षुर्लुब्धोद्वितीयमात्मानपदुः कलहहृदिशारवास्त आत्योविदेशवासीक्ष्मियालुरदनोऽनुवायास्त ९

अश्वितः जितेन्द्रियः वणिक्कृत्यविकृत्यक्तः कपालुः दयालुः केचित्कपालुरिविपठति दृष्टालुः तृप्तिं सहते प्रियवाक् अभिमतवत्तः धर्माश्रितः
धर्मरतः एवंविधः स्वातो ज्जतोभवति ८ अथविश्वस्तानुराघयोर्जीतस्यस्वरूपमर्थयाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युः परधियस्तसरो सुब्धः क्षोत्राणि
सूतः द्युविश्वस्तकांतिः वचनपदुः संप्रावणदृष्टः केचिदथपदुरिविपठति अथार्जनेषदुः प्रवीणः कलहहृदिरोधशीलः एवंविधोविश्वस्त
सूजाज्ञाभवति आत्यः ईरस्तः विदेशवासी परदक्षविकसनशीलः क्ष्मियालुः संधानसहते अदनः परिलम्बनशीलः एवंविधोऽनुवायास्तज्जतोभवति ९

अथ ज्येष्ठा मूल ख्येर्जोतस्य स्वरूपमार्ययाह न बहुभिन्नः स्वल्पस्कृष्टत्वं संतुष्टः संतोषशीलः धर्मकृद्दर्शनसुरतः प्रसुरद्वोफः अति ॥ ११६ ॥
 सज्जातो भवति मानीगर्वितः धनवान् प्रभूतिवित्तः सः सवीर्यः सखितः न हिंस्वः सोम्यप्रह्वनिः परविद्यातनकरोति स्थिरः एकपतिः प्रो गतिः प्रान्वितः ॥ ११७ ॥
 विद्यो मूलज्जातो भवति १० अथ पूर्वोत्तराषाढयोर्जोतस्य स्वरूपमार्ययाह दृष्टानन्दकलत्रः दृष्टो भिमतः संलभः भानन्दकरः सुदृष्टिः सुक
 लत्रं प्रार्थयिष्य मानीगर्वितः दृढसौहृदः स्थिरस्कृष्टत्वं एव विद्यो जलदेवपूर्वाषाढायाज्जातो भवति विनीतः विनयमंशुकः धार्मिकः धर्मज्ञः ब

ज्येष्ठा स्फुनबहुभिन्नः संतुष्टो धर्मकृत् सुरकोपः सुलेमानीय नवान् सः रवीन हिंस्वः स्थिरो भोगी १०
 दृष्टानन्दकलत्रं मानी दृढसौहृदश्च जलदेवः वैश्वविनीत धार्मिकबहुभिन्नः कृतज्ञः सप्तमश्च ११
 श्रीमान् अरण्ये श्रुतवानुदारदारधनान्वितः ख्यातः दाता आत्म्यः शरीरगोती प्रयोय निष्कस्य न लुब्धः १२

हुभिन्नः प्रभूतस्कृष्टत्वं कृतज्ञः प्रत्युपकारशीलः सप्तमश्च सर्वजनप्रियः एवं विद्यो वैश्वदेवे उत्तराषाढायाज्जातो भवति ११ अथ अरण्ये
 ख्येर्जोतस्य स्वरूपमार्ययाह श्रीमान् अत्रियाशुक्तः श्रुतवान् श्रितः उदारदातः श्रीमान् स्त्रीकः धनान्वितः विचवान् ख्यातः जनश्रीरतः प्रीतिः
 एवं विद्यः अरण्ये जातो भवति दाता दानशीलः आत्म्यः ईश्वरः शूरः रणप्रियः गीतप्रियः गीतवल्लभः धनस्तुब्धः अर्थस्तुब्धः एवं विद्यो भविष्य
 सज्जातो भवति १२ ॥

अथ शतभिषक्पूर्वप्राद्रपदयोर्जातस्य स्वरूपमार्ययाह स्फुटवाक्कृनिष्ठुराणो सत्यबद्धो व्यसनोक्त्यादिव्यसनोपहवः रिपुहाशस्तथातकः स्यादसि-
 कः असर्गोक्षितकार्यकृत् दुर्गोक्त्यः दुराभ्यः एवंविधः शतभिषजिजातोभवति उद्दिग्मः दुः शिवतमनाः स्त्रीजितः स्त्रीभिर्मिश्रितः धर्मेपन-
 वाच् अथवास्त्रियाजितधनस्यपदुः प्रवक्ता अथवाधनपदुः धनार्जनेचतुरः अद्वैताकर्षः एवंविधः पूर्वप्राद्रपदास्फुटजातोभवति १३
 अथोत्तरप्राद्रपदारेवत्योर्जातस्य स्वरूपमार्ययाह वक्तावचनपदुः संभाषणेदस्सः स्रुत्वोविद्यमानस्वरवः प्रजावान्बहुपुत्रोत्तः जितशस्त्रः स्त्रि-
 तारिः धार्मिकः धर्मशीलः एवंविधोद्दितीयास्फुटजातोभवति संपूर्णांगः परिपूर्णावयवः स्फुटगः सर्वजनप्रियः शूरः सत्रा

स्फुटवागव्यसनोरिपुहासाहसिकः शतभिषजिदुर्गोक्त्यः प्राद्रपदास्फुटिग्नः स्त्रीजितयनीप-
 दुरदाताच् १३ वक्तास्वरवीप्रजावान्जितशस्त्रद्वोर्भिर्कोद्दितीयास्फुट संपूर्णांगः स्फुटगः शूर-
 रः शत्रुचिरार्थवान्पौष्णो १४ इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायाहृत्तौकक्षश्रीलाभ्यायः स० १६

माधीरः शत्रुचिः परधनादिषुलुब्धः अर्थवान् धनीन्वितः एवंविधः पौष्णोरेवत्यांजातोभवति एतेत्यथोक्तानस्तत्र स्वावाचदस्यसवत्ताप-
 रिपूर्णाभवंति १४ इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायाहृत्तौकक्षश्रीलाभ्यायः १६ अथानोरशिशीलाभ्यायोव्याख्यायते
 अथमेघस्येचंद्रगमिजातस्य स्वरूपं शादूलविक्रीडितेनाह हत्तीति हत्तेपरिवर्तुलेधातास्य त्वाहितवर्णेदृष्टीचक्षुःश्रीयस्य सप्तृचा ताव-
 दहृत् परिवर्तुल्लोहितेनेत्रः उष्णशाकं लघुचस्त्वस्य शृङ्गे सप्तृचाशाकं लघुमुकु उष्णामोजीशाकं प्रोजीलघुमोजीक्षिप्रमसादः आन्येवम-

सौन्दर्य-शून्यः परिश्रमप्रणशीलः कामी सरतिप्रियः दुर्बलजातुः निर्ममसलजवांसंधिः अस्थिरयनः अचिरवितः शूरः रणप्रियः भगवान् दक्षः सः स्त्रीप्रियः
 अंगप्रान्वेषकः अंगनावल्लभायस्य सेवाज्ञः पराराधनकुरालः कुनरवो कुत्सितनरवः व्रणांकितशिरः सखिद्रसूक्ष्ममानीबर्बितः सहोत्सायनः सहोत्सा
 नांसहजातानामयणीर्गणप्रधानः पाणितलेहस्ततलेशब्द्याचिह्नविशेषेणांकितः चिह्नितः अतिचपलः क्रियास्वनवस्थितः तोयेकजलेभीरुः सप्तपथः
 एवंविधः क्रियेमेषस्थितेचंद्रमसिजातोप्रवर्तते । अथद्यवस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपशार्दूलविक्रान्तितेनाह कातइति कातः दर्शनीयः रेवेलग

अथराशिशीलाध्यायारंभः वृत्तान्तान्त्रहृद्यष्टाशाकलद्युष्टुकस्मिममसादोतनः कामीहर्बलजालुगस्थिरथ
नः शरोगनावलुभुः सेवान्नः कुनरवीव्रणाकितशिरामान्महोत्याग्रजः शक्यापाणि तलेडिकताः तित्तपलस्तो
येनभीरुः क्रिये १ कातः खिलगातः दृष्टुरुवदनः दृष्टास्यपार्षविकितस्त्यागीक्षुशमहः प्रभुः कुकुदवाक्कुन्याग्रजः
अष्टेष्टालः पूर्वैर्बैद्यनात्मजविरहितः सोभाग्ययुक्तः क्षमीदीप्ताभिप्रमदाप्रियः स्थिररक्तहन्ध्यात्यसोख्यागविभ

तिः सविलासगामी पथूरुवदनः पथूविस्तीर्णाबूखदंनमुरंबयस्य पृष्ठपश्चिमभागाः आस्यंवञ्चंपारैर्वप्रसिद्धे एषामन्यवप्रस्थानेकितम्भिकित्
त्वागीवताङ्केशसहः कदर्थनासमर्थः प्रमुरप्रतिहाज्ञाः ककुदवान् ककुदसंयुक्तः कन्याप्रजायस्यस्त्रीजनकः श्लेषालः रुद्रप्रणिकः पूर्वः प्रथमः
बन्धुभिः कुटुंबैः यनेः विनेः आलनेः पुत्रैश्चाविहितः वियुक्तः सोभाग्ययुक्तः सर्वजनवल्लभाः क्षयोक्षमायाच् सहिष्णुरित्यर्थः दीर्घार्थाः बहुमी
मदाप्रियः स्त्रीवल्लभाः स्थिररक्तदंतदृढभिन्नः मथ्योवनंत्यष्टद्वलेचम्भितः अथार्दिषबात्येहुः स्विकः एवंविधोगिवहपस्पेचंद्रेज्जाका

अथमिथुनस्येचंद्रमभिजातस्यस्वरूपंशाईलविक्रीडितेनाह स्त्रीलोलदीपि स्त्रीलोलः स्मरतोपचारकुशलः स्मरतोपचारैस्मरवक्त्रं
मेषिकाग्रशारस्त्रेपुकुशलः शिक्षितः ताक्षेक्षणाः लोहितनेत्रः शास्त्रविच्छिन्नस्त्रज्ञः पंडितः दूतः परेच्छयागमनागमनशीलः कुचितमूर्द्धनः
कुटिलशिशोरुहः पटुमतिश्चतुरधीः अतीवज्ञः हास्यमुपहासं दंशितपरचिन्तनं द्यूतोलानिवेत्तजानाति चार्वेगः शोभनावयवकः मि
थवागभिमतवक्ता प्रमक्षणाचिः बहुभुक् गोवप्रियः गीतरतिः नृत्यविभूतज्ञः क्रीडैः पटैः सह्यतिंयातिगच्छति मसुन्नतमउच्चनसः

स्त्रीलोलः सरतोपचारकुशलस्ताम्रक्षणः शारत्रविहृतः कुन्वितमूर्धजः पद्मविहस्यंगितघृतवित् चार्वंगः प्रियवा
कृप्रभक्षणरुचिर्गीतप्रियोन्त्यवित्कुर्वितरिसं मुन्नतनसञ्चद्रततीयस्संगे ३ आवक्रुद्रुतगः ससुन्नतकटिः
स्त्रीनिर्जितः सत्स्रुद्धेवज्ञः प्रचुरालयः क्षयधनैः सयुज्यते च व्रतत् तत्स्वः पीनगलः समानिववशसाम्नास्रुद्ध
दत्सलस्तोयोद्यानरतः स्ववशमसहितेजातः शशाकेनरः ४ एवंविधञ्चैतृतीयसंगे तृतीयराशौ स्थितो भयुनगेजातो भव-

तीत्यर्थः ३ अथ कर्कटस्य चंद्रमसि जातस्य स्वरूपं शार्दूलविक्रीडितेनाह आर्वकृति आवञ्जकुटिलं दुतं सत्वरंगच्छतीति आवञ्जकुटिलं तगः कुटिलसत्वरंगाभौमसमुन्नतकटिः उच्चजपनः स्त्रीभिर्जनैः प्रमदाश्रितः सत्सत्च्छोभनभिन्नः देवज्ञः ज्योतिः शास्त्रार्थवेत्ता प्रचुरश्लयः प्रभूतशूद्रकृती क्षययुगेन पचयोपचयेभ्यश्चंद्रवज्रशीवत्संसुज्यते कदाचिदुपहनइत्यर्थः चंद्रक्षयछादिवत् ह्रस्वः अदीर्यः पीनगलः यांसलकंठः साम्नाभौत्सावशंप्रशस्तांसंगेति याति रुक्लह्रस्मलः भिन्नवहस्रुष्मः तोषोद्यानरतः जलोपवन सक्रुः तोयेन जलेन उपवेनेन चरतः एवंग्रियः स्ववेश्मसहिते कर्कट

स्वेषशाकैश्चंदनैः पुरुषः आलोभयति ४ अथासिंहस्येचंद्रमसिजातस्य स्वरूपं शादूलविक्रीडितेनाह तीक्ष्णादिति तीक्ष्णाः अमर्षशीलः स्मृतः ५ हनुः बृहत्कपोलः विशालवदनो विलोर्णकः पिनेक्षणाः कपिलेनेत्रः अल्पाक्षजः सत्यापत्यः स्त्रीद्वेषी प्रमदादिह स्त्रीद्वेषेति केचित्त्वयति प्रियमांसकाननगः मांसमांसैर्बकाननमरणबन्धः पर्वतः एतेप्रियायस्य आभिषेकनपर्वतानुरतः अकार्ये अकरणीयेयै कुप्यतिक्रुष्याति निरबहुकालं केचिदकांडेति पठति अस्मडे अकाले सुत्वमिद्धां तृष्णापिपासाउदरं जरदंतादशनाः मनश्चित्तं एष्योजातारुजः पीडास्ताम्रिः संपीडितउपतप्तः लागवान्द्यता विक्रांतः पराक्रमशीलः स्थिरधीरेकमतिः गर्वितमनाः अभिमानसंयुक्तः मातुर्विधेयोजनमीवस्यः भक्तइत्यर्थः विधेवोक्चनग्राही इत्यर्थः एवंविधोर्क भेस्तूर्य

तीक्ष्णस्थूलहनुर्विशालवदनः पिनेक्षणाः अल्पाक्षजः स्त्रीद्वेषी प्रियमांसकाननगः कुप्यत्यकार्येचिरं हस्तच्छोऽदरं तमानसरुजासपीडितस्त्यागवाघविक्रांतः स्थिरधीः स्रगर्वितमनामातुर्विधेयोर्कभे ५

सशो सिंहस्येचंद्रजातोभवति ५ अथकन्यागतेचंद्रमसिजातस्य स्वरूपं शादूलविक्रीडितेनाह द्वीडापंथरचारुवीक्षणागतिरिति व्रीजलज्जातयायन्यथ स्वं अलसत्वेन चारुशोभनं वीक्षणां दृष्टिगतो गतिः गमनं च यस्य स्वस्मावधः पतिर्नैती शिथिलावंसोस्क्रुषो बाहू भुजौ यस्य सरवीरुस्तरितः श्रुत्वाः मुहुषा कुवज्जुकायो वा सत्यरतः सत्यप्रापी धार्मिकश्च परमार्थवादी कलासः स्तु गीतवाद्यपुस्तकचित्रकर्मस्तुभिपुणः सूज्ञः शास्त्रार्थवि त्यभिज्ञः धार्मिकः धर्मोत्तरतः मेधावी बुद्धिमान् सरतश्रिषः कामलोलुपः परगृहेः परवेशमग्निः विंते धर्मेऽस्य संयुज्यते सम्यग्युक्तेष्वभवति परदेश गतः अन्यदेशनिवासशीलः प्रियवचाः प्रियभाषी कन्याप्रजः कन्याप्रजायस्य स्त्रीजनकः अत्यात्मजः स्वल्पपुत्रः एवंविधः कन्यायां स्थितेचंद्रे जत

तोमवति ६ अथकुलास्येचंद्रमसिजातस्यस्वरूपं शादूलविक्रीडितेनाह देवेति देवब्राह्मणसाधुपूजनरतः देवानांस्तराणां ब्राह्मणानां द्विजानां साधूनां
सज्जनानां च पूजेन रतः सक्तः प्राज्ञः मेधावी भक्तमेधाबुद्धिः प्रज्ञालक्षणं अतीतासृष्टिर्मेधाबुद्धिस्तत्कालाद्विहीना श्रमाश्रमप्रविचारज्ञाप्रज्ञाधीरुरु
दाहता शक्तिः परधनाद्यलुब्धः औत्रियोवा स्त्रीजितः योषितो वशगः प्राशरस्तुच्चः उन्नतनासिकः अत्युन्नतनासः छशचपलगात्रः दुर्बल
शिथिलावयवः छशदुर्बलचपलबलहीनगात्रशरीरयस्य भटनः पीरफ्रमणशीलः अर्थान्वितः सभनः होनांगः अपरिपूर्णावयवः क्रयेषु विक्रयेषु

ब्रौडामंथरचारुवीक्षणगतिः स्वस्तांसबाहुः सखीभुदणः सत्यरतः कलासमिपुणः शास्त्रार्थविद्वद्वा
भिरक्तः मेधावीस्मरतोप्रियः पररहेर्वित्तेश्वरसुज्यते कन्यायापरदेशगः प्रियवचाः कन्याप्रजाल्यात्मजः ६
देवब्राह्मणसाधुपूजनरतः प्राज्ञः शक्तिरुन्नीजितः प्राशरश्चोन्नतनासिकः छशचपलहात्रोत्तनोथान्वितः
होनांगः क्रयविक्रयेषु कुशलो देवहिनामासरुग्बधूनामुपकारहृद्दूषितस्त्यक्तस्तुतेः ससमे ॥ ७ ॥

पुत्रकुशलः शक्तः देवहिनामासम्यपर्यायी द्वितीयाभिधानः द्वितीयनामदेवारब्धचास्यप्रवृत्ति सरूपपीडितदेहः बंधूनां स्तकुटुंबानां सुपकारहृद्दितका
शतेनैव्यंबुभिः विरूषितः फर्लितः पराभूतः त्यक्तः त्यजितश्चैवं विधः ससमे सुलास्येचंद्रमोसजानोभवति ७ अथवृद्धिकस्येचंद्रमसिजा
तस्य स्वरूपमाडित्वाह एषुलेति एषुलनयनवक्षाः एषुलेविस्तीर्णनयेनेत्रवक्षउरोयस्य हृत्तेपरिवर्तुलेजयेउरुजालुनाचयस्य जनकः मा
तृपितृभिः गुरुभिश्चोपदेशक्राभिः भौरवसुक्तेश्चोवयुक्तोराहतः शेषविबाल्येव्याधितः पीडितः नरपति कुलेराज्ञां वंशे पूज्यः आराध्यः पिण्ड

कुरचेष्टः विषमस्वप्नावः द्वाषकुलिशरवगांकः द्वाषोमीनः कुलिशं वज्रं रवगः पक्षी एतैर्मत्स्यवज्रपक्षिसमो नैरंकोऽभेदे रंकिः श्वेदितः छः ऽपः
गुसाशमहत् स्तुविषोलिनिष्ठश्चिक्स्थेचं देजातो भवति ८ अथ धनुर्धरस्थेचं देजातस्थस्वरूपं शादूलविक्रीलितेनाह व्यादीर्घास्म्यति व्या
दीर्घास्म्यशिरोधरः व्यादीर्घमतिदीर्घमास्यसुरवंशिरोधराशीवाच्यस्य पितृधनः जनकक्तिवितः त्यागी दाता कविः काव्यज्ञः वीर्यवान्बला वक्ता संपन्न
षणोदस्तः स्थूलरदम्बवाधरनमः स्थूलामहत्त्वमाणारदादताः श्ववणोक्तेर्णोत्थधरभोष्ठः नमः नासिकाग्राणः एते सर्वे एव स्थूलाचस्य कर्णेद्यतः सर्वे

पृथुलनयनवक्साक्षचर्जं योरूजासुर्जनकगुरुविद्युक्तः शेषवेव्याधितश्च नरपतिकुलपूज्यः पिंग
लः कुरचेष्टे द्वाषकुलिशरवगांकच्छन्नापापालिज्जुतः ८ व्यादीर्घास्म्यशिरोधरः पितृधनस्त्या
गी कविर्वीर्यवान् वक्ता स्थूलरदम्बवाधरनमः कर्मोद्यतः शिल्पावित् कुञ्जासः कुनरवीसमा
सत्पुजः प्रागल्भवान्धर्मिविहङ्गुहिद्वनबलात्समेति च वशशसाम्नेकसाधोश्वजः ॥ ९ ॥ छ

कार्याणामुद्यमशीलः शिल्पावित् शिल्पज्ञः लिपिपुस्तकचित्रज्ञः कुञ्जासः अस्पष्टस्कंधः कुनरवीकुलितनखः समांसत्पुजः पीनबाहुः प्रगल्भवा
न अभिमतिप्रायुक्तः धर्मिवत् धर्मज्ञः वंसीदृढं बंधूनामप्रीतिप्राक् द्वेष्टाबलवान् रुतादाक्रमणादस्त्रिविधयतावशात्तत्र वशतो न संभिननाश्रित
साम्नामोत्था एकैनेव गुणेन साध्यः स्तौक्रियते एवं विषेशजो धनुर्विस्थिते च देजातो भवति ९ अथ मधुरस्थेचं देजातस्थस्वरूपं शादूलविक्री
लितेनाह नित्यं लालयतीति नित्यं लालयति स्वदारतनयान् स्वकलत्रं तनयं अपुत्रान् लालयति आश्रयति प्रीत्या भजते धर्मध्वजः दौर्भिकः

विष्णुधर्मिकः अथः कृशः अथोभागादतिदुर्बलः सक्तः शोभनेत्रः क्षामकदिः कृशजघनः ग्रहीतवचनः उक्तग्रहकः यदुच्येतत्सहदेवगृह्णाति सोमा-
 म्यनुक्तः सर्वजबिप्रयः अलसः क्रियास्वपदुः शीतालुः शीतनसहवे अदनः प्रीरभ्रमणशीलः सत्वाधिकः उदारचेष्टः बलाधिकोवा काव्यकृत् विद्वत्
 दुर्बः लोभाभिप्लूतः अगम्यास्वगमनीयासनिष्ठः रज्जानिदुः करवबलात् वृद्धस्त्रीषु निरतः संसक्तः सत्यक्तलज्जः विसृक्तव्रीडः अरुणः निदं-
 यः एषविधोमनुजोमनुष्योमकरस्येचंद्रमसिजातोभवति १० अथकुंभस्येचंद्रजातस्य स्वरूपं ज्योतिरेकेनाह करभगलइति करभमलः उद्भूतम-

नित्यं लालयति स्वदारतनयाभ्रमध्वजो धः कृशः स्वसः क्षामकदिग्रहीतवचनः सोभाग्युक्तो ल
 सः शीतालुमलुजोऽदनश्चमकरे सत्वाधिकः काव्यकृत्तुव्योगम्यजरागनासुनिरतः सत्यक्तल
 ज्जोदृणाः १० करभमलः शिरालुः स्वरलोमशदीयतलुः एतुचरणोरुष्टजयनास्यकटिजठरः ॥
 परवीनितार्यपापनिरतः क्षयवृद्धियुतः प्रियकुसुमालुपनसल्लत्थयदजोधसहः ॥ ११ ॥

ग्रीवः शिरालुः शिरासंततः रवराकर्कशालोमापस्यासालोमशादीर्योः लुच्चातलुः शरीरं यस्य एतुचिस्तीर्णोचरणौपादौतथाऊरुजानूणरिभौगो-
 टुष्टदेहपश्चिमभागेजघनं नितंबस्थानमास्यसुरं कटिश्चबस्तिः यस्य सः एतुचरणोरुष्टजयनास्यकटिः तथाजठरः मूर्खः परवीनतासप-
 रस्त्रीषु परार्थेषु पापेचिरतः सक्तः क्षयवृद्धियुतः उपचयापचयेयुक्तः प्रियकुसुमालुपनसल्लत्थयदजोधसहः कुसुमाविषयाणि अनुलेपनं समांलं भ्रमं स
 त्वदोभिवाणिप्रियाणि च यस्य अधसहः पथि क्षमः एव विरयोपदजः कुंभस्येचंद्रमसिजातोभवति ११ ॥ ॥

अथैषीत्यस्यैवंदशमसंज्ञानस्यस्वरूपंमालिन्वाह जलपरधनमोक्तेति जलपरधनमोक्ता जलधनमासुदकोत्पन्नविनांमसुक्ताफलांमक्रयविक्र
संज्ञानांमोपरधनमोक्तमोक्तस्त्वमी दारवासोक्षरक्तः दारेपुत्रलेत्रेषुविषयेषुवाससावस्थापांत्तलुरक्तः समरुचिरशरीरः संमसुत्यसर्वावयव
परिपूर्णैरुचिरैर्दशिसमच्छरीरंयस्य सुगनासाअत्युच्चनासिकः दृढतृकः विस्तीर्णसूक्ष्मा अभिप्रवतिसपत्नान् शत्रून् अभिप्रभवति
पराप्रभवति रुद्रीजितः प्रमत्सवशगः चारुदृष्टिः शोभनासः द्युतिनिधिधनमोगी द्युतिः कान्तिः निधिः मूमावयवः स्थापितमर्थे निधि-
शब्देनोच्यते धनंविचं एषामोगीमोक्ता पंडितम्वशास्त्रार्थवित् एवंविधांत्यराशोमीनस्येचंद्रमसिजातोभवति १२ अथोक्तराशि-

जलपरधनमोक्तादारवासोलुरक्तः समरुचिरशरीरस्तुंगनासोदृढतृकः अ-
भिप्रभवतिसपत्नान् रुद्रीजितम्वारुदृष्टिद्युतिनिधिधनमोगीपंडितम्वारशो १२

स्वरूपमपवादंचममरीवलसितेनाह बलवतिगशाविति पुरुषस्यजन्यममेयस्मिनाशौचंद्रमाव्यवस्थितस्तस्मिन्बलवतिसबलेतथातस्य
चराशेर्योधिपतिस्तस्मिं स्तदधिपतौचबलवति तथातुहिनांशुश्चंद्रमासंचरदिरस्वबलेपात्तोषेनवीर्येणपूर्वोक्तेनसंपुतोन्वितः स्याद्भवेत् ए
वमेतेषुत्रिषुयदिसबलत्वविद्यतेतदा यथोक्तराशिस्वरूपजातः पुरुषोभवति यत्तुक्तं कथितप्रज्ञानामविकलदातेति अनयासामभ्यासचंद्र-
कथितप्रज्ञानाउक्तस्वरूपाणामविकलानांपरिपूर्णानां दाताभवति एषामध्याह्नयोर्बलवतोर्मध्येयुक्तस्वरूपंमोवि एकस्मिन्बलवतिहीन-
किंचित् नकस्मिन्किंचिदलवतितदुक्तस्वरूपंनकिंचिद्वकति शशिवदनद्रीति अतोस्माच्चंद्रादत्येपरिशिष्टायेग्रहाः रविभौवजगुरुक्षितिस्तौ

राः शशिवच्चंद्रवत् परिकल्पाः यत्र राशौ स्थिता भवंति तदाध्ययेण वक्ष्यमाणं स्वरूपं दास्यति तदपि चंद्रवत् एतदुक्तं भवति बलवति राशौ तदधिपतौ च बलवति यस्य ग्रहस्य राशिस्वरूपं पश्यति तस्मिन्निबलवति तदधिपतौ च संपूर्णतत्पठितं राशिस्वरूपं भवति यद्येकस्यैव बलवतो मध्यमो न भवति न कस्मिंश्चिद्बलवति नैतत्किंचिदिति चंद्रराशिस्वभावादिति १३ इति बृहज्जानते के राशिशीलश्चंद्रस्य सप्तदशोऽध्यायः १७ अथ भेषपक्षगतेर्ब्रजानामस्य स्वरूपं भेषोपच्छेदसंकेताह प्रथितः प्रख्यातः चतुरः दक्षः अटनः परिभ्रमणशीलः अल्पवित्तः स्तोत्रार्थः आशुयभृत् शस्त्रधारणजीवी एवोक्थः क्रियगेवेषस्य भानावाहित्ये जातो भवति एतच्च फलं विनुंगमागेयदिते त्रैवेषस्थः आदित्यः परमोच्च-

बलवति राशौ तदधिपतौ च स्वरूपं दास्यति तदपि चंद्रवत् एतदुक्तं भवति बलवति राशौ तदधिपतौ च बलवति यस्य ग्रहस्य राशिस्वरूपं पश्यति तस्मिन्निबलवति तदधिपतौ च संपूर्णतत्पठितं राशिस्वरूपं भवति यद्येकस्यैव बलवतो मध्यमो न भवति न कस्मिंश्चिद्बलवति नैतत्किंचिदिति चंद्रराशिस्वभावादिति १३ इति बृहज्जानते के राशिशीलश्चंद्रस्य सप्तदशोऽध्यायः १७ अथ भेषपक्षगतेर्ब्रजानामस्य स्वरूपं भेषोपच्छेदसंकेताह प्रथितः प्रख्यातः चतुरः दक्षः अटनः परिभ्रमणशीलः अल्पवित्तः स्तोत्रार्थः आशुयभृत् शस्त्रधारणजीवी एवोक्थः क्रियगेवेषस्य भानावाहित्ये जातो भवति एतच्च फलं विनुंगमागेयदिते त्रैवेषस्थः आदित्यः परमोच्च-

त्वचितो बह्वित्तो भवति अटनो न भवति आशुयभृत् न भवति तस्यान्ये आशुयभृते तु यापिनो भवति अन्ये तु पुनः पूर्वोक्ता गुणाः प्रथितश्च तु से भवति गवीत्यादि वस्त्रे रंबरेः स्रग्धरं बरेः पुण्ये च जीवति वनिता इदं स्त्रीषु देहा गेये गते वाद्ये च वादनविधौ पुशालः शिसितः एव विभो गवि च वस्त्रे च र्ये जातो भवति १ अथ भिक्षुन कर्कसिंह न्यास्य सूर्ये जातस्य स्वरूपं शादूलविक्रीडितेनाह विद्याज्योतिषवित्तवान्

विद्याल्लोमिषवित्त्वान्मिश्रुनोभानौकुलोरेस्थितेतीष्ट्णोऽस्वः परकार्यद्व-द्वमपथः कुशैश्च संयुज्यते
सिंहस्यवनशैलगोकुलरतिर्वीर्यानिर्वाहः पुमान्कन्यास्थालिपलस्यकाव्यगणितज्ञानिन्वितः स्त्रीवपुः२

लविक्रीडितेनाह जातइति शोण्डिकोमद्यविक्रयाम्भवीत मद्यवरोवोतेकेचिद अध्विरगतः पथिमसक्तः हेरण्यकः स्वर्णकारः नीचदुदुचिन्त-
कर्मकर्वो एवंविधः तैलिनिलुब्रास्येर्वैजातोभवीत क्रूरः उग्रस्वभावः साहसिकः असमीक्षितकार्यकृत् तथाच असमीक्षितकार्यार्णवः
तीस्माहसिकः स्मृतः विराजितधनः विपप्रबोधैरर्जत धनं संनितं विचरेय प्रत्यतरेदृथाजितधनः शङ्कनमर्जनि तदस्य दृष्ट्यादिः फलप्रव-
ति चौरादयोगपहरति शास्त्रातगः शास्त्रेनैपुण्यकः शास्त्रस्थासुधस्यातगः एवंविधोलिस्थिते दृष्ट्यिकगतेर्वैजातोभवीति सस्यूज्यः सत-
मर्चनीयः धनवाञ्छिन्नेयुक्तः तीक्ष्णः निरपेक्षः भिषक् वैद्यः प्रयोगज्ञः कारुकः शिल्पिकर्मज्ञः एवंविधोधनुर्धरस्येर्वैजीतोभवीति नीचः

कुलस्त्रिणाथमर्चयन्कृतः अक्षः पूर्वः कुर्वन्कुरुस्तिवर्णिकः अस्याधमन्वावः स्तोकार्थः लुब्धः लोभाभिभूतः अन्यप्राप्त्यैरतः परवैभवेर्प्राप्त्यैः वि-
त्तादिभिः रतः परास्योपकारभोक्ता एवविधाभोगमदस्यैर्कजातोभवति १ अथ कुं प्रसीदयते कजातस्य स्वस्वरूपं च ददर्शयेत् स राशिगतायोस्तुल्य
स्वज्ञानवसंतमितलेनाह नीच इति नीचः कुलाजुचिताधमकर्मकृतः तवयैः पुत्रैः प्राग्वेद्यप्रारिच्युतः त्यक्तः पुत्रैः जनकालुभ्येन विरहितः अस्त्व-
निर्ग्रमः एवविधोपदेतुं प्रस्यैर्कजातोभवति तोयोत्थं जलोत्पन्नमुक्ताप्रलादिना तत्पण्येन तदिदं प्रयेणा विप्रवेमैर्पर्ययस्य वनिताहृतः स्त्रीगृह्यः

जातस्तोलिनिर्घोडकोधनिरतोद्देरगणकोनीचद्वल्करः साहसिको विषार्जितधनः शास्त्रा-
तमोलिस्थिते सत्सूत्र्योयनवान्यनुद्वंद्वरगतेतीक्ष्णाभिषक्कारुकोनीचोऽज्ञः कुवणिगमृगे
त्ययनब्राह्मणान्यप्राग्वैरतः ३ नीचोयदेतनयप्राप्त्यपरिच्युतोस्त्वस्त्वोक्तोत्थपण्यविप्र-
मेवनिताहृतोत्थे नक्षत्रमानवतनुः प्रतिमेविभागेलक्ष्मादिशकुहिनिरशिमादिनेशायुक्तेः ४

एवंविधैस्तेष्वीनस्यैर्कजातोभवति नक्षत्रमानवतनुर्गिरत्यादि नक्षत्रमानवकोराशिपुरुषः कालांगनीत्यभिदेनाप्रदर्शितः तुहिवरश्चिन्धः दिनेशया-
दित्यः एतैस्त्रयोक्तोयास्मान्नाशोस्थितौ सराशिनक्षत्रपुरुषस्य यस्मिन्नेगे स्थितस्तत्रपुरुषस्य जातस्य लक्ष्मिचिह्नं मशाकादिभ्यो दिशेत् वदेत् य-
थाभेदस्य योः शिखिभिः हृषस्थयोः सुरवदत्येवभूत्वाप् आदित्यराशिस्त्वभावः ४ अथमेवष्टम्विहृषपुलस्थे कुजे जातस्य स्वरूपं प्रजोदकेनाह
नक्षत्रविस्तरकृतः राजगृहजितः अतनः परिपन्नमणशीलः चमूपः सेनपतिः वणिक् क्रयविक्रयकृत्सधनः कितान्वितः क्षततनुः विस्वतदेहः वणिगत-

शरीरः शरीरस्तस्मिन् शरीरविषयः विप्रकीर्णोदयः एवंविधान्स्वगृहेष्वपि स्थितः कुजः प्रोयः जनयेत् सुवर्तितजितः क्रीडयेयः कृतल्लभिकुविष-
मः दुर्विषयः सत्स्वभावः परदाररतः परयोषितिप्रसक्तः कुहकजः ऐन्द्रजालिकः सवेष्टः शोभनालंकारः भीरुः सप्रयः परुषः द्रष्टृशः निर्येहः
एवंविधान्मुकवाचिमतमेशः क्षेत्रेष्वुल्लेखस्थितोभोभोजनयेदुत्पादयेत् ५ अथमिष्टनकन्याकर्मदस्येभोभोजनस्यस्वरूपं वर्णयति तिलककर्म-
अथमिष्टनकन्यामतेभोभोजनस्यस्वरूपमाह कौधेति असहः तेजस्वी तनयवान् पुत्रयुक्तः विस्मृतव मिश्ररहितः कृच्छ्रः परिपक्वशीलः

नरपतिसत्कृतोदनश्चसूपवर्णिकसधनाः क्षततनुश्चोदरशरीरविषयांश्चकुजः स्वगृहे सुव-
तिजिताचस्मृतल्लभिकुविषमान्परदाररताचकुहकसवेष्टभीरुपरुषान्सितभोजनयेत् ॥५॥
बौधसहस्तनयवान्विस्मृतल्लेखतज्ञागाधवयुद्धकुशलः कृपणोभयाथी चोद्रेयवान्सलि-
लयानिसमजितस्वः प्राज्ञश्चभूमितनयेविकलः खलश्च ॥ ६॥ श्रीकृष्णायनमः ॥ ७॥

गाधवयुद्धकुशलः गाधवैगीतेयुद्धचसंयायेप्रवेशनिर्गमव्यूहरचनादिपुत्रकुशलः तस्मिन् कृपणः अक्षता असप्रयः निर्भयः अर्थव्याप्यचापरः
एवंविधोबौधमिष्टनकन्यास्येकुजेभोभोजनोभवति अथकर्मदस्येभोभोजनस्यस्वरूपमाह चोद्रेति अर्थवान्सधनः सलिलयानसम-
जितस्वः सलिलयानेनसुधादिना सम्यगर्जितस्वधनेन अथवासलिलेनजलेनयानेनगमनेनाधनासमर्जितस्वधनेन प्राप्तः मेधावी विक-
लोमहीनः खलः दुर्जनः एवंविधश्चाद्रिकर्मदगतेभोभोजनोभवति ६ ७

अणसिंहयन्निमीबकुप्रयकरस्येभौयेजातस्यस्वरूपं शादूलविक्रीडितेनाह निस्वदिति निस्वः निर्धनः क्लेशमहः आपद्गिरः कदर्थनास्यः वनांतरचरः
 अरव्यमभ्याचारी केचिदप्रयोनचरदतिपठतिं अप्रयोप्रयगहितः वनांतरचरोरव्यचारी अत्यदासत्तज्जाल्यकलत्रः अत्यापत्त्वः एवंविधः सिंह
 स्पेभौमेजातोप्रवति अनेकरिपुः क्लारिः नरेन्द्रसचिवः मंत्रीरव्यातः विदितकीर्तिः अप्रमथः निर्भयः अत्यात्मजः स्वल्पापत्त्वः एवंविधोय
 निमीनस्येभौमेजातोप्रवति दुःस्वार्तः नित्यदुःस्वसंससः विधनः दरिद्रः अटनः परित्यगणीलः अचतरतः असत्यप्रापी तीक्ष्णः निरपे
 क्षः क्रूरः एवंविधः कुप्रस्येभौमेजातोप्रवति भूरिधनात्मजः प्रभूतयनः प्रभूतपुत्रः भूपः राजा अथवातत्समः राजसुल्यः एवंविधोयुगगे

निस्वः क्लेशमहोवनांतरचरः सिंहल्यदागत्तज्जाल्यजैर्वैनेकरिपुनरेन्द्रसचिवः रव्यातोमयोत्यात्मजः दुःस्वार्तोविधनोऽट
 नोनतरतस्तीक्ष्णश्चकुप्रस्थितेभौमेभूरीधनात्मजोमृगगतेभूपोथवातत्समः ७ द्यूतर्णपानरतनास्तिकचौरनि-
 स्त्वाः कुस्त्रीककूटकूटसत्सरताः कुजक्षे आचार्यभूरिस्तदावर्धनार्जनेष्टः शोकेवदान्यशुरुभक्तिरवाच्यसौम्ये ॥८॥

मकरस्येभौमेजातोप्रवति ७ अथमेषवृद्धिपुल्लवृषगतेषुयेजातस्यस्वरूपं वसंतविलेपेनाह द्यूतेति द्यूतः क्षज्ञानेभूणेपरस्वहरणेपाने
 चनिरतः सक्तः नास्तिकः शास्त्रार्थादपेतः तार्किकः नास्तिपरलोकेमातिरथस्यसनास्तिकः चौरस्तेस्करः निःस्वोदरिद्रः कुस्त्रीकः कुत्सि
 वप्रार्यः कूटकूट कूटकर्तादंभिक्तः असत्यनिरतः अचतप्रापी एवंविधाजाताः सौम्येबुधेभौपक्षेमेषवृद्धिकस्येप्रवति आचार्यत्या
 दि आचार्यः उपदेशकर्ताभूरिस्ततः प्रभूतापत्यः भूरिदातोबहुकलत्रः धनार्जनेष्टः धनार्जनमिष्टयस्य अर्थीर्जनेभिनत्यमुषतः वदान्कः

अथमकरधन्विनीगतेषु पेजातस्यस्वरूपमौपच्छदसिकेनाह परकर्मकृदिति परकर्महृत् परमेष्ठ्यकरः अस्तः दरिद्रः शिल्पबुद्धिः शिल्पवर्मस्त्वसुरतयमि
 क्रणवान् परस्वग्रहणशीलः विशिष्टकरः धाजाकरः एवंविधोर्कजक्षेमकरकुम्भस्येषु धेजातोभवति नृपसत्कृतः राजपूजितः नृपसुमतोवा रुजवस्तु
 मः पंडितः विद्वान् धामवाक्यः व्यवहारार्थवेत्ता धामभनुकूलवाक्ययस्य एवंविधोनवमेधन्विस्थितेषु धेजातोभवति जितसेवकः जितासेव
 कायेन परागधनदक्षः पराभिप्रायज्ञः अत्यशिल्यः एवंविधोत्तमीनस्येषु धेजातोभवति इतिषु धराशित्वभावः ११ अथमेष्टवृश्चिकदृ
 षट्पुलभिशुनकन्यागतेजीवेजातस्यस्वरूपं शादूलविक्रीडितेनाह सेनानीति सेनानीसेनावायकः बहुवित्तः प्रभूतधनः बहुदारः प्रभूतकलत्रः

परकर्मकृदस्वः शिल्पबुद्धिर्भ्रणवान्विशिष्टकरोषु धेर्कजक्षे नृपसत्कृतपंडितासवाक्योनवमेत्येजि
 तसेवकोत्यशिल्यः ११ सेनानीबहुवित्तदारतु नयोदातासम्भृत्यः समीतेजोदारगुणान्वितः स
 रगुरोरव्यातः पुमान्कोजप्ते कल्याणः सधनार्थमित्रतनयस्यागीप्रियः शोक्रमेवोधेभूरिपरिच्छदा
 त्प्रजसत्तत्साचिव्ययुक्तः सरवी १२

त्प्रादा रगुणेः कलत्रमौल्यैरन्वितोयुक्तः स्यातः प्रख्यातवीर्यीतिः एवंविधः सरगुरौजीवेर्कोजकुजप्ते मोमक्षेत्रेमेष्टवृश्चिकस्येजातोभवति कल्या
 गः स्वस्थेदेहः सधनार्थः सधनः सधनः ससत्तत् सतनयः पुत्रान्वितः सरवधर्मीभित्रपुत्रयुक्तः त्यागीदाता प्रियः सर्वजनवल्लभः एवंवि
 धः शोक्रमेष्टवृष्टपुल्लस्येजीवेजातोभवति बौधेय्यादि भूरिपरिच्छदः बहुवस्त्राग्रहपरिवारः भूर्यात्मजः बहुपुत्रः भूरिस्तत्त्वम

भ्रूजकिमः साचिव्येवंत्रितेनियुक्तः सचिवस्य भ्रातृः साचिव्योक्तरीसुरिवतः एवंविधोवोधेबुधसेत्रेपिशुनकन्यास्थेजीवेजातोभवति १२ अथकर्म-
तसिंहयान्विनीनकुं भग्नकरस्थेजीवेजातस्यस्वरूपंशादुल्लिखितंवाह चांद्रइति रत्नाभिगणयः सन्तःपुत्राः स्वधनदाराः कुलशंविपवरेभ्य-
र्न प्रज्ञामेधासुरवस्तुभावः एतेरन्वितः संयुक्तः एवंविधः चांद्रेचंद्रसेत्रेकर्तृदस्थेसरगुरोर्जीवेजातोभवति बहुमार्थिकः सेनाप्रधानः अन्यच्च
बच्चंद्रभेकर्तृदस्थेउक्तम् रत्नसूतस्वद्वारविभवः प्रज्ञासुरेवैरन्वितः एवंविधः सिंहस्थेजीवेस्याद्देवत्वं सांडलिकः मंडलाधिपतिः सेनामथेवा
अथवाधनीक्तिक्वा एवंविधः स्वर्सेस्वराशोधनिम्नीनस्थेजीवेजातोभवति कुंभेकर्तृदविदिति यागिकर्तृदस्थेजीवेफलान्यभिहितानि रत्नसूतस्य

चांद्रेरत्नसूतस्वदारविभवः प्रज्ञासुरेवैरन्वितः सिंहस्थेह्यलुनायकः सरगुरोर्भोक्तृच्यच्चंद्रभे स्व
द्वैर्मांडलिकानेर्दसचिवः सेनापतिवोधनीकुंभेकर्तृदवत्फलानिभकरेनीचाल्यवित्तोसरवी ॥१३॥

दारविभवः प्रज्ञासुरेवैरन्वितइत्येताभिर्कुंभस्थेगुरोर्भवति अत्रान्येनसहमतभेदः तेनाभिष्टंफलमभिहितं तथाच नीचः कुंभेजनयति वर्येणि
तोयाधयेसक्तं नीचः कुलाशुचिताधमकर्मकृत् अल्पवित्तः स्तोकार्थः अस्मत्सीदुःसितः एवंविधोभकरस्थेजीवेजातोभवति इतिबहस्पतिव्याशि
सभाबः १३ अथशङ्कराशिः अथमेषवृश्चिककुंभतुलगतेशक्रेजातस्यस्वरूपंशुचिताधमः परशुवतिरगः परस्त्रीपुंसकः तदर्थेवादेस्तासं
परस्त्रीणामर्थेवादेरपराधाशुचनेः त्वतविभवोपत्ततार्थः कुलपांसनः कुलकलकः भूतः एवंविधः सितेशक्रेकुंभेजीवेभ्यसेत्रेमेववृश्चिक-
स्थेजातोभवति स्वर्बेलेतादि स्वर्बेलेनात्मीयवोर्येण स्वमत्याप्राप्तीयबुधान्चयवस्थासोस्वबलमतिधनः नरेद्रशुज्वः राजवल्लभाः स्व

नविभुः बेषुमधानः प्रथितः विख्यातः अग्रयः निर्भयः एवंविधः स्वस्वक्षेत्रवृषतुलास्थेभितेशक्रेजातोभवति १४ अथपिशुनकन्याभक्त
कुंभस्थेशक्रेजातस्वस्वरूपोपछंदमिनाह नृपक्षत्यक्तः राजकर्म्मकनी अर्थवान् धनी कलावित कलाज्ञः योनवाद्यादिकवेत्ता एवंविधो
मसारिपूज्येदेत्यशेशक्रेमिशुनस्थेजातोभवति षष्ठगतेकन्यास्थेशक्रेः विनीचक्रीकक्षक्यकरोजातोभवति सप्तमगः सर्वजनीभक्तः स्त्रीविनि
तः प्रमदावशगः कुनार्योऽकुत्सितस्त्रियारतः सक्तः एवंविधः शक्रेरविजक्षितेभक्तं कुंभस्थेजातोभवति १५ अथकर्कटसिंहधनिवीनस्थे

परसुवतिरतस्तदर्थवार्देहृतविभवः कुलपांसनः कुजर्क्षे स्वबलमतिधनोत्तरेद्रपूज्यः स्वजनविभुः प्रथि
तोभयः भित्तस्व १४ नृपक्षत्यकरोर्थवान् कल्याविन्मिशुनेषष्ठगतेतिनीचकमा रविजक्षितेभक्तं रपूज्यस
भगः स्त्रीविजितोरतः कुनार्यो १५ द्विभार्योथीभीरुः प्रबलभद्रशाकश्चशशिभेहरोयाषासाथः प्रवर
सुवतिर्मदतनयः गणैः पूज्यः सस्वस्तुरगसहितेदानवगुरोस्त्रैषेविद्वानाढ्यो नृपजनिनपूजोतिसप्तभगः १६

शक्रेजातस्यस्वरूपं शिखीरणाह द्विभार्यः द्विस्त्रीकः अर्थीयाञ्चापरः भीरुः सप्तयः प्रवरमदेतिदृप्तः प्रवरशोकोमिदुः खितः एवंविधोवा
नवगुरोदेत्यपूज्येशक्रेशशिमेकदस्थेजातोभवति योषासार्थः स्त्रीप्राप्तधनः प्रवरसुवतिः प्रधानस्त्रीकः मदतनयः अस्त्रपत्न्यः एवंविधोहरो
सिंहस्थेशक्रेजातोभवति गुणैः पूज्यः मान्यः सत्सः सधनः एवंविधस्तुरगसहितेधनिस्थेदानवगुरोश्चक्रेजातोभवति विद्वान्दितः आढ्यः
ईश्वरः नृपजनिनपूजः नृपेणराजाजनिनोत्पादितपूजाभ्देणयस्य अतिसप्तभगः सर्वजनानामतिबहुभः एवंविधोस्त्रैषेभीनस्थेशक्रेजातोभवति

इति शतकराशिस्वभावः १६ अथशनिः अथमेपष्टश्चिकभिषुनकन्यागतेसौरैजातस्यस्वरूपं वसंततिलकेनाह मूर्खो ज्ञानोपेतः अतनः परिभ्रमण
श्रोतः कपटवान् दोगिकः विस्मृतत्व भिन्नरहितः एवंविधोयमेसौरैअजेमेपस्थजातोभवति बंधवधभाक् बंधाबंधनवधस्ताडनं वधबंधोभ्र
जते चपलः क्रियास्वनवस्थितः अरुणः निर्दयः एवंविधः कोटद्विभ्रिक्स्थजातोभवति निर्दोस्मरवार्थतनयः निर्गताहीलुज्जायस्यसमिर्दज्जः
निःस्मरौहः स्मितः निरर्थोदरिद्रः निस्तनयः पुत्ररहितः लेख्येभालेरव्यक्रमेणिस्मरलितः भ्रजः रक्षापतिर्भवत्यारस्मिकः मुख्यपतिः प्रधाननथिः
एवंविधोदोधेबुधसेत्रेभिषुनकन्यास्येसौरैजातोभवति १७ अथदृषतुलाकर्कटसिंहस्थेसौरैजातस्यस्वरूपं दाक्रतयाह कर्ज्यास्वगम्यासू

मूर्खोदतनः कपटवान्विस्मृत्तद्यमेजेकोटेतुबंधवधभाक्चपलोऽरुणश्च निर्दोस्मरवार्थतनयः स्मरलितृश्चलेख्ये
क्षापतिर्भवति विसुरव्यपतिश्चबोध १७ वर्ज्यस्मोष्टोनबहुविभ्रवोभूरिभायोदृषस्थरव्यातः स्वचिगणपुरव
लुगामपूज्यार्थवाञ्छ कर्किणयस्त्वोविकलदशनोभातुहीनोसतोज्ञः सिंहनार्योविस्ररवतनयोविष्टिहृत्स्वर्यपुत्रे ॥१८॥

स्त्रीपुयोषित्सूदहः बहुभ्रः नबहुविभ्रः नमभूतैश्चर्ययुक्तः अल्पेचर्ययुक्तः भूरिभार्यः नमभूतदारः एवंविधोदृषपस्थस्वर्यपुत्रेभ्रिनेश्चरेज्जोभ्र
ति रव्यातः विदितकीर्तिः गणानासमूहानापुराणानगराणाबलानोमेन्यानाग्राभाणाचपूज्योमान्यः अर्थवात्सधनः एवंविधः स्त्वोच्चैः प्रात्पीयस्तेस्वरा
श्रीलुलास्येसौरैजातोभवति अस्वः दीरद्रः विकलदशनः अल्पदंतः मालहीनः जननीवयुक्तः अस्मृतः पुत्ररहितः भ्रजः सूरर्षः एवंविधः कर्कटस्थे
सौरैजातोभवति सिंहनार्यइति अनार्यः सूरर्षः विस्ररवेदुः स्मितः वितनयः पुत्ररहितः विष्टिहृन्जारवाहकः एवंविधः सिंहस्थस्वर्यपुत्रेभ्रिनेश्चरेज्जो-
तोभवति १८

अथ धीन्विमीनयकरकुंभगतैर्मोरे जातस्य स्व रूपं शादूलं विष्कं जितनाह स्वतः शोभनोतः पर्वतो गस्य सस्वंतः शोभेन कर्पणानस्य भृशमुर्वति अथ वंते शोभनं
स्वरवादि कं यस्य नरं द्रुमवनेन जगद्गृहप्रत्यथितः संजानप्रत्ययः सत्पुत्रः शोभनापत्यः सज्जायः शोभनभार्यः सज्जनः सद्दित्तः पुरवत्त ग्रामा येनेता मुक्ता
गानगराणां बलस्य सेनायाः ग्रामाणां च अजनेता प्रधाना यकः एवं विधोर्जसोरेजीवस्त्रे अथ विमीनस्ये जातो भवति अन्य रूपायन संवृतः परकोविदुः
परपौनैश्च संवृतः संयुक्तः पुरवत्त ग्रामाग्रणीः पुराणा बलानां ग्रामाणां च अग्रणीः प्रधाननायकः संहगल्य वस्त्रः मलिनः मलोपेतः रत्नमातृसः स्थिरवृषः
स्थिरचित्तः स्थिरविप्रवः स्थिरेन्मर्यः शोक्ता अमंचयशीलः एवं विधः पुमान् पुरुषः स्वक्षेत्रे यकरकुंभस्ये सौरजातो भवति इति योनेश्च रराशि स्वभा

स्वंतः प्रत्ययितोर्नेरं द्रुमवने सल्लुत्रजायाथनोजीवस्त्रगतैर्कजेपुरबलश्रामायनेवाथवा अन्यस्त्रो
धनसमृत्तः पुरबलश्रामाग्रणीमदहकुस्वस्त्रमलिनः स्थिरार्थविभवाभाक्ताचजातः पुमान् १९

धनसमृद्धतः पुरबलश्रीभाद्रपदशुक्लपक्षे राशिस्वरूपं भवति ह्येकयोश्च बलवतोर्मध्ये स
 वः एतेषु सर्वेषु ग्रहाणि स्वभावेषु बलवति राशौ तदधिपतो च तस्मिंश्च ग्रहे बलवति जातस्य यथोक्तं राशिस्वरूपं भवति
 आनीमति न कस्मिंश्चिद्बलवति न किमिति १९ अथ मेघादिपुल्लेगेषु चंद्राग्रं वराशुक्लस्वरूपातिदेशं पुषिता यथाह शिशिरकरश्चंद्रमास्त-
 स्य राशिभिः सह सभागं ये तत्स्वरूपमुक्तं वृत्तात्ताभ्यदृगित्यादिकं तेनेषु लभ्यजातस्यापि वक्तव्य एवमन्येष्वपि राशिषु वृषादिषु स्थिते चंद्रमास्य
 हुक्तं तल्लभजातस्यापि वक्तव्य यतो मुनयः सदृशफलवदंति कथयंति स्वरूपमेवाभावात् तथाच सत्यः मेघविलम्बे मुनस्वीकरोषणो भेदकृत्
 स्वविलसत्वाक्यः शितानिलप्रश्लिष्कः ह्रपणोति बहुव्यथश्चैव रहितो बाल्ये गुरुभिर्मंदस्तः स्वजनसहजीहतकर्ता धर्मास्थितो विदेशोपगम्य

कर्मभ्रत्यफलं नीनांवापिशलांवा विकलालभतेत्यपूर्विकांभार्यो महजसमान्यपि यथाणिन्वास्यबहुलमुपयाति शस्त्रेणवाविवेकमरणपित्तोद्वेगैर्विकारैर्वा स्वात्मा
स्माज्ज्वलनाद्वा वर्षाहुर्गत्त्रापतनाद्वा हृषभाविलम्बेस्मूलोच्छगंडनासोमहाललाटस्य श्लेष्मानिलमृशिशस्त्रागीबहुशोष्ययतस्य कन्याप्रजोत्पद्युधः पितुर्जन
न्याश्चदोषहृद्दुःशः कर्मणि सततसक्तोविधर्मयुक्तोर्थभाक्चैव नित्यं कलत्रकांक्षी शस्त्रविघाती सदा स्वजनहर्ता मृत्युः शस्त्रैः पाशैर्मृगैश्चलभ्रतेभ्यदेशेषु देहः
अप्येर्जलेर्वा स्मृतेर्वाप्यदनिर्भरसनेश्चैव पुरुषश्चतुर्षोर्बाबलां न्वितान्मृत्युमुपयाति पूर्वविलम्बोभयुनेर्हानांगः सूर्यतेधिकांमेवा प्रियवाग्विशिष्टकर्मभि-
श्रममृतिर्हृजननीकः अत्यमतिरत्यकायः सतोच्चमहितोऽरुणांश्च अत्यसहजुणयुतस्य कर्मस्मृष्टमिरतोऽर्थसाधन्यति नचाय
धर्मैण आसान्नाभान्विविधान्दोषैस्तेस्तेऽन्यनाशयति बद्धीः पत्नीर्लभते रोगाश्च दारुणान्जयति ब्यालादिपान्मृगाद्यादुदकादा मृत्युमुपयाति कर्कणिपू
र्वविलम्बेनैकाग्रोऽगुत्थरोगकर्मभीरुः उरसि हृतामिज्ञानः कृफानिलात्मा दृढग्राही पापानिहितान्भ्रजते परस्वमपि निक्षिपद्ध्यैनसहत् स्वजनादसः
स्वर्जनेर्विभक्तिर्नोऽत्यस्मिन्प्रसवः तीक्ष्णकर्मविदेशो नित्यं त्यङ्गोदितः परस्वामी असदृशदारोऽरुपुर्निर्जितश्च हूल्यः समूहानां कवापीडा इज्ज्वाकफोद
यादस्थिभंजनादेदात् देहच्छेदादथ बाजलोदशान्मृत्युमाप्नोति सिंहविलये कठिनः प्रियाभिषः पैति को विततनाशः बद्धारभकुटुंबः हृपणस्तथस
मतः ख्यातः सहजविषादी स्वजनस्य पातको विक्रमेः स्वर्केयुक्तः अविषादी कर्मफरो विविधोपायेः स्तर्षाभिषः भार्याबहीर्लभते विद्यादि विधाः कुले
रुपेताश्च कल्यारुजश्च बहुशो जाल्वेदेशेनेषु चाप्नोति मृत्युः शस्त्रैः पाशैर्विषैश्च काष्ठे रथामयेश्चापि अंबुचरैर्वीसत्तेर्बुधुसयाक्तासुपयाति षष्ठ
विलम्बेभियवाकूनमुच्छविदीर्यकरचरणः भिश्चमृतिश्चार्थाकृतिर्ब्रणीचार्यवान् हृपणः स्वजनस्यैष्टः कन्याबहुभ्रजोऽभ्यातुभिर्विरुद्धश्च धर्मभियोत्स्व
ल्लभः कर्मणि निपुणः समान्वरीत विविधाच्चतुषदगणाच्छुस्त्रान् शोकात्संपातादामृत्युचाप्नोति पाशाहासमगशौलमेवि

षमांगः स्मृत्यर्तविषयशीलः कफस्मृतिकः सत्त्वपलोकस्वमीवः हृतज्ञश्च अर्थोन्निपुलान्प्रतेव्ययेनसंपूज्यतेयशः प्रायः गुरुसेवांनिरतः पिताम्बजन
सहजपूज्यः अध्वरुचिर्धर्मोविनाशमायातिपिहनेः स्वेः स्वेः मृतप्रायः कलहरुचिर्बहुशः शोकादिभिः क्लिष्टः सत्यः रव्यातात्पुरुषात्सजनान्तौ
म्याच्चतुष्यदाहपि रेवेदाच्चविप्रयोगादुपवासान्मार्गयोगाद्वा अष्टमराशौलमेविशालरज्ज्वाननोदरः क्रूरः पितामह्यतिः पिण्डसृणोमृदुदुतगतिः परस्वा
मी स्पीतकुटुंबस्वजनोतकश्चबहुव्ययोबहुमसवः स्मरवर्षहितोभ्रातृव्योदृषसेवीधर्महीनश्च भार्यानिभित्तविमुखाशत्रोरर्थान्मददतिबहुशश्च स्व
कुलोद्धृतांश्चतुलभतेरोगांश्चनैकविधान् गात्रछेदेः शत्रोर्वशंगतोबंधनेः महारैश्च रोगैर्वापापहृतैर्ज्वलनाद्वामृत्युमुपपाति स्थूलोष्ठदशननामान

शिशिरकरसमागमेक्षणां सदृशफलंभवदंनिलमजातम् फलमधिकभिंदयदत्रभावाद्भव
नभनाथगुणैर्विचिंतनीयाः २० इतिबृहज्जातक० राशिशीलाध्यायोऽष्टादशः समाप्तः

वमेतमेकफानिलमहतिः पांसलपुस्त्योरुभुजः कुनखीकर्मोद्यतः क्षरः क्षुद्रान्निचान्नजते चौर्यादनलान्नुपाच्चनश्चनः विज्ञानांभसवोबहुपूज्योभ्रा
तृयातरुचिः कर्मविदेशोबिष्टः कुरुतेचित्ताग्निचारहितनृपेभ्यः धर्मेतुमध्यममतिदीर्घैश्चविरोधमुपपाति रोगान्बदेनेलभतेचतुष्यदाच्चात्मनः समाभो
ति मृत्युर्बलेशयाद्वानृणचंबंधा ज्जनाहपि दशमविलयेतलुनासिकापुटोदीर्घवक्त्रकरचरणः बाध्यात्मकोभृगास्त्योमीरुध्वपलोथषधनभाक् क्ष
द्रकुटुंबोत्पन्नः हृपणः कन्याप्रजोभृतस्वजनः सहजससृद्धः शौर्यान्नृपादरण्याच्चलव्यधनः उपवासप्रतशीलोनीचामिश्रमवामुयाद्धार्यो बहुविज

होत्प्रेषेभौ दुर्बलजालुच्यमेगार्तः बालादभिलाच्छस्त्रान्णादिधात्सपतनाहजहादपि पितोदयाहजीर्णोन्मियतेषामार्गविषाष्टः एकादशो विब्रमेस्तब्धः शूरः
कुलाग्रजः पुरुषः पित्तानिलमृषिष्ठस्तिष्ठपुष्पसमानमासस्य आसान्नाशयतेर्यान्बहुभृत्यः साधतेव्ययेभ्यापि क्षीणः स्वर्गोन्नयुरुजनपरपद्मसद
लेखजनशशुः कर्मणिपापेसक्तः तलुच्यकानवाभुयाह्वाभाव धर्मजमहत्तोदेवतपूजच्यक्रास्यतिभार्याम् विग्रहशीलं भूतेविधान्वरोगान्कफोद
वानुरसि भ्रियतेचजठरोगाद्भयानात्म्येणां प्रयोगाद्वा द्वादशेगोप्राग्लयेस्पृष्टोद्योमीनहृदहाहासः कफवातिकोपहात्मात्वदोषीनेकमातिचैष्टः
शिष्टायव्यभृत्यैः स्वजनस्त्रीपूजितः सहजनाथः कर्मणिधर्मयुक्तः पित्रोपवच्यः स्रुदारस्य नीचचारं भार्यालभतेचरिपून्मदारुणान्कूरान् रोगात्स
शोणितोदासुयाद्भयं व्यालसिंहेभ्यः मृत्युपुरुषैर्गणवृंदपूजितैर्गुल्यजैर्विकारेको विद्योपधप्रयोगादुपवासान्मार्गदोषाद्वा एवंशिशिरकरसमागमसद
शालमजानं फले तथाचशिशिरकराद्वितराशोराक्ष्णहृष्टिफलंवक्ष्यमाणतथातदेवतस्तुमजानस्यापि वक्तव्यं चंद्रपूषुधावित्यादि किंतुलयेफलम
पिकभिदं यदन्नभावइति चंद्रराशितइदमभलमादिषु भावेचधिकं फलं यद्वावास्तन्वादयः भवनगुणैः राशिरुणैर्भवनाथगुणैस्तत्त्वाभिगुणैर्विचि-
तनीयाः विचार्योः भवनप्रनाथयोरुणः सबलत्वं एतदुक्तं भवति लमेबलवतिलप्रतौचबलवतिजातस्यशरीरपुष्टिर्वक्तव्या लमाहितायराशौबलव
तितदधिपतौचबलवतिजातस्यधनसमृद्धिर्वक्तव्या एवंशेषराशिबलेतदधिपबलेचजातस्यभ्रात्रादीनां हृष्टिर्वक्तव्या तथापि किंचिद्विशेषः कथं बनि
विपरीतोरः कषष्ठाष्टमेषु इत्यादि
भयोः यद्येकोबलवान् भवति तदाभ्यस्याभावहृष्टिर्वच्येति तथाच्यवनेच्यरः भावेशभावविशेषस्य भावप्रधानमभाधमदर्शनाद्यैः तद्वाचसं प्रति-
विपत्युपायेर्नैर्यापिकंपाकमुपेतुं साय २० इति श्रीभट्टोत्पलविरचितया बृहज्जातकविहृत्नो राशिशीलाः ध्यायोऽष्टादशः समाप्तः १८

अथातोहृष्टिफलाभ्यायोव्याख्यायते तत्रमेपवृषमिश्रुनकर्कटस्थेचंद्रेभौमाद्येर्घहेः दृश्यमानेजातस्यस्वरूपंशादूलविक्रीडितेनाह चंद्रेभूपवृषमिश्रिते
कुज्जदामौमादसः भौमबुधबृहस्पतिशक्रशनेश्चराक्षीः तत्राजगेमेषस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टजातोभूपोराजाभवति बुधदृष्टेबुधः पंडितः जीवदृष्टे
नृपोपमः राजतुल्यः शक्रदृष्टेगुणीगुणवान्भवति केचिदुणिगितपठति शनैश्चरदृष्टेनश्चौरः सूर्यदृष्टेधनः दरिद्रइति एवमपिमेषलुग्भौ
मादिदृष्टेफलवान्य गविस्थिति गविषस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टजातोभिः स्वः दरिद्रः भवति बुधदृष्टेस्तेनश्चौरः जीवदृष्टेनमान्यः नृणांमा

अथहृष्टिफलाध्यायः चंद्रेभूपवृषयोनृपोपमगुणीस्तेनोधनश्चाजगेभिः स्वः
स्तेननृमान्यभूपधनिनः प्रथ्यः कुजाद्येर्गवि नृस्थेयोव्यवहारिपाथिवबुधा
भौस्तुवायोधनोस्वर्सेयोद्धकविज्ञाभूमिपतयोऽयोजीविदग्रोगिणो ॥ १॥

न्यः पूज्यः केचिन्पूजाद्विपठति नृपाद्व्यः नृपोराजासच्चाद्व्यः ईश्वरः शक्रदृष्टेभूपः राजासौरदृष्टेधनी धनवाच सूर्यदृष्टेभ्रष्टः दासः एवं
बुधलयेपि नृस्थेमिश्रुनस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेऽयोव्यवहारी शस्त्रविक्रयकः बुधदृष्टेपार्थिवः राजा जीवदृष्टेबुधः पंडितः शक्रदृष्टेभौः नि
र्मेयः धीरः भयगहितः सौरदृष्टेतुवायः रविदृष्टेधनः दरिद्रः एवमिथुनलयेपि स्वर्सेकर्कटस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेयोद्धाभवति युद्धकुशलः बुध
दृष्टेकविः काव्यकर्ताजीवदृष्टेज्ञः पंडितः शक्रदृष्टेभूमिपतराजा सौरदृष्टेयोजीवी आयुधजीवी शस्त्रोपजीवी सूर्यदृष्टेदग्रोगीचक्रार्थ्यादितः

एवंकृतल्लोपि १ अथमिह कन्यातुलादृष्टिकस्येचंद्रबुधादिदृष्टेजातस्यस्वरूपशार्दूलविभक्तिनेनाह ज्योतिरितिः बुधादयः बुधगुरुशक्रशनि-
सूर्यभौमाः हरिः सिंहस्तास्मिन्बहोभिर्हस्येचंद्रबुधदृष्टेज्योतिर्ज्ञः ज्योतिः शास्त्रार्थवेत्ता जीवदृष्टेआठ्यः ईश्वरः शक्रदृष्टेनरेंद्रः राजा सौ-
रदृष्टेनापितः रविदृष्टेनृपः राजा भौमदृष्टेस्मेशः भूपतिः एवमिहल्लोपि तद्बुधादिभिर्दृष्टेइत्यनुवर्तते सर्वत्रषष्ठेकन्याग-
तेचंद्रबुधदृष्टेभूपः राजा जीवदृष्टेचभूपतिः सेनापतिः शक्रदृष्टेनेपुण्युतः सर्वकार्येषुसूक्ष्मदृष्टिः अशक्रभैः सौररविभौमे दृष्टेस्त्रयाभ्य-
योभवति स्त्रियमाश्रित्यजीवतीत्यर्थः एवकन्याल्लोपि जूकेतुलास्येचंद्रमसिबुधदृष्टेभूपराजाभवति जीवदृष्टेसुवर्णकारः शक्रदृष्टेव-

ज्योतिर्ज्ञाद्वयनरेंद्रनापितनृपक्षेः शार्दूलबुधाद्यैर्हरोतद्द्रुपचमूपेनेपुण्युताः षष्ठेशक्रभैस्त्रयाभ्ययः जूकेभू-
पस्रवणकारवीणजः शेषाक्षितेनेकतीकोटियुग्मपितानतश्चरजकोव्यगोधनोभूपतिः ॥ २ ॥ छ ॥

णिजः अयविक्रयज्ञः शेषाः सौरसूर्यभौमाः एतैः दृष्टेनेकतीभिर्द्वतः प्राणिषातकः एवंतुललोपि कीटदृष्टिकस्येचंद्रमसिबुधदृष्टेयुग्मपिता-
युग्मस्यजनकः द्वयोः पिताजातोभवति जातएवयुग्मपिता द्विपितृकइतिकेचित्पठति जीवदृष्टेनतः मल्लः शक्रदृष्टेस्लकः वस्त्रागम-
त् सौमदृष्टेव्यंगोमहीनः सूर्यदृष्टेः धनः दीरदः भौमदृष्टेभूपतिः राजा एवमेतैरेवदृष्टेदृष्टिकेपि २ अथपन्विकरकुंभमीनस्येचंद्रमसि-
बुधादिदृष्टेजातस्यस्वरूपशार्दूलविभक्तिनेनाह ज्ञात्युर्वीशेति तुरगोयन्वीतत्रस्येचंद्रबुधदृष्टेज्ञातीशः स्वजनभक्ता जीवदृष्टेउर्वीशीरा-
जा शक्रदृष्टेजनाभ्ययः जनानामाश्रयस्थानं पापैः शनिरविभौमैर्दृष्टेसदंभः दंभिकः मिथ्याधर्मध्वजी शठः परकार्यनिमुस्यभवति

एवंथन्विलयेषि मृगोपकरस्तत्रस्थे चंद्रबुधदृष्टेऽत्युर्वीशोराजाधिराजो भवति जीवदृष्टेनरेंद्रो राजा शक्रदृष्टे पंडितः शानिदृष्टे धनी विसर्गारं मू-
 र्धेदृष्टे द्रव्योनः दरिद्रः भौमदृष्टे भूपो राजा एवमफललेषेषि कुंभस्थे चंद्रमसि बुधदृष्टे भूपः राजा भवति जीवदृष्टे भूपसवः राजसुख्यः शक्र
 दृष्टे न्यदारिद्र्यतः परस्त्रीसक्तः चशब्दाच्छेषैः शनिस्वरूपे भौमे स्त्रिभिरव्यन्यदारिद्र्यत एव एवं कुंभलेषेषि संपर्गे भौमस्थे चंद्रमसि बु-
 धदृष्टे हास्यज्ञः उपहासकलुजानाति जीवदृष्टे नृपतिः राजा शक्रदृष्टे बुधः पंडितः पापाः शनिस्वरूपे भौमाः एते दृष्टे च पाप एव भवति एवं भौ-
 मलेषेषि लघुदृष्टिफलं चंद्रदृष्टिफलातिदेशेनोक्तं शिशिरकरसमागमे क्षणानां सदृशफलं भवतीति लघुजातमिति तत्र चंद्रयसादृष्टे लघोप-

ज्ञात्युर्वीशजनाश्च अतुरोपोः सदंभः शतश्र्वात्युर्वीशनेरेंद्रं पंडितधनी हूव्योनभूयो
 मृगे भूपो भूपसमान्यदारिद्र्यतः शेषैश्च कुंभस्थिते हास्यज्ञो नृपतिर्बुधश्च संपर्गपापश्च पा-

पेक्षिते ३ लंनोक्तं तस्मान्नोच्यते उक्तमेव यस्मादुक्तं होरास्त्राभिर्गुरुज्ञवीक्षितसुतानान्ये च वीर्वोक्ततः तत्र कर्तव्यम-
 न्यो लघुः चंद्रदृष्टे हीनबलो भवति हीनबलत्वादशोभनफलः उक्तं सुक्ता तु चंद्रभवनलघुमंतो शिशिराकरणसदृष्टं अशक्रफलं निर्दिष्टं रक्षा
 मंजुनासमेवेवा ३ अथ होरादृष्टाणव्यवस्थितस्य चंद्रस्य ग्रहदृष्टिफलशार्दूलविक्रीडितेनाह होरेषोति होराशब्देन राश्यं सुच्यते
 होरितिलग्नं भवनस्थचार्यमिति वचनात् होरायां दृशो होरेशः तस्य रक्षदलं होरेशक्षिदलं तन्नाश्रिता होरेशक्षिदलाश्रिताः तैर्ग्रहैः होरेश-
 क्षिदलाश्रितैः शशीचंद्रः तद्भवस्तद्धोरास्थो दृष्टः शक्रभक्तो भवति एतदुक्तं भवति यत्र तत्र राशौ यस्या होरायां चंद्रमाः स्थितः तद्धोरास्थैः

॥४॥३॥

कुशशिवनिपुस्तस्मत्तद्विरुपिधनवान् द्रेक्षाणांशकूपैर्वाप्रायः सौम्यैः शक्रभ्रमनान्योरिति सत्तद्भवगौरित्यादि सत्तद्भवगौरैः भिन्नसेवस्यैः ग्रहैः
कीक्षितः दृष्टः चंद्रः शस्यते स्मृयते शाप्रकरएव अर्थादेवस्वभवनगर्तेन्दृष्टः शस्यते अर्थादेवारिभक्तनगर्तेः दृष्टः नशस्यते अपरश्रमप्रत्यक्षप्र
वति एवंलमेविचोज्यं यत्त्वोक्तं अतिराशिबीक्षणफलतद्वाद्दशांशेस्मृनीमिति प्रविशशिंशशोशोमेषादित्येचंद्रमसि यदोस्सृणफलमोक्तं
कथितं तदेवमेषादिद्वारशाशकस्येचंद्रमसिस्मृतमुक्तं तदेवंवाच्यमिति चंद्रेभूपृष्ठभावित्यादियदुक्तं एवंलमेपि तत्रापि कर्कटज्ञादशांश
भिन्नाचंद्रदृष्टश्चिरशाभनासुषोचौरित्यादि अतोः स्मात्परं शाशिनिचंद्रे स्मृयोद्यौरकर्मदिप्रसरवत्स्येकते दृष्टनवांशेषु फलजे च न्नावव्यभिचि

अथ यो पृच्छिष्य कृपतुल्यशक्त्ये चंदमसि सूर्योदितदृष्टे फलवंसंनितकेन ह आरसि इति सिद्धिर्भोगः तन्मवांशदृष्ट्ये येषन कंशादृष्ट्ये सुखि
वनवाशक्त्ये चंदमसि सूर्यदृष्टे आरसि को भवति आरसिकः नगररसाधिपतः भोगदृष्टे वधरत्निः प्राणियानकः बुधदृष्टे निष्ठुदुःखकः
नियुद्धे बाहुयुद्धे कुशलः शिशितः प्रवीणः जीवदृष्टे भूपः राजा शक्रदृष्टे रथवानीचरः सौरदृष्टे फलहृदिनि मूर्खदृष्ट्यादि सितशशशक्रववा
शक्रे वषनवाशक्रे तुलनवाशक्रे वा स्थिते चंदमसि रीवदृष्टे मूर्खे भवति भौमदृष्टे न्यदारनिरतः परदारसक्तः बुधदृष्टे काव्यकव काव्यज्ञः के
चिदाद्यवदिति पठति जीवदृष्टे सत्काव्यज्ञत्वं शोभनकाव्यकर्ता शक्रदृष्टे सखपरः स्मरवासक्तः सौरदृष्टे परदारगः परकलनाभिगायो

आरक्षिकोवयंरुचिः कुशलोनिबुद्धे भूषोर्थवान्कलहहस्त्रिंशोऽंशसंस्थे मूर्खेन्यदारनिरतः
सकृविः सिताशे सत्काव्यहृत्सुखपरोन्यकलत्राश्च ५ बोधीहरगन्धर्वचोरकवीद्रमत्रोगीयज्ञाशि
ल्यनिपुणः शशिनिस्थितेशे स्वाशेल्पगात्रधनलुब्धतपस्विसुरव्यः स्त्रीपोष्यहृल्यनिरतश्च निरीक्ष्यमाणे ६ अथ

शुभ्रतत्वाकर्तृदन्वांशस्य चंद्रकीदृष्टेः फलं वसंततिलकग्राह बोधेहीति शशिनचंद्रबोधे बुधनवांशस्ये मिथुननवांशस्ये कल्याणवांश
 कस्यैवाकृतिर्यास्यमाणेष्टेरंग्यन्तः मल्लारिकोभवति भौमदृष्टेचौरः तस्करः बुधदृष्टेकवीदः कबिराजः जीवदृष्टेयंत्रीसचिवः शक्रदृष्टेने
 यक्रः सौरदृष्टेशित्यभिपुण्यः स्नाशेति स्वाशे आत्मीयनवांशस्ये कर्कटनवांशस्ये शशिनचंद्रसूर्यदृष्टेः ल्यगात्रः दुःशदेहोभवति भौमदृष्टे
 धनलुब्धः कृपाभाः अल्पयत्नोवा बुधदृष्टेनपत्नी जीवदृष्टेसुरज्वः प्रधानः शिवदृष्टेस्त्रीप्राज्वः स्त्रीभिराभिपर्यनीयः सौरदृष्टेः कल्याणविरतः कार्यासक्तः

अथसिंहभिनमीननवांशस्त्वन्ने सूर्योदहृष्टप्रलम्बप्रहर्षिण्यह सकोपयदति सिंहंशक्रस्थचंद्रमन्थकंदहृष्टसक्रोभः क्रोपयुक्तोभवति श्रीमदहरेन
रफितसमवः राज्यवस्तुमः सुधदहरेनिधीशः निधिनप्राप्तार्थः गुरुदहरेप्रभुरप्रतिहताज्ञः शक्रदहरेऽसक्तः पुत्ररहितः सौरदहरेतिहंस्वकर्मो
शूरकर्मधिरतः जीवायादत्मादि जीवाशेवाहंस्वत्वेनकंशकेधन्यशकेमीनाशकृतेष्विस्म्यतेचंद्रमसि सूर्यदहरेप्रथितबलः प्रख्यातवीर्योप्र
वति श्रीमदहरेरणोयोहृष्टा संग्रामदेशकप्रलब्धहृत्त्वनाभिज्ञः बुधदहृष्टहास्यज्ञः उपहासवेत्ता जीवदहरेमंचिवः मन्त्री शक्रदहरेविक्रमः काय
हीनः पुंस्त्वहीनः सौरदहरेष्टदृशीलः धर्ममतिरिति ७

सक्रोथोनरपतिसंमतोनिधीशः सिंहंशेप्रभुरसक्तोतिहंस्वकर्मो जीवांशेप्रथि

तबलोरणोपदृष्टाहास्यज्ञः संचिवविक्रमदृष्टशीलः ॥ ७ ॥

पल्लवार्किः तस्यभोगशेनैश्वर्यनवांशकस्थेकुंभनवांशकस्थेचंद्रसूर्यदहः ल्यापत्योऽल्पप्रसवोभवति श्रीमदहरेसत्योपिस्वेतुः रिवतः सत्य
पिबिद्यथानेपिस्वेथेनुदुःखितोभवति बुधदहरेमानासक्तः गर्वितः जीवदहरेस्वेआत्मीयेकर्मण्यनुरक्तः कुलानुरूपकर्मकृत् शक्रदहरेदुष्ट
स्त्रीषष्टः वलुभः सौरदहरेरूपणः अदाता एवतत्कालनवांशकृत्वात् ग्रहदस्थालेप्रोपिक्तव्य किंतुतत्रापिक्वदनवाशकावनान्वददृष्टि
रशक्तमेति भानोबहोदहृष्टिदहरे भानावादिदहृष्टिदहरेचंद्रोद्युहेरबलीकृतेतद्वृत्तेनैवप्रकारेणदृष्टिफलंयत्रतत्रगंशो यत्रतत्रनवांशकस्थ
चंद्रमन्थकर्मोदहृष्टयत्फलमुक्ततद्वत् यत्रतत्रगंशो यत्रतत्रनवांशकेष्ववस्थितः केचंदहरेतद्वत्फलकाश्च एतद्वत्कभवति नवांशकृत्कन

अल्पापत्योदुःखितः सत्यपि स्वयमासक्तः कर्मणि स्वैरुक्तः दुष्टस्त्रीष्टः कृपणश्चार्द्धिप्रागेच्छेद्भ्रातृभौतद
दिदादिदष्टः वर्गाचमस्वपरेगेषु श्रमयुक्तं तस्य दुष्टमध्यलघुनाश्रममुद्रमण वीर्यान्वितो शक्रपति
नैरुणाद्धिपूर्वराशीक्षणास्य फलमशफलददाति ९ इति बृहज्ज्ञानकवि वृत्तौ दृष्टिफलाः अध्यायः
समाप्तः १९ ॐ स्वचिरित्यश्रमं च तत्र वर्गीन्नाशकगतं चेदयत्त ग्रहदृष्टिजं फलं यशःभुक्तं तस्य दुष्टमतीव शक्रं प्रभवति

[illegible]

श्रीति तत्र न च शक्यं पतौ बलवती राशिदशान् फलबाधनार्थयाह वीर्यो नितदुति यस्मिन्नांशके च्यवस्थितश्च द्रव्यं वा भवति तस्य न वाशु वस्य यो । ।
विः सचेदीर्यो नितो बलवान् भवति तदानीं नृपिदि पूर्वमथमनिवारयति किं सर्वमेव न हि राशौ क्षणस्य फले न होरादेशा गद्गदश भाग क्षणस्य
तव हिलांशो क्षणफलमेव ददाति अथांशके पतितं बलवान् भवति तदा राशौ क्षणं शक्ये फले उभे अपि वाच्ये एवं च द्रव्ययो र्गुणयो रपि आदि-
त्यस्य सुनवांशो क्षणफलमेव वक्तव्यं यस्यात्तस्य राशौ क्षणफलं भिन्नोक्तं यति ९ होरा-टीका फलः आयाय एकोन विंशतिः १९ अथावो-
भावाध्यायो व्याख्यायते तत्रादित्यस्य लग्रगतस्य द्वितीयस्य स्वच फलं मंदाक्रान्तयाह शूर इति शूरः समायामियः स्वव्यः निरकार्यं कृत् वि

अथ भावाः आयाय प्रारंभः शूरस्तद्व्यो विफलनयनो निघृणोर्केतुस्य मेघे स स्वस्ति विधिरनयनः सिं
हस्ये निशाधः नीचैः धोः स्वः शशि एह गते बुद्ध दाक्षिः पतये भूरि दव्या मृपत्ततथ वा वक्र सप्तोदितो य १

फलनयनः होन हीष्टः निर्दयः एवं विधोर्केतौ तनुस्ये लग्रस्ये जातो भवति एतत्तावत्सर्वलमेघेषु सामान्य फलं भवति अथ मेघसिंह
सुभाकर्तृदानासन्वते मेघलगतेर्केतदा पूर्वोक्तं फलं भवति वक्ष्यमाणचोक्त राशीनां प्रतिसाशि फलं भवति मेघसमस्त इति मेघलयेतत्र स्थे न्यार्दे स
स्वः सार्धः तिगिरनयनः चक्षुरो गी भवति तिगिरश्च सरो गीति प्रसिद्धः सिंहलयेतत्र स्थे न्यार्दे निशाधः रात्र्यो भवति आस्ति स्वस्ति नः
सुखती स्मन्लगतेतत्र स्थे न्यार्दे सूर्ये भूः नेत्र होनोः स्वः दीरदश्च भवति शशि एह केर्केते लग्रमेतत्र स्थे पतये चार्के बुद्ध दाक्षिः पुष्पिता होन प्रव
ति शिरिदव्य हीष्टः तस्मात् द्वितीयोर्केष्टि दव्यः प्रभूतार्थः नृपत्ततधनः सत्तात्ततस्वा वक्र ते गी सुरव प्रीडा त्वं च भवति १ ७५

अथतुल्यं द्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चषष्ठस्थानस्थार्धफलयोगपञ्चदशमिकेनाह मतीतमतिः बुद्धिः विक्रमः पराक्रमः एतौ विद्यते यस्य तस्याविद्यते योगः के-
 रवो भवति विस्मयोदुःखितः पीडितमानसः भित्तोद्दिष्टचित्तः एवंविधश्चतुर्थोक्तैजातो भवति असतः विपुत्रः धनवर्धितोद्गिरः एवंविधश्चि-
 कोणैर्धर्मस्यैरवोजातो भवति बलवान् बलशून्यः शत्रुजितश्च शत्रुभिराश्रितः जितः एव विधः शत्रुयातेषु स्थानः स्यैर्वातो भवति केचिदल-
 न् नष्टरिपुंश्च शत्रुयात इति पठति तथा च सत्यः पृथुरिपुर्गोशोक्रमः आचरिणात्र यवनेभ्यः परमं मगीकृतं यतः षष्ठस्थानस्थानां पापपापकने-
 धरेणा निष्ठफलमभिहितं तथा च शत्रुचक्रः षष्ठाश्रितोर्को विषशस्त्रदाहस्फोटो गशत्रुव्यासोपतप्त काष्ठाश्रमपातोचविशीर्णोदंताभ्युनेतवीदृग्भिरु-
 च्यते

मतीविक्रमवान् तृतीयोः के विस्मयः पीडितमानसश्चतुर्थे असतो धनवर्जितस्त्रिकोणे बल-
 वाञ्छुजितश्च शत्रुयाते २ स्त्रीभिर्गताः परिभवं मदगोपतगे स्वल्यात्मजो निधनगो विक्लेक्षण-
 श्र्धर्मस्मृताथस्मरवभाक् स्मृतशायभाक् स्वेवलाभे प्रभूतधनवान्यतितस्त्रिरिः फे ॥ ३ ॥ छ ॥

क्षतांश्च कुजोगतस्तत्र परिस्सतांगद्व्यापितं धिक्कृतिक शिंतं च सौरः शिरोऽशमशानि पातवती हि सुदृष्टया तोपहतं च कुर्यात् अनेनेवातिदेशं यापनाभा-
 चार्यैः करिष्यत्यर्कवत् १ अथलयात्समाह नचमदशोभैकादशद्वादशस्थैः केजातस्य स्वरूपवसनं मिलकेनाह स्त्रीभिर्गत इति पतंगे आदित्ये-
 मदनगे सप्तमस्थानस्थे जातः स्त्रीभिः योकिद्भिः परिभवं गतः प्राप्सो भवति केचिन्महने पतगा इति पठति निधनगो अष्टमस्थे पतंगे स्त्र्यै स्वला-
 त्माञ्जः अस्यापत्यः विक्लेक्षणश्च विक्ले असीणियस्य अहदचस्फुर्मर्चति होनदृष्टिर्भवतीत्यर्थः धर्मेन वमस्ये स्मृतार्थस्मरवभाक् सताः पुत्राः

अथ लभ्यमानसमाख्यमनस्य दशमे कादश दशस्थे चंद्रजातस्य स्वरूपं शादूल विप्रदिशेनाह ईश्वर इत्युक्तिः परादि कल्पस्य तीव्रपदः अतिमदनः एतौ विधो मरे
 सासमस्थे चंद्रजातो भवति बहुभक्तिः चपलबुद्धिरित्यर्थः व्याख्यादितः रोगपीडितः एवं विधोः लभ्यस्थे चंद्रजातो भवति सो भाग्यं सर्वज्जनकं पुण्यं
 आलोक्यः पुत्राः भिक्षाणि सत्तदः बाधवाः स्वजनाः धनं वित्तं एका प्रागी भवति शीतगोचरे धर्मस्थे न वयस्थानां श्रिते जातो भवति निष्पत्तिः निष्पादनं सर्व
 कर्म समुपैति गच्छति धर्मधनधीशो र्यैर्युतः धर्मण धनेन वित्तेन धिया बुध्या शौर्यैः पाबलेन युतः एवं विधः कर्मगेदशमस्थानस्थे चंद्रजातो भवति
 रज्या न इति स्थानः सर्वत्र प्रसिद्धः भावगुणान्वितः भावो एकादशोलाभस्थानेनान्वितः सत्ता भदित्यर्थः एवं विधो भवगते एकादशस्थे चंद्रजातो भवति

ईश्वरस्तीव्रमदोमेदू बहुभक्तिव्याख्यादितश्चाष्टमे सो प्राग्यात्मजपित्रंबंधुन भाकू धर्मस्थिते शीतगो नि
 क्षतिं समुपैति धर्मधनधीशो र्यैर्युतः कर्मगेरख्यातो भावगुणान्वितो भवगते द्वादशमहोनोव्यये ॥ ५ ॥

सूद्रो हिंस्वस्वभावः अंगहीनः अवयव रहितः एवं विधो व्यये द्वादशस्थे चंद्रजातो भवति इति चंद्रसारः ५ अथ लभ्यादित्ययोर्भीषणबुधयोर्जातस्य
 स्वरूपं वसेत विलेकेनाह लये इति लभ्यस्थे कुजे ग्रहादिना सततसुः विक्षतशरीरः धनगेदितीयस्थे कदन्तः कुत्सितान्नांशी भवति धर्मवर्मेः यथाच
 पापरतो भवति अन्यसंस्थो दिनकरप्रतिमः अन्येषु परोशिष्टस्थानेषु स्थितो दिनकरप्रतिमोर्बुलुत्यफलः ततोचचतुर्थं पंचमषष्ठसमाख्यमदशमे का
 दश द्वादशेषु यान्ये वादित्यस्य फलान्यभिहितानि तान्येव भौमस्य वाच्यानि तद्यथा तृतीये प्रतिविक्रमवांश्चतुर्थे विक्रमः षोडशतमानसः पंचमस्मृत
 धनवर्जितः षष्ठे बलवान् शत्रुजितः सप्तमे स्थीभिः परिभवंगतः अष्टमे स्तत्यालजः नवमे विकलेक्षणः दशमे स्मरवशीर्यवान् एकादशे प्रभूत

धनज्ञानं दारशेपयितः इति शोभकारः अथ बुधवारः विद्वान्धनीत्यादि चैतुषेष्ठयमोर्विद्वान्पंडितो भवति द्वितीयेयनवान् तृतीयेयनवान् ५॥ १॥
 लोहार्कः चतुर्थेयं पंडितः पंचमं मनो वल्लभः विगाढः सप्तमं धर्मज्ञः अष्टमेयं विद्युत्तुणः प्रख्यातगुणः परतोऽनंतगन्धर्वः केवलं अस्मिन्
 भवत्येवमेव दशदशेषु यान्ति फलान्यभिहितानि तान्येव बुधस्य वाच्यनि तस्या नवमेयं सत्तार्थं सारवभाक् दशमेयं सत्तार्थं भाक् एकादशे
 अभूतपुत्रवान् दशदशेषु पंडित इति बुधवारः ७ अथ लघ्यादिस्थस्य जीवस्य फलं विद्वज्ज्याह विद्वानिति जीवेगुरोर्विद्वज्ज्याहृतिस्थेन

लोहकुले साततगुर्धनेगेवदुर्ज्ञोर्धरेयवादिनकरप्रतिमोन्यसंस्थः विद्वान्धनीप्रखलपंडितमंथ्य
 शत्रुर्धर्मज्ञो विद्युत्तुणः परतोर्वचस्तः विद्वान्स्वार्क्यः दृष्टपणः स्वरवीचधीमानशत्रुः पितृतोधिक
 अथ नीचस्तपस्वो सधनः सत्तामः खलश्च जीवेभ्यः प्रशो विलयात् ७ श्रीगजाननप्रसाद

बु दशदशेषु स्थानेषु भ्रमशः परिशब्देनानि फलानि तद्यथा लग्नस्येगुरोर्विद्वान्पंडितो भवति द्वितीयेयनवान् तृतीयेयनवान् ५॥ १॥
 नवमेयं सत्तार्थं पंचयधीमान् बुद्धिमान् वल्लभः विगाढः सप्तमं धर्मज्ञः अष्टमेयं विद्युत्तुणः प्रख्यातगुणः परतोऽनंतगन्धर्वः केवलं अस्मिन्
 कृतः नवमेयं पत्नी विद्यामानतः दशमेयं सधनः सत्तार्थः एकादशेयं सत्तार्थः भाक् एकादशेयं सत्तार्थः भाक् एकादशेयं सत्तार्थः भाक्
 अथ लघ्यादिस्थस्य जीवस्य फलं विद्वज्ज्याह विद्वानिति जीवेगुरोर्विद्वज्ज्याहृतिस्थेन
 लोहकुले साततगुर्धनेगेवदुर्ज्ञोर्धरेयवादिनकरप्रतिमोन्यसंस्थः विद्वान्धनीप्रखलपंडितमंथ्य
 शत्रुर्धर्मज्ञो विद्युत्तुणः परतोर्वचस्तः विद्वान्स्वार्क्यः दृष्टपणः स्वरवीचधीमानशत्रुः पितृतोधिक
 अथ नीचस्तपस्वो सधनः सत्तामः खलश्च जीवेभ्यः प्रशो विलयात् ७ श्रीगजाननप्रसाद

अङ्के समस्विनो भवति गुप्तवदलो न्यगृहे अतोत्पन्नस्थानत्रयादत्यास्थानग्रहे स्थावेगुरुवत् जीववत्फलानि वक्तव्यानि द्वितीयादौ फलानि त्रयादौ
मनस्यमदशमैकादशदशेषु यान्येवगुरोः सहस्यतेः फलान्यभिहितानि तान्येव शतस्य वक्तव्यानि तद्यथा द्वितीये सवाक्योक्तवति तृतीये सवाक्ये
चतुर्थे ससौ षष्ठेः शत्रुः अष्टमे नीचः नवमेतपस्वी दशमे सधनः एकादशे सलाभः द्वादशे रक्तः सधनोत्प्रेक्ष्यते यन्नतत्र प्राप्तये सधनः
विजयान् भवति स्यानोक्तं तत्फलं न भवति केचिद्गुरुवदन्यतस्तु द्वेषे द्विविणीत्यादिदिति पठति अतो नंतरपरिशेषस्थानेषु यत्कृतं द्वेषे पीनेदं
विणीस्यात् भवेदिति इति शक्राचारः ८ अथ लघ्यादिस्थस्य सारस्य फलं शिरवीरण्याह अष्टाश्वीरोगीति अष्टाश्वीरोगीति अष्टाश्वीरोगीति अष्टाश्वीरोगीति अष्टाश्वीरोगीति

स्मरविपुषः स्मरितश्च विपुषोऽभियुक्तलहोस्तगते स्मरते स्मः तन
यगतस्मरितो भृगुपुत्रे गुरुवदतो न्यद्वेषे द्विविणीस्यात् ॥ ८ ॥

रोगी व्याधितः यदमवशगः कामाधीनः अत्यंतमलिनः अतीवमलोपेतः शिशुत्वे बाल्ये पीडितो व्याधिरितः अलसबाहुः अथ्यक्तप्राची एवं विधः सवि-
दस्मते सोरेतमस्थिते जातो भवति यदि लघुयन्त्रिमकरकुंभमीनानामन्यतमो राशिः लघुगतो न भवति तदा तदेतदुक्तं फलं भवति एषामन्यतमो राशिः चरि-
ग्रगेतस्य सोरस्य फलमाह गुरुस्वक्षोन्वित इति गुरुक्षेत्रे धन्विनी शनैश्चरस्य स्वस्वक्षेत्रे मकरकुंभो तस्यैवोचस्तुला एषामन्यतमो राशिः चरि-
लघुगतो भवति तत्र स्थिते च सोरेनृपतिमदशः रजसुल्यो भवति ग्रामपुरपः ग्रामाणां पुराणां चाधिपतिः सविदान्मरितः चार्वंगः शोभनावचवच्च
भवति केचिस्तत्फलं च स्वक्षेत्रे इति पठति तदुक्तं च स्मरसागरवत्यामुक्तं स्वोच्छेत्स्वकीयं भवने क्षितिफलं लुप्तये लघुमेः ईजे भवति देशनराधि-

प्रागुक्तः उच्यते अर्थादेवेव ह्रव्यते तथापि त्र्यक्षेत्रस्योपावहद्विकरोति शत्रुसेनादिस्थानतद्धानि तत्रचयेयमाश्रयप्रक्षेपेनोक्तेष्विकोणनीचनेतेष्विच्छा
क्षेत्रे भिन्नादिक्षेत्रान्यक्षेत्रोपलक्षणाविज्ञेयानि कः पुनरपि अरपरकीयोर्विशेष उच्यते उदासीनोऽप्ररोभिप्रवः अरिः शत्रुः परुदासीनः तत्रैतदुक्तम
वति पापः सौम्योषा नीचस्थः शत्रुक्षेत्रस्योपाव यस्मिन्मावेव्यवस्थितः तस्यभावस्यहाविं करोति उदासीनक्षेत्रस्थानहानिनचद्विदिं भिन्नक्षेत्रे
स्वक्षेत्रे मूलत्रिकोणैस्त्वैव्यवस्थितोपावस्यद्विदिमिति एतत्क्षेत्रांचिच्यते तथाच भागवान्गार्गिः नीचक्षीरपुगेहस्थो ग्रहोऽभावविनाशस्तत्र उ
दासीनगृहगर्धयोपि त्र्यक्षेत्रस्वत्रिकोणगः स्त्रोच्चगश्च ग्रहोऽवश्यंभावद्विद्विकरः स्मृतइति सत्याचार्यस्मृत्युनः समुपपत्त्यविपत्तीसौम्यवापुषु कथयति च

मलद्वारपरस्त्रीयस्वर्षतुंगस्थितानां फलमनुपरिंचित्यंउग्रदेहादिभौवैः समु
पचयविपत्तीसोम्यपापेषुमृत्युः कथयतिविपरीतरिः फलषाष्टमेषु ॥१०॥

स्मिन्मावेसौम्याः स्थितास्तस्यभावस्यविपत्तिहानिर्कुर्वति किंलुरिः फषषाएमेवेतिह-
परीतंकर्यति रिः फेह्दादशेस्थानेसौम्याः भावहानिर्कुर्वति पापाः दृष्टिंतेनरिः फेसौम्याव्ययहानिर्कुर्वति पापाः व्ययदृष्टिं षष्ठेसौम्याः शत्रुहानि
कुर्वति पापाः शत्रुदृष्टिं अष्टमेसौम्याः मृत्युहानिर्कुर्वति पापाः मृत्युदृष्टिभिनि तथाचमत्यः सौम्याः पुष्टिपापास्तद्वानिसंखिताग्रहाः कुष्टः मृत्यो
दिष्टुभिधनेत्येषचविपर्ययात्कलदाः ननु पूर्वसौम्यानांषाणान्चोपचयस्यानावस्थितानांश भंप्रलव्याख्याततत्स्थ षष्ठस्थाः पापाः शत्रुदृष्टिर्कुर्वति
अत्रोच्यते पूर्वसामान्येनोक्तं यत्रचवाक्चिन्कीबाधाभवति तत्रसामान्यंभावप्रलतत्क्लायथोक्तं फलंवक्तव्यं यद्येवंकथंस्वल्पजातंउक्तं पुष्पातिश

प्राभावात्स्वर्गदीर्घाविसंस्थिताः पापाः सौम्याः पञ्चरिमाः सर्वेनेष्टाव्यथाष्टमगादिति श्रुत्योक्ते हृज्जातके आचार्येणोक्तं स्वल्पजातकृत्वा १० येमेतेन
मतिशयेनान्वयैषा ज्योतिषमागमशास्त्रविप्रतिपत्तो न योग्यमस्माकं स्वयमेव विकल्पयितुं किंतु बहुनामतवह्ये यत्राचार्योणांसमसरव्यानामतमेदं स
मत्तं भवति तत्र चराहविहितेयतनहवमपिपदरीयति तथाच हृद्यात्रायामन्यरूपानुहकुडलिकास्वल्पयात्रायां सामान्यरूपं पठति एवं हृदयस्य
विवाहपदलोरोपि १० अथ ग्रहकुडलिका फलविशेषमनुष्टुभाह उच्चैति ग्रहकुडलिकायां फलं द्विविधमुक्तं श्रुतमशुभं च तव यच्छुभं फलं
तु तदुच्चत्रिकोणस्वस्तलच्छत्रुनीचरहाकेगे ग्रहे दत्तयथाक्रमपादोनवलपादाल्यानि फलं भवति तेनोच्चस्था ग्रहः संपूर्णप्रयच्छति सुखानिका

उच्चत्रिकोणस्वस्तलच्छत्रुनीचरहाकेगेः श्रुतं संपूर्णपादोनद
लुपादाल्यानि फलम् ११ इति हृदः प्रावाः ध्यायः समाप्तः ॥२०॥

अस्थः पादोनं स्वस्त्रेणोर्द्ध्वं भिन्नस्त्रेणः पादफलं शत्रुसेत्रस्थः पादद्वयल्यम् नीचस्थोस्त्रिभुजनिर्दिष्टि एवं श्रुतं फलं श्रुतमयहण
देवाक्रमस्य ग्रहस्य शुभमोव्याख्येयः तत्रास्त्रिभुजोनीचस्थश्चाश्रुतं फलं संपूर्णप्रयच्छति शत्रुसेत्रस्थः पादोनं भिन्नस्त्रेणोर्द्ध्वं स्वस्त्रेणोर्द्ध्वं
पादम् त्रिकोणस्थः पादद्वयल्य उच्चस्थोनीचिदपि एवंजातकफले ग्रहस्यावस्थानात्फलं वाच्यं दशाष्टकवर्मादिफलपत्तिफलं यत्राश्रुतं
श्रुतमवापुष्टफलं बलवानेव प्रयच्छति एतत्पूर्वमेव्याख्यातं उक्तं तत्कालं बलुको भवति यदिदशाधिपस्तस्य श्रुतमश्रुतं यत्राश्रुतं
नक्त्यमित्येवैवपरिपूर्ण ११ इति श्रीमहातलविरचिताया हृज्जातकविदोभावाः ध्यायो विप्रतिः समाप्तः २० श्रीश्रीमन्मन्त्राचार्य

[illegible]

कुलसगकुलसुरष्वंयुपूज्याथनिकसिप्रोगिनृषाः स्वमेकवृद्धा प
गविपनमकल्लव्वंयुषागणपवलेशचपाम्भवित्रमेषु ॥ १ ॥

[illegible]

मेवाग्रं न तदग्रे भेद इति तथा च तदा कथम् कुंभद्वयं भागोऽयं प्रमत्तं न प्रशस्यते यवनेः यद्येवं सर्वं बलं प्रगतनाम्नि हृत्पुं पश्यन्म । अतः केवलं
 शीतोन्नतत्सर्वशरत्काराणां तस्मात्कुंभोऽस्ति योजनस्य हस्तोऽयं न दोष इति १ अपुनाहेन तस्यानां ग्रहाणोऽफलं वसंती तल्लेख्ये हस्तोऽयं न दोष इति
 असं द्विहोः पापाः तेषां सत्कृपापेषु समेषु विषमराशयवस्थिवेषु न केवलं चाविदने शहागयारित्य होरापातेषु प्राप्तेषु विषमराशिषु प्रापाः २
 मारुत्स्यायदा भवति तदा जातः रव्यातः सर्वत्र भसिद्ः महोद्यमबलार्थयुतः महत्सकार्येषूद्यमरतो बलवान् दीर्यवान् क्षम्यं सुतेभ्यस्त्वन
 अति तेनैवाऽनितेजस्वी भवति चादीर्घरुमेति युजियुग्रा यो शः प्रेपु सौम्यग्रहेषु चादीहोरावातेषु समराशिषु प्रथमाष्टस्थाः सौम्याः यवनेः

न कुंभलुगं श्रुत्वा भागं हस्तो न भागं भेदाद्यवनावदंति कस्यांशो भेदो न तथा स्तिराशोरिति प्रसंगस्ति
 नितिविष्णुपुषः ३ यातेषु सत्समेषु भेषु दिने शहाराख्यातो महोद्यमबलार्थयुतो नितेजाः चो
 द्रोश्रुत्वा भेषु युजिमादेव कानि सारथ्यसौभाग्यधीमधुरवाक्ययुतः प्रजातः ४ तित ददाजातो मादं बभूवुस्ते मूढुल्लभक

कांति सुतोद्युतिमान् सौख्ययुतः ऋग्वानितः सौभाग्ययुतः सर्वजनप्रियः धीयुतः मतिमान् मधुरवाक्ययुतः प्रियं कदः एतैः युभिर्युक्तो
 जातो भवति ५ अथ पुनरीपहोरागतं फलमिन्द्रकज्याह तास्वेवेति तास्वेव पूर्वोक्ताः सहोरास्त्वरसे गव्यराश्याभिते पुजता वराः स
 र्वेषु पूर्वोक्तगुणेषु मध्याः भवन्ति एतदुक्तं भवति समराशिषु विहोराया पापग्रहाणामवस्थानं भवति तदा जातनां पूर्वोक्तगुणामध्या भवति
 एवमेव समराशिषु च दहोरायां सौम्यग्रहाणामवस्थानं भवति तदा जातनां पूर्वोक्तगुणामध्या भवति व्यत्यस्तहेन स भवनस्थितेति चित व्यत्य

स्मात् विप्ररीतस्याकृशोरसः व्यस्तस्तेषुच भवेनपुशुषिपुस्थितेषुग्रहेषुजाता मर्त्यामवस्था उक्तगुणैः प्राशुद्दिष्टैः गुणैः विहीनार्थजिता त्वन्ति ए
बहुभुवःकृते अत्रयसिपुचन्द्रसोराप्रमाणानामवस्थानमवति तदाजातामहोद्यमबलार्थहीनाभवति विवेजमन्त्र एवंपिषयसशिपुशुभ्रद्वि
होराकर्मोभ्यानामवस्थानमवति तदाजातामहोद्यमबलार्थहीनाभवति अत्रचक्षुषिविहीनत्वमवति अत्रचक्षुषिविहीनत्वमवति अत्रचक्षुषिविहीनत्वमवति
यथाग्रहबहुत्वमवति तथातथागुणबहुत्वमवत्य ५ अथदेक्षाणावस्थानाच्चदस्यफलवसततिलेकेनाह कल्याणरूपगुणमिति आत्मी-
त्वीयदेक्षाणपदाचदः स्थितोभवति अथवास्तुत्तदेक्षाणस्थितस्तदाजातः कल्याणरूपगुणः प्रशस्तरूपः प्रशस्तगुणमवति आत्मी-

तास्वेवहोरास्वपर्संगेषुज्ञेयानुराः पूर्वगुणेषुमध्याः व्यत्य
स्तहोराभवन्स्थितेषुमत्याभवत्सुक्तगुणैर्विहीनाः ॥ ५ ॥

चदेक्षाणभिज्ञदेक्षाणवस्थानं विनान्यदेक्षाणावस्थितेचंद्रमसिचिचारः यस्मादुक्तान्यगस्तदधिनाथगुणं कसेति यस्मिन्नेकाणचंद्रमस्यवस्थि
तस्मिन्नेकाधिपतिः सयदिचंद्रमस्तत्कालमायस्यस्तदाजातस्यमध्यमोरूपगुणोभवतः अथदेक्षाधिपतिश्चंद्रमस्तत्कालमभिरजितस्यमवति
प्रगुणहेतोमभवति व्यालोद्यतायुधेवि व्यालदेक्षाणः सपिदेक्षाणस्तत्रस्थेचंद्रजवः तीक्ष्णपुत्रोभवति सुचतायुधेदेक्षाणः सायुधसामर
चंद्रजतोमिहसोमास्यास्यकोभवति प्राणिघातरतइत्यर्थः चतुश्चरणः चतुश्चरणः तनस्थेचंद्रगुणलगतोसुभ्रद्वाराभिज्ञम
वति भ्रंष्टचंद्रेक्षाणः प्रक्षिदेक्षाणस्वस्थेचंद्रेदनः परिप्रमणशीलोभवति आत्मीयादिदेक्षाणस्थेचंद्रमसिचिचारः यस्मादुक्तान्यगस्तदधिनाथगुणं कसेति

तः प्रलहयमीषवत्तव्यं अत्र्याल्लेइकाणाः कर्कटद्वितीयः हस्मिन्काद्याः मीनतृतीयः उचतायुधइकाणः मेघाद्यः यूपस्तृतीयः विद्युर्नदितृतीयः
 मिहाद्यः सुल्हाद्वितीयः कुंभाद्यश्च अत्रापिगुणद्वयात्तमेतदेकाणस्येवत्रेफुलदयवत्तव्यमिति ६ अत्रुगमेवदिववाशकजातस्यस्फुरत्परादि-
 न्याह स्तेनइति मेपक्ज्यमन्यस्मिन् राशोमेपलभगते नवाशकेजातः स्तेनच्योरोभवति दृषक्ज्येववनवाशकेजातोभोक्त्यः असंचयशीलः एव-
 मिथुनक्ज्योमिथुननवाशकेजातः पंडितोविद्वान्भवति कर्कटनवाशकेजातः आर्यः ईश्वरः सिंहांशकेनरेदोराजा कन्याशकेहृस्वः पुरुषाशके-
 हितः सुलांशकेश्वरः संग्रामीप्रयः हस्मिन्अशक्त्पोविष्टिकृद्भ्रातृजीवी धन्यशकेदासवृत्तिः मकरांशकेपापः कुंभांशकेहिंस्यः क्रूरः मीनांशके-

कल्याणारूपगुणमात्मस्फुट्टहकापोचंद्रोव्यगस्तदधिनायुगुणं करोति व्यालोद्यातायुचतु
 स्फुरणादजेषुतोक्ष्णोऽतिहस्तगुरुतल्यरतोऽतनुश्च ६ स्तेनाभोक्तापडिताद्व्यानरेद्रः कृबः
 प्रवोविष्टिकृदासवृत्तिः पापोहिंस्त्राः मीध्ववर्गात्तमाशेषेवाभीशाराशिवद्वादशांशैः ॥ ७ ॥

मीः निर्भीयः केचिदधीरितिपवंति अधीः बुद्धिरहितः आचार्यस्यचाभीरभिपतं तथाचस्त्वज्जातेके तत्सरमोक्तुविचक्षणयधिनृपतिन
 पुंसकाभयद्विज्ञाः स्वलपाणोत्रोक्तुशमेषाद्यानानवाशमवा इति वर्गीत्तमाशेषेपामीशाः एषेवरश्मिषुवर्गीत्तमांशेषेजुजानाएषोमेवपूर्वोक्ताना-
 मीशाः स्वाभिनेभवंति एतदुक्तंभवति मेपदुभयेवनवाशकेजातश्चौरस्वामीभवति दृषलमेदृषवनवाशकेजातोभ्रातृणांभसंचयशीलानास्वा
 मीभवति एवंमिथुनेपंडितस्वामी कर्कटलभेदेरवरगोस्वामी महाधनिकः सिंहमृपस्वामी महासाजाधिराजः कन्याशक्नुबस्वामी तुलेश्वर

राणां स्वामी दृष्टिदेः पारवाहानां स्वामी धन्विभिश्चानां स्वामी मकरप्राणां स्वामी कुम्भकृताणां स्वामी शीतलंशिकः अयानां स्वामी राशिशब्दः दशांशो रतिः
द्वादशांशः राशिवत्कलाभिव्याधि यानिमेषां दस्थे च इयमि फलान्वभिहितानि दत्ताताम्रदृष्टित्वेन मदीनितान्येव येषां द्वादशांशो ब्रजो वत्स्य
कव्यानीति ७ अथ भौमसौरयोः स्वत्रिंशांशकस्थयोः फलवसंतीति लोकेनाह जायान्वित इति जायान्वितो भार्यायुक्तः बलवीर्यविभूषणान्वयं
करणानि सत्त्वमोदार्थे वैर्युक्तः तथातिवेजाः अतिसाहसेनासमीक्षितकार्यकरणेन युक्तः एवंविधः कुजे भोगे स्वप्नाग्रे स्वत्रिंशांशकस्थजातो भ
वति योगीव्याधितः मृतस्वयुवतिः मृतास्वाध्यात्म्याया युवति प्रीत्यर्थस्य विषयः क्रूरः अन्यदारोऽन्यसंबन्धिनीदारायस्व परदारसक्तः दुःस्वी-

जायान्वितो बलविभूषणसत्त्वयुक्तस्तेजोति साहसयुतश्च कुजेऽसुवभागे
योगीमृतस्वयुवतिविषमोन्यदारोदुःस्वीपरिहृतदुतोयलिनो कपुत्रे ८

नि मरुतः परिच्छिदवृत्तः ग्रहवत्परिवारोपेतः मलिनः मलोपेतः एवंविधो कपुत्रे सौरे स्वत्रिंशांशकस्थजातो भवति नन्वत्रिंशांशकग्रहप्राणा
स्ति तत्कथं ज्ञायते त्रिंशांशकफलमेतत् उच्यते शक्रफलाभिधाने त्रिंशांशकग्रहणभीष्यति ८ अथ जीववृथयोः स्वत्रिंशांशकस्थकोः
जातस्य स्वस्वरूपवसंतिलोकेनाह स्वांशदिति धनेन विनेन यशसा च धीत्या सत्त्वेन भिदुः सत्त्वेन बुद्ध्या पञ्चायान्वयुक्तः तेजस्वी सोत्साहः पूज्यः
लोके वंशः निरुक्तं स्वस्पर्देहः उद्यमवान् उत्थाग्रशीलः भोगवान् भोगसंयुक्तः एवंविधाष्टोराजीवे स्वत्रिंशांशकस्थजाता भवति मे प्रबुद्धिः
कलागीतकच्चत्पुस्तकचित्रकर्मोदिकाः कपटः दांभिकत्वं काव्यकवः कर्म विवादः वाक्यदुल्लेखितं शिल्पतत्त्वप्रपीडि शास्त्रार्थः साक्षात्कृतकस्तु

अथातः प्रदीर्घकाभ्यामप्यव्याख्यायते पित्र्यः प्रदीर्घावस्तुच्येते तत्रग्रहाणां परस्परकरसंज्ञावैवालीयेनाह स्वदेति स्वदेस्तदेत्याग्रहः सि-
तः यच्चतुर्मेस्वेति यच्चतुर्भिकोणे स्थितः साचयदिकयकटकेपुंकेद्वैधश्चितः स्थितो भवति एवविधस्य ग्रहस्यान्येव विचिह्नः कंदगोलादिप्र-
वृत्ति तदातोत्राहवन्त्योन्यं परस्परकारकास्थो भवतः अनेन प्रकारेण यः कर्मणः योयस्मात् ग्रहात्तदशमस्थानस्यः सविशेषतः विशेषणसंज्ञाग्रहा-
णामभ्यात्कारकसंज्ञा लभते अत उक्तं कर्मगस्तुतेषां विशेषत इति १ अथास्येवादाहरणप्रदर्शनांतरयोद्धतयाह कर्कटेति यथा कर्कटोद-
येकुलीरलमेतत्स्थेचोदुपेचंद्रेकुजोमारकः ययः सौरः अर्कः आदित्यः स्त्रीः बृहस्पतिः एतेकुजययार्कस्वरयः स्त्रोच्चगाः आत्मीयसुगस्था-

५	चं	३
६	बृ	४
७	शु	२
८	म	१
९	१०	११
१२	१३	१४

स्वर्स्तुंगमूलत्रिकोणगाः कंदकेषुशावंत आश्रिताः स-
र्वरवर्ते न्योन्यकारकाः कर्मगस्तुतषां विशेषतः ॥ १ ॥

यदिभवंति कुजोमरयमस्तुले अर्कीमेपेस्त्रीः कर्कटे तदाते परस्परमन्योन्यकारकाभिगदिता उक्ताः अनेन प्रकारेण
भावतो भवति तावतः परस्परकारकाभ्याः अनेनोदाहरणेनेतत्प्रतिपादितं भवति यथापुरुषस्त्वज्जन्मलये कर्कटदिवा
स्वर्सेकुलत्रिकोणगाः अपिसंततं परस्परकटकास्तदाकारकसंज्ञासमिप्लभ्यते लयगस्थग्रहस्य प्रान्त-
मेसमवस्थितस्य सकलः सर्वाग्रहोवरगः दशमस्थानस्य अक्षुण्णश्चतुर्थस्थानस्य अक्षुण्णश्चकारकसंज्ञो भवति अनेनेतदु-
क्तं भवति लयगोग्रहः स्वर्सेचगोच्चत्रिकोणोदुयद्यपि भवति तस्माद्योदाहरणस्तत्रतुर्थोक्तोपुचित्रिकोणस्त्वसंज्ञाणां भवतयस्यो भवति त-

अग्निमिदं यत्तत्सर्वं कारकसंस्थो भवति न तत्स्वयमयत इति अवलोक्य त्वय्यस्यास्यैवं कथं गृह्यति २ अस्मिन्मसि पिण्डवत्कारकं तत्समं यत्तत् प्राह
इति त्रियोगोच्चादिति त्रियोगोच्चाग्रहः कारकलेहेलुः कारणनेकद्रव्यः यतो न्योत्स्वग्रहस्मलयेकद्रव्याप्य वस्ति तस्य यदि तस्मिन् इदं
कुर्ये योदशमस्थानस्थो भवति स च स्वक्षेत्रे च धूलिभ्रंशानामन्यतमेन भवति तस्मान्च दशमस्थस्य यदि तस्मिन् तौनैकवलं यावत्तदुपासाप्य
स्तेन भिन्नगुणेन संसृप्तस्तत्काटिके भिन्ना भिन्नविधिनापि भिन्नयासास्तथाविधः सर्वग्रहः कारकसंस्थो भवति यस्य च दशमः स तत्संस्कारसंस्थो
न भवति कारकसंस्थायाप्युपयुज्यते यत्तत्तत्रोक्तं रिक्तोपहतदशायां जन्मोदयनाथि शशुष्माकेच स्वदेशे शकारकदशासंस्थापणीयेनेति तदपि

कर्मोदयगतेयथोदयेस्वोच्चगाः कुजयमार्क्सूरयः कारकानिगदिताः परस्परंलयागस्यसकलोब
रातुगः २ स्वबिकर्षणोच्चगोहृतुरन्ध्यान्यदिक्भेगः सङ्घुसङ्घुणासपन्नः कारकव्यापिसम्मृतः ३
व्याप्तवर्गोत्तमेजन्यवशिस्थानिचसङ्ग्रह अभूत्युत्तकद्रुकारकारव्यग्रहपुत्र ॥ ४ ॥

॥१॥ तथासमस्विवेशिग्रहपुक्तः कारकर्सेपिचंद्रः जयसरस्वधनदातातत्सहर्तान्ययेति २ अथकारकसंज्ञाप्रयोजनमयुष्माह शास्त्रमिति चेत्
स्वलग्नानांशेवर्गोत्तमास्त्रेजन्मभवति चंद्रोपिवावर्गोत्तमांशगतोभवति तस्यशभंजन्मयस्मिन्वायोपुरुषस्यजन्मसंयुक्तः स्थितस्तस्याद्वायोः
योद्वितीयोराशिः सर्वेशिसंज्ञः यस्यचप्राशुकेवेशिस्थान्मेसद्गृहः सौम्यग्रहोदागुरुमितायापत्यतमोभवति तस्यापिशभंजन्म यस्यजन्मसंयुक्तः
चान्द्रास्त्रादेकमव्यग्रान्युक्तंभवति तस्यापिशभंजन्म असौम्यग्रहायिष्ठितेकंदेशेविशेषणशभंजन्म यस्याहुक्तमनेनेव एकस्मिन्पिकंदेवादि

[illegible]

द्विनकरुधिदोप्रवेशकालेयुरुभृगुजोमुवनस्यमभ्ययौतो रविस्ततशशि
नोविनिगमस्याशशितनयःफलदसुसर्वफल ६ इतिप्रकीर्णाःध्यायः२३

इति यस्य जन्मभिलग्रात् पुत्रप्राप्त्यर्थं प्रग्रहेण स्वपतिना च प्राप्तं पुत्रं तद्वत्प्रवर्ति तस्यापि पुत्रसंपत्तौ अस्तीति वक्तव्यं चेद्वा द्वाप्यवस्थानं यस्य प्रग्रहेण स्वपतिना वा युतद्वत्प्रवर्ति तस्यापि पुत्रसंपदस्ति यस्य लभ्यं दयोरुभयोश्च पि पुत्रवस्थानं यत्प्रग्रहेण स्वपतिना वा युतद्वत्प्रवर्ति तस्य पुत्रासंप्रपन्नः अपुत्रत्ववक्तव्यं अत्र वैचिह्नद्वयं प्रपन्नपुत्रवर्णयति औत्तरसः क्षेत्रजः दत्तः कृत्रिमः अधमप्रभवः गृहीत्यन्तः अपविद्धः पौनर्भवः कानानः सहोदः दासीप्रभव इति तथा च सारावल्याम् यत्प्रग्रहं प्रवर्तयति तस्य पुत्रः एकवर्गेषु वर्गेषु प्रपन्नः तेषां प्रभवः पुंसां भवत्यवयं न विपरीतं १

[illegible]

१. एतद्वै
 २. एतद्वै
 ३. एतद्वै
 ४. एतद्वै
 ५. एतद्वै
 ६. एतद्वै
 ७. एतद्वै
 ८. एतद्वै
 ९. एतद्वै
 १०. एतद्वै
 ११. एतद्वै
 १२. एतद्वै
 १३. एतद्वै
 १४. एतद्वै
 १५. एतद्वै
 १६. एतद्वै
 १७. एतद्वै
 १८. एतद्वै
 १९. एतद्वै
 २०. एतद्वै
 २१. एतद्वै
 २२. एतद्वै
 २३. एतद्वै
 २४. एतद्वै
 २५. एतद्वै
 २६. एतद्वै
 २७. एतद्वै
 २८. एतद्वै
 २९. एतद्वै
 ३०. एतद्वै
 ३१. एतद्वै
 ३२. एतद्वै
 ३३. एतद्वै
 ३४. एतद्वै
 ३५. एतद्वै
 ३६. एतद्वै
 ३७. एतद्वै
 ३८. एतद्वै
 ३९. एतद्वै
 ४०. एतद्वै
 ४१. एतद्वै
 ४२. एतद्वै
 ४३. एतद्वै
 ४४. एतद्वै
 ४५. एतद्वै
 ४६. एतद्वै
 ४७. एतद्वै
 ४८. एतद्वै
 ४९. एतद्वै
 ५०. एतद्वै
 ५१. एतद्वै
 ५२. एतद्वै
 ५३. एतद्वै
 ५४. एतद्वै
 ५५. एतद्वै
 ५६. एतद्वै
 ५७. एतद्वै
 ५८. एतद्वै
 ५९. एतद्वै
 ६०. एतद्वै
 ६१. एतद्वै
 ६२. एतद्वै
 ६३. एतद्वै
 ६४. एतद्वै
 ६५. एतद्वै
 ६६. एतद्वै
 ६७. एतद्वै
 ६८. एतद्वै
 ६९. एतद्वै
 ७०. एतद्वै
 ७१. एतद्वै
 ७२. एतद्वै
 ७३. एतद्वै
 ७४. एतद्वै
 ७५. एतद्वै
 ७६. एतद्वै
 ७७. एतद्वै
 ७८. एतद्वै
 ७९. एतद्वै
 ८०. एतद्वै
 ८१. एतद्वै
 ८२. एतद्वै
 ८३. एतद्वै
 ८४. एतद्वै
 ८५. एतद्वै
 ८६. एतद्वै
 ८७. एतद्वै
 ८८. एतद्वै
 ८९. एतद्वै
 ९०. एतद्वै
 ९१. एतद्वै
 ९२. एतद्वै
 ९३. एतद्वै
 ९४. एतद्वै
 ९५. एतद्वै
 ९६. एतद्वै
 ९७. एतद्वै
 ९८. एतद्वै
 ९९. एतद्वै
 १००. एतद्वै

अथाभिष्टाः ध्यायः लघ्नात्सुत्रकलत्रं भवति प्राप्तेयवालोकि ते चंदादायदिसंपद
 स्तिहितयोर्ज्ञेयोन्यथासुप्रवः पाथेनादयगर्वोरविस्मृतोमीनस्थितोदारहापुत्रस्था
 नगात्स्वपुत्रमरणपुत्रोवन्नृच्छति १ उग्रगृहः सितचतुरस्रसंस्थितेर्मध्यस्थितेभू
 गुतनेयथवाग्रयाः सौम्यगृहैरसहितं सनिरोक्षितजायावधादहननिपातपाशजः ॥ २ ॥

तत्ररवावेकीस्थितेरविस्मृतः सौरः योनस्त्योषादिप्रवति तदादारहाप्रवति दासन्कलत्राभिष्टात घातयति तस्मिन्कलत्राभिष्टात एवप्राप्यभरणवक्त
 व्यम् अस्मिन्नेवयोगेणयोनोदयगर्वो अवनेः प्रमेः पुत्रोभोमः पुत्रस्थानगतः पंचमेस्थानगतोमकुटेस्थितोभवति तदापुत्रमरणं सत
 विपत्तिं गच्छति ददाति तस्यजीवतएवपुत्रमरणं कृतव्यं १ अथजीवतएवप्राप्यभरणयोगत्रयमहविषयाह उग्रगृहैरिति उग्रगृहाः द
 आदित्यं भोयसौराः तैः सिताच्छुक्राद्यथासुप्रवचतुरस्रसंस्थितैः चतुर्थाष्टमगतेः चतुर्थ्याष्टमगतेः चतुर्थ्याष्टमगतेः तस्यजायावधोभार्याविपत्तिः द

हेतुः श्रमा भवति तस्य जीवत एव श्रमा र्थाधिनात्मानं व्यापारं चति अथ यो ग्रयोः पापयोः द्वयोर्वध्यशक्तदेष्टोदादयोऽन्यो द्वितीयं प्रयुतमेतत् । क्र-
स्थिते जीवत एव निपातनेनोद्भूतपतनज्जावाययो भवति तस्य जातस्य जीवत एव पतनान्निपतिता श्रमार्थोऽप्रयुत इति अथैवमस्मिन्नास्मादेकं बहु-
कं स्थानं बतित्कृष्यन्तेन मुज्यमानमथाव्यदिशक्तस्यावस्थानं तदापि पदद्वयमध्यस्थो भवति अथ यस्य जन्मनि सोम्य ग्रहयो रन्य तमेव सहि-
तः संयुक्तः शक्तो न भवति अन्नापि तन्निरीक्षितो दृष्टस्तस्य प्रशजो जायावयो भवति जीवत एव श्रमार्थो द्वयनेनात्मानं व्यापारं चति के-
चिद्योगाद्ग्रहमेतद्व्याख्यातं उग्रग्रहेः सितचतुरस्त्रसंस्थिते रक्तः प्रथमस्थिते भृगुतनयेथ यो ग्रयोः द्वितीयः सोम्य ग्रहे रसहितः सन्निरीक्षित

लया ह्युत्थारिगतयोः शशितिग्मरक्षयोः पृत्यासिहे कनयनस्य बंदति जन्म

द्वानस्थयानवम पंचमसंस्थयोर्वा शक्राकयो विकलदारमुधातिजातम् ३ इति योगद्वयविशेषभूतजा
यावधौदहननिपातशुभजः इति योगद्वयोपिविकल्पः तच्चायुक्तं यस्माद्गवानगार्गिः चतुर्थोऽष्टमैः शक्रात्सौराश्वैर्द्विताशमात् तेषां द्वयोस्तु मध्यस्थेन
आश्वैर्द्विपातजः शक्रसद्योगद्वयोर्निपात्ताद्वावाययो भवेत् २ अथुना विकलवयनदास्तजन्मयोगज्ञानं वसति तलकनाह लयादिभिः शशीचन्द्रः शिम्भ-
शिभः सूर्यः एतयोः लया ह्युत्थारिगतयोः एकोऽव्ययेहादशे स्थाने द्वितीयोऽस्थाने पंचमस्य एकस्य स्य जन्मवर्देनिकथयंति ज्ञातः कृषाणां
विनेकेवलपावत् तदार्थावकाशो भवतीत्यर्थः द्युनस्थयो रिति शक्रसूर्ययोर्द्ववस्थयोः लयाद्द्वयो रपि सप्तमस्य कोः नवमयोः पंचमयो र्वाजातिविकल्पद्व-
युशेति कथयंति श्रमार्थोद्देशाभावात् तस्यैः अथ घृणस्थयोः नवमपंचमसंस्थयो र्वा शक्राकयोः केचिद्युत्थयानं प्रवेययोगो व्याख्यातः तच्चायुक्तम्

[illegible]

केणोदयेभूगुतनयेस्तचक्रसंयौवंध्यापतयेहिनसूतर्क्षमिच्छुक्कं पापघ्नैर्व्ययमदलभृगुशिशंसंस्थैः क्षीणे
वाशिन्त्यसतकुलत्रजन्मस्थे ४ अस्मितकुजयावेगस्तस्येभिततदेक्षितेपुत्रपुत्रावेगस्तोचत्सदुह्नियास
हपुत्रमलः पुत्रगुजशशिनारस्तेः भायोनरोविस्मृतोपिवापरिणततनूचस्म्याहृष्टाशमैः प्रमदापती ॥ ५ ॥

लघुपंचमोऽस्य तस्य पुत्रस्या कलत्रस्य च स्त्रीवर्जितस्य पुत्रप्रार्थनां विजितस्य जपप्रवृत्तिः ४ अथ परयुवविगजजन्मज्ञा
नंहरिण्याह अस्मिन्नेति अस्मिन्नेति कुजयोः सौम्योभयोः अन्यतमस्य वर्गो भिन्नश्चेत्युच्यते तस्मिन् आत्मस्थल आत्मसमवेतदेवोक्षिते तयोरेव सौम्यारयो
रन्यतमेनोर्वक्षिते दृष्टे जातः परयुवविगजः ततोऽसौम्यारवस्ते ससंस्थाने एका शिस्थितौ सेतू चंदसिंहो भव
तः सितकुजयोः वर्गः तस्यः सितः तदेवोक्षितः तदाजातः स्त्रिया सह पुंश्चलो भवति सपुरुषः परदोरेषु गच्छति तदाथोपरपुरुषेषु गच्छति

इत्येज्यपापैः गतैः समवस्थितैः जातोवशङ्खेनाभवात् एतदुक्तंभवति तस्यजन्मोपनिचंद्रमादक्षमः शक्रः सप्तमः पापाश्चतुर्वस्थाः संवत्सरे
स्मा तत्ततोवंशछिद्यते तुलविच्छिन्नमिवमि हुर्योपनम्रायः शिस्त्यज्यंभद्रानि अभिासतेनकुपेनवृक्तोयः अंशोदेक्षाणः सप्तम्यराशेः
संवंचीनसिद्धमसिः लडाकेद्रस्येनार्किणासोरेणदृष्टेज्वापः शिस्त्यीभवति त्विक्रुवीदिक्मणजीवतीत्यर्थः भत्रवेचिदुहायुक्तराशेः वा
मेध्वरदृष्टिवर्गयति यथा राशौदृष्टेक्षाणोविदृष्टः स्यात् तत्रैकः अत्रावर्गोभ्रमेतः स्यात् तदाकुपेकेद्रस्येनसोरेणदृष्टेनिलीमा
वत्येतेनदेवाचर्योवस्थत् अंशप्रहणनाकरिष्यत् इतचोन्मसोचसीयतेनेतदापर्वस्थाभिमेतयिषित तेनज्यशङ्खहृद्यत तस्मादेक्षाणसोरे

दीष्टविचारः न केवलं यावद्दिलमांशः स्वमाथे चेत्यत्रैवादाहार्यम् दास्याञ्जतदुत्थादि दितिसूतगुणैश्चैरिः पगे लघाद्दाशस्थेनैके वलं वा लौ रभाये
 शेनैश्चरनवाशकव्यवस्थिते दास्याजातः दासीपुत्रो जातदतिवक्तव्यम् नोचैकेन्द्रो रिति अर्केन्द्रोः रिवशशिरोः द्यौरपिलग्रान्मदनवक्तव्यः सप्तमस्वान
 स्थयोः सूर्यजेन सौरैर्गहृष्टयोरवलोकितयोः जातो नीचो भवति स्वकुललुचिताधमकर्म हवित्यर्थः ६ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्शाहूत्वविकसिते
 नह पापालो कितयोरिति सितः शुक्रः अवभिजोगारकः एतयोरस्तयोः लभ्यात्सप्तमगतयोरपि पापालो कितयोः पापग्रहदृष्टयोर्जातस्य वाध्यरु
 क भवति सत्त्वप्रसिद्धः यत्र तत्र राशौ चेंद्रशशिनि कर्के ददृष्टि कांशकयोरन्यतमस्येतत्र चान्येन पापेन युते जातो गुत्वारु भवति गुत्वारु ५ पुरुषत्वा

पापालो कितयोः सितावभिजयोरस्तस्थयोर्वाध्यर्केन्द्रे कर्के ददृष्टि कांशकगते पापेषु ते गुत्वारुकृ श्वित्रो रिति प्रपुन
 स्थयोरुश्रुप्रयोश्चेंद्रादये स्ते रवौ चेंद्रे खेव निजे स्तगे च विकलायद्यर्कजो वैशिगः ७ अतः शाशिन्यश्रुप्रयोसु
 गगपतगञ्चासस्य लिहृका विद्राधिगुल्मभाजः शोषोपरस्मरगरहाशरायारवीदोः क्षेत्रथवायुगपदेकगयाः
 कृशोवा ८ धिः श्वित्रोत्यादि अश्रुप्रयोः सौरारयोः रिफधनस्थयोः दादशादितोयगतयोः चेंद्रे लमेरुदयस्थे रवावा दित्ये स्ते सप्तमस्ये

जातः श्वित्रो चेतकुष्ठयुक्तो भवति चेंद्रे स्वे दशमस्थेः वनिजे सोमिः ९ स्तगे सप्तमस्ये अस्मिन्योगयद्यर्कजः सौरो वैशिस्थानस्यो भवति तदाजातो विक
 लो महीनो भवति ७ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वसंतिलकेनाह अंतरिति यत्र तत्र स्थे शशिनि चेंद्रे अश्रुप्रयोः सौरसोमयो रंतर्मध्ये स्थिते पतं
 ने सूर्ये च भृगुगते मकरस्थे जावाः श्वासक्षवल्लीहृका विद्राधिगुल्मभाजो भवति श्वासः प्रसिद्धः क्षयः शरीरक्षयः छिहः प्रसिद्धः वामकुक्षिसं-

स्थेयं प्रसूतः कविर्द्विपुल्युलोत्तोगोमिच्छे एषामन्यतमेनरेणार्दिनामंतीत्यर्थः द्वेचिद्वेकवचनं पठति आसस्य यदीति तद्वेचिद्वेचि म । । आदि
ति श्लोकीति रवीद्वेचिद्राक्योः परस्परमन्योन्यपदाश्रययोः आदित्यः कर्केटोसिंहचन्द्रोवायत्रतस्मादशोसिंहाशकेचन्द्रः कर्कटाशेस्वरुः तदाजातः श्लोका
भवति अत्रैवेति तारस्य ररहाशरायोरवोदोरिति सिंहसिंहाशकेस्थितेचन्द्रकर्केटाशस्थेसूर्यचजातः शोषाक्षयाभवतीति वर्णयति तच्चा
युक्तम् यस्माद्गणकाचारिणः परस्परगृहेयान्तोयादिवापितदशयो मवेवामर्कशीताशतदशोषीयजायते १ क्षेत्रेयवेति युगपत्तुल्यफलतयोरवपरस्म
रक्षेत्रेयदादावपिभवतः सिंहयेदोभावापिप्रकर्कटौस्थितौकर्केटाभवतः तदाजातः शोषीभवति कृशोवाकृशोदुर्बलः ८ अथान्यानप्यनिष्टयोग

चंद्रस्थिमध्यक्षकर्कटसूगाजभागेकुक्षीसमंदूरधरेतद्वेसितेवा यातेस्त्रि
कोणमलिकर्कद्वेषेदृगचकुक्षीचपापसंहितेरक्लोकितेवा ॥ ९ ॥ ७३॥

त्वसंतिलकेनाह चंद्रइति अन्धिमध्ये धन्विपंचमनशाशकेचंद्रस्थितेतत्रचसमंदरुधरे पंदेनसौरैगरुधरेणागारकेणसुक्ते यथासंभवमन्यव
येन तद्वेसितेवाताभ्यामन्यतमेनदृग्जातः कुक्षीभवति अथवायत्रतत्राशोक्षपकर्कटसूगाजभागे द्वाषीमीनः कर्केटुक्षीरः मृगामकरः
अजोमेघः एषामन्यतमेनवांशकस्थेचंद्रेतत्रमंदरुधिरयोरन्यतमेनसुतेदृग्जातः कुक्षीभवति अत्रचंद्रोयदाशुभग्रहदृष्टोभवति तदाक
डविक्रमरीभवति नकुश यस्मादवनेन्धरः मीनाशकेमेघमृगाशकेवान्चंद्रस्थितौत्रैवादिपापदृष्टः किलासतुसादिवनपदेहमिष्टेक्षितः कंडुविक्रमरिमा
हे १ यातेस्त्रिकोणमिति अलिचोर्कद्वेषः दृष्टिचकुलीतद्वेषः मृगेचमणेरएवेच्छत्रिकोणयातेः प्रसैः तथाविधोलयोभवति यस्येषामन्यतमेन

ब्रह्मपञ्चमेवास्थानेन भवति स च पापानामन्यते न युक्तौ दृष्टो वा भवति तदा जातः कुक्षी भवति ९ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्त्वसंवातिलेकेनाह निम्नेति
रविपरादित्यः चन्द्रः शशी आरुप्रगारकः यमः सौरः ऐतरेरिविचन्द्रारथमाः यथावथा येनेतन्प्रकरणे निधानारिपन्ययस्थिताः अष्टमषष्ठाद्वितीयादाद
शगास्तदाजातानां भुजानां भुज्याणामनेत्रतामाध्यंजनं यत्पुत्यादयं यथा तथेति तक्रमनिवारणार्थः तां चानेत्रतां बलवद्ब्रह्मदोषकारणैः तेषां च
णीं ग्रहाणां मध्याद्यो बलवांस्तस्य यो वाति पित्तस्यैषां गामध्याह्नोष उक्तः तेन दोषकारणेन तत्प्रकोपेन तत्स्यासि विनाशो भवति १० अथान्यानप्य
निर्ऋत्यागान्वेतालीयेनाह नवेति अश्रुभाः पापाः नवभायततो यथीयुताः नवमेकादशेशे त्वीयेधीस्थाने पञ्चमे एतेषु यथासंभवं युताः सप्त

निधनारिघनव्ययस्थितारविचंद्रहारयमायथातथा बलवद्ब्रह्मदोषकारणेर्भूजानांजनयंत्यनेत्रताम् १०
नवमायतृतीयधीयुतानचसोम्यिरशप्पानिरक्षिताः नियमाच्छ्रवणापघातदारदवैकृत्यकराश्चसप्तमे ११
उदयत्युदुप्रसारास्मगसपिशान्वाः शरप्रयोस्त्रिकोणयोः सौपलुवर्भेडलरवावुदयस्थेनयनापवर्जितः ॥ १२॥

वस्थिताः तेचसौम्येः शशप्रग्रहैरग्रशीसितानहन्ताः तदाबलवद्ब्रह्मदोषकारणेनैकपुरुषस्यानियमानि स्वयाच्छ्रवणोपपानदाः श्रोत्रयोः कर्णयोः उ-
पधानदाबाधिर्यकराः अत्रांशुभ्रग्रहणेनार्कचंद्रारसौराः प्राशुक्ताएवंदोयाः रदवैहृत्यफग्यश्चममैदति तएवार्कचंद्रारसौराः लमात्समयेस्थाने
भिन्नाः सौम्यिरहस्यारदार्नांदतानां वैहृत्यकराः स्युः ११ अथान्यानप्यनिख्योगान्वैतालीयेनाह उदयतीति उडुपचंद्रउदयति लमगतेनवमि-
श्यासुसहस्येगराहुयस्ते तस्माच्चलद्मादशः भयोः सौरभौमयोः नवमपंचमस्थयोः जावः सपिशाचोभवाते पिशाचाधिष्ठितोभवती-

[illegible]

संसृष्टः पर्वणेन भंडासुते यवे विलम्बे सुग्रे मोन्मादो वनिजे स्थितेः स्वप्रवर्षे जीवे विलम्बाश्रिते तद्
स्त्रियस्मृतौ दयेऽवनिस्ततथ मोत्सज्जद्वान् गेजातेवासमद्वस्त्ररस्मितनये स्त्रीणां व्यये शीतगौ १३ रा
त्र्यशपाणाकरशीतकराभरन्त्यनीचिधिपाशकगत रारिभागे गेवा एष्योत्स्यमध्यबहुभिः क्रमशः
प्रसूता ज्ञेयाः स्वरस्य पगमन्त्रयगर्भदाभाः १४ धर्मोत्पलजघनेषु नवमर्षं पसप्तप्रस्थानम् न्यत्यतपः

[illegible]

हे प्रभुः एकोऽन्तः द्वौ प्रथमौ यश्च त्वत्तो वाच हवः एष्यः प्रसूताः क्रमयोगेऽस्मा भवति यस्यैको निचयि पाशे शत्रु न वाशे वा गो भवति सोऽस्युपगमे नाला
न जीविता र्थी दासत्वमुपपद्यते यस्यैदो मोन्येन र्कतो विभ्रतः येन क्रोतस्तस्य दासो भवति यस्य त्रयश्च त्वारासगर्भदासो दासस्य सुबो दास्या वापु
त्रोत्त्रे केऽहदास इति मसिद्धः १४ अथान्येषामभिरुयोगानां ज्ञानार्थं हरिण्याह विहृतेति वृषः प्रसिद्धः अजो मेघः हयोधन्वी एषा सुदयेऽन्यत
मे लुग्रे पापे हृष्टेऽवलोकिते विहृतदशने विरुद्रपदं तो भवति अश्वमक्षे चाणि पापग्रहाराशयः मेघसिंह इष्टश्चिक यक्कुरकुंभाः एषाभन्यते मेलमे हृष्टे
घन्विनवा वृषभे पिवालमे पाप हृष्टे जातः खलु इल स्वल्पादो भवति रवावा दित्येन वमस्तगे लङ्गान्न वमपंचमयोरन्यतमस्थानस्य पापं अहृष्ट

विहृतदशनः पोपे हृष्टे वृषाज्जहोदये खलति रश्वमक्षे नेलमे हये वृषभे पिवा न वमस्तगे पोपे हृष्टे रवाव
हृष्टेऽसृणो दिनकरस्तः न कव्याधिः कुजे विकलः पुमान् १५ व्ययस्ततधनधर्मैरसोम्ये भवनसमान-
निबधन विकल्प्यम् सुजगनि गडपाशमृदृकाणि बलवदसोम्यनिरीक्षितेऽवतद्वत् ॥ १६ ॥ ६५ ॥ कृजातः

अहृष्टेऽसृणो भवत्यस्मरनयनः एवं दिनकरस्तते सोरैलमान्न वमपंचमस्थे पोपेऽहृष्टे ने कव्याधिः बहुरोगो भवति एवमेव कुजे सोमेलङ्गान्न वमपंचमस्थे
पाप हृष्टे पुमान् पुरुषो जातो विकलैर्गर्हणे भवति अथान्यान्यभिरुयोगान्मुषिता ग्रयाह व्ययस्ततेति असोम्येः पोपेः व्ययस्ततधनधर्मैः द्वादश
पंचमिद्वितीयनवमस्थानानां यथासंभवमन्यतमस्थानस्थेः जातस्य निबधनं भवति सबध्यत इत्यर्थः तच्च निबधनं भवनसमानराशि सहासमा
षीयेन मकरा राशिः बध्यते तेन मकरा राणेत्यर्थः तद्यथा मेघवृषधनुर्धराणामन्यते मेलमेतस्य रज्ज्वादिना बधनं भवति मिथुनकन्या तुला कुंभा

नामन्यतेभेलमे निगलेः बध्यते कर्कटमकरमीनानामन्यतेभेलमेबंभानाहुर्गस्थितोरक्ष्यते दृष्टिकलमेभूयहेबध्यते भुजगनिगडपाशमृदिगि
रस्मिन्द्रेष्माणेपुरुषोजातः सचेद्भुजगपाशमृद्ववति सपदेष्काणेनिगडपाशमृद्वदेष्काणः सचप्रथमपचमनवमानामित्यनयागणनयायस्यराशेः
संबंधीभवति सचेद्दाशिः बलवताव्यवस्थितः अमोम्येनपापग्रहेणान्यतेमेन दृश्येत तथाजातस्यतद्भवनसमानंनिबधनतद्दत्तेनैवप्रकारेणविकल्प्य
भुजगदेष्काणः कर्कटाद्यः दृष्टिप्रकाशः दृष्टिकदितीकः सीनोत्पद्यन्निगडस्यदेष्काणेमत्प्राद्यः भुजगनिगडपाशमृदिगिदेविद्विद्वारव्यातं
तत्रपाशमृदनेनदेष्काणेनपठितः तस्माद्भुजगनिगडपाशमृदिगिद्वितिव्याख्येयं भुजगपाशमृदिगिगडपाशमृदुजंभादिप्रभवि-

परुषवचनोऽपस्मारार्तः क्षयीच्चनिशापतोसरवितनयेवक्रालोकाङ्गतेपरिवेषगे रवि
यमकुजेः सोम्यादृष्टेनपस्थलमाश्रितेऽसृतिक्षमनुजः पूर्वोद्दिष्टेर्वराधममध्यमाः १७ इति-
बृहज्जातकविदृत्तावनिष्ठा ७ ध्यायः समाप्तः २३ बलवदसोम्याभिराक्षितेऽन्यतद्दत् इतिस्पष्टोभवेदित्यर्थः

अस्मिन्म्योकेपठितइति १६ अथान्यानप्यनिष्टयोजान्हरिण्याह परुषवचनइति निशापतोचंदेसरवितनयेसौरसहिते वक्रालोकाङ्गतेभौ
मेनदृष्टेपरिवेषगेवक्रालंपरिवेषयुक्तेजातः पुरुषः परुषवचनः सदाप्रियाप्रियायी अपस्मारार्तः क्षयीच्चभवति अत्रचंद्रमसस्त्ययः म
करा व्याख्याताः त्रयश्चंद्रोपाः यस्येकमुकाशश्चंद्रमाभवति तस्यैकोद्देशोभवति यस्यप्रकारद्वयं तेनचंद्रोरेणयुक्तेपुरुषवचनः
सदेवाप्रियाप्रियायीभवति सरवितनयेभौमदृष्टेऽपस्मारार्तोऽपस्मारः मृदुः सरवितनयेभौमदृष्टेतत्कालपरिवेषगेस्तथाभवति रवि

यमकुञ्जैरिति रविशदित्यः यमः सौरः कुजो गारकः एतैः नभस्थलमाश्रितैः दशमस्थानस्थैः सौम्याहैः शक्रमग्रहाणां यथाभ्यन्तरेन चिरहरे
 रवौ कितैः जातो मसुजो मसुजो भूतको भवति तैः प्रबोद्धैर्ग्रहैः रवियमकुजैः वराधयमध्यमो भूतको भवति तेषां ग्रहाणां सेव विधेने केन भू
 तको पिवरः अस्मो भवति अजगुषितां भूतं करोति द्वाभ्यामध्यमो भवति मध्यमा भूतं करोति त्रिभिरयमोजगुषितां भूतं करोति १७
 इति श्री भट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकविहन्तौ अभिष्टाध्यायस्त्वयो विंशतिः २३ अथातः स्त्रीजातकाध्यायो व्याख्यायते वत्रा
 दावे वपुरुषजन्योक्तफलातिदेशतदधिकं च वसंततिलेकनाह यद्यत्फलमिति नरभवे पुंजन्यनियद्यत्फलमंगनानां स्त्रीणामक्षममम

यद्यत्फलं नरभवे सभंगनानां तच्च ददेत्पतिषु वा सकलं विधेयं तासां तु भर्तृभरणं निधने वपुस्तु
 लुग्मेदुगसभगतास्तमये पतिश्च १ युग्मेषु लुग्मेशिनाः मरुतिस्थिता स्त्रीसच्छीलं मूषुणयु
 तां शक्रमहस्योश्च औजस्योश्च मनुजास्तृतीशिलुक्तापापान् च पापयुतवीक्षितयोरुणानां २

प्राप्यं वत्पतिषु तद्गर्तुषु वेदेद्भ्यात् पुंजन्योक्तं फलं यद्दत्तात्तादृगित्यादि तत्र यत्स्त्रीणां क्षययोगं तन्नासाभेव वक्तव्यं यच्चाक्षमं न संभवति
 राज्यादि तत्पतिषु तच्छतककोलेष्टस्वावक्तव्यम् यच्च संभवति सूनफादि योगानां फलतदखिलसकलमुपयोगेरेव वक्तव्यं तानि च त्रिविधा निफ-
 ला निक्का निचित् स्त्रीणां वक्तव्यानि कानि चित्पतिषु कानि चिद्दूयोरपि वृत्तात्तादृगित्याकारप्रदर्शना निस्त्रीणां भवेव वक्तव्यानि राजयोगादिफ-
 ला निस्तत्पतिषु तत्पतीनां सूनफादि योगफलानि सूरवहुः स्वप्रदर्शका निभयोरपि अथ वा सकलं सभंगं स्त्रीजातकफलं तत्पतिषु विधेयं वक्तव्यं

तासांस्त्रीणांनिधनेःष्टमेस्थानेभतमरणंयथाचक्ष्वंतथोपरिष्ठादुद्व्यति वपुस्तुशमिरंलुंगंलघुचंद्रयोगेन तच्चापितसांयु-
क्तव्यं तथावक्ष्यति तासांस्मृतासांसांभ्राग्यंयद्यहमाविपतिर्वाताहगस्तमयेसमस्यानादुक्तव्यं तदपिवक्ष्यति यदुक्तं वपुस्तुलुंगंलुंगं-
त १ पतिदर्शनंनवसंततिलकेनाह युग्मेत्यादि लभश्चाशिनोरुदय चंद्रयोरपियुग्मेषुसमराधिपुस्थितयोः स्त्रीयोपित्वहृतिस्थिता-
स्त्रीस्वभावाभवति प्रकृतोस्वभावतिष्ठति तयोरेवलमेदोः श्रमदृष्टयोः सौम्यग्रहावलोकितयोः सच्छीलभूषणयुताभवति सच्छील-
शोभनचरित्रतेदवभूषणमलंकरणतेनयुता अथवाशोभनेनशीलेनभूषणेऽवयुता ध्मोजस्थयोरिति तयोरेवलमेदोरोजस्थयोरिव

कन्येवदुष्टाव्रजतीहदुःखंसाध्वीसमायाकुचरित्रयुक्ता भूम्यात्मजर्क्षेकमशौ

शक्रेषुवक्राकिंजीविदुजभागवानाम् ३ वमराशिगतयोः मनुजाहृतिशीलयुक्तापुरुषाकारापुरुषशीला-
चमवति तयोः लमेदोः पापयुतवीक्षितयोः अवलोकितयोर्वापापापशीलागुणेनासर्वसुणरहितान्भवति अथर्क्षेवैक-
स्मिन्समराशितेऽन्यस्मिन्निषमराशितेऽपुंस्त्रियोर्यस्यस्वरूपाकाराभवति एवमेकस्मिन्श्रमग्रहयुतेऽन्यस्मिन्पापयुते सच्छीलाभवति
असच्छीलान्चमित्रेत्यर्थः एवमेकस्मिन्श्रमग्रहदृष्टेऽन्यस्मिन्पापदृष्टेऽपि एवमुभयोरपि सौम्यासांयुतदृष्टयोश्च अनयादिशाशेषक-
त्यनाकार्या २ अथभोगेऽलपगेचंद्रगेवाभौमादिभिंशंशक्रज्जातायाः स्वरूपमिदवज्याह कन्येवेति भूम्यात्मजर्क्षेभौमसेत्रेमेपह
त्रिष्वप्योरन्यमेतलघमेतचंद्रगेतवातत्रच वक्रर्क्षेर्जीविदुजभागवानाम् कुजयक्यावक्ष्यतिनामंशक्रेषुत्रिंशद्भोगेऽप्युक्तमेतलनिर्देशोवक्तव्यः

तदाका भोमलयेभोमविंशशकेलयेगेतेचंद्रयेगजाताकलेषुषाप्रकवरुदापि कापुरुषसंयोगेनवजतिगच्छतीत्यर्थः सोमविंशाशु/आत्मन
 न्येवदास्यदाभमावजतिजनयति इहाभिन्नोभयस्येकजीवित्रिशशशकेसाधोसच्छीत्यप्रवधि बुधविंशशकजातासाभायायुक्ताप्रकाशः
 शक्रविंशशकजाताकुचरित्रयुक्ताभवति दुर्बला इति एवंविंशशकफलं सर्वदायुगनयापरिस्सितव्यम् ३ अथबुध
 शक्रस्यैवयोरन्यतमेत्येवगेतेचंद्रयेगवाभोमादित्रिशशकजातायाः स्वरूपमिद्वज्रयाह दुष्टेति अंशकेषुवक्रार्कजिवेदुजभागवानाधिकसर्वशत्रु
 वर्तते अस्मरप्रजितः शक्रस्तस्यर्क्षेवषलुलयेरन्यतमेत्येवगेतेचंद्रोवा भोमविंशशकजातादुष्टादुष्टशलाप्रवति शनिविंशशकजातापुनर्भू

दुष्टापुनर्भूः सगुणाकल्यज्ञारव्यातारुणेश्चास्मरप्रज्ञितर्क्षे स्यात्का
 पटीहो वसमासतोचबोधेगुणाद्व्याप्रविकीर्णकामा ॥ ४ ॥

पाणिग्रहणादनंतरं अन्यस्य भार्योभवति जीविंशशकजाता सगुणागुणवतीभवति बुधविंशशकजाताकल्यज्ञाभवति गीतकाद्यनृत्यचित्रादिषु
 कुशला शक्रविंशशकजातारुणेः शीलादिभिः स्याताभवति स्यात्कापटीत्यादिबोधे मिथुनकन्ययोरन्यतमेत्येवगेतेचंद्रयेगवाभोमाविंशशके
 जासाकापटीकपटासत्ताभवति सोमविंशशकजाताकुचरित्रयुक्तवसमानपुसकल्यभाभवति गुरुः बृहस्पतिविंशशकजातासाधोभवति बुधविंशशक
 खातारुणाद्व्यागुणबहुलाभवति शक्रविंशशकजाताप्रविकीर्णकामाविसिसमस्या सर्वेपुरुषगामिनीभवतीति ४ ५ ६ ७

अथ च द्रव्यजीवसौ रक्षणापान्यनयेलग्रेचं द्रगेवा भौमत्रिंशां शकजाताः स्वरूपं शादूलविक्रीदितेनाह स्वच्छंदेति इह भवर्कदेलेयेते हंत ।
चंद्रभौमत्रिंशां शकजातास्वच्छंदस्वेरिणीयथेष्टवहारिणीभवति सौरत्रिंशां शकजातापतिघातिनीभवति जीवत्रिंशां शकजाता बहुगुणाभवति
बुधत्रिंशां शकजाता शिल्पिनी शिल्पकर्माभिरताभवति शक्रत्रिंशां शकजाता असाधीदुःशीत्यभवति नान्चारेति अर्कमिंसिहलघेत इत्येवा
चंद्रभौमत्रिंशां शकजातान्वाचारपुरुषान्वाभावति सुरिवाचारदातिपर्वति बहुभाषिणी सौरत्रिंशां शकजातकुलदा अ
साधीभवति जीवत्रिंशां शकजान्पुषधूरजभार्यभवति बुधत्रिंशां शकजातपुच्छितापुरुषस्वभावाभवति शक्रत्रिंशां शकजातअगव्य

स्वच्छंदापतियातिनी बहुगुणा शिल्पिन्यसाधीदुर्भेन्याचारकुलदार्कभेनृपवधूपुंचेष्टितागम्यगा
अवेनेकरुणाल्परत्यतिगुणा विज्ञानयुक्तामतीदासीनीचरताकिमिपतिरतादुष्टाप्रजास्वाशकः ५

गागव्यपुरुषभाषिनीभवति जीवक्षेत्रेधिविनीनयोरन्यतेलगततेतद्रतेवाचंद्रभौमत्रिंशां शकजातनेकरुणाबहुगुणाभवति सौरत्रिंशां शकजाता
अन्यरतीशीयवेगाभवति बृहस्पतित्रिंशां शकजाता अतिगुणाबहुगुणवतीभवति बुधत्रिंशां शकजाता विज्ञानयुक्ता आश्वर्कयुक्ताभवति शक्र
त्रिंशां शकजाता अमती असाधीभवति दासीति अर्कभेसौरक्षेत्रेमकरकुंभयोरन्यतेलग्रेचं द्रगेवा भौमत्रिंशां शकजाता दासीभवति
सौरत्रिंशां शकजातानीचरतानीचपुरुषसक्ताभवति जीवत्रिंशां शकजातापतिरतामतीप्रक्ताभवति बुधत्रिंशां शकजातादुष्टाभवति शक्र
त्रिंशां शकजाताः मजाभवति वंध्या ५ एतदंशकैरिभिततरथ्यं मसुहुभाह शशीतिरशिराशिमधिहृत्य चदेतत्रिंशां शकउक्तकुल नच्छ

अनस्मिन्नास्तप्रवनेस्तन्त्रे अवलेचनवदरहिते तथा सोम्यैः शक्रप्रमदरे निरीक्षिते न केनचित्चुप्रमदरेण हृदयमग्नेन केनचित्त्वोत्पद्येण सुवेजान्
 स्मर्त्तकामुखः कुत्सितपुरुषो भवति अथ बालयाचं द्वाद्वायः सप्तमो राशिस्तत्र बुधमन्दो द्वात्रिंशोर्योरन्यते स्थिते ज्ञातायाः भक्तो ह्येवः पुरः ।
 कारहीनो भवति यस्याश्चर्यं हचरु राशिः सप्तमे भवति तस्याः नित्यमर्चकालं भक्तो प्रवासान्वितः प्रवासशीलो भवति अथोदेवस्थिरे सप्तये
 नित्ययुदे स्थितो भवति हिः स्वभावावीचनित्यवासो किंचिद्देहस्थितो भवति उत्तरशरीरविणा कुजेन विधेयति तरणोरवावस्ता स्थिते सप्तये गेजः
 तापविनोत्सृष्टा भर्त्ता त्यक्ता भवति एवं कुजे सप्तमगते तस्मिन्वाशः प्रेः पापैः दीक्षिते बाल्ये विधवा रं डा विगत भर्तृका भवति अर्कतनये सौर्ये द्यौने

अन्येका पुरुषो बलेस्तप्रवने सौम्यग्रहावीक्षिते ह्योस्ते बुधमन्दो अग्रपुहे नित्यं प्रवासान्वितः उ
 त्तरशरीरविणा कुजेन विधेयवात्यैः स्तरा राशिस्थिते कन्यवाशः भवो क्षिते कतनये धूने जगच्छति ८

सप्तमगेतस्मिन्वाशः पापेर्वीक्षिते दृष्टे कन्ये कजरामुगच्छति कुमार्थे वदृष्टा भवति दृष्टुं त्वं प्रामोतीति विवाहं न करोतीत्यर्थः अथ चंद्रलया केवलं क
 देवैर्दत्तं ८ ननु चंद्रलया समस्यानादयेन तत्फलं कथयवगव्यते उच्यते सप्तमे स्थाने च इमसः प्रउदर्शकभावात् पुनरपि जाता कीदृशी भविष्यतीति
 त्रिदशानशतद्वैलविक्रीदनेनाह आग्नेयोरिति एकेकस्मिन्नापयदे सुमेय फलमुक्तं यदिवहकः आग्नेयाः क्रूराः सप्तमस्था भवति तदा भविष्यतीति
 कुं त्वस्वो ते राग्नेये रस्तस्य क्षिप्तहिनेः विधेवे भवति भिक्षोः क्रूरेः सोम्ये अमममस्यैः पुनर्धु प्रवेद स्वपिण्यादि गत्यत्का अन्यस्य भाषा भविष्यति
 अर्थः हिंस्रस्तल वधावगं यातो पुनर्भूतस्तपसुक्तं देवैरणी स्वपि विहितस्त सवर्णेषां भक्तः अक्षेयः अक्षमं च प्रजाहारे पुनर्भूतं त्वं वा पुनः पूरयति

दुरक्षादित्वां कस्तुशने च प्राणमन्यतमेः स्तगे लयास्स संस्थितश्चिद्वह्नीन बले सर्व बल रहिते तत्त्वा मृते सोम्ये सि ते रा भ यहा मां सु कुरु सि त क क म म ग द
 हे ज्ञता स्वपतिना अलीयेने व भवो मो द्रि द्यता त्वक्ता भवति अन्योन्य शरणो रिति मितः शक्रः अत निजो गारुः एतयोः शिला व भिज्जोः अन्योन्यो
 शययोः परस्पर नवांश क स्मितयोः यत्र तत्र राशो सि तनवांश के शक्रः तदा सां गना रूची अन्य प्रसक्त पस्तु रू प रता भवति अथ
 चाद्यु ने ल यस्तु स मे ये स्थाने तावे व यं गारु श क्रो शी तर शि स हि तो च द्र स हि तो भव त स्तथा व्यन्य पुरु शा सक्त भवति किंतु मृते रस्तु च क्षाप सु रा दये
 ति न मृत्त्वा तं च्येति ९ अथ येन योगे न ज्ञाता माया सह बंध की भवति येन च रूपा दितो निर्वे न च स भ गा त योग व चं कलि न्याह सौ गर से ईति

आद्ये येर्विधवा स्तरा शि स हि ते र्थेऽथैः पुनर्भू मे वे क्रू र्ही न बले स्तगे स्व पतिना सोम्ये सि ते मे द्रि द्यता
 अन्योन्या शययोः स्मिता व निजयो रन्य प्रसक्तो गना द्यु न वा य हि शी तर शि स हि तो मृत्स्न दस्तु ज्ञतया ९
 सो रा र द स ल ग मे स दु श क्रो ग भा सा हू बंध की पा प दष्टे के जि स्तो शे सो रि णा व्यधि यो नि द्या रू षो णो व लु भा स द्र हं शे १०

मोरः शनैश्चरः तद्वदोपक्रमकुं शो आरो मो पस्त दष्टे ये प ह्यु च्छि क्रे एषा मन्य त मे ल ग्र भवे त सि द्ध मे स दु रा जे नु न च द्र ण श ज्ञे ण च सं यु क्त त्वा भू ते पा प दष्टे क
 य ग्र हा व लो कि ते जा ता बंध की पर पु रु ष ग्रा भि नो भवति न के व ल च्छान्दा मा सा हू ज न न्या स ह बंध की ज्ञा ता त न्या ता पि बंध की पर पु रु ष ग्रा भि नो भवति अ
 स्तो शे ल ग्रा त्सा म ये स्थाने यो रा शि स्त त्का लं के जो भो भनवांश को भवति तस्मिंश्च के जोः स्तो शे सो रि णा र वि जे न द्रु के जा सा व्यधि यो निः सरो व
 म्मा भवति बहुक्त स भ ग ता स्त भ ये त द र्थे मा ह चा रू षो णी व लु भा स द्र हं शा इति यदा ल ग्रा ता स मे स्थाने स द्र ह स्तु श भ ग्र ह स्य न वांश को दयो

कारित्यराशौ च तन्त्रवांशके वा तद्विज्ञानपुष्पिताग्र्याह मदवती यस्याः जातिनायाः सप्तमस्थानायाश्चाष्टमस्यैतदशकजातायाः भर्तो गुणसम्पत्तिः सहनवशागतः कामातुरो मृदुश्च कठिनश्च भवति विप्रशगुरोः जीवस्वरशीधनिमीनयोरन्यतेषु सप्तमस्थाने तदशकजातायाः भर्तोऽतिमृदुरतीवा कठिनः अतिक्रमे हृदवी वक्ष्यते यदि भिरजेषु नैमिजिति द्वयदातय्य भवति सौर्यराशौ सिंह तदशके वा सप्तमस्थानायाः भर्तोऽतिमृदुरतीवा कठिनः अतिक्रमे हृदवी वक्ष्यते एकस्तयथा स्थिते सा सप्तमस्थानस्यैव रोहसा शावंशके वा

पुनरुपनिहितं यथात्यसंबंधी राशिः सप्तमे भवति अन्यसंबंधी नवांशश्च तत्र राशं पश्योः यो बलवान्स्तदोचं फलं कच्यमिति १२ अथ चंद्रशक्रपुण्यानंदो व
बालग्रगता यस्या भवति तस्या स्वरूपं वसंततिलकेनाह ईष्यति यस्याः जन्मलमे शशिशुक्रकौचं दक्षितौ समेतौ भवतः सा ईष्यो नित्यं सा र्कसु च
सः स परा सः स्वा सक्तो च भवति ज्ञेदोः बुधचंद्रयोः लघुगतयोः कला सन्निपुणा तस्मात्स्वरिपता संजातस्त्वा भवति गुणाढ्या गुणबहुला च श
क्रज्ञयोः सितबुधयोर्लघुगतयोस्तु चिरदर्शनीया स्मृता स्मृता भगा भर्तुवल्लुभा कलाज्ञा च भवति त्रिचपीति यस्या रूयौ पिचंद्रबुधशक्रालगता
प्रवृत्ति साः नेकवस्तु सौख्यगुणाः अनेकैर्वसभिः धनेः सौख्ये स्मे के बहुभिः अयुगे युक्ता भवति अपिशब्दाच्चिपुशक्रपुत्रपुत्रपुत्रा सितेषु लघुग्रमते

ईष्यो न्विता स्वरपरा शशिशक्रलमे ज्ञेदोः कला सन्निपुणा स्वरिपता गुणाढ्या शक्रज्ञयो -
स्तु रुचिरा स्मृता कलाज्ञा चिषव्यनेकवस्तु सौख्यगुणा शक्रपु १३ क्रूररुमविधयता निध
नेष्वरो शीयस्य स्थिता वयसितस्य समेन्द्रिष्टा सत्सर्वयोगेषु भरणस्त्वयमेव तस्याः कन्यालिगो
हरिषु चाल्यस्तत्त्वमिदो १४

पुजाता अनेकवस्तु सौख्यगुणा भवति १३ अत्र पूर्वता सा भलमरणिमिति यदुक्तं तद्विज्ञानं
वसंततिलकेनाह क्रूररुम इति यस्याः क्रूरग्रहोऽष्टमे स्थाने भवति तस्या विधयता भवति कस्मिन्काल इत्याह नियनेऽप्येयस्येति नियनेऽप्य
रोष्टमस्थानाधिपतिर्यस्य ग्रहस्य नवांशके भवति तस्य बुधस्तस्मिन्वयमि विवाहात्तरतस्तस्याः वैधव्ये वक्तव्य एकद्वौ नवांशेति रित्यादित्र
हवयः एवं केचिद्ददंति वयं पुनः दशानंदिका कालं वयः शब्देन चूमः यत्र नियनेऽष्टमं चंद्रमोयगोरन्यतमं शेषं भवति तत्र चंद्रमोमयोर्वयः प्र

प्राप्तमर्षमिति च तत्राप्रयः कुमारिणां विवाहासंभवस्तस्मादद्यस्थानाद्यि पतिर्यस्यां शक्येव स्थितस्तस्या तदंशधिपतिस्तस्या विवाहात्संविधमवाप्ताः ।
 सोऽपि कस्त्विति यस्याजन्मनि कूरयहोष्टमगोभवति स इहृष्टाप्रयः कश्चिदर्थे मोदितो यस्यानगतो भवति तस्याः प्रदुः परस्तात् ।
 स्येकमर्षमभवति यस्याजन्मनि कल्यायामलिनिवृत्तिं केगविहृष्टहोसिंहकादुः स्थितो भवति तस्या अत्यसतलस्वल्पपुत्रत्ववत्तत्त्वं कल्याणलिंगा
 दुर्गो भवत्यसमर्थं राशिर्यस्यास्तस्याः अल्पाः पुत्रा भवन्तीति १४ अथ यस्मिन्योगे जाता पुरुषिणी भवति यस्मिन् अत्र ह्यसादिनो भवति तद्योगदुः
 यथादुर्लविक्कीडितेनाह सोरेदृगि सोरेयने चरमध्यचलेनातिबलवति नचातिबलहीने तथा शीतांशः शक्रे दुर्जेः शशिसितवृथैः बलेन वीचै

सोरेमध्यबले बलनरहितैः शीतांशः शक्रे दुर्जेः शोषेर्वीर्यसमन्वितैः पुरुषिणीयद्योजराय सुदुर्गमः
 जीवास्तस्य जिते ददपुबलिपुत्रा प्लग्रशोसमे विख्याता भुक्तिर्नेकसास्त्रनिपुणास्त्री ब्रह्मवादिन्यपि १५

गमहितैः विवर्जितैः शोषेरादित्वभोग्मजीवेर्वीर्यसमन्वितैः सबले च तत्रावस्थितैर्यद्योजराशः विषमराशिरुदयः उदमे उदये कथं प्रमिति निवृत्त
 राशिः लभ्ये जाता प्रवतीत्यर्थः तदा जाता भोग्मभयुना सिंहसुखाद्यन्विक्तुं प्राणामन्यवेयसा पुरुषिणी भवति बहु पुरुषेत्यर्थः जीवारास्तु जिदं देवमिति
 जीवो ह्यहस्पतिः आगो भोग्मः अस्तु जिच्छुक्रः एदं वीर्यः एतेषु यत्र वधावस्थिते पुबलिषु वीर्यवत्सतया आलभ्येयादि समग्राणि भवन्ति तस्य
 जातास्ती मुविभूभोग्मि रक्ताता सर्वत्र मथिता अनेक सास्त्रबुद्ध्या अनेकेषु बहुषु शास्त्रेषु कुशला तस्मा ब्रह्मवादिन्यपि मोक्षयामन्वेत्तुं शक्नोति
 ति १५ अथ यद्योजराता प्रमज्यामाभ्यगतिरिति दिज्ञानं प्रहोषण्याह पापेति पूर्वसमस्यस्य ग्रहस्य एवमस्य कूपलसुक्तं तत्रैकमर्षमिति

कुसुमेः तस्मात्प्रत्येककृत्यः कश्चिद्गुहोत्तमान् वयगतोभवति तदासास्त्रोप्राप्तं फलंमप्यमोषि नवमागतस्यग्रहसमुत्थं तदस्ति किं न तदवयवमुत्तिष्ठति
रूपेभ्योऽंशेनभिः संशयेनोपैतिप्रामोति एवंस्त्रीजातकं व्याख्यातं उदाहे इति अथयोगेभाष्यार्यादा स्तेचेदुदाहरिवाहकाले प्रथमि नवमपि कृत्यं
फलकं तस्यावस्थावरणविवेकान् मार्गणकाले प्रदावकाले कस्यानकाले चिंतायां प्रथमका लेखेवं सकलं सर्वविधेयं वक्तव्यम् स्त्रीजातके
इति शब्दाः प्रयोगाउक्तास्तेऽप्यपिशब्दाः शर्भावक्तव्याः न सकलजातकोक्ताः ते च यथाप्रदक्षितकालेन वक्ष्याः येष्वनवस्वमाणि विधाह
रिद्व्येन योगेर्विधोप्रविष्यति तेन वक्तव्याः युत्तेयेति द्वाहपटलमुक्तमिति १६ इति स्त्रीप्रदोत्तलविरचितायां च स्त्रीजातकम् अथ

पापेस्तेन वपगतग्रहस्त्वुल्यामज्ज्यां सुवतिरूपे लसं प्रायेण उह्यहे वरणा विधौ प्रदानकाले
चिवायां मपि सकल विधये मेतत् १६ इति ग्रह स्वीजातकऽध्यायश्चतुर्विंशतिः २४

अथातोनेकेणिकाः आयेव्यस्ययते तत्रातोवबाधेस्थाने ग्रहद्वेषिषुतेयुते वायव्याभियते तद्दिज्ञानंशाईलविचिदिनेवाह मृत्युभिनि बलि
भिदिदे पेशुएहस्येणेनमृत्युमेवति यस्यचनलज्जान्पत्युएहमृष्टमंस्थानं मृत्युये मोहोबलवानपधयति वेस्वग्रहस्वकोपाविहकस्तदातुको
पोदकयेमवावुन्यापुपितेनसभियते तदुयाः केस्यापिचंचंद्रस्यावातकोपो ओयस्यापितं बुधस्वकोपिवावधितस्ते भाषाः इहस्पतेः क
इः शुक्रस्वकोतकोपो सोनस्पकातइति तत्संयुक्तप्रगानवद्वि तदित्येनेनलगादृष्टस्थानस्य पराभरीः तेनाशयेनसुतेअदभाभ बलमसु-
नमस्येव तज्जलसतसंघतः कआदृष्टभोगीशः यमिनेगेकालारव्यपुरुषस्यवर्तेते तस्मिन्नेगेलमृग्रहोचकोपकोपाजिययते मृशिराज

वेदाभिः वीर्योच्चैः सवैरुः बहुप्रपौष्ट्युः वदायहवोपिवीर्यान्वितास्त्वच्यमसमस्थानं पश्यति तदा प्राप्तं तः पश्यति तावतां अहं तावत्सद्यो वषट्परे च
 वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च वषट्परे च
 दिग्भिर्मृत्युर्भवति तद्यथा स्वस्थलादस्येस्थानेः को भवति तस्याग्निहेतुको भूतुर्भवति एवं च द्रष्टुर्भूतुः सौमे प्रापुर्हेतुः पुण्येन
 तुकः जीवेणाययतः अपिज्ञातव्याग्निहेतुः शक्तेरुद्देतुः सौरसूते तुकः एते गृहेर्बलिभिर्योक्त एवमृत्युः श्रममेव कर्मणा भवे
 ति बलहीनैरकमेव मध्यकाले मध्यमेनेति विज्ञातमरणप्रकारस्य मरणं देशज्ञानाथमाह नियनेन चरादिति यस्यानिधनेः ह्यमेस्थाने चरति

अथैर्नैर्गणिकाः ध्यायमारंभः मृत्युर्मृत्युग्रहेक्षणबलिभिस्तद्वातुक्रोपोद्भवस्तत्संयुक्तभगात्रजोषुद्भवोवीर्या
न्विनैर्भूभिः अभ्यद्यायुजो ज्वरामथहृतस्तदुक्षस्तद्व्याधमसूयादौ निधनचरादिषु परस्वाध्वप्रदेशेष्विवि ११

शिर्षमवति सपरदेशोन्मियते यस्य स्थिरः सस्वदेशे यस्य हि स्वभावः सोऽध्वप्रदेशे पथि भ्रियत इति १ अथ शैलाग्राभिः पातेषु ये योगेभिः पतेनान्
 शार्दूलनिष्क्रीडितेनाह शैलाग्राभिः हतस्येति सूर्यकुजयोः दक्षिणोपयोः युगपत्तुल्यकालस्वर्गपुस्तबोद्देशमयोऽप्यनुवर्तयार्थो जातस्य शैला
 ग्राभिः हतस्य शिलाग्रहारेण हतस्य सूर्यो भवति कुपडुति मंदशशांकमृमितनयेः सौरेंद्रौ मेः यथासंख्यं ब्रह्मस्तकर्मस्थितेऽब्रह्म
 ब्रह्मस्यैः तद्यथा सौरैरेतुर्गन्तव्यं सप्तमगोमोमदशमगोमातः कल्याणाभिर्भूतः कृपयति तौ भ्रियते कल्याणाकरयोऽप्युद्गादयोः
 योगिस्वतयोऽध्वपापग्रहहृदयोर्जातः स्वजनेन भ्रियते स्वजनेन व्यापासते उभयोर्देवो हि स्वभावरामानुदये लुगर्गते तत्र पादः शक्तिश्चैव

चेद्द्वौ व्यद स्यान्नां भवेत्तां नदातो ये जले मज्जितो मघो भियते २ अथान्यनपि मृत्युयोगान् शार्दूलविक्रीडितेनाह मंदे इति मंदे गते चैव
मेकुलीरस्ये सुगां केचंदे मृगे मकरस्थिते जातं स्वजलोदरहृतो जलोदरे पा मृत्यु भवति शार्व्याग्रिमभवति शशिनवन्दे कुजसिंघे पा
योगो न्यवमस्थितं च शूभ्रयोर्द्वयोः पापयोर्मध्यस्थे जातस्य शार्व्याग्रिमभवः शरन्वेणाग्रिना वा प्रभवति तत्कृतो मृत्युः कन्यायाग्रिव शो
मभेचंदे कन्यायावद्वा तस्थिते पापद्वयमध्यगते जातस्य रूषिरोत्थशापजनि तो मृत्युमरण भवति दुष्टेन रक्तेन शोषेण वा उत्थितो जानिकः

क्षौलाग्रिमिहतस्य सूर्यकुजयोर्मृत्युः खवंधुस्थयोः कूपे मंदशांशां कृत्तुमि तनयैर्बन्धुस्तकर्मस्थितैः
कन्यायास्वजनान्द्विमृष्टा करयोः पापग्रहद्वयोः स्वातायद्युभयोदये केशिशो तो ये तद्दाम् जिज्ञतः २
मंदे कुकटगजलादरहृतो मृत्युभृगा कमुगेशरत्राग्रिमभवः शशिन्यशमयोर्मध्यकुजसिंघे स्थिते क
न्याया रूषिरोत्थशापजनि तस्तद्वा तस्थिते शीतगोसोरस्ये यदि तद्द्वेषहिमगोरज्ज्वमिपतैः कृतः ३

उत्पन्नः सोरसी इति हिमगोचंदे सोरस्ये मकरकुंभयो रन्यतमस्थे तद्दन्तिस्मिंश्च पापद्वयमध्यगते यदि वेज्जजातस्तदा रज्ज्वाग्रिपतैः रुज्वाग्रिना
सादा भिखत इति ३ अथान्यानपि मृत्युयोगान् शार्दूलविक्रीडितेनाह बंधादौ नवमस्थयो रिति अशमयोर्द्वयोः पापयोर्द्वौ नवमस्थयोः प
नवमवपस्थानस्य चोस्तयोश्च सोम्यग्रहद्वयो रनवलो कृतो जनिः बंधाद्वधनेन भियते द्रेक्षाणै रिति येन लभनपुमान् जातस्तस्मा
द्वेषस्थेने चोरांश्च स्वत्कालं वर्तते तत्र यदि सपाशसर्पेदे स्वाणो भवति तस्मिन् लोका तदा जातः बंधनेन भियते तत्र मुजगणशमृद्दे काणः क

अथान्यानिपृथुयोगान्वसंतितलेकेनाह रंथास्येति रंथमष्टमस्थान आस्पदं दशमं अंगलं हिबुकस्थानं चतुर्थं एतैरंथास्पदांगहिबुकं पृथक्
 यस्मीनर्चदस्वधिराक्त्रिदिनेशयुक्तेः एतदुक्तं भवति अतिस्तीणचंद्रोष्टमेरुधिराशोमः दशमे आर्क्षः सोरंगे लगे दिने शोरविश्वं वा एव विधेयं
 ज्जबोलयुद्धं तंगोलगुडताडितावयवो भ्रयते केचित्पठंतिलगुडाहतांतदति लुगुडाहतो भवति तैरेव यैः प्रसीणचंद्रस्वधिराक्त्रिदि
 ने यथासरथं फर्मनवमोदयपुत्रसंस्थेः दशमनवमलपंचमस्थेः स्तीणचंद्रमादशमैशोमो नवमे सोरोलगे अर्कः पंचमेयादि भवति तदा ज्जब
 स्वधूमेनाग्निना बंधनेन शरीरानकुट्टनेन काष्ठादिनामहरेण वा तस्य भृत्यु भवति ६ अथान्यानिपृथुयोगान्वसंतितलेकेनाह बंधस्तकमस्त

रंथास्पदांगहिबुकैर्लुगुडाहतांगः प्रसीणचंद्रस्वधिराक्त्रिदिनेशयुक्तेः तैरेव कर्म नवमोदयपु
 त्रसंस्थे धूमाग्निबध्नशरीरानकुट्टनांतः ६ बंधस्तकर्मसाहितैः कुजसूर्यमंदैर्निर्याणामासु
 धशिरिविक्षितिपालकोपात् सौरं दुष्प्रभितनयैः स्वप्नरवास्पदस्य ज्ञेयः क्षतद्वमिहृतश्च श
 रीरयातः ७ हितैरिति कुजो गारकः सूर्यो राविः मंदः सौरः एतैर्यथासंख्यं बंधस्तकर्मसाहितैः चतुर्थसप्तमदशमस्थैः त्वं

यैः शोभः सप्तमे सूर्यः दशमे सौरः यस्य जन्म भवति तस्या बुधेन रवद्वादिना शिरिवाग्निना क्षितिपालकोपेन नृपकोपेन काष्ठाद्यामन्यतमेन निर्या
 नं भृत्यु भवति सौरं दुष्प्रभितनयैः शनिशशिशोभैः यथासरथं स्वप्नरवास्पदस्योर्द्वितीयचतुर्थदशमस्थैर्द्वितीये सौरः चतुर्थचंद्रः दशमे शोभ
 यस्य जन्म भवति तस्य सप्तमस्थैः क्षतं छिद्रं हृष्यः क्रीडाउत्सर्ज्यते तत्कृतश्च शरीरपातो भवति क्षतकृमिभिः क्षतितेभृत्यु भवति ७

भिज्जः अरुजः साहजः अयो भवेदरादियोगदेवात् इति पातेन शस्त्रकुर्यात्सादाहेन वा भिज्यापाणेन तस्य मृत्युर्भवति ९ अथ भिज्यापाणेन
 नसो वमिन्न केनाह अस्तेरवा विवि अस्तेरसमपरवावादि ल्येसरुधिरेकाभोगेन सस्युक्ते स्थितेः कृपुस्तेरिनि रनेः कमेदीपो हिमगोचरे रसा
 तलये तच्चैर्यस्थानस्ये जातः स्वगतो भवति स्वगः प्रक्षीतत्कृतो मृत्युर्भवति तस्य भूगस्यायिसस्कारो यभाक्तीत्यर्थः लग्नात्तत्कृतमेति इनः
 सूर्यः क्षीमः कुर्जः मंदः सौरः चंद्रः शशांकः एतैर्यथा संखंड्यात्पजाष्टमवपः कस्थितैः लग्नापंचपाष्टमवमस्यैः तेन लये र्वा
 चये भोगः अरुभे सौरः नवमे चंद्रो यस्य जन्म भवति तस्य शैल शिखरात् पर्वतमस्तकात् पतितस्याशानि पातेन चोल्कया कण्ठ्य

वीर्यान्वितवक्रवोस्सितेक्षणे दौर्धनिधनस्थितेः कजे शुल्योद्भवरेगणी
 उया मृत्युः स्यात्कृमिशस्त्रदाहजः ९ अस्तेरवोसरुधिरेभिधनकपुत्र
 क्षीणोरसात्तलगतं हिमगौरवगातः लग्नात्पजाष्टमतपस्विनभोममद
 चंद्रस्तु शैल शिखराशानि कुड्यपतिः १० तेन कुड्यपातनभिनिपातेन वामृत्युर्भवति १० अथ य-

स्वस्वच्यव्येते वां यो ता वां भाध्यादन्तयो योगोन भवति नचाष्टमे स्थाने कृच्छिद्रहो भवति नचाष्टमं स्थानं कृच्छिद्रहः पश्यति तन्मृत्युस्मरणं वैताली
 भवति दृगिं श्रुति येन द्रष्टाणेन पुनर्भाषजा तस्तस्या द्योहा विशो द्रष्टाणा भवति सत्सन्निधिः पंडितैः निधनस्य स्यात्कारणी भिमिच्छेद
 शितः कथमिच्छाह तस्याधिपतिरित्यादि तस्य द्वाविंशस्य द्रष्टाणा त्वयोधिपतिर्ग्रहस्तस्या द्यं कसुधजन त्यादि स्वर्गो यो हेतुः पठित

सर्वभिर्योषमरणं ग्रयच्छति ददाति अथवा यस्मिन्नाशौ सद्द्विविशोऽद्रक्षाणो भवति तस्य राशेर्यः स्वाभीतत्संभवो भवति स वा स्वगुणेरात्य
सद्द्विविशोऽद्रक्षाणो लयादष्टमराशौ भवति सकथाज्ञायते उत्पद्यते यदि लग्नास्तप्रथमे द्रक्ष्याणस्तदाष्टमस्या
नियोगामरणं प्रयाति स च द्वाविंशोऽद्रक्षाणो लयादष्टमराशौ भवति सकथाज्ञायते उत्पद्यते यदि लग्नास्तदाष्टमस्या
ग्रहयोश्च ग्रहस्य द्वितीयस्तदाऽष्टमस्यापि द्वितीयोऽथलगास्तदाष्टमस्यापितृतीयः न केवलयावत्सर्वशरीनामेषे व व्यवस्था
अनेन क्रमप्रकारेण योऽष्टमराशिः द्रक्षाणः स एव द्वाविंशोऽद्रक्षाण इति तत्रैतज्ज्ञातं यस्योक्तयोगानामन्यतमो योगो न भवति न चाष्टमस्य
न ग्रहयुनवीक्षितं तस्य द्वाविंशोऽद्रक्षाणां विषयपयोर्यो बलवांस्तदुक्तदोषेण मृत्युरिति ११ अथ यादृग्भूयो भ्रियते तदिज्ञानं

द्वाविंशः कश्चित्स्तु कारणं देखाणो नियनस्यस्तरिभिः त
स्यैवियपिभिर्वापवाभिर्याणस्वरुणैः प्रयच्छति ॥ ११ ॥

संयत्तविलेकनाह होरागणेशेति पुरुषस्यजन्मसमयेहोरायांलुनेयोनवांशकोभवाति तस्ययोगिपतिः ग्रहस्तेनयोनुत्ताराशिः सराशिर्यत्रस्थि
नदत्त्वर्थः तस्यग्रशैर्योग्याभूभिस्तस्याभूयोसिद्ध्यते तद्यथा सचेद्राशिद्वयेभवति तदाअधिकसंचारभूयोसचेद्राशिः भेयोभक्ति
नदत्त्वानिबूल्यसंज्ञेभूयो वृषभश्चेन्नदावृषभप्रचारभूयोभिशुनश्चेत्तदाग्रहे कर्कटश्चेत्तदाकूपेसिंहश्चेत्तदरण्ये कन्याचेत्तदाकूपे जुलाचि
नदावृषभग्रहे वृश्चिकश्चेत्तदाऽग्ने धन्वीचेत्तदाऽश्चित्राप्रभूयो संचारभूयो संचारश्चेत्तदाऽपुन कुंभश्चेत्तदागृहे मीनश्चेत्तदानुपदति येषांलुपन
नदत्त्वानिबूल्यसंज्ञेभूयो वृषभश्चेत्तदावृषभप्रचारभूयोभिशुनश्चेत्तदाग्रहे कर्कटश्चेत्तदाकूपेसिंहश्चेत्तदरण्ये कन्याचेत्तदाकूपे जुलाचि
नदावृषभग्रहे वृश्चिकश्चेत्तदाऽग्ने धन्वीचेत्तदाऽश्चित्राप्रभूयो संचारभूयो संचारश्चेत्तदाऽपुन कुंभश्चेत्तदागृहे मीनश्चेत्तदानुपदति येषांलुपन

र्थस्तिस्त्राशौचव्यवस्थितः तत्रयद्यनेनग्रहेणतत्स्युद्योगोपवासान् वृक्षतस्यचयाभूमिः ईदृशणारिर्योवातस्यपश्यति आदित्यहृणाद्यस्यवकाशेऽस्ति तत्तन्मन्त्राणि
 याम्भूमिरुक्तम तस्यांसांभिवनशरीरं अत्रचबहूभूमिंसंभवेग्रहबलादुक्तव्यान्ननुचग्रहस्यकाभूमिः उच्यते अहस्यालोयराशेर्वाभूमिः संवेति ननु
 राशिद्वयतस्यकाभूमिरित्युच्यते तत्रत्रिकोणराशेः संबंधिनीभूमिः तद्यथा आदित्यस्यासिद्धभूमिः अरण्यम् चंद्रमासः कर्कटभूमिश्च
 मस्यमेवभूमिरज्जीविकसंचारमदेशः बुधस्यक्वत्वाभूमिरनूपः जीवस्यधनुर्भूमिरन्ध्रपचारः शुकस्यसुलाभूमिः विष्णुभिः शनैश्चरस्यसुभाभूमिः
 ग्रहमिति केचिदत्रदेवालयेअग्निविहारस्त्रोशशरणसित्युत्कृताः स्युरित्यादिकस्यानभिच्छति एतच्चशोभनं यतः एतेषुस्थानेषुअग्निप्रयागादयः

होरानवांशकः सुक्तसमानभूमौ योगे सणादिभिरतः परिकल्प्यमेतत्
 ह्युसमं गच्छति वा शकुल्यः स्वशोक्षितोद्गुणितस्त्रिगुणः शतमेव ॥ १२ ॥ ॐ ॥

अथ तदिति एवमेतस्मादन्यात् परिकल्प्यंचित्यम् मोहस्त्विति यावद्वोलग्रस्यनवांशकाअश्रुदिताः शोषस्तेषांशानां सर्पाडितानां यावत्कालोभय
ति एतदुक्तमवति यावत्कालोलग्रादवशिष्टः पुरुषस्त्वज्जन्मविषयेभवति तावन्तस्तावत्कालमिति सचैष्टमराशिः यदि त्वेशेन स्वपतिने
किमोदहस्तदास एव कालोद्दिगणोक्तव्यः अथैव तस्माभिनासोम्यग्रहेण च दृष्टव्यं धनुषाकालोवक्तव्यः १२ अथ मृतस्य शरीरपरिणामाकारो
वक्तव्यः दहनेति निधनमर्षेण मेस्थानेद्येद्रैकाणोव्यवस्थितः तदशाच्छवपरिणामश्चित्तरीयः सच गणनफलादिष्वेष्टोद्देशाणोभवति
निराश्रितदहनद्रैकाणोऽधिदेशाणोभवति तदाभस्मत्पलेन परिणामत्यभिनादत्येव पापेद्रैकाणोधिदेशाणः अथ जलद्रैकाणोभवति तदासाह

शशिवोर्चोविच्छित्तल्यशनायादिति दिनकरः सूर्यः शशीचंद्रः अन्योः दिनकरशशिनोः मृधादोबलीवीर्यवान् तेनाधिष्ठितोयुक्तोऽस्य शोभोऽकाशा-
तस्यबोभापः स्थापीतस्ययोऽलोफस्तस्मादागतइतिवक्तव्यं तत्रसद्यदिदेकाणोगुरोः जीवस्यसंबंधीप्रकृति तदा विबुधलोकादागतइतिवक्तव्यं
अथैन्द्रशूरोरन्यतमसंबंधीप्रकृति तदापित्त्वलोकादागतइतिवक्तव्यं अथसूर्यभौमथौरन्यतमसंबंधीप्रकृति तदा तिर्यग्लोकादागतइतिवक्तव्यं
अथशनेन्यरबुधशौरन्यतमसंबंधीप्रकृति तदानलोकादागतइतिवक्तव्यं यस्मादलोकादागतस्तत्रापिअष्टमध्यमहीनलज्जानमाह प्रवरत्वादि
प्रवरयहस्यप्रदर्शितलोकात्तस्यजन्मज्ञानमाह यहस्तुगस्थः स्तोत्रशशिगतोप्रवति तदातत्रप्रवरः प्रधानमासीदितिविज्ञेयं अथोच्चसशि

गुरुरुद्रर्षीतशर्कोसूर्यभौमोयमज्ञौविबुधपितृतिरथ्योनारकायाश्चकुर्युः दि-
नकरशशिवोर्चोविच्छित्तल्यशनायादिति विज्ञेयं १४

च्युतोनीचमप्य तदातत्रासौमध्यमआसीदितिविज्ञेयं नीचस्थः निकृष्टः होतः एतदनुकेभ्राजन्त्यनिज्ञेयं १४ अथभूतस्यकागतिर्भीविष्यति
विदितानंमालिन्याह गतिरिति यस्यजन्मभिलभात्प्रकृत्सममाष्टमस्थानीभिरन्यानिप्रवति तस्यतत्कालीरुस्थानेअंशेद्रुषाणोवर्ततेतयोर्
वचिपतीनयोर्भेदेयाबलवांस्तस्य योलोकोभिहितः सएवगतिः एवंपुरंध्रअंशपइति तत्रनेनपुतेनगंतव्यमिति अस्तास्थितोवा अथ
सप्तममाष्टमस्थाननामन्यतमेस्थानेकाच्चिद्रहोप्रवति तदातस्यदर्शितलोकेतेनगंतव्यं अथलभस्तप्तमस्थानांद्रस्थान-
नांस्त्वत्वासाचहर्षिप्रवति सोऽथेकस्मिन्पिह्मादयोग्रहप्रवति तदातेषांग्रहाणांयोबलवांस्तस्ययः प्रदर्शितोलोकेस्तिनगंतव्यमिति नन्वस्त

स्थितोवेति केशिद्धलुक्तं तत्र सप्रपस्थग्रहणं कृतं तत्पश्चात् सप्रस्थोपि स्वांगतिं नयतीति किं व्याख्यातं उच्यते अस्ति स्थितो वेति वाशब्दश्च
नैव न केवलमस्ति स्थितश्चकारादिपुरुषग्रह्येति केचिदस्ति स्थितं ध्वेति पठति तथाच स्वल्पजातके उक्तं स्मरणि नृतिर्यद्भारवान् गुरु रुद्रुपां ता
वान् यवाज्ञयौ रिपु रंध्यं शक्रपानयंति चास्ता रिनि यनस्थाः गुरु रंथेति अथशब्दः पादपूरणार्थे यस्य जन्मनि गुरुल्लहस्पतिर्लभ्यादिपुस्था-
नैषष्ठे भवति केन्द्रेषुवा छिद्रेषुमेवास्य च स्वोच्चस्थः कर्षते भवति तदेकोयोगः अथवात्येभवेन मीनराशाबुदयति विषग्रगते तत्र च गुरुवज्जं

गतिरपि रपुरं ग्रन्थं शपोः स्तुत्यतो वा गुह्यं रथि पुरं कंदु छिद्रगः स्वेच्छं संस्थः उ
दयति प्रवनेत्येसोम्यभागे न्वमोक्षो भवति यदि बलं न प्राप्तिस्तान्त्रशेषाः १५
इति स्रुहज्जातकविद्वत्तौ नैर्याणिकाः ध्यायः पंचविंशतिः समाप्तः ॥ २५ ॥

शेषाग्रहा अन्ये महाबलेनवीर्येण प्रोद्दिश्यतावर्जिता भवन्ति तदा द्वितीययोगः अस्मिन्योगद्वये जातस्य गोक्षोभा विध्यतीति वक्तव्यं उदयति भवनेत्ये
सोऽस्य भागे च गोक्ष इत्यत्र च करो वा शब्दस्यार्थे यथा पुरुषस्य जन्मकालग्रहशात गतिरुक्ता तथा भरणकालग्रहशादौ गतिर्वक्तव्या यस्मा
तु सत्यज्ञातके उक्तं षष्ठाष्टमकुट्टकगोसु रुद्धिद्रवति मोनलमेवा शेषैः स्वर्गैर्जन्मानिमगणे वा मोक्षगतिमाहुरिति १५ इति श्रीभट्टोत्पलवि
रचिते ताराबुहज्जातक विष्टोनेन र्याणिकाध्यायः पञ्चविंशतिः समाप्तः २५

अथनष्टजातकाध्ययैव्यारव्यायेत तत्रादावेवप्रस्तितात्तज्ञानमिद्वज्याह आधानेति यस्याधानकालोज्ञायतेतस्याधानकालात् पूर्वमेवजज्याव्यानम्
तत्कालाद्धिदुसहितइत्यादिनाजन्मकालश्चव्याख्यातएव एवमाधानजन्मकालयोरपरिवोधेअज्ञानेसति संपृच्छतः प्रपुः विलग्नमालग्नजन्मवदेदूया
तु धेक्कत्रेणमसापृच्छति तस्ययदिपूर्वार्द्धप्रथमहोराभवति तदाप्रपुः भानावादित्युदगतेउत्तरायणस्येजन्मवक्तव्यम् मकरादिराशिषट्स्वेजातइत्यर्थः
अथलघ्नस्यापराधेद्वितीयाहोराभवति तदाप्रानोदस्निगतेदस्निणायनस्येजन्मवक्तव्यं कर्कदादिराशिषट्स्वेजातइत्यर्थः तथाच आधानज
न्मनीयस्यनविज्ञायेतदेहिनः जन्मसंपृच्छतस्तस्यप्रश्नलगाद्विभिर्देशेत् १ अथवर्षलुज्ञानमुपजातिव्याह लघ्नत्रिकोणेष्विति त्रिभागेर्देक्षणेः लघ्नत्रिको

अथनष्टजातकाध्ययभारंभः आधानजन्मापरिवोधकालेसंपृच्छतो जन्मवदेद्विलग्नान् पूर्वापरार्धेभवनस्यविं
द्याद्धानावुदरदस्निगतेप्रस्तिताम् १ नेषुप्रश्नमपंचमनवमस्थानेषुगुरुजीविज्ञेयः तद्यथा प्रश्नलघ्नस्ययदिप्रथमदेक्षाणोभवति च
दायएवलघ्नराशि- तत्रस्येगुरोजन्मवक्तव्यं अथलघ्नस्यद्वितीयोदेक्षाणः तदालग्नः पंचमोराशिस्तत्रस्येगुरोजन्मवक्तव्यम् अथलघ्नस्यतृतीयोदेक्षा
णस्तदालग्नघोचनवमोराशिस्तत्रस्येगुरोजन्मवक्तव्यम् एवंकृषोचिन्मतं अथान्येषामतम् यथाप्रश्नलघ्नस्ययदाप्रथमोदेक्षाणोदयोभवति तदाल-
घ्नराशितोयावत्संख्येराशोहहस्मतिस्तिष्ठति तावत्संख्यानिप्रपुर्वर्षाणिवक्तव्यानि अथलघ्नोद्वितीयोदेक्षाणस्तदालग्नस्यचमराशितोयावत्संख्ये
राशोहहस्मतिर्भवति तावत्संख्यानिप्रपुर्वर्षाणिवक्तव्यानि यदालघ्नस्यतृतीयोदेक्षाणोभवति तदालग्नान्नवमराशितोयावत्संख्येराशोहहस्मति
र्भवति तावत्संख्यानिप्रपुः वर्षाणिवक्तव्यानि एतद्कारणान्नवराशेभन पूर्वव्यास्थानमेवज्ञेयः अस्याद्यवनेश्वरः देक्षाणलघ्नमेकमनस्तुराशोशुरुर्विल

यादित्रिकोणेष्वपि समुद्रवेत्तद्रवनक्रमेण स्वाच्चरिभादृष्टगतिप्रगण्यात् यद्यप्यत्र सामान्येनोक्तं त्वहस्यतेरवस्थात्रं तथाचद्वादशभागक्रमेण प्रतिशरीरं
तदृष्ट्या यदि मन्मलमस्य प्रथमद्वादशभागो दयो भवति तदालयस्थे जीवे ज्ञातः द्वितीयद्वादशभागश्चेत्तदालयाद्वितीये गुरो ज्ञातः एवं तृतीयोद्वादश
भागो दयेत्तृतीयादिषु स्थानेषु ऊढ्याम् विकल्प्य वर्षाणि विधेयानुमानो देवं ब्रह्म तेन रवस्थानं ज्ञात्वा तस्य एव योनुमानात्तस्या दृतिशरीरमेवैव वर्षाणि विक
ल्प्य वयः समार्णवुद्वादशमुद्वादशं वर्षेषु विकल्पना कार्या किमस्मिन्नेव भ्रमणपरिवर्ते ज्ञात राशेः ब्रह्म तेन रवस्थानं मभूदुत द्वितीयउत्तृतीयादि
षु एवं तस्या दृतिमेवैव स्थवयेनोमानवक्तव्यं यत्रद्वादशं वर्षेषु भ्रमति भवति तत्र पुरुषलक्षणोक्तं न दृष्टा विभागे नद्वादशं वर्षेषु परिक्क-

लघुत्रिकोणेषु गुरुस्त्रिभागेर्विकल्पवर्षाणि वयोभुमानाव

लब्धयन्त्रसंज्ञां संपादयन्तं तत्तथा च पुरुषस्य लक्षणोपपद्यते पादौ सगुल्योऽथ मंदिष्टं ज्योतिर्यत्तु सज्जनुवन्त्रं मेद्रोरुमुष्माच्च ततस्तृतीयं नाभिं
कारिचे विवृणुयामाहुः उदयं कथयति पंचमं त्दरयषष्ठमथ स्थानान्वितं अथ सप्तमं शज्जनुणी कथयत्यष्टमोष्ठकंधरे नवमं यने च सस्युणी सलला
देदशमं शिरस्तथा अश्रमे सप्तशमं दशाफलं चरणयोः शुश्रूषे शुश्रूषो भनमिति किं त्वत्र विंशत्यधिकं वर्षशतं यस्य जन्मनोतीतं तस्य नष्टजातकृषवर्षज्ञा-
नापाय एव नास्ति एवं वर्षेषु ज्ञातेषु फलज्ञानमाहः ग्रीष्मोर्कलग्रइति येन लग्नेन मघाशुक्लं ति तत्र चेदर्कः सूर्यः स्थितस्तद्द्रष्टाणो वालयेतदा ग्रीष्मे
जातइति वक्तव्यं कथितास्तु शेषैरीति शेषैरेत्यञ्जं द्वादशभिर्गर्हैर्लग्नस्यैः क्रतुः पूर्वमेव कथितउक्तः द्रष्टाणैः शिशिरादय इत्यादिना ग्रंथेनोक्तः

तत्र यदाशनेऽग्रे लभ्यते तद्देष्काणोवातदशि शिरज्जात इति वक्तव्यं एवं शक्तेरुलभ्यते वा तद्देष्काणो तदावसंतेजातः एवं भौमो योऽपि एवं भौमवत्वाव
पि चंद्रोत्पद्यते तद्देष्काणे वा वर्षासु धृशदि जीवि हेतुमदिति यदा बहवो लभ्यन्ताः भवन्ति तदा तेषां मध्ये यो बलवान् तदुक्तं ते जात इति वक्तव्यं अथ न
कश्चिद्विदिलगता भवति तदा तस्य स बंधो देष्काणो दशो भवति तदा तदुक्तं ते जात इत्येव वक्तव्यं अन्यायनतां हतुर कंचारादिति अन्यस्मिन् यने
न्यस्मिन् तत्तत् कंचारादहः अन्यस्मिन् यने तदयना संभव्ये हतुर न्यो भवति तदुक्तं चारवशेन वक्तव्यं एतदुक्तं भवति सौरिणमनिन क्रतुर्वक्तव्यः
ननु बंधो देणयथा शिरज्जाते मकर कुंभयो रन्यतमेशोऽस्य स्यावस्थानं ज्ञेयं एव शेषराशिष्वप्युक्त्यं अनेन लौकिकश्चाद्रमा सोमि राहो भवतीति २

ग्रीष्मोर्क्त्वमेकथितास्तु शेषे रन्यायनतां हतुर कंचारात् २ चंद्रज्ञजीवाः परिवर्तनीयाः शक्रा
रमंदैरयने विलोमे देष्काणभागे ग्रथमेतु पूवा मासोऽनुप्राताच्च तिथिर्विकल्प्यः ॥ ३ ॥ छ ॥

अथ यने विलोमे ग्रहपरिज्ञानं मासपरिज्ञानं चंद्रवज्रयाह चंद्रोति अयमेव लोभे सति चंद्रज्ञजीवाः शक्रारमंदैः परिवर्तनीयाः शशिबुधशुक्रः
सितभौमशनेऽग्रेः अयनव्यत्यये मासे सति परिवर्तनीयाः व्यत्ययेन व्यवस्थायाः एतदुक्तं भवति यद्युत्तरायणे जाते माहदुक्काले ज्ञातस्त्वावसंतेजात इति -
वक्तव्यम् वं द्राच्युक्तेणात्र परिवर्तितः अथोत्तरायणे शरदि मासायां योषे जातः दक्षिणायने योषे जाते शरदि जातः अथ बुधो रविभौमयो रपव
र्तितौ रविभौमो बुधेन च उत्तरायणे हेतुमते जाते शिरज्जातः दक्षिणावने शिरशिर मासे हेतुमते जातः इति वक्तव्यं अत्र जीवयंदो परस्परमपवर्तितौ एव बुध
तो ज्ञाने मासज्ञानमाह देष्काणभागादिति प्रश्नलभ्यो देष्काणो वर्तते तस्य च देष्काणस्य थिरप्रथमभागे वर्तते तदा ज्ञाते तीर्थे ये मासि जातः इति वक्तव्यं

चतुस्तस्यगुरुस्यैदिदिकान्ततदा तस्यादादित्यादिनप्रमाणं कार्यम् अथयज्ञौजन्म तदायज्ञिप्रमाणं तत्रप्रयत्नं यस्यात्स्मिन्काले स्रवंतं यथाशु कालेनेति
 भातः इत्यर्थः यदिगुरुस्यदिवाजन्म तदादिनप्रमाणेन यदारात्रौतदाराभिप्रमाणेन कालात्तल्लगुक्तचषकानां गुणनां ह्युत्पत्तयेवल्लगुत्पत्तये देवता इत्युक्तं
 प्रमाणेन प्रमाणपदत्वाभावेत्यां तावताकालेन गतेन दिनस्यरात्रेर्ब्रह्मवक्तव्यं एवंलगुप्रमाणैः क्रमशः परिणामावेत्या समयः विकल्पाविकल्पनीया
 अर्थोत्प्रेरणमासज्ञानपिद्वयज्याह केचिदिति केचिदाचार्याः शशांकाभ्युपिताचंद्रगुक्तान्नवांशाच्छुक्लातसंभासं कथयति प्रत्यक्कालेयस्मिन्नकांशे
 केनवमेशेचंद्रमाप्रवति तमपिनवांशं क्रियापरिकल्प्य तस्मिन्नवांशे केनवमेशेचंद्रमावस्थित इति चंद्रनांशाकगंतनक्षत्रगन्धेव्यप

यथारिराशौ
 नाचषकाः
 मे २०० मी.
 वृ. २४० कुं.
 मि. २०० म.
 कृ. ३२० य.
 मि. ३२० कृ.
 कु. ४०० कुं.

केचिच्छशांकाभ्युपितान्नवांशाच्छुक्लातसंभासं कथयंति मासं लग्न
 त्रिकोणोत्तमवोययुक्तसमोच्यत गालभनादिभिर्वा ॥ ५ ॥

नक्षत्रशक्लान्तं संज्ञकमासितस्यजन्मवक्तव्यं अत्रयस्यनक्षत्रस्यशक्लान्तं संज्ञकमासोनास्ति तस्यबृहस्पतिचोक्तविधिना शक्लान्तं संज्ञकमासः
 परिकल्प्यः तत्रोक्तं नक्षत्रेणसहोत्पन्नमस्तवायेनयातिस्मरमंथी तस्मिन्नवक्तव्यं वर्षमासं क्रमेणैव वर्षाणिकान्तिकादीन्यां यथा इदानीयोग
 ज्यानि क्रमशस्तिभ्रंतु पंचमसुपंत्यं त्यं त्यं चयद्वर्षाभिति तत्रचंद्रमायादिदृष्टमनवांशकेतन्नवांशाकसप्तकस्यार्वाप्रवतितत्कालिकेमासि आत
 इतिवक्तव्यं अथदृष्टमनवांशाकस्योद्धंभवति मिथुननवांशकेतन्नवांशाकषट्स्थकैरूपदाचंद्रमाप्रवति तदाप्रवर्षीर्षेयासिजात इतिप्रक
 तम् अथदिवाजन्मशकेतन्नवांशाकषट्स्थोर्ध्वं चंद्रनांशाकैर्दृष्टमनवांशाकैः पंचकस्यार्वाप्रवतितत्कालिकेमासिजात इतिप्रकृतं अथदृष्टमनवांशाकैः

चयवेन्यरः भासेलुशरूपमितिपत्यतेपूर्वशशीयध्वबलोदशाहे तथाच यद्राक्षिसेंशेतीतांशः मध्यकालेनवांशके स्थितस्तद्राक्षिगः पूर्णोपस्थिभावावि
 दभाइ जन्मभासः सभिर्देहः पुरुषस्यवृष्टः कृष्णपस्माति कोभातोज्ञेयोत्रतुविपश्चिन्ता लघुत्रिकोणेत्यादि लघुस्वप्रथमलघुस्वत्रिकोणकोणोदय
 वममन्वययोर्भास्यस्तत्कालपुत्तमेनप्रधानवीर्येणबलेनपुक्तस्तद्दराशिः प्रोच्यते कथ्यते यस्मिन्नाशौगतेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं तस्यावयवैर्न
 रः होरादिवीर्याधिकलघुभाजिस्थानत्रिकोणेशशिनोविधार्य अंगालभनादिभिर्वा कालांगानीत्यनेनप्रदर्शितोयः कालपुरुषस्यामविशामस्कोदा
 लभनाहानेनेविधनास्मदुस्प्रशतः यदेवकालपुरुषस्यांगस्प्रशतितत्स्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं आदिग्रहणात्पाण्युक्तमत्वदर्शनमवयवेयुहते

यावान्गतः शीतकरोविलमाचंद्राद्देत्तावतिजन्मराशिः मीनो
 दयमीनयुगमदिहृभस्याहताकाररुतेश्वचित्यम् ६ ७

अथप्रकारांतरणजन्मराशिज्ञानमिद्वज्जगह यावामिति विलमाहृच्छालग्राच्छीतकरम्यंदोयावागगतोजन्मराशौव्यवस्थितस्तस्याद्यस्तावतिराशिः त
 नस्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं मीनोदयेयादिमीनलघुगतोभवति तदामीनयुगमेवप्रदिष्टमुक्तं मीनस्यचंद्रमाइतिवक्तव्यं ननुदर्शितविचिन्ना राशिर्लोक
 प्रकरोयत्रभासोभिन्नरूपस्तत्रकोवक्तव्यइत्याशंक्याह भास्याहताकाररुतैरिति यस्मराशेः संबंधिप्रक्ष्यद्व्यंतस्मिन्काले कृत्रिममानीयते तदाका
 न्मयमस्थिदृश्यते यथाभाजोरादिदर्शनेमिहोमहादिदर्शनेदृषदित्यादि अथवाराधयुक्तपुरुषस्यहृष्ठाथवारुतेनकस्यराशिसदृशप्रतिबिम्बोस्तंशब्द
 क्रियतेतवस्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं ६ ७ ॥ ७ ॥

श्रमशोः एतन्निर्वाणं च देयं एवं हत्वा यदुवागवदेवोदवशोऽभिप्रायः तदुवागवदेवोदवशोऽभिप्रायः तदुवागवदेवोदवशोऽभिप्रायः
 शो यदेतत्तन्मिमांसायां प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः
 निमित्तस्य च सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः
 सम्यग्भिस्मिन्नेन प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः
 चोदकं तेनैव प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः सगमस्य प्रपत्त्यां चोपायः

ससाहंतेभिर्भूयान्माजितशेषमुसं दत्वा यवानविशोऽथनवा यवास्मात् एवं कलत्रं सहजात्मजं शत्रुभो
 म्यः यष्टुवदेदुदयसाशिवशनेषां १० वर्षं तु मासतिथयोद्युनिशंस्तुडनिवेलोदयेत्स नव मासाविक
 ल्यनाः स्युः मूयादशादिगणिताः स्वविकल्पमक्तादूर्धादयो नवकृदो नैविशो यनाभ्याम् ॥ ११ ॥

गुणाः चतुर्थे पंचगुणः कार्यः यत्कृत्तं मूयोदशादिगुणिताः पुनरीपदशाकाष्टमाभिपयैर्युगनीयाः तवस्तिस्मिन्नाशितुस्वेप्रारवन्वदनीयशो
 धनेकृत्वा स्वविकल्पे भागमपत्त्यां वाषवां दयोऽयोः ११ अथनवायते कस्मादांशः कस्यानयनं कार्यं तदुष्टुप्रयेणाह विज्ञेयादशाके षड्वाद्वादि ७
 नवद्वयवर्चनं बहुधोपयोगितात्कृतं यदुक्तं स्वविकल्पमक्तादूर्धादयो नवकृदो नैविशो यनाभ्याम् ॥ ११ ॥
 र्मयोग्याः सर्वे भावाणि ततोदशागुणस्वपुत्रकृत्वा स्वपरमायुषां विशात्यधिकेन वर्षं यतेन भागमपत्त्यात्कृतं तदुक्तं स पतस्वच

धिसंरक्ष्यानवर्तते तस्यैववर्द्धिभागमपहतलक्ष्मसंरक्ष्ययानत्रयोंकोवशिष्यते तदंक्षसमे शिशितदारभ्यतो जातइतिवक्तव्यं तस्यैषतु पात्रसंभ्रजान्तरं
 भागमपहतलक्ष्मयोंकोवशिष्यते तदाज्ञातवैप्रथयेयासिजातइतिवक्तव्यं अथइत्यन्यमवशिष्यते तदाहितेयेवासिजातः एवंहस्तदक्षसुधा इति
 योकोवशिष्यतः यस्यविंशत्यधिकद्विंशतादव्यधिकंजन्योतीतं तस्मिन्सजातकशोभापायएवमस्ति अष्टकेषित्वादि योसावष्टदतोत्रयिष्य
 त्सप्तद्विंशत्यस्यक्रमेयोन्यस्यपक्षसंरक्ष्ययाहाभ्याभागमपहतलक्ष्मयोंकोवशिष्यते तदात्राहूपसेजातइतिवक्तव्यं नदिचिदवशिष्यते तदा
 तस्यैवविंशतिसंरक्ष्ययापंचदशभिर्भागमपहतलक्ष्म योंकोवशिष्यते तदंक्षसमानेतेथोजातइतिवक्तव्य एवंहस्तदक्षगुणः कर्मयोग्येराशिरास्यः १२

विंशत्यादशकेषब्दाक्रममास्मास्तथैकव अष्टकेषपिमासाद्धीस्त्वययद्यतसास्मृतः १२
 दिवारात्रिमस्तित्चनसूत्रानयचतथा सप्तकेषपिवर्गेषुनित्यमेवोपलक्ष्येम् ॥१३॥

दिवेत्तरादि योसोसप्तद्वितोराशित्त्वययवेदवनवक्रवानविशोधनेहृत्वातत्कर्गयोगराशिस्थापयेत् तस्यदिवात्रात्रिसंरक्ष्ययादास्यं भागमपहतलक्ष्मयों
 कोवशिष्यतेतदादिकसेजातः यानिदिचिदवशिष्यते तदासोनेजातइतिवक्तव्यम् योसोसप्तद्वितोत्रयिष्यस्तत्त्यनस्यत्रसंरक्ष्यया सप्तविंशत्यामसप्तद्व
 त्मयोगेषोवशिष्यतेतदंक्षसंरक्ष्येभ्यिन्यादितत्कारभ्यजातनसंभ्रइतिवक्तव्यं अस्वकर्मणः पुनरपिधावनस्यधानयनस्यव्याहृत्योपयेतिभिल
 व १३ इत्येत्तरादि यस्मिन्दिनेपुष्टस्तजन्मक्रमतद्दिनमभाषंक्षदिकर्तव्यं रात्रौनेचदक्षविंशकाण ततः पुनराणस्यतथेतरेत्रयिष्य
 यातेनत्रात्रिमभाषेनभागापहतलक्ष्मयोंकोवशिष्यते तस्मिन्नालोदिनगवेषाचिगतेषातस्यजन्मवक्तव्यं अथविंशतिभित्यादि अष्टकाद्यं सप्तद्व

[illegible]

रक्तं बराभूषणमक्षयिचिं ताकुं भास्वतिर्विजिसुखीत्वषान्तो एकेन पादेन च मे षमथ्येद्रुक्ताणरूपं
यवनापदिष्ट २ क्रूरः कलासः कुपिलः क्रियाशीलं भयवतोभ्युद्यतदुहस्तः रक्ताक्षिप्रकृत्वाणि
विभक्तिचोमेवतृतीयः कथितस्त्रिभागः ३ कुचितलूनकत्वाथतद्दादगपदास्त्रिंताशमन्वि
त्ता आभरणान्यभिवाच्छतिनारोरूपीमुदवृषभप्रथमस्य ४ क्षेत्रान्यग्रहयेषुकलाशाला
गलेसशकटकुशलम्ब स्क्थसुदुहतिगाणीतुल्यस्फुल्लराजवदनामलवासाः ॥ ५ ॥ अ॥

कुटिमाः नृनाः कचः केशार्थस्थाः कुटिलछिन्नकेशा घटं दहा कुंभसदृशोदरी दग्धकन्या दधितरिपासार्षां अश्वमेधोयजेते त्रिंशंवस्त्रम्
आभ्रदण्डाग्निं क्षुपणानिअप्रिचुं चति साचनरीस्त्री दंक्षुषमथमस्यदेक्षाणस्यस्वरूप एषः स्त्रीदेक्षाणः समिद्रुह शुभ्रसप्तदश ४ पृ
श्वरुपिदितीत्यदेक्षाणस्यस्वरूपं स्त्वयातकाह सोचमन्येव स्वेवंकेदारः धान्याभिशालयः गृहं वेधमपेयुः गोः कस्य गीज्ज्वाद्यनृत्य तेरवन्नित्र -

कृष्णोद्दिग्द्वारमण्डपः पंक्तिः तंमलेहोत्तमशङ्कदेवाकृतसहितेकुमालः शिखितः गोपमिमुल्यं वृषभसदृशं स्तंभं कृद्गुदमुदरहितं भारयति स्तम्भकः कृष्णः
अजकन्दः कृष्णवक्रः मलकासाम्भिलिनांबरः रघोन्नरे कृष्णः चतुष्पादे कृष्णोऽधुना कृष्णः ५ अथ वृषभतीये कृष्णस्य स्वकृष्णोदोभेदे जातः द्विप
सुप्रकाशयति द्विपस्य कृष्णोभयाशरीरोहस्तिमुल्यवेहः नृपुनः हस्तिशरीरः पांडुरदंष्ट्रः येन दंतवः शरभसमाधिः कुहलादेवभुजः शरभस्य दंष्ट्रः
दः पिंगलसूतिः कपिलदेहः अविः प्रसिद्धः मृगभारण्यपशुः अविमृगलोभाय व्याकुलचित्तयस्य अयं वृषभवनस्य वृषभशोः मातगतस्तत्तत्तत्तत्तत्
स्काणः चतुष्पादः सौरसक्तश्च ६ अथ भिशुनस्य प्रथमदंष्ट्राणस्य स्वकृष्णज्ञानं वसनं विलेकेनाह सूच्याश्च भिति नारीस्त्रीसूच्याश्च यं कर्मसीन

द्विपसुभक्तयः पांडुरदंष्ट्रः शरभसमाधिः पिंगलसूतिः अविमृगलोभाय व्याकुलचित्तयस्य वृषभवन
स्य प्रातुभक्तयम् ६ सूच्याश्च यं सभाभिवांछनिकर्मनारीस्त्रीसूच्याश्च यं कर्मनारी
हीनमजोऽक्रितसुजासुभक्तौ त्रिभागमाद्यत्तरीयभवनस्य वदति तस्माः ७ श्रीगजानन

नक्षत्रांसम्यगाभिवांछति इति रूपाभितासुररूपा अभरणकार्यं भूषणकर्मेणि कृतकमदरो अभिलाषोऽप्यद्याया हीनप्रजा अप्यस्य रित्तं उक्तिं सुम
ध्वं कद्वी कृतमवीसार्तवाक्यभातीवा तृतीयभवनस्य भिशुनस्याद्य प्रथमं त्रिभागं देहाय तस्याः पंडिताः प्रवदति च यद्यति रूपाभितासुररूपा
सक्तम् ७ अथ भिशुनद्वितीये कृष्णस्य स्वकृष्णज्ञानं वसनं विलेकेनाह सूच्याश्च भिति नारीस्त्रीसूच्याश्च यं कर्मनारी
सुप्पाच्यारहस्तः शृङ्गेण भियः शरास्त्रधारी वांछतः शराः काडानि सान्ये वास्त्राणि तद्वत्तणे श्रीलंयस्वेति वारुजानेनेपि विमृष्टाश्च यं कर्मनारी

क्रीडा आत्मज्ञापुत्राः अलंकरणभाषणं अर्थोक्तिं एषासंबन्धिनीचिंताकरोति अथमिथुनस्यराशेर्यथेद्वितीयदेकाणद्वत्यर्थः एकनक्षत्राणः सायुधः
 रवगदेकाणः शक्रसक्तश्च ८ अथमिथुनस्य तृतीयेदेकाणस्वरूपंस्वामतयाह मक्षितइति क्षुषितोलहतः करुणवत्समुद्रस्य बहुरत्नः प्रभुदक्षिणि
 मृगशरायानं कवचसन्नाहः एतौबदोऽंशितोयेन सधनुकः चापयुक्तः नृतेवादितेवाद्यविषये कलासूचिभिः शोभासुविदात्तज्ञाः काव्यकल्पश्रुतः का
 व्यकर्मकार्यनत्करोति एषामिथुनस्यराशेरवसानेत्तृतीयेदेकाणेद्वत्यर्थः एषः नरदेकाणः सायुधः सौरसक्तश्च ९ अथकर्कटपूर्वस्यस्वरूपं

उद्यानसंस्थः कवचीयनुष्मान्शरोरुश्च धारीगरुडाननश्च क्रीडात्मजात्लंकरणार्थचिंतां करोति मध्येमिथुनस्यसप्तोः ८
 मृषितोवरुणवद्बहुरलोबद्धत्वेणकवचः सधनुकः नृत्तवादितकलासूचिविद्वान्काव्यहृन्मिथुनराश्यवसाने ९ य
 त्रमूलफलमृदुपकायः काननेमल्यगः शरभांश्विः क्रोडमुल्यवदनोहयंकृतः कर्कटेमृथमरुप्रभुश्रुति १० पद्यान्वि
 ता मूर्धनिभोगियुक्तारुन्मीकर्कशारण्यगताविरौति शारवापलाशस्यसमाश्रितान्चमध्यस्थिताकर्कटकस्यराशोः ११

गमयाह पञ्चेति पञ्चानिमृत्तानिफलाग्निचिबभर्ति धारयति द्विपक्षायोहस्तिमदशशरीरः काननेमल्यगः मलयध्वदनवृक्षः तमोपगतः स्थितः शर
 भांश्विः शरभमदशपादः क्रोडः स्फुरस्तत्तुल्यवदनः तत्सदृशकवचः हयकंठोः मृगवीवः कर्कटेकर्कटराशौ मथमेदेकाणस्वरूपं सुशक्तिकथयति
 एषदेकाणश्चतुष्पाच्चंद्रसक्तश्च १० अथकर्कटद्वितीयदेकाणस्वरूपंभिमंदकज्याह पद्यान्वितेति रून्मीकोविन्पूर्येनिशिरसिपद्यैः कप
 तुरचित्तामृजिता भोगियुक्तासप्तो कर्कशाकर्कटिनयौवनोपेता अरण्यगताएकांतस्थिता विरौति आक्रोशयति पलाशवृक्षस्यशरवांलतासभा-

नचतुषद्वेष्टाणः सायुथोजीवसक्तश्च १४ अथसिंहतृतीयस्यस्वरूपपञ्चाविकथाह क्रशाननर्ति क्रसः आप्णोफ सावननः क्रसस
 दृष्टवक्रः वानरतुल्यस्वहः चानरेणकपिन्नाहुल्यासदृशाचिदास्वभावेयस्य दंडआसुध फलंआस्यादि आभिषेयासंख्यमर्तिधारयति दूषवीदीये
 म्मायुः मनुष्यः पुस्तपः कुटिलैः केशैर्मूर्खैर्जैर्युक्तः मृगेश्वरस्वसिंहस्यात्यगस्थिभागः एषनरदेष्टाणः चतुषद्वेष्टाणः सायुथोभौमसक्तश्च १५
 अथकन्यापूर्वस्यस्वरूपमुपज्जातिकथाह पुष्यप्रपूर्णेनेति कन्याकुमारीपुष्यप्रपूर्णेनकुसुमपरिश्रितेनकुसुमपलमदिगैरतिमलेपितैः

अस्मान्नोवावरतुल्यचेष्टेविभर्तिदंडं फलुमाभिपंच दूर्चमिसुष्यः कुटिलैश्चकेशैर्मृगे
 श्वरस्यास्यगतस्त्रिभागः १५ पुष्यप्रपूर्णेनयदेनकन्यामलप्रदिग्धावरससृतांगी च
 कन्यासंयोगमभीष्टमानागुरोः कुलंवाञ्छति कन्यकाद्यः १६ पुरुषः प्रग्रहीतलेखनिः
 इयामोवस्त्रशिराध्यायहृत् विपुलंचविभर्तिकसुर्गोमव्यासतलुश्चमध्यमः १७

अंबदेर्वस्त्रैः संहतांगी संहतावका वस्त्राण्यंबराणि अर्थीधनं एषांसंयोगमभीष्टमानावाञ्छमानागुरोः कुलंव्रजविगच्छति कन्यकाद्यः प्रथमदेका
 णः एषस्त्रीदेष्टाणेष्वेवमुपसक्तश्च १६ अथकन्यादितीयस्यस्वरूपंवेत्तालीयेनाह पुरुषोनरः प्रग्रहीतलेखनिः येनासराणिस्त्रिरथेतसादेखनिः इया
 मोवंबामवर्णः वस्त्राशिराः कर्पटसंघीभितमूर्खी कैचिद्वद्वशिसद्वतिषंति संघीभितशिराः व्ययव्यकृत् आयंप्रवेशचकरोति गणयतिविपुल-
 विस्तीर्णकार्मुकंधुविभर्तिधारयति रोमव्यासतलुः रोमशशरीरः एषमध्यमोदितीयदेष्टाणः सायुफ सौरसक्तश्च १७

नचतुष्वद्रेष्माणः सायुथोजीवसक्तश्च १४ अथसिंहतृतीयस्यस्वरूपमुपजातिकथाह क्रसाननशति क्रुक्षः प्राणीक्रसाननः क्रुक्षम
दृष्टवक्रः वानरतुल्यचेष्टः सानरेणकृपिनातुल्यासदृशान्वेष्टास्वप्नोयस्य दंडआयुध फलंआस्त्रादि आयिषंभासंक्षीबभर्त्तिधारयति क्रुक्षोदोप
श्मश्रुः मनुष्यः पुस्तकः कुटिलैः केशैर्मूर्खैर्जैर्युक्तः स्रग्भ्ररस्वसिंहस्यात्यगस्थिभागः एषनरद्रेष्माणः चतुष्वद्रेष्माणः सायुथोभौमसक्तश्च १५
अथकन्यापूर्वस्वस्वरूपमुपजातिकथाह पुष्पप्रपूर्णेनेति कन्याकुमारपुष्पप्रपूर्णेनकुसुमपरिशरीरेनकुसुमपल्लसितामलमरिगेरतिमलोपेतैः

क्रसाननोवानरतुल्यचेष्टोविभर्त्तिदंडं फलभाभिपंच क्रुक्षमिषुष्यः कुटिलैश्चक्रेशैर्मृगे
श्चरस्यात्यगतस्थिभागः १५ पुष्पप्रपूर्णेनयटेनकन्यामलमरिग्धीवरसहतागी च
रस्याथसंयोगमभीष्टमानागुरोः कुलंकाछतिकृत्यकाद्यः १६ पुरुषः प्रगृहीतलेखनिः
द्रयामोवत्त्राशिराध्ययायष्टत् विपुलंचविभर्त्तिकारुंरोमव्यासतनुश्चमध्यमः १७

अंबरेर्वक्ष्यैः संवृतांगी संवृतावयवा वस्त्राण्यंबराणि अर्थेधिपं एषांसंयोगमभीष्टमानावांछमानागुरोः कुलंजजनिगच्छति कृत्यकाद्यः अथमद्रका
कः एषस्त्रीद्रेष्माणेषुधसक्तश्च १६ अथकन्याद्वितीयस्यस्वरूपंवेसातीयेनाह पुरुषोनरः प्रगृहीतलेखनिः येनासराणिछिरच्यतेसादेखनिः श्या
मोवंध्यामवर्णः वत्त्राशिराः कर्पटसंशयितमूर्खो केचिद्वत्त्राशिराश्चित्पठति संशयितशिराः व्ययव्यकृत् आयंप्रवेशचक्ररोति गणयतिविपुल-
विस्तीर्णकर्मकुंभसुविभर्त्तिधारयति रोमव्यासतनुः रोमशशरीरः एषमध्यमोद्वितीयद्रेष्माणः सायुधः सौरसक्तश्च १७

अथ दन्तादौ कस्य दानमुपपन्नमिति दत्ताह गोरोगोरवर्णां संशोतायाणि यस्मिन् दुकूले प्रदोषेतेन शुभाच्छादित्वा केचित्तु दुकूलहस्तादिवर्तन्ति ससु
 श्रित्वा बल्यञ्चा कुंभोपदः कटच्छुर्दर्वोपमिष्टा ग्रहोपयोगिकं त्योहं भांडं तत्करे हस्ते यस्याः देवालये स्मरुहं स्त्रीयुवतिः प्रयतासमाहितासंभ्रमा
 मंभुसुदत्तावैदिकययंतिसुनयः कन्यात्मना स्त्रिभागाः तृतीये दक्षाणः एष स्त्रीद्विक्रयः शक्रः सक्तश्च १८ अथ सुलाद्यस्वरूपं वसंतविलेनेनाह चोप्यत
 रेति चोप्यतरे स्मरुवैद्ये यत्तत्पुष्यमसारकः समवस्थितस्तत्र गतः हट्टपुरुषो नरस्तुलावान् सुलाहस्तः विद्यमानस्तुलः उन्मानेन उन्मानेन सु-
 लादिके माने मानशब्देन कुलवौचतस्मिन्कुशलः तद्वत्तः प्रतिमानं येन द्रव्याणि सूवणरत्नाणि परिछिद्येते ते सुहस्ते यस्याः भांडं यद्व्यतीह

गोरौ स्तथोताग्रदुकूलगुप्तासमुच्छ्रिताकुंभकटच्छुहस्ता देवालये स्त्रीप्रयता प्रवृत्ता वदंतिकन्यां त्यगती स्त्रिभागाः १८ वीर्यं
 तरापणगतः पुरुषस्तुलावन्मानमानकुशलः प्रतिमानहस्तः भांडं विचिंतयति तस्य च सुल्यमेतद्रूपवदति यवनाः पुथम
 तुलायाः १९ कलशेषपरित्यज्य विनिः पातितुं समभीप्सति ग्रथसुखः पुरुषः क्षयितस्तद्विषयं कलशं कलशं तान्मनसि ति

लाधरमथगतः २० द्यते वस्य विचिंतयति आयाति तस्य भांडं स्येतन्मूल्यमिति तस्य च भांडं स्वचमूल्यं विचिंतयति एतद्यवनास्तुलायाः पुष्य
 मद्रक्षाणस्त्यरूपं वदंतिकथयति एष नरदेक्षाणः शक्रः सक्तश्च १९ अथ सुलादितरीयस्य स्वरूपं बोदकेनाह कलशमिति ययः पक्षी ययसुरकोप
 धाननः पुरुषः कलशकुंभग्रहोत्प्राविनिः पतितुं निर्विशेषं पतितुमभीप्सति वच्छति यतः क्षयितो सुसुखितः त्वेषकः पिपासितो वतः कलत्रं भाष्यं स
 तान् सुखान् यन्मन्त्रितेनेति मच्छति अभीप्सति अभिलषति स्मरतीत्यर्थः इत्येवं प्रकारः सुलाधरमथगतः सुलादितरीये दक्षाणाः एष नरदे-

विष्णोः स्वमेवैषाणः धर्मेभ्यस्तत्तद्व्य २० अथ तुल्यवीर्यस्य स्वरूपं प्रशस्येनाह विष्णोषयन्ति रत्नचित्रिते मणिभिर्विभूषितः वनेरप्येवमुवाच हरिणा च विष्णोषाणः
 वातुर्वचमिच्छति द्वाष्टशः काचमसौ वर्णीतूणं शरणं चर्यमानाहं ते च विभूषितधारयति फलान्यामिषं च मां सो विभूषितं मेरोमलुष्यो वानरस्य फलं च
 पौदे कस्तुं विषमिच्छिधारयति फलान्याम्यादीनि केचिदुल्लुख्यः किन्नररूपभृन्नरः इति पठति धनुर्धरः नापहस्तः किन्नरो देवयोमिस्त्वसुस्वः पुरुषः तुल्यव्या
 नेतुलस्य वृत्तीयदेवाणे यवैः पुराणप्रवर्तने रूदाहृतः कथितः मेरोमलुष्यो वानराकारोऽयं च वृषादे देवाणो बुधसक्तश्च २१ अथ वृश्चिकमध्यमस्वरूपमुक्त्वा

विष्णोषयन्ति स्मिन्निति रत्नचित्रितो वनेरमृगान्कांचनतूर्णवर्मभृत् फलाभिषं वानररूपभृन्नर
 स्तुत्यावसानेयवनेरुदाहृतः २१ वस्त्रेर्विहीनाभरणेऽवनारीमहासमुद्रांतसमुपैत कुलं
 स्थानस्युतासर्पनिबद्धपादामनोरमा वृश्चिकराशिपूर्वः २२ स्थानस्वरवान्यभिवाच्छति नारी
 भर्तृकृतं मुजगाहृतदेहा कच्छपकुम्भसमानशरीरा वृश्चिकमध्यमरूपमुशति २३ जातिक्वाह वस्त्रेति ना

रा स्त्रीवस्त्रैरंबोरस्ताथाभरणैरलंकरणेऽविहीनावर्जिता महासमुद्रान्महासागरात् कुलंसमुपेत्यागच्छति स्थानस्युतास्वस्थानान् प्रप्राप्तसर्पनिबद्धपा
 दा मुजगमिष्यमिषितचरणामनोरमा चित्तानंदविधायिना चित्ताल्हादकरी वृश्चिकराशेः पूर्वः पथमे देवाणः एष स्त्री देवाणो व्यालदेवाणो भ्रौमसक्तश्च २२
 अथ वृश्चिकदिनीयस्वरूपं दोधकेनाह स्थानेति नारी स्त्रीस्थानस्वरवाभिभिवाच्छति भर्तृकृतं पतिनिभितं मुजगाहृतदेहा सर्पव्यासप्रसारा कछपः
 कुर्मः कुलोयटः तत्समानशरीरातनुस्वदेहा वृश्चिके मध्यमरूपं द्वितीयदेवाणामुशति कथयंति एष स्त्री देवाणो व्यालदेवाणः जीवसक्तश्च २३

अथस्त्रिभुवनं त्रीण्यस्त्रिभुवनं पुनित्वा यथाह सधुलचिपिदमिति सधुलविस्तीर्णं चिपिदं चपदं दूर्ध्वतुल्यं कच्छ पसदं शतं सुखं यस्य आत्मनो यस्य दूगो हरि
णः सुगालः कोसवसहः सुवरः एषां भौषकां भौषकां यलुयस्य चदनस्याकरस्य प्रदेशसु तस्मिन् स्थानमवतिरस्यति सच सुगतिः सिंहः अत्यमोक्ष-
त्रिभुवनं वहीत्य देवप्राणः एषः दूर्ध्वोन्नतः सिंहदेवप्राणः चतुषदं देवप्राणः चंदनसक्तश्च २४ अथयन्निपूर्वस्य स्वरूपज्ञानमिदं कज्जयाह मसुप्रविदि
ति मनुष्यावचनेन रक्तनः अस्मिन् मानकायः तुरगसदृशो देहः आयतं दीर्य धनुश्चापं गृहीत्वा आश्रयस्थः तत्राश्रयेतिष्ठति अतुपयोग्यमिति यदो

सधुलचिपिदं कूर्मं तुल्यवक्त्रं = सुमृगवराहस्तु गालभौषकां अवतिचमलयाकरप्रदेशं सुगति
रं त्यमातस्य ह्यस्त्रिभुवनं २४ मनुष्यावचनेः स्वसमानकयोधुलु विंरत्न्या यतमाश्रयस्थः कस्य
योज्यानि तपस्विनश्चरत्सपूर्वाधुलुषस्त्रिभुवनः २५ मनोरमात्त्वपकहमवर्णाभद्रासंभोवस्यति
मध्यरूपा समुद्ररत्नानि विषदृयति मध्यत्रिभुवनोऽधुलुषः यदिष्टः २६ पकरणादीनि यज्ञभाजानि स्तुतुस्तुवादीनि

तपस्विनः तपसाचरन्ति अवतिरक्षिवन् आद्यः प्रथमोऽधुलुषस्त्रिभुवनोऽधुनि देवप्राणः केचिच्चरन्तु पूर्वैति पठन्ति धनुषः दूर्ध्वस्त्रिभुवनः यश्च
देवप्राणः एषोः स्वसमानकायः नरदेवप्राणः चतुष्पात्सुधे देवप्राणः जीवसक्तश्च २५ अथयन्निद्वितीयावस्थस्वरूपज्ञानसुखं विदुः साह कजेष्ट
मिति मनेरस्माकित्तल्लादकारिणी चंपकं युषां विशेषः हेमसुवर्णं तत्सदृशवर्णं तत्समकातिः भद्रासने आसनाविशेषोऽस्ति तस्मिन् उपविष्टः स
अधुलुषः तत्राविशेषेण नाप्यत्यशोभनासक्तु इतरत्वा नि विषदृयंतीत्यविच्छति धनुषोऽधुलुषः तत्राविशेषोऽस्ति यद्विच्छदं

एषस्त्रीदेप्रप्रणोमोममक्तञ्च २६ अथयन्निवृत्तीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह कुर्त्तानिर्द्वावि नरोमनुष्यः कुर्त्तौदीर्यशमयः हारकंसङ्गर्षीचंपङ्कः लुप्यविशुद्धः
तदाप्रोक्तत्सदृशकृतिः तत्समानद्युतिः वरासेनेप्रधानासेनेनिषण्णः उपविष्टः दण्डरोदण्डहस्तः कौशेयप्रनिपट्टविशेषाणि उद्धृतेषारस्त्रीरः अस्त्रियस्य
नर्म नवमस्यराशोधनुषः तृतीयदेष्ठाणस्यस्वरूपएषनरदेष्ठाणः सायुधः अर्कसक्तञ्च २७ अथमकरप्रथमस्यस्वरूपंदोषकेजाह रोमनि रोमनि
रोमशः मकरोपमदंष्ट्रः मकरतुल्यदंष्ट्रः मकरोजलचरप्राणी स्वरस्यवराहस्य कायोदेहः तत्समानशरीरः तत्तुल्यतनुः योऽङ्गुलंयेनबलीबली
ते जालकः मसिद्धः येनपक्षिणोबध्यते बंधनमिगलादि एताविधारयति तच्छीलः रोद्रमुखोविक्रिताननः मकरप्रथमः मकरपदेष्ठाणः एषः पुरुष

कुर्त्तानिरोहादकृत्चंपकाप्रोवरासेनेदंडशेनिषण्णः कौशेयकान्युद्धृतेजिनंचतृतीयरूपंनवमस्यराशेः २७
रोमनिचिंतोमकरोपमदंष्ट्रः स्वरकायसमानशरीरः योऽङ्गुलकंबधेनशरीरोद्रमुखोमकरप्रथमस्तु २८
कलास्त्वभिज्ञाऽदलायताक्षीश्यामाविचित्राणित्वमार्गमाणा विमूषणालहृतलोहकर्णयोषामिदंलामकर
स्यमध्य २९

देष्ठाणः बंधनधारित्वात्समिगडः स्वरसमानशरीरः नस्वरः तस्यान्नचक्षुषाव शनैश्चरसक्तञ्च २८ अथमकरदि
तीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह कलास्त्वभिज्ञाऽदलायताक्षीति कलास्त्वभिज्ञाध्याप्रिमुख्येनजानाति अदलायताक्षी अदलंप्रथमपत्रतदला
यनेदीर्येअक्षिणीयस्याः सादीयेनेत्राचश्यामाक्ष्यामवर्णाविचित्राणिनानामकाराणिवस्तूनिचमार्गमाणा अभीसमानविमूषणेस्तद्वारेणरलहृता लो
हकृणीलोहयुक्तश्चोत्रा लोहाभरणकर्णयोरेयस्याः सायोषास्त्रीमकरस्यमध्योद्वितीयदेष्ठाणेभरिष्टउक्ता एषः स्त्रीदेष्ठाणः शक्रसक्तञ्च २९

नः निचं युष्मत्सं बलः कंबलसाहितः कोशकास्वसनः पट्टवासाः अजिनिन्वितः वृष्णापुगन्धर्मयुक्तः गृध्रैः पक्षीतचुल्यवदन्तः तत्समस्तस्यः स्व
दिगः कुम्भप्रथमदेकाणाः एषनरदेकाणाः सौरमन्त्रश्च ३१ अथकुम्भादितीयस्वरूपवैतालीयेनाह दग्धेशकृदेति शक्रदेगन्ध्यादग्धे अ
ग्निना प्रस्तीकृते सशाल्मले शान्मलदृक्षेः सहिते अंगनास्थीलो हान्याहरेते गृह्णाति कने अरण्ये मलिने न पट्टे न समले न वाससासवामाहृताः काले
भाडप्रमर्षे सुधिर्गतेः मत्स्यकागोपितैः उपलसिना केचिद्भंडैरागोपितैः परिसूर्णैरिति पर्वति मध्यमोद्दितीयदेकाणः एषस्त्रीदेकाणाः सन्निवेशे सुप्रसन्न

अथकुम्भतृतीयस्यस्वरूपज्ञानभिद्वकञ्जयाह श्यामयदिति श्यामः श्यामवर्णः सरोमञ्जवणः लोमशकणीः किरीटीमोलियुक्तः लङ्कवर्दीपञ्चकीं शिषो
सौवस्त्रनिर्वासः यथागुम्बुलः स्नेहः फल्लस्त्रमसिद्धमेवाभ्यादि एतैः सहभाण्डानिलोहव्यातिभिश्चितानि लोहससुक्तानि विभर्ति धारयति तानि च
संचारयति स्थानान् स्थानान्तरयति यदस्यकुम्भस्या तगतः तृतीयद्रेक्षाणः एषनरद्रेक्षाणः शक्रसक्तञ्च १३ अथमीनाद्यास्यस्वरूपज्ञियाह
ज्जयाह स्त्रुग्भाण्डेति स्त्रुग्भाण्डानि यज्ञोपकरणभाण्डानि सुक्तमौक्तं मणयः मसिद्धाः शरवः मसिद्धएण एतैर्भिञ्जयेरीक्षतेः व्याख्येयैरेतेषां
स्य आकुलकरः सविभूषणः साभरणः भार्यजाया तद्विभूषार्थमलंकरणार्थमपांभियानंसुदंनवाप्लवति नोस्थोगच्छति केचिन्महाणवंचनव

श्रयाभिः सरोसम्भ्रषणः किरीटीतत्वम्प्रनिर्णयसफलैर्विभर्ति भांडानिलोहव्यातिभिश्चिन्तानिसंचारयंत्यत्यगा
तोयदस्य '३३ स्वरुभाटसुक्तामणिशरवमिन्धेव्यास्त्रिसहस्तः सविभूषणञ्च भार्याविभूषणैश्चम्पानिधा
ननावासुवत्यादिगताद्वयस्य '३४ अत्युक्लितध्वजपताभसुपतिपातकूलप्रयातिजलधेः परिवारसुक्ता व
र्णेनचंपकसुरवाप्रमद्वानिभागेमीनस्यचषकृथितोसुनिभिर्दिनायः '३५ पुनर्वीभणंमि जगत्कर्मनिष्पत्ति

३५ सुवतीतिपठंति द्वापस्यमीनस्यादिकतः प्रथम-
 देक्षाणः एषनरेदक्षणाजीवसंज्ञः ३४ अथमीनिहतीयस्यस्वरूपज्ञानं वसंततिलकेनाह अत्युच्छिन्नोति अत्युच्छिन्ना अतीवोत्तापज्जाः पता-
 कायस्मिन्योतेवमुपैति आतोहति जलयेः समुद्रस्य कूलंतं पथ्यति प्रमदास्तीकीदृशीपरिवारसुकासवीजनेनाहता चंपकमुष्मिनेषुः चंपककांतिः सु-
 खार्चोत्तलचंपककांतिसुष्णाति अपाहरति एषः बीजस्योद्दीनीयत्रिभागासुभिर्भिर्गदितउक्तः एषः स्त्रीदेक्षाणोच्चंदसमन्वयः ३५ ७५

अथमीनसमावृतीवद्रेक्षाणस्वरूपज्ञानमिन्द्रवज्रयाह इत्यत्रातिरेकेति श्वभ्रान्तिके गर्तसमीपे सर्पवेष्टितांगोभुजगावकावयवः वस्त्रेण बद्धिर्विनेरोहितः पु
 रुषस्यैः अद्वयोपरणयेचौरैरुत्सरेः अनलेजाधनाव्याकुलितः स्मृतिर्गततात्माचस्य विभ्रोरुनेरोदिवि सुषस्यमीनस्यात्योपगतः तृतीयद्रेक्षाणः र
 षः व्यालद्रेक्षाणः सौमसक्त्यद्रेक्षाणस्वरूपस्य प्रयोजनप्रदेशेषु व्यास्थानं तथा च यात्रायावस्यति द्रेक्षाणाकारचेष्टासुणसदृशप्रत्ययेजयेहृदि
 हेनोद्रेक्षाणे सौम्यरूपे कुसुमफलपुत्रे रत्नप्राजान्विते च सौख्ये हृजे जयः स्यात्प्रहरणसदृशपापदृष्टचपंगः संभो हो वायवयः समुजगनि यदुपायमुक्तः
 पिपासश्रिति अन्यच्च अस्य प्रयोजन चौररूपस्थानादिज्ञानं उक्तत्वे पट्पञ्चाशिकायाः पृथुयशसा अशकास्त्रायते इव्यद्रेक्षणेस्तस्कराः स्मृतानि

श्वभ्रान्तिकेसर्पनिवेष्टितांगोवरुर्विहीनः पुरुषस्त्वद्व्या चौरानलव्याकुलितांतरात्माविक्राश्रुतेत्यो
 पुग्नतोद्भूतस्य ३६ इति हृहोद्रेक्षाणस्वरूपाः ध्यायः समासः २ ७ अथात उपसहाराध्यायव्या
 रव्यायत राशिप्रमेदोग्रहयोनिभेदोवियोजन्याथनिषेककालः जन्माथसद्योमरणतथासुदशावि
 पाकोष्टकवर्गसंज्ञः १ राशिभ्यः कालदिदेशोवयोज्ञातिश्चलप्रपात एवमन्तानि ३६ इति अधीपमद्वैतलमिद्विचिताः ३६

द्रेक्षाणाः ध्यायः २७ अथात उपसहाराध्यायव्याख्यायते अथाध्यायसंग्रहसु फलानि वराह राशिप्रमेददति राशिप्रमेदः यथयोरभावात्
 ग्रहयोनिभेदोद्वितीयः २ वियोजन्यान्वतीयः ३ अथशब्दोऽनान्तये निषेककालश्चतुर्थः ४ जन्माविधिः पंचमः ५ अथसद्योमरणपरिच्छेदः
 षः ६ आयुर्विभागः सप्तमः ७ दशप्रविभागोऽष्टमः ८ अष्टकवर्गसंज्ञो नवमः ९ ॥

अथशेषाध्यायसंग्रहंशालिन्याह कर्मजीवदति कर्मजीवोदशमः १० राजयोगाःध्यायएकदशः ११ रवयोगाःनाभसंयोगाध्यायोद्वादशः १२ चन्द्रयोगाःसूनफाद्याध्वदयोगाध्यायस्त्रयोदशः १३ द्विग्रहत्रिग्रहयोगाध्यायचतुर्दशः १४ मन्त्रज्यायोगाध्यायःपंचदशः १५ अथोत्तमं त्रिग्रहशिक्षणं
ध्यायःषोडशः १६ दृष्टिफलाध्यायःसप्तदशः १७ नस्मात्परोभावाध्यायोष्टादशः १८ अथातःपरमाध्यायायएकोनविंशतिस्ततः १९ अन्तर्निष्ठा
ध्यायेविंशतिः २० । २ अथशेषाध्यायसंग्रहंशालिन्याह अनिरुयोगादनि अनिरुयोगाःध्यायएकविंशतिः २१ कामिनीनांस्त्रीणांस्मात्कलाध्या-
योद्वादविंशतिः २२ नियोगंभरणज्ञानाध्यायस्त्रयोविंशतिः २३ नरुजानकाःध्यायचतुर्विंशतिः २४ द्रेक्षाणस्वरूपाध्यायःपंचविंशतिः २५ एवंच

कर्मजीवोराजयोगाःरवयोगाध्यायोद्वादयोगाद्विग्रहद्व्याध्वयोगाःमन्त्रज्याथोराशिशीलानिहृष्टिर्मावस्तस्मादाध्या-
याथप्रकीर्णः २ नक्षत्रयोगाजानककामिनीनांनिरुपाणस्यान्तरजन्महफाणः अध्यायानांविंशतिःपंचयुक्तज-
न्मन्युतद्यात्रिकंचाभिधास्यु ३ प्रश्नास्तिथिर्मंदिवसःक्षणश्चंद्रोविलम्बंथलग्रभेदः श्रद्धिर्ग्रहाणामथचा-
पवादोविभिन्नकारथ्यतनुवपनच ४

चायंनिकहूमध्यायसंग्रहमभिधास्येकथयिष्यन्तच्चोपजातिकयाह प्रश्नास्तिथिरिति प्रश्नाःप्रश्नप्रभेदाध्यायः तिथिस्तिथिबलाध्यायः भंनसुप्रभिमि-
धानं दिवसोदिवसाभिधानं वारफललक्षणस्य क्षणोत्सुहूर्धनभिर्देशः चंद्रश्चंद्रबलाध्यायः लघुचलमविभिन्त्यः अथानंतरं लघुभेदोहोरोद्रेक्षाणन-
वांशकद्वादशभागात्रिंशद्भागानांलक्षणं सफलंग्रहाणांश्रद्धिःसफलां समस्तग्रहाणांकुंडलिकाफलं अथानंतरं अपवादाध्यायः विभिन्नकारंत्वंभिन्न

[illegible][illegible]

त्वमभवाद्दहयइत्तं सञ्जनः सभ्यतातत् ७
 ग्रहोभयावराहभिहवाचार्येणदेवविदांभावत्सारकानांहितायहितार्थेहृत्तेविरचितः
 निमनीर्णाशरूपणयोऽन्यसंक्षेपतोभयाहृतं ६ एतन्पालिन्याह सुशुविरचितमन्यैरिति एतत्समस्तं सकलशास्त्रमन्यैसचार्यैर्वचनेभ्यपरिचितं
 सुविकीर्णं विरचितं कथितं तद्वृतदेवशोभनतरं भयानतम्पदेशार्थं तदुपदिष्टार्थं लघुस्त्वयंहृतं तत्पदेशोपियर्थः सोऽस्मिन्तत्त्वार्थः हि
 तद्व्याख्यानं शास्त्रे हृतं धीविभाणामलत्वे बुद्धिर्गुणनिर्मलीकरणाविषये भयार्थमुक्तमेतत् हृतं भयार्थे हृतं संयहं यदुक्तप्रशोभनमुक्तं कथितं तद्व्याख्यानं
 विवेचनं भयसभ्यतां हृतं तव्याभित्यर्थः ७

अथकालविशेषेण कुट्टतात्पहृतयोश्च पुनः करणे सताप्रार्थनाय वसन्ततिलकेनाह ग्रंथस्येति अस्य ग्रंथस्य यत्नचरनो विचरणमानस्वयदिनाशमेति याति ते रज्या
 त्पुरुषकदोषात् तत्र बहुश्रुतमुखाधिगमत्रमेण बहुश्रुतानां पादिनां सुखादधिगम्य ज्ञात्वा क्रमेण परिपाद्या विदुषा विदुषांपदेतेन राममात्सर्वयष्ट
 त्वोदहाय कर्तव्यं ते च शास्त्रार्थोपेक्षया संस्कारणसमर्थाः यदा मया कुकृतकुत्सितं हृतम् सथात्यमपरिपुर्णं तद्विचार्यै विचरेष्वक्षतं स्वमित्त्वर्थः न च वि
 त्वदासास्त्यस्मि प्रवृत्तनामकापित्यारख्ये ग्रामे वरदनामादित्यदासाच्च विद्वानागमस्वनिवासमुज्जयिनीं च नामहोराशास्त्रनामच वसंततिलकेनाह ८

ग्रंथस्य यत्नचरतोऽस्य विनाशमेतिलेख्याद् बहुश्रुतमुखाधिगमत्रमेण यदा मया कुकृतं तमाल्याभिहास्य तं वा
 कार्यं तदत्र विदुषापरित्यगागम् ८ आदित्यदासतनयस्तदवासुबोधः कापित्यैकसवितुल्यवर्म
 सादः आवर्तिकासुनिमता न्यवलाक्यसम्यग्यारावराहमिहरोक्षचिचकार ९ श्रीहृष्याय नमः

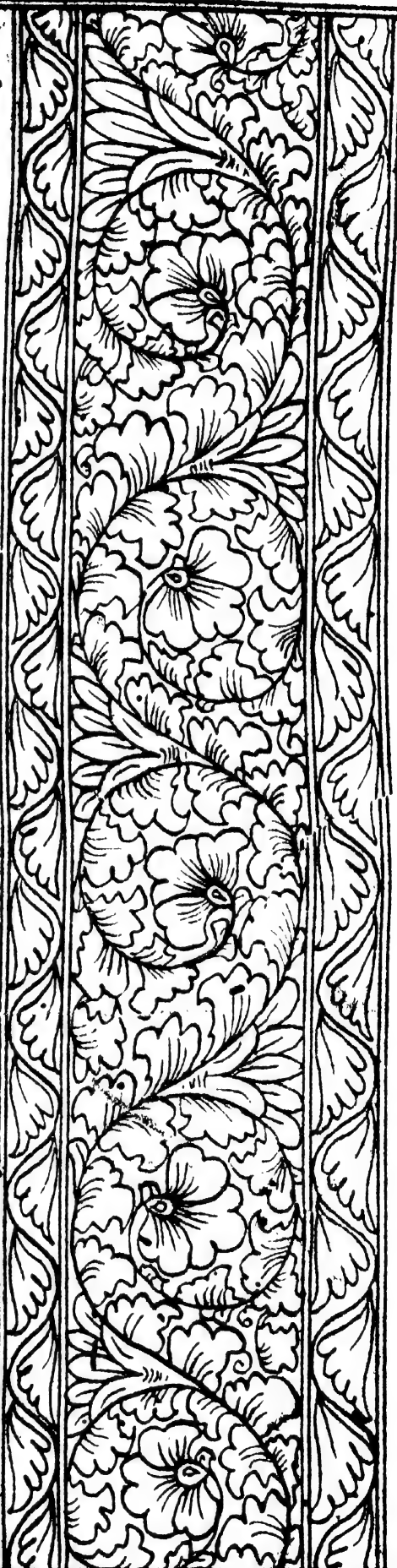
त्यदमेति आदित्यदासाख्यो ब्राह्मणः तस्य तनयः पुत्रः तस्मादेव पिछरादित्यदासादवासः बोधः ज्ञानयेन कापित्यारख्ये ग्रामे योसौ भगवान् सवितस्तस्य
 स्तस्मात्सुबोधः यासौ वरः यसादेयेन आवर्तकः आवर्तके देशे उज्जयिन्यां वास्तव्यः कोसौ वराहमिहः अयं सुनिमता निष्कपि यपीत निष्कप्य वत्स
 क्यविचार्यै र्म्यग्यथा वस्तु हस्तलोकाजालकशास्त्रं लोकांशोपमां सुगमां चकार कृतकानि ९

अथ सत्तां यथा पूर्वकानि शास्त्राणि प्रणामानि कृत्या तवः शास्त्रावसाने पूर्वमप्येतेषां नमस्कारमायथाह दिनकरोति दिनकरोक्तदादिभ्यः सर्वेष्वप्यहः सुन
चोवसिष्ठाद्याः गुरुरादित्यदासः तेषां चरणप्रणिपातेन पादनमस्कारकरणेन हृतोयः प्रसादोलुक् प्रणतेन हृतोयः प्रसादोलुक् प्रणतेन हृतोयः प्रसादोलुक् प्रणतेन हृतोयः
विषयवद्भवप्रसादमतिना मयेदं शास्त्रसुपसंगृहीतं स्वीकृतमस्ति तस्मात्पूर्वमप्येतेषां नमस्कारेभ्यो नमोस्तु नमस्कारेभ्यो नमः कृतप्रसादः नमः
तिभद्रम् १० इति श्रीमद्वैतिलविरचितायां बृहज्ज्ञानकविहृत्तौ उपसंहाराध्यायः समाप्तः २८ वराहमिहिराचार्यकृते होराग्रहोद्देशो अथि

दिनकरसुनिगुरुचरणप्रणिपातकृतप्रसादभ्रान्तिनेदम् शास्त्रसुपसंगृही
तनमोस्तु पूर्वमप्येतेषां नमः १० इति बृहज्ज्ञानकवि उपसंहाराध्यायः

नामुत्पत्त्यर्थैः शास्त्रेणैव विवक्षितम् १ चिंतामणिगिरितरव्याताटीकाशास्त्रज्ञवत्सभा सप्तसार्द्धसहस्राणि ७५०० मानवस्यावसुष्टुभाम् २ भीति
दोषं भणित्यन्यदीकां सम्यग्विवचार्य उपयोग्यान् शास्त्रेष्वेत्संयात्मानोपरोधतः ३ व्याख्येयं यन्मया सत्यं यच्च युक्तिविवर्जिकम् प्राल्भाविलिखितं य
च्च तत्सर्वं स्फुटतानयेत् ४ चैत्रभासस्य पंचम्यां भित्तां चामुस्तामरे वस्तुस्थानमिति शांके ८८ इत्येयं विवृतिर्मया ५ विषयदीपं शास्त्रोक्तिर
यास्ति चित्तुष्यमर्जितम् तेन निर्गम्यते शास्त्रोक्तं ज्ञानमसंकेतं ६ दीर्घस्वरोच्चादि विधेयताहाद्यादेशेऽङ्गजनसंसेवेन स्तार्थचवेद्यात्मवस्थितेन

श्रीयोगेश्वरैवेति स्थापितस्तु ७ इति भद्रोत्पलकृतताडहज्जातकविष्टितः समासा ॥ छ ॥ श्रीसांबसदाशिष्यसम् ॥ छ ॥
 ॥ छ ॥ हेतुस्तक मुंबईने बापुहरशेटदेवकेकर आणी आपले शिलायंत्रछापसवान्यातछापिले ॥ छ ॥ शके १७८५ रूथिरोद्धारिनामसंवत्सरे ॥ ॥
 योषवद्य १३ मृगुवासरे समासम् ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ श्रीसीतारासचंद्रार्पणमस्तु ॥ छ ॥

॥ इति हृज्जालकं सदीकं समाप्तम् ॥

